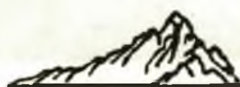
Arhimandritul
Sofronie

Vom vedea pe Dumnezeu precum este

Arhimandritul Sofronie

VOM VEDEA PE DUMNEZEU PRECUM ESTE

Traducere din limba rusă de
Ierom. Rafail (Noica)

Tipărită cu binecuvântarea Înalt Preasfinţitului
ANDREI
Arhiepiscop al Alba Iuliei

editura Σοφία

Bucureşti, 2005

ISBN 0 948298014 Pbk
ISBN 0 948298006
STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE BAPTIST, ESSEX, G.B.

Traducere de Ieromonahul Rafail Noica

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SOFRONIE, arhimandrit
Vom vedea pe Dumnezeu precum este/ arhimandritul Sofronie; trad. din lb. rusă de Ierom. Rafail Noica. - București: Editura Sophia, 2005
ISBN 973-7740-52-1

I. Noica, Rafael (trad.)

231

CUVÂNT ÎNAINTE

Domnul ne-a poruncit să nu săvârşim nici rugăciuni, nici milostenii, nici post, nici alte fapte bune înaintea oamenilor, socotind aceasta a fi o căutare făţarnică a slavei de la dânşii. Tatăl nostru cel Ceresc, *Cel întru ascuns..., şi Carele vede întru ascuns* (Mt. 6:1-18), nu binevoieşte spre astfel de faceri. Şi nu numai porunca lui Dumnezeu îndeamnă a ne ascunde viaţa lăuntrică de ochi străini, dar şi instinctul firesc, duhovnicesc, opreşte, ca un oarecare „imperativ categoric", de a necinsti taina sufletului ce stă înaintea lui Dumnezeu. Rugăciunea de pocăinţă înaintea Celui Înalt este colţişorul cel mai intim al sufletului nostru. De aci dorirea de a te ascunde undeva sub pământ, pentru ca nimenea să te vază, nimenea să te auză, ca totul să rămână numai între Dumnezeu şi suflet. Aşa mi-am trăit primele decenii ale pocăinţei mele înaintea Domnului. La care şi amara mea experienţă, nu de puţine ori mi-a arătat că este de neapărată trebuinţă a ocoli până şi întoarcerea asupră-şi – altminteri vom deveni victime ale slavei deşarte sau ale mulţămirii de sine. Pentru aceste reacţii ale duhului nostru vom suferi părăsirea lui Dumnezeu.

Cu toate acestea, din vremea când am fost pus duhovnic, încă la Sfântul Munte al Athonului, acum mai mult de patruzeci de ani, lămurind părinţilor nevoitori care veneau la mine experienţele lor duhovniceşti, prin însuşi acest fapt le dădeam putinţa de a întrevedea ceva din cercetările trimise mie de Sus. Şi cu cât mai mult se

prelungea slujirea mea duhovnicească, cu atât mai dezgolit mă aflam înaintea fraților mei. Apropiindu-mă de ieşirea mea, în vârsta bătrâneții, zdrobit zi şi noapte de neputințele trupeşti, mai puțin mă pot răni de către judecățile oamenilor în privința mea. În vârtutea acestui fapt, m'am hotărât spre o şi mai mare dezgolire, de-acum în fața multora, a ceea ce până odinioară păzisem cu osârdie de ochi străini.

Calea mea, experiențele mele, prin caracterul lor, s'ar putea să nu fie dintre cele mai obişnuite. Şi totuşi, prin conținutul lor esențial, ele mi-au descoperit tragismul situației a milioane de oameni risipiți pe fața întregului Pământ. Nu exclud posibilitatea ca spovedania mea, sau mai curând autobiografia mea duhovnicească, să dea posibilitatea măcar câtorva dintre ei să afle o dezlegare prielnică în încercările care îi năpădesc.

Cele ce s'au petrecut cu mine nu au fost nicicum urmarea propriei inițiative. Ci Dumnezeu, după Pronia de El Singur cunoscută pentru noi, a binevoit să mă cerceteze şi să-mi îngăduie a mă atinge de Vecinicia Lui. Sfânta Sa mână necruțător mă arunca pe mine, nimicnicul, în hăuri de nedescris. „Acolo", într'o uimire până la adâncă îngrozire, m'am făcut văzător unor realități ce îmi depăşeau înțelegerea. Despre aceasta voiu încerca să vorbesc în paginile ce urmează.

Experiențele mele nu dintr'o dată s'au însuşit de către conştiința mea. Zeci de ani au trecut până ca ele să devină conştiința mea dogmatică. Înainte de cercetarea lui Dumnezeu, citind Evanghelia sau Epistoliile Apostolilor, nu înțelegeam cu adevărat realitatea ființi-

ală ce se ascundea îndărătul fiecărui cuvânt al Sfintei Scripturi. Însăşi viaţa mi-a arătat că, în afara experienţei vii a lui Dumnezeu sau a întâlnirii cu stăpâniile şi cu ţiitorii lumii întunerecului veacului acestuia, cu duhurile vicleniei întru cele cereşti (cf. Ef. 6:12), singură informaţia intelectuală nu duce la ceea ce este sensul credinţei noastre – cunoaşterea lui Dumnezeu, Făcătorul a tot ce este, „cunoaştere" ce pătrunde în însuşi Actul Veciniciei Sale: *Aceasta este viaţa cea vecinică, să Te cunoască pre Cel unul adevărat Dumnezeu, şi pre Carele ai trimis, Iisus Hristos* (Io. 17:3).

În ceasurile când se atingea de mine Dragostea lui Dumnezeu eu recunoşteam în ea pe Dumnezeu: *Dumnezeu dragoste este, şi cela ce petrece întru dragoste, întru Dumnezeu petrece, şi Dumnezeu întru el* (1 Io 4:16). Iar după cercetarea de Sus citeam Evanghelia cu altă conştiinţă decât mai nainte. Mă bucuram cu adâncă recunoştinţă întâlnind confirmări ale experienţei mele. Aceste minunate coincidenţe ale celor mai esenţiale momente de conştientizare de Dumnezeu cu datele Descoperirii Noului Legământ sânt nesfârşit de preţioase sufletului meu. Ele au fost darul Cerului: Însuşi Dumnezeu se ruga în mine. Însă toate acestea luau forma „propriei mele stări".

Am fost botezat încă din primele zile ale ivirii mele la lumină. După rânduiala Bisericii noastre, împreună cu această Taină, pe toate mădularele trupului meu s'a pus „pecetea darului Duhului Sfânt". Oare nu acea Pecete m'a izbăvit din rătăciri pe căi străine? Oare nu ea a fost pricina multor „minunate coincidenţe" ale trăirilor mele cu duhul Descoperirii Evanghelice?

În cartea de față mă voiu opri asupra descrierii unor experiențe ce mi-au fost date. Însă paralel cu aceasta socotesc important a aminti că toată curgerea vieții mele în Dumnezeu m'a adus la convingerea că orice abatere a conștiinței minții noastre de la adevărata înțelegere a Descoperirii, negreșit se va răsfrânge în manifestările duhului nostru, în cele de zi cu zi. Cu alte cuvinte, viața cu adevărat dreaptă este condiționată de o adevărată înțelegere a lui Dumnezeu – Sfânta Treime.

Așadar mă predau cu încredere la tot cititorul, în nădejdea că el va înclina să mă pomenească în rugăciunile sale către Tatăl nostru, Carele este în ceruri.

1
HARUL POMENIRII MORŢII

După trecerea a mai bine de cincizeci de ani nu îmi este cu putinţă să-mi amintesc cronologic firul evenimentelor vieţii mele lăuntrice. Zborul duhului în spaţiul minţii este de neînţeles, aşa cum a spus Însuşi Domnul în cuvântarea cu Nicodim: *Duhul unde voieşte suflă, şi glasul lui auzi, ci nu ştii de unde vine şi unde se duce; aşa este tot cel născut din duhul* (Io 3:8). În momentul de faţă gândul meu se opreşte asupra câtorva din acele situaţii apăsătoare şi deznădăjduitoare, dar care mai apoi s'au dovedit a-mi fi devenit o preţioasă cunoaştere şi un izvor de puteri spre a săvârşi nevoinţa ce ne stă înainte tuturor. Cele cercate de mine, ca şi săpate în piatră, s'au întipărit pe trupul vieţii mele, iar aceasta îmi dă putinţa să vorbesc despre ceea ce a săvârşit cu mine dreapta lui Dumnezeu.

Din anii tinereţelor, sufletul meu şi-a însuşit gândul veciniciei. Pe de o parte, aceasta era urmarea firească a rugăciunii copilăriei mele către Dumnezeul Cel Viu, către Care se duseseră părinţii şi străbunii mei; pe de alta, copiii cu care mă însoţeam atunci, cu o naivă seriozitate şi cu tragere de inimă se plecau gânditor asupra acestei taine. Crescând, din ce în ce mai des mă reîntorceam la cugetarea celor nesfârşite, celor ce pururea fiinţează; mai cu seamă în convorbirile cu fratele meu ceva mai tânăr, Nicolae (1898-1979). Era mai înţelept decât mine, şi multe am învăţat de la el. Când

însă a început Primul Război Mondial (1914-1918), problema veciniciei a devenit predominantă în conştiinţa mea. Veştile despre mii de nevinovaţi ucişi pe fronturi m'au pus de-a dreptul în faţa priveliştei unei tragice realităţi. Nu mă puteam împăca cu faptul că o mulţime de vieţi tinere se curmă cu sila şi, pe deasupra, cu nebună sălbăticie. Eu însumi mă puteam afla în rândurile lor, iar sarcina mea ar fi fost să omor oameni necunoscuţi mie, care la rândul lor ar fi căutat să termine cu mine cât mai repede. Iar dacă din voia unor stăpânitori răi se creează astfel de situaţii, atunci unde se află sensul venirii noastre în această lume? Iar eu... de ce m'am născut? Abia dacă începeam să mă conştientizez ca om: lăuntric se aprinsese în mine focul bunelor doriri, căutarea desăvârşirii caracteristică tinereţelor, avânturi către lumina cunoaşterii atotcuprinzătoare. Şi toate acestea să le părăsesc? Şi în ce chip! Pentru cine şi pentru ce? În numele căror valori?

Ştiam, din rugăciunile mele copilăreşti, că generaţiile înaintaşilor se duseseră în nădejde la Dumnezeu; dar în acele zile nu era cu mine credinţa copilăriei. Vecinic oare sânt eu, precum şi tot omul, sau toţi ne ducem împreună în întunerecul nefiinţei? Întrebarea – până atunci doar o liniştită contemplare a minţii – devenise asemenea unei masse amorfe de metal topit. În adâncul inimii mele se sălăşluise un simţământ ciudat – *al deşertăciunii tuturor agonisirilor pe Pământ.* Ceva cu totul nou, ce nu semăna cu nimic altceva, se afla în el.

Însă în cele din afară eu eram liniştit; adesea râdeam vesel; trăiam la fel ca toată lumea. În chip paşnic

ceva se săvârşea în inima mea, iar mintea, retrăgându-se de la toate, se închidea cu atenția înlăuntru. Peste necuprinsele întinderi ale țării mele trecea un plug uriaş, scoțând rădăcinile trecutului. Toți erau în picioare; pretutindenea – tensiune mai presus de putința oamenilor de a îndura. Mai mult: în întreaga lume aveau loc evenimente ce puneau temei unei noi ere în istoria omenirii, dar duhul meu nu se oprea asupra lor. Multe se năruiseră în jurul meu, însă prăbuşirea mea lăuntrică era mai intensă – sau, ca să zic aşa, un moment mai important pentru mine.

De ce aşa? Nu puteam în acele zile să gândesc logic. Gândurile mi se năşteau înlăuntru şi purcedeau din starea duhului. Dacă eu mor cu adevărat, cu alte cuvinte, dacă mă afund în „nimicnicie", atunci şi toți ceilalți, semenii mei, aşijderea dispar fără de urmă. Aşadar – totul este deşertăciune; adevărata viață nu ne este dată. Toate evenimentele mondiale nu sânt mai mult decât o scârbavnică bătaie de joc asupra omului.

Suferințele duhului meu erau provocate de catastrofele exterioare şi, în chip firesc, le identificam cu propria soartă: moartea mea primea caracterul dispariției a tot ce cunoşteam, a tuturor celor de care eram legat ființial. Iar aceasta, de acum, independent de război. Moartea mea inevitabilă nu mai era ceva nesfârşit de mic, „unul mai puțin." Nu. În mine, împreună cu mine moare tot ceea ce fusese cuprins de conştiința mea: cei apropiați mie, suferințele şi dragostea lor, toată desfăşurarea istoriei, întregul Pământ în general, şi Soarele, şi stelele, şi nețărmuritele întinderi; până şi însuşi Făcă-

torul lumii, şi Acela moare în mine; şi, îndeobşte, întreaga Fiinţă se înghite de întunerecul uitării. Aşa îmi înţelegeam atunci propria moarte. Duhul ce mă stăpânea mă rupea de la Pământ şi mă aflam aruncat într'un tărâm întunecat unde *vreme nu mai este*.

Vecinica *uitare*, ca stingere a luminii conştiinţei, mă umplea de groază. Starea aceea mă zdrobea; mă stăpânea împotriva voinţei mele. Ceea ce se săvârşea în jurul meu în chip năsilnic îmi amintea de sfârşitul inevitabil al întregii lumi. Viziunea hăului fără fund devenise pururea prezentă, lăsându-mi doar din când în când puţină odihnă. Pomenirea morţii, crescând treptat, atingea o astfel de putere, încât lumea, întreaga noastră lume, îmi apărea ca un miraj gata să dispară în orice clipă în vecinicele străfunduri ale pustiiciunii nefiinţei.

Realitatea unei alte ordini – nepământeşti, neînţelese – mă stăpânea, în ciuda încercărilor mele de a o ocoli. Îmi amintesc de mine cât se poate de limpede: în viaţa zilnică eram ca toţi ceilalţi, însă erau clipe când nu simţeam pământul sub mine. Îl vedeam ca de obicei, cu ochii, pe când în duh eram purtat deasupra unei prăpăstii fără fund. Mai apoi acestui fenomen i s'a adăogat un altul: înaintea gândului meu se înălţase o stavilă pe care o simţeam ca pe un perete gros, de plumb. Nici o rază de lumină – de lumină a minţii, nu fizică, precum şi peretele era nematerialnic – nu străbătea prin el. Îndelungă vreme a stat el înaintea mea, covârşindu-mă.

Independent de toate cele din afară – războaie, sau boli, sau alte năpaste asemenea lor – a mă cunoaşte osândit morţii într'o zi, era pentru mine un chin de ne-

suportat. Și iată că, fără să gândesc la ceva concret, dintr'o dată, în inimă, îmi vine gândul: Dacă omul poate suferi atât de adânc, atunci, după firea lui, el este ceva mare. Faptul că împreună cu moartea lui moare întreaga lume, ba chiar și Dumnezeu, este cu putință numai dacă el însuși, omul, este în sine, într-un anume sens, centrul întregii zidiri. Și, bineînțeles, în ochii lui Dumnezeu el este mai de preț decât toate celelalte zidiri.

Domnul îmi cunoaște recunoștința pentru faptul că nu m'a cruțat, „și nu S'a depărtat, toate făcând, până ce m'a dus" la a vedea Împărăția, fie și încă „în parte" (vezi începutul canonului liturgic al Sfântului Ioan Gură de Aur și 1 Cor. 13:12). O, înfricoșatele acelei binecuvântate vremi! Nimănui îi stă în putere a păși de bunăvoie pe calea unor astfel de încercări. Îmi vine în minte acum acel cosmonaut care deznădăjduit chema către Pământ ca să fie salvat de la moartea în spațiu; radioul îi recepta suspinele, însă nimenea nu era în măsură să-i vină în ajutor. Socotesc că este îngăduit, până la un punct, să fac o paralelă între ceea ce trăia bietul cosmonaut și ceea ce cercam eu în clipele căderii în întunecatul hău. Duhul meu însă se îndrepta nu către pământ, ci către Cel pe Care încă nu-L cunoșteam, dar de Ființa Căruia eram încredințat. Eu nu Îl cunoșteam, dar El era cumva cu mine, dispunând deplin de mijloacele pentru mântuirea mea. El plinește cu Sine toate, însă de mine Se ascundea, iar eu vedeam moartea nu după trup, nu sub formele ei pământești, ci în vecinicie.

Astfel, „sub semnul minus", se dezvăluia în lăuntrul meu adâncul Ființei. Lumea materială își pierdea

consistența, iar vremea – întinderea. Eu mă munceam, neînțelegând ce se petrece în mine. În acea vreme nu aveam încă nici o idee despre învățătura Părinților Bisericii, despre experiențele lor. Ca urmare a unui gol atât de important în cunoştințele mele, m'am lăsat atras de filosofia mistică a Orientului necreştin. În nebunia mea, socoteam să aflu în ea o ieşire din groapa în care mă afundam. Nu puțină vreme prețioasă am pierdut din această pricină. De altfel, trecând mulți ani, suferind nu o dată depărtarea harului de la mine pentru gânduri deşarte, gândeam uneori: Mare prăpăd este ignoranța duhovnicească. Însă, în cazul meu, tocmai necunoaşterea a făcut să-mi fie cu putință a purta de-a lungul a mulți ani darul Dumnezeului meu care bogat se revărsa asupra mea: harul *pomenirii morții*, foarte înalt socotit de către Sfinții Părinți. Într'adevăr, când am întâlnit scrierile Sfinților nevoitori care proslăveau înălțimea acestui dar, m'am aflat în primejdia de a pierde conştiința nimicniciei mele, pe care mi-o însuşisem.

În acea perioadă a vieții mele, de neuitat, dar deloc simplă sau uşoară, m'am ispitit nu o dată de gânduri cumplite: mânia împotriva Celui ce m'a zidit. Muncit de neînțelegerea a ceea ce se petrecea cu mine, mă porneam la luptă cu Dumnezeu; gândeam despre El ca despre un Stăpânitor Vrăjmaş: „Ce vrăjmaşă stăpânire smulsu-m'a dintru-a nu fi?" (Puşkin). Toți oamenii au aceeaşi rădăcină a firii, şi de aceea eu îmi transpuneam propriile stări asupra tuturor. Mintulița mea se „răzvrătea" în numele tuturor celor batjocoriți de darul inutil al vieții, şi îmi părea rău că nu aveam o asemenea sabie

cu care să pot spinteca „blestematul pământ" (cf. Fac. 3:17), şi astfel să pun capăt acestui nesuferit absurd... Şi nu puține alte nerozii îmi veneau în minte, dar aceste două, mi se pare, erau extremele. Din fericire, astfel de amaruri nu au pătruns niciodată în inima adâncă: acolo locul era ocupat. Neştiut, undeva în duh dăinuia o nădejde dincolo de toate paroxismele deznădăjduirii: Atotputernicul nu poate fi altcumva decât *bun*. De nu ar fi fost aşa, atunci de unde la mine ideea unei ființe Bune? Iar auzul meu lăuntric se concentra asupra a ceva de nesesizat, şi în acelaşi timp real.

Niciodată nu voiu putea întruchipa în cuvinte bogăția caracteristică acelor zile când Domnul, neținând seama de protestele mele, m'a luat în puternicele Sale mâini şi, parcă cu mânie, m'a aruncat în nețărmurirea lumii de El zidite. Ce voiu spune? Deşi în chip aprig, El însă mi-a deschis orizonturile unei alte Ființări. Peripețiile mele pline de suferință au fost o adevărată trecere prin chinuri.

Războiul cu Germania se apropia de sfârşitul său nefericit pentru Rusia. Cu câteva luni înainte se dezlănțuise deja un altul, războiul civil, în multe privințe mai cumplit decât cel mondial. Viziunea tragismului ființării omeneşti creştea oarecum împreună cu sufletul meu iar pomenirea morții nu mă părăsea oriunde mă aflam. Eram parcă despicat într'un chip ciudat: duhul meu trăia în tainica sferă pentru care nu găsesc expresii în cuvânt, însă logica şi starea sufletului meu trăiau, s'ar zice, obişnuita lor rânduială de zi cu zi, precum la toți ceilalți oameni.

Mă grăbeam să trăiesc: mă temeam să pierd fiece ceas, năzuiam să dobândesc un maxim de cunoaşteri, nu numai în domeniul artei mele, ci şi în general; lucram mult ca pictor în atelierul meu larg şi liniştit. Am făcut un întreg şir de călătorii în Rusia şi în Europa; am trăit luni de zile în Italia, în Germania, apoi mai statornic în Franţa. M'am întâlnit cu multe persoane, cu precădere din domeniul artei, dar niciodată nu am spus nimănui vreun cuvânt în legătură cu viaţa mea „paralelă" în duh: nimic din lăuntrul meu nu mă îndemna spre o astfel de dezvăluire. Ceea ce se săvârşea în mine purcedea dintr'un oarecare principiu mai presus de mine, independent de voia mea, iar nu din iniţiativa mea: nu înţelegeam ce se întâmpla, şi totuşi îmi era ceva sfânt.

Frumuseţea lumii văzute, împreunându-se cu minunea ivirii viziunii însăşi, mă atrăgea. Însă în spatele realităţii văzute eu tânjeam spre a simţi pe cea nevăzută, nevremelnică, în lucrarea artei mele care îmi pricinuia clipe de o subţire îndulcire. A venit însă vremea când, întărindu-se pomenirea morţii, a intrat într'o înfruntare hotărâtă cu patima mea de pictor. Încăierarea nu a fost nici de scurtă durată, nici uşoară. Iar eu mă aflam ca un câmp de bătălie, pe două planuri: harul pomenirii morţii nu se pleca pământului, ci chema către sfere înalte; arta, pe de altă parte, se învârtoşa a se închipui ca fiind ceva înalt, ceva ce transcende planul pământesc, îngăduindu-ţi ca în cele mai fericite izbânzi să te atingi de vecinicie. Zadarnice i-au fost sforţările: nepotrivirea era prea vădită şi, în cele din urmă, a biruit *rugăciunea*. Mă simţeam ţintuit între forma vremelnică

a ființării și vecinicie. Cea din urmă mi se arăta în acea vreme sub chipul ei „negativ": moartea învăluia totul.

Nu este cu putință a înșirui aci toate formele în care se manifesta înlăuntrul duhului meu stingerea, pe care o contemplam, a toată viața. Îmi amintesc limpede un chip dintre cele mai caracteristice acelor zile: citesc la masă, îmi sprijin capul în mână, și dintr'o dată – îmi simt țeasta în mână, și cu gândul o privesc din afară. Trupește eram încă tânăr și în general sănătos. Neînțelegând esența a ce se petrecea cu mine, încercam să mă slobozesc de trăirile ce întrerupeau mersul liniștit al lucrării mele. Îmi spuneam liniștit: „Am o viață întreagă înaintea mea; patruzeci de ani, și poate chiar mai mult, plini de energie..." Și ce dar? Dintr'o dată mi-a venit un răspuns la care nu m'am gândit: „Și dacă o mie de ani..., și după aceea ce?" Și mia de ani s'a sfârșit în conștiința mea înainte să se fi formulat gândul.

Tot ce se supunea stricăciunii își pierduse pentru mine valoarea. Când mă uitam la oameni, înainte de a putea gândi ceva îi vedeam sub stăpânirea morții, murind, și inima mi se umplea de compătimire pentru ei. Nu căutam nici slavă de la acei „morți", nici stăpânire asupra lor; nu așteptam ca ei să mă iubească. Disprețuiam bogățiile materialnice și nu socoteam înalte nici pe cele intelectuale, care nu îmi dădeau răspuns la cele ce căutam. Dacă mi s'ar fi oferit veacuri de viață fericită, nu le-aș fi primit. Duhul meu dorea după vecinicie, și *vecinicia*, așa cum aveam să înțeleg mai târziu, stătea înaintea mea, în chip lucrător renăscându-mă. Eram orb, fără înțelegere. Ea, vecinicia, bătea la ușa sufletu-

lui meu care, de frică, se închidea întru sine (cf. Apoc. 3:18-20).

O, suferеam, dar nu aflam nicăieri scăpare, fără numai în rugăciunea care se născuse în mine din nou, rugăciunea către Cel Necunoscut sau, mai bine zis, Cel Uitat de mine. O rugăciune înflăcărată mă cuprinsese în sânurile ei şi, de-a lungul a mulţi ani, nu m'a părăsit nici aievea, nici în somn. Îndelungat mi-a fost chinul. M'a dus până la deplina deşertare a puterilor mele. Atunci, total pe neaşteptate, ca şi un ac subţire a străpuns grosimea peretelui de plumb, şi ca printr'un canal subţire cât un fir de păr a pătruns o rază de lumină.

Bolnavul adesea nu ştie de ce neputinţă suferă şi vorbeşte cu doctorul de simptomele lui subiective, aşteptând să afle un diagnostic obiectiv. Aşa şi eu, în simplitate aştern istoria subiectivă a experienţei trăite de mine.

La Sfinţii Părinţi am aflat învăţătura despre această formă a harului. *Pomenirea morţii* este o anume stare a duhului nostru, cu totul deosebită de obişnuitul fapt de a şti că într'o zi vom muri. Minunata *pomenire* despre care este vorba scoate duhul nostru din gravitaţia pământului. Fiind o putere ce se pogoară de Sus, ea ne ridică şi pe noi mai presus de patimile pământeşti, ne slobozeşte de stăpânirea şi legătura pe care o au poftele vremelnice asupra noastră şi astfel, în chip firesc, ne face sfânt-trăitori. Fie şi într'o formă negativă, dar ea ne lipeşte strâns de Cel Vecinic.

Pomenirea morţii ne dă experienţa nepătimirii, dar nu încă pe cea pozitivă, care se arată ca deplină putere

a dragostei lui Dumnezeu; dar nici nu are un caracter curat negativ, ca şi cum ar fi ceva contrar dragostei. Ea curmă lucrarea patimilor, şi prin aceasta pune început schimbării radicale a lucrării întregii noastre vieți şi a caracterului înțelegerii tuturor lucrurilor. Însuşi faptul că ea ne dă a ne trăi moartea ca sfârşit al întregii zidiri întăreşte Descoperirea dată nouă, că omul este chipul lui Dumnezeu şi, ca atare, este în putere a cuprinde în sine şi pe Dumnezeu, şi cosmosul zidit. Iar aceasta este în acelaşi timp începutul concretizării în noi a principiului ipostatic. Experiența de care vorbim ne pregăteşte duhul spre o mai reală înțelegere a Descoperirii creştine şi a theologiei, al cărei temei este experiența unei alte ființări.

Când, în vârtutea pomenirii morții, întreaga mea ființă fusese trecută în planul veciniciei, atunci a venit în chip firesc sfârşitul preocupării mele copilăreşti – îndeletnicirea cu arta care mă stăpânise ca pe un rob. Dureroasă şi îngustă este calea credinței noastre: întreg trupul vieţii ni se acoperă de răni la toate nivelele şi durerea atinge limita unde mintea suferindă tace, într'o stare de intensă petrecere în afara vremii. Căzând din această contemplare ființială, aflăm în adâncul inimii gânduri deja gata, nu de către noi izvodite; în ele se cuprinde o mai nainte gustare a viitoarelor descoperiri despre Dumnezeu. Acest dar al harului nu se poate descrie în cuvintele noastre de zi cu zi. Experiența arată că el se însuşeşte nu altfel decât prin procesul îndelungat al unei totale *deşertări*. Atunci, mai presus de orice aşteptare, vine Lumina cea Nezidită, Vindecătoarea tu-

turor ranelor. În strălucirea acestei Lumini, calea cea „strâmtă" străbătută se înfăţişează ca asemănarea Deşertării lui Hristos, prin care ni se dăruieşte şi nouă înfierea de către Dumnezeu Tatăl.

În măsura în care ni se descoperă Fiinţa Absolută simţim din ce în ce mai mult propria nimicnicie şi necurăţie. Şi este înfricoşător. Cu toate acestea, rău îmi pare că în sfârşitul bătrâneţelor mele puterea acelei stări binecuvântate s'a împuţinat în mine. Domnul mi-a dat să trăiesc în şuvoaiele milostivirii Sale, dar nimic nu înţelegeam: cu El toate sânt altfel. Dar El nu m'a lăsat până în sfârşit în întunerec: m'a adus la picioarele Fericitului Siluan şi atunci am înţeles că toată experienţa mea de mai nainte mă pregătise spre a-i cuprinde învăţătura.

Fie numele Domnului binecuvântat în vecii vecilor.

2
PENTRU FRICA LUI DUMNEZEU

Frica lui Dumnezeu este urmarea luminării duhovniceşti a omului. Firea ei este neînţeleasă psihologiei. Ea nu are nimic comun cu cea animalică. Are multe trepte şi forme, însă acum ne vom opri asupra uneia dintre ele, una dintre cele mai lucrătoare în mântuirea noastră: „groaza" de a se arăta nevrednic de Dumnezeu, Cel ce ni S'a descoperit în Lumină neapusă (cf. Mt. 10:37-38). Cei cuprinşi de această sfântă frică s'au slobozit de orice altă frică pământească. Părinţii noştri, neînfricaţi slujitori ai Duhului, s'au îndepărtat în pustie – şi până şi astăzi sânt unii asemenea lor – trăind în mijlocul animalelor sălbatice şi şerpilor veninoşi, în condiţiile aspre ale naturii şi într'o sărăcie a cărei deplinătate întrece închipuirea contemporanilor. Iar aceasta pentru a dobândi libertatea de a se da plânsului din adânca conştientizare a îndepărtării lor de Dumnezeul Cel Iubit. Nu tuturor le este dat să înţeleagă de ce bărbaţi duhovniceşti, care au lepădat tot ce este în această lume, plâng nu mai puţin, ba chiar mai mult decât femeile, decât mamele asupra mormintelor preaiubiţilor lor fii. Ei, sihaştrii, plâng văzând înlăuntrul lor întunecatul hău: adâncile rădăcini ale „cunoaşterii răului" pe care a le smulge este cu neputinţă prin propriile puteri. Celor ce nu au cunoscut acea stare a duhului nostru, cele spuse le vor rămâne pentru totdeauna neînţelese. Această taină se ascunde de ochi străini, nu pentru că la

Dumnezeu ar fi părtinire, ci pentru că un astfel de har nu se încredințează decât celor ce înșiși se încredințează pe sine lui Dumnezeu-Hristos. Iar harul acesta este de asemenea un dar al dragostei lui Dumnezeu, fără de care lacrimile nu vor curge.

Din iubirea Dumnezeiască se naște sfânta îndrăznire; astfel, ceata cea mică a apostolilor, mai nainte fricoși, după pogorârea Duhului Sfânt asupra lor au ieșit plini de bărbăție la luptă duhovnicească cu tot restul lumii. Aproape toți au primit sfârșit mucenicesc. Minunate cuvinte a rostit Apostolul Andrei ighemonului din Patra care îl înfricoșa cu răstignirea: „Dacă m'aș teme de cruce, nu aș propovădui-o." Și a fost răstignit, și atârnând pe cruce, proslăvea moartea pe Cruce a Stăpânului Hristos.

Neprețuite sânt darurile Duhului Sfânt. Tot darul cel adevărat nu este altceva decât flacăra iubirii. Însă pentru a se lărgi inima noastră până la a putea cuprinde iubirea lui Hristos în manifestările ei vii, noi toți, fără excepție, trebuie să trecem prin multe încercări. Cei ce trăiesc în liniște trupească se atrofiază duhovnicește și rămân închiși iubirii dumnezeiesc-universale asemănătoare lui Hristos. Astfel de oameni trăiesc și mor fără ca duhul lor să se înalțe către Cer. Între darurile de Sus și nevoința credinței există o oarecare amăsurare: toți cei ce merg pe calea poruncilor lui Hristos, în însăși urmarea Lui sânt renăscuți, unii mai mult, alții mai puțin, pe măsura râvnei pe care o arată. Prin împreuna-răstignire cu Dumnezeu-Cuvântul întrupat se pogoară asupra celui credincios un har care face ca omul să

se asemene Dumnezeu-omului. Acest mare dar cuprinde în sine şi theologie de viaţă purtătoare, printr'o reală petrecere în Lumina iubirii.

Harul pocăinţei se dă celor ce cu deplină credinţă primesc cuvântul lui Hristos, că de nu vom crede în Dumnezeirea Lui şi în adevărul absolut al tuturor celor poruncite de El, atunci taina păcatului nu ni se va dezvălui în adâncul ei fiinţial iar noi „vom muri în păcatele noastre" (cf. Io. 8:21 şi 24).

Însuşi înţelesul păcatului nu este de faţă decât acolo unde relaţia dintre Dumnezeu-Absolutul şi omul-făptura îşi însuşeşte un caracter curat personal. Altminteri rămâne numai o concepţie intelectuală despre o anume treaptă a desăvârşirii formei fiinţării. Păcatul este întotdeauna o nelegiuire împotriva iubirii Tatălui. El se arată ca o îndepărtare de la Dumnezeu şi ca înclinarea voii noastre către patimi. Pocăinţa se asociază întotdeauna cu înfrânarea de la atragerile păcătoase. Şi în afara Creştinismului se duce o luptă cu oarecari patimi; şi în umanism se observă ideea biruinţei asupra unor defecte sau altora; însă în măsura în care lipseşte cunoaşterea esenţei adânci a păcatului – mândria – în aceeaşi măsură această rădăcină rea rămâne nebiruită iar tragismul istoriei nu încetează a creşte.

Sfinţii Părinţi spun că singură smerenia poate mântui pe om şi singură mândria este de ajuns pentru a duce pe om în întunerecul iadului. Iar biruinţa asupra întregului complex al patimilor reprezintă aflarea fiinţării asemenea lui Dumnezeu. Toate patimile se îmbracă neapărat într'o anume formă văzută sau gândită, una care

se poate închipui. În rugăciunea fierbinte de pocăinţă duhul creştinului se sustrage de la închipuirea lucrurilor văzute şi a conceptelor gândite. Sustragerea minții de la toate formele vizuale şi gândite se practică şi în alte culturi ascetice. Însă în „întunerecul sustragerii" ca atare, sufletul nu întâlneşte pe Dumnezeul Cel Viu, dacă rugăciunea se săvârşeşte fără cuvenita cunoaştere a păcatului şi fără o sinceră pocăință. Este totuşi cu putință a cerca o oarecare odihnă – o liniştire de la vârtejul caleidoscopic al vieții de toate zilele.

Din marea întristare de a fi pierdut pe Dumnezeu, sufletul se dezbracă în mod firesc de chipurile materialnice şi gândite iar mintea-duhul se apropie de acel hotar dincolo de care se poate ivi Lumina. Dar şi el poate rămâne netrecut, dacă mintea se întoarce asupră-şi. Nu sânt excluse cazurile ca mintea, în astfel de întoarceri asupră-şi, să se vadă pe sine asemenea luminii. E important de ştiut că această lumină este proprie minții noastre, zidită fiind după chipul lui Dumnezeu, Cel ce ni se descoperă ca Lumină întru care nici un întunerec este (cf. 1Io. 1:5). Astfel se săvârşeşte trecerea către o altă formă a gândirii, către un alt mod al înțelegerii, unul mai înalt în comparație cu empirica noastră cunoaştere. Sustrăgându-se, în avântul pocăinței, de la tot ce este trecător, duhul nostru vede ca dintr'o oarecare înălțime relativitatea şi caracterul condiționat al tuturor cunoaşterilor noastre de ordin practic. Şi iară, şi iară, Dumnezeu se trăieşte cu adevărat fie ca o flacără curățitoare, fie ca Lumină ce luminează.

„Începătura înțelepciunii este frica Domnului" (Ps. 110:10). Frica aceasta se pogoară asupra noastră de

Sus. Ea este un simțământ duhovnicesc – întâi, simțământ de Dumnezeu, iar mai apoi de noi înșine. Noi trăim într'o stare de temere, în vârtutea prezenței vii a Dumnezeului Celui Viu, purtând conștiința propriei necurății. Lucrarea temerii este astfel: ea ne pune înaintea Feței lui Dumnezeu, spre a ne judeca de Dânsul; noi însă am căzut *atât* de jos, încât scârba noastră față de noi înșine se trăiește ca o adâncă suferință, mai împovărătoare decât chinul de a ne vedea în întunerecul necunoașterii, în paralizia nesimțirii, în robia patimilor. Această teamă este deșteptarea noastră din somnul cel de veacuri în păcat. Și tot ea ne aduce lumina înțelegerii: pe de o parte, ne face să conștientizăm starea noastră de pierzanie, pe de altă parte – ne dă simțământul sfințeniei lui Dumnezeu. Uimitoare este firea acestei fericite frici: în afara lucrării ei, curățitoare bineînțeles, nu ni se deschide calea către desăvârșita dragoste a lui Dumnezeu. Însăși ea este nu numai începătura înțelepciunii, ci și a iubirii. Ea ne și cutremură sufletul cu vederea de noi înșine precum sântem, și ne și leagă de Dumnezeu prin puternica dorire de a fi cu El. Frica însoțește uimirea în fața Dumnezeului ce ni Se descoperă. A se conștientiza pe sine nevrednic de un *astfel* de Dumnezeu – iată în ce constă groaza! A petrece vecinic în acel iad al întunerecului a cărui esență o întrevedem prin Lumina Nefăcută – nouă încă nevăzută, dar care ne dă a „vedea” – stârnește în noi o chinuitoare sete de a ne smulge din covârșitoarele cătușe ale căderii noastre, de a intra în sfera Luminii celei neapuse, la Dumnezeul sfintei iubiri. Numai prin credința în Dum-

nezeu-Hristos dobândim adevăratul criteriu în ce priveşte lumea nefăcută şi cea făcută. Pentru aceasta însă este de neapărată trebuinţă ca întreaga noastră fiinţare – şi cea vremelnică, şi cea vecinică – să o zidim pe piatra cea neclătită a poruncilor lui Hristos. Mulţi sânt cei ce intră în lăcaşuri de rugăciune făcute de mâini, dar de departe nu mulţi sânt cei ce află „calea cea îngustă" care duce la cortul ceresc, cel de mâini nefăcut (cf. Mt. 7:14).

La începutul pocăinţei noastre noi, s'ar zice, nimic nu vedem, în afara iadului nostru lăuntric; dar, în chip curios, Lumina, nouă încă nevăzută, pătrunde deja înlăuntru, ca o simţire vie a prezenţei lui Dumnezeu. Dacă vom ţine cu tărie, cu amândouă mâinile, marginea vestmântului Domnului, atunci minunea creşterii noastre întru Dumnezeu se va întări tot mai mult şi va începe a ni se descoperi chipul cel preafrumos al lui Iisus şi, cu El – viziunea felului cum noi, oamenii, fuseserăm gândiţi de Făcătorul mai nainte de zidirea lumii. Pentru ca inima omului să nu se înalţe, în vârtutea bogăţiei dăruirii pomenite, Pronia i-a dat lui să se înalţe spre această cunoaştere pe un urcuş pieptiş care să-i istovească şi mintea, şi sufletul, şi trupul. Din când în când Dumnezeu ridică mâna Sa de la nevoitori şi duhul străin profită de acele clipe când va putea clătina şi inima şi duhul nostru. Din această pricină, niciodată nu putem avea o desăvârşită siguranţă, şi chiar în cazul marilor revărsări asupra noastră ale milostivirii iubitului Dumnezeu, nu ne vom „înălţa." Iată că şi apostolul Pavel grăieşte aceleaşi în cartea sa către Corintheni: „Şi ca să nu mă trufesc pentru mulţimea descoperirilor, da-

tu-mi-s'a îmbolditor trupului, îngerul satanei, ca să mă bată preste obraz, ca să nu mă trufesc" (2 Cor. 12:7). Aşa a fost la începutul Creştinismului, aşa va fi şi până în sfârşitul istoriei lumii noastre. De nedescris sânt darurile Dumnezeului nostru. Şi oare este cu putinţă omului a nu se mândri înaintea fraţilor săi? Da, prin împreună-lucrarea aceloraşi dumnezeieşti puteri se poate săvârşi aceasta, căci Însuşi Dumnezeu – este Smerenie.

3
PENTRU POCĂINȚĂ

I

Tatăl nostru „întru Lumină neapropiată locuieşte" (1Tim. 6:16). El neschimbat rămâne o mare taină pentru noi. Iar aceasta chiar atunci când sântem prea plini de apropierea Sa. Dar şi Omul, zidit după asemănarea Celui Preaînalt, este aşijderea o taină ascunsă. Şi nici în privința lui nu trebuie să se împuţineze dorinţa unei cunoaşteri din ce în ce mai adânci, a lui, a măreției chemării lui „de la întemeierea lumii."

Dumnezeu este Ființă Absolută, Începătura tuturor începăturilor. El ni S'a descoperit ca „*Eu sânt*", ca Tată – Ipostas – Persoană. Acum noi Îl cunoaştem prin Fiul cel De-o-Fíiere („esenţă"), Care ne-a arătat pe Tatăl: „Pre Dumnezeu nimenea a văzut niciodinioară; cel Unul-născut Fiul, Carele este în sânul Tatălui, acela *L-au vestit*" (Io. 1:18). Noi cunoaştem pe Tatăl de asemenea şi prin Duhul Sfânt: „Iară Mângâietorul, Duhul cel Sfânt, pre Carele va trimite Tatăl întru numele Meu, Acela pre voi va învăţa" (Io. 14:26). Iar această cunoaştere vie ne-a slobozit din toate absurdurile zborului intelectual către Absolutul Supra-Personal, către Ființa Pură care transcende tot ce este – în realitate, de acum *nefiinţa*.

Cel Împreună Fără-de-început cu Tatăl şi cu Duhul – Logosul cel întrupat, Şi-a început misiunea cu chemarea către cei căzuţi: „Pocăiţi-vă, că s'a apropiat Împărăţia Cerurilor" (Mt. 4:17). El ne-a dat cunoaşterea şi

despre Tatăl şi despre Duhul Sfânt. Aceşti doi au purtat mărturie despre El. Tot El ne-a arătat şi calea nerătăcită către Tatăl.

În sfârşitul vieţii mele aş dori să cânt un imn vrednic de pocăinţa pe care El ne-a dat-o... Mă voiu folosi de cuvintele însuflate ale cântătorului psalmilor, cel din vechime:

Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, mari şi minunate facerile Tale!
Tu, Cel Sfânt, întru lumina cea neapropiată locuieşti.
Spre Tine au nădăjduit părinţii noştri, şi Tu ai izbăvit pre dânşii;
Către Tine au strigat, şi Tu i-ai mântuit.
Ci eu sânt vierme, şi nu om,
Ocara oamenilor şi defăimarea norodului;
Dară Tu eşti Cela ce din pântece m'ai tras;
Şi Tu eşti Dumnezeul meu, din pântecele maicii mele.
Nu Te depărta de la mine, iară eu spune-voiu Numele Tău fraţilor mei:
„Cei ce vă temeţi de Domnul, lăudaţi pre El,
că nu au defăimat scârba mea, şi rugăciunea mea nu au lepădat.
Căutatu-L-am, şi Faţa Sa de la mine nu Şi-au ascuns.
Iar acum, pentru El este lauda mea în sobor mare."
(cf. Ps. 21)

„Sau în trup, nu ştiu, sau afară de trup" (cf. 2 Cor. 12:2). Anume astfel se întâmplă cu cel ce se pocăieşte fierbinte. Duhul omului, zdrobit într'o sete de moarte

după Dumnezeul Cel ce mântuieşte, este atras către Dânsul cu toată fiinţa sa. Iar el însuşi nu ştie când şi cum s'a petrecut cu el schimbarea, dar uită lumea materială şi propriul trup, rămânând el însuşi, ca faţă-persoană, şi putem zice că mai puternic şi mai luminos decât oricând în starea vieţii normale. Se trăieşte pe sine oarecum ca duh netrupesc. În astfel de momente, prin binecuvântarea cea de Sus, i se împărtăşeşte cunoaşterea unei alte forme a fiinţării, una de nerăpus.

Se întâmpla ca duhul meu să se conştientizeze într'o oarecare neţărmurire ce în chip curios era străvezie, deşi nu se vedea lumină ca atare. Nu găsesc definiţie pentru acel tărâm fără de fund. Duhul îmi era întreg adâncit în rugăciune: nimica în afara lui Dumnezeu nu vedeam, nu ştiam.

Marele Apostol Pavel scria Corinthenilor că fusese „răpit în Rai şi a auzit negrăite graiuri (ῥήματα), carile nu este slobod omului a grăi" (2 Cor. 12:4). Ce avea el în vedere, vorbind despre „graiuri"? Fură oare acele graiuri cuvintele noastre omeneşti, sau realităţi ale cerului duhovnicesc unde fusese „răpit"? Nu deplin ne-a dezvăluit-o el în povestirile lui despre acea împrejurare.

Îmi vine un gând îndrăzneţ: Pe Pavel nu îl părăsea amintirea că „a prigonit Biserica lui Dumnezeu" (1 Cor. 15:9); că fusese un „hulitor şi ocărâtor"; şi că, într'o încordare limită a căinţei pentru acestea toate, fusese „răpit... până la al treilea cer" (2 Cor. 12:2). Vreau să spun: Eu însumi mi-am trăit căderea de la Hristos ca pe o fărădelege nesuferit de josnică împotriva iubirii Lui. Eu cunoscusem acea dragoste din fragedă copilărie: El îmi dă-

duse să o trăiesc. Petreceam, prin zdrobire pentru nebunia mea, într'o rugăciune care mă smulgea din toate cele zidite, într'o altă lume. Când cu adevărat conştientizăm întunerecul nostru lăuntric, când ni se descoperă esenţa infernală a păcatului – atunci devenim deschişi lucrării harului: fie ca o luminare a Luminii nezidite, sau un alt fel de răpire, de cunoaştere, de descoperire.

Părinţii spuneau că a-şi simţi păcatul este un mare dar al Cerului, mai mare decât cel de a vedea îngeri. Şi eu nu puţină vreme am fost orb duhovniceşte: nu vedeam păcat în îndepărtarea mea de la Dumnezeul copilăriei mele. Eu „necunoscând am făcut" (cf. 1 Tim. 1:13). Socoteam că mă înalţ mai departe, mai presus de Evanghelie; o părăseam fără ură, în chip raţional, ca pe ceva care nu îmi dădea cunoaşterea cea mai înaltă. A cunoaşte esenţa păcatului nu putem altfel decât prin credinţa în Hristos-Dumnezeu, prin lucrarea în noi a Luminii nefăcute (cf. Io. 8:24).

În om, luat ca persoană nedeterminată, ca duh înzestrat cu libertatea autodeterminării, este cu putinţă a observa un oarecare aspect necondiţionat, o „dumnezeire" căreia, cum ar fi, nu i-ar trebui un alt Dumnezeu. El se poate recunoaşte pe sine înrudit, chiar de o esenţă Fiinţei-celei-dintâi; poate să se hotărască la un act de îndumnezeire de sine: să se întoarcă la fiinţa sa cea dintru început. Am trăit în această rătăcire în tinereţea mea, sub înrâurirea cărţilor despre mistica indiană şi a întâlnirilor cu oameni din acele ţări unde de-a lungul a mii de ani s'a cultivat o astfel de mistică. A ieşi din această aberaţie nu este deloc simplu: înaintea ta, orişi-

când ți se poate prezenta faptul că nu te-ai fi sustras, chipurile, destul de la tot ce este relativ, de la tot ce ființează cosmic; că în tânjirea după desăvârşire trebuie depăşit în noi principiul personal, ca fiind o formă vremelnică a fiinţării ce ne îngrădeşte în toate manifestările noastre; într'un cuvânt, că ar trebui să ne străduim de bunăvoie a dezbrăca sau omorî în noi personalismul omenesc, spre a ne topi în oceanul de nenumit al Ființei Pure, al Absolutului Suprapersonal.

Eu nu puteam ocoli întrebarea: Dar cine cunoaşte? Cine se determină pe sine? Şi altă întrebare: Dacă eu am purces din principiul cel fără de început, atunci cum s'a putut petrece o degradare atât de adâncă în ființa mea? De ce acum cu atâta trudă caut despărțirea de trup, spre a redeveni ceea ce am fost întotdeauna şi ceea ce, după rostuirea abstractă a viziunii mentale, nici nu am încetat a fi?

Meditațiile aduceau o odihnă de la risipirea grijilor vieții pământeşti, îmi dădeau ceasuri de îndulcire intelectuală, mă înălțau în sfere pe care le socoteam duhovniceşti, mă aşezau mai presus de mediul care mă înconjura. Din punct de vedere filosofic nu puteam gândi Principiul Absolut ca fiind personal. Pricina era în parte faptul că urmam rătăcirea de obşte a acelor cercuri în care petreceam: confuzia între conceptul de persoană şi conceptul de individuum, atunci când din punct de vedere theologic ele sânt diametral opuse. Ca prunc, fusesem învățat să mă rog Tatălui Ceresc celui Fără-de-moarte, către Care merseseră toți moşii şi strămoşii mei. Atunci, în credința copilărească (cf. Mt. 18:3; Lc.

18:17), Persoana şi Vecinicia se îngânau în chip firesc. Astfel, personalismul creştin pe care îl primisem din vârsta copilărească, într'un oarecare moment a devenit problema cea mai importantă pentru mine: Fiinţa absolută, poate fi ea personală? Experienţa mea „orientală” – sinceră – avea un caracter mai curând intelectual, rupt de inimă: nevoința sustragerii minţii de la tot ce este relativ. Treptat am ajuns să mă conving că mă aflam pe o cale greşită: că mă depărtam de la Ființa reală, adevărată, în neființă. Pe orizontul duhului meu nu exista încă o cunoaştere temeinică.

Această perioadă a fost deosebit de încordată; starea minții mele era asemenea unei mici luntrii pe valuri, într'o noapte întunecată: ba se înălța pe culmea unui val, ba din nou era aruncată în jos cu mânie de un altul. Însă Cel pe Care Îl părăsisem ca fiind „nefolositor” nu S'a depărtat de la mine până în sfârşit, şi Însuşi căuta prilej să mi se arate: dintr'o dată mi-a pus în față textul biblic al Descoperirii Sinaitice – „EU SÂNT CEL CE SÂNT” (Ieş. 3:14): *Ființa* – sânt *Eu*. Dumnezeu, Stăpânul Absolut al tuturor galaxiilor stelare, este *persoană – Eu sânt*.

Cu acest Nume mi s'au deschis zări care se pierdeau în necuprindere. Nu în rânduiala gândirii abstracte, ci fiinţial, acest Dumnezeu Personal mi-a devenit o evidență pe care o trăiam cu întreagă fiinţa mea. Întreaga alcătuire a vieții mele duhovniceşti s'a preschimbat; duhul meu, încă nu desăvârşit de limpede, ştia totuşi încotro năzuieşte: Lumina stelei polare mi-a atins vederea iar mintea putea să se înalțe până la ea. Da, acest

Dumnezeu este cumplit de departe, dar nu de neajuns duhului nostru. A fi un dumnezeu în afara acestui Unu, Adevăratul – este nebunie mai rea decât celelalte forme de nebunie. Iar eu m'am dat unui plâns deznădăjduit, amarnic, arzător, conştientizând grozăvenia căderii mele: Domnul îmi dăruise deznădejdea cea a harului. Şi când plângeam asupră-mi cu adânc plânset, neîndrăznind să-mi ridic gândul către Dânsul, El mi S'a arătat în Lumina Sa. Astfel a pus El început vieții mele celei noi, născându-mă în lacrimile pocăinței. Tot ce-mi fusese mai nainte atrăgător în lumea aceasta îşi pierduse înşelătoarea atragere, şi nemaigândind la nimic altceva, m'am afundat în rugăciune. Nu zic că lupta spre a mă slobozi de toate cele cărora mă dădusem cu patimă a fost uşoară; şi nici scurtă. Deosebit de grea mi-a fost ruperea de artă.

Harul pocăinței este o răpire a sufletului către Dumnezeu, atras de arătarea Luminii. La început ea nicidecum nu se vede încă, dar de căldura ei se înmoaie inima. Sufletul este sfâşiat: pe de-o parte, groaza de a mă vedea aşa cum sânt; pe de alta – revărsarea unei puteri, mai nainte necunoscute, din vederea Dumnezeului Celui Viu. Cu toate acestea, în chip ciudat, lăuntric precumpănea deznădăjduirea de sine, în aşa măsură, încât chiar când El era cu mine, nu îmi puteam întrerupe plânsul pentru păcatul meu care îmi apărea, în esența lui metafizică, întrecând toate nelegiuirile văzute. Puternica dorință de a o rupe cu toate cele dinainte primise forma urii pentru cel care fusesem în trecut. Latura

pozitivă a scârbei față de patimile mele consta în faptul că ea era în același timp un act al devenirii mele în Dumnezeul ce mi se descoperise.

Din încordarea sfintei uri de sine, rugăciunea află o puternică energie și se face asemenea unei flăcări năvalnice. Duhul atunci își trăiește propria moarte și propriul întunerec, dar în același timp și nădejdea către Dumnezeu Mântuitorul. Nu am nici cea mai mică îndoială, puterea rugăciunii mele nu era a mea – ea purcedea de la Dumnezeu. Ea mă istovea până la deplina neputință a întregii mele alcătuiri psiho-fizice. Și se întâmpla că se așeza o minunată pace în suflet, și atmosfera unei alte vieți gingaș mă îmbrățișa, aducându-mi simțământul prezenței lui Dumnezeu Care Își iubea făptura cea cuvântătoare.

Dureroasă este nevoința sustragerii de la patimile ce împiedică venirea Luminii. Experiența de multe veacuri a sfinților nevoitori a dovedit cu o întărire de netăgăduit că mândria este piedica de căpetenie în calea luminării Duhului Sfânt. În acea rugăciune pe care mi-o dădea Domnul, atunci când mă simțeam istovit până la capăt în toate planurile ființei mele, pe semne că mă apropiam de smerenia poruncită nouă, pentru că atuncea se dezvăluia duhului meu sfera cea de lumină purtătoare. Și nu se afla împotrivire între starea mea duhovnicească și lucrarea lui Dumnezeu în mine. Smerenia lui Dumnezeu este de neconceput – ea este necondiționată: ea nu cuprinde nici o urmă de comparație cu nimeni; ea este atributul Iubirii Dumnezeiești care se dă pe sine dincolo de orice măsură.

În nevoința rugăciunii înaintașilor noștri, dar și în însăși Scriptura, I se dau lui Dumnezeu nume privind caracterul Lui, legăturile Sale cu noi, manifestările Sale: Dumnezeu este Lumină, Dumnezeu este Adevăr, Dragoste, Milostivire, și mulțime de alte nume. Îndrăznesc să adaog: Dumnezeu este *Smerenie*. Nimica necurat, adică mândru, nu se atinge de El. Mândria este întunerecul cel urâcios, antipodul Bunătății Dumnezeiești; mândria este începătura răului, rădăcina a toată tragedia, semănătoarea vrajbei, pierzătoarea lumii, potrivnica rânduielii de Dumnezeu puse; în ea se află esența iadului.

Mândria este acel „întunerec cel mai din afară", în care petrecând, omul se smulge de la Dumnezeul iubirii. „Oamenii... au iubit întunerecul" (cf. Io. 3:19). Mântuirea din acest iad este cu putință nu altfel decât prin pocăință.

Pocăința este un neprețuit dar omenirii. Pocăința este minunea lui Dumnezeu, care ne rezidește după cădere. Pocăința este revărsarea însuflării dumnezeiești peste noi, în puterea căreia ne înălțăm către Dumnezeu Tatăl nostru pentru vecinica viață în Lumina dragostei Sale. Prin pocăință se săvârșește îndumnezeirea noastră. Acest eveniment este netâlcuit de mare. Iar darul s'a făcut cu putință prin rugăciunea cea din Ghethsimani a lui Hristos, prin moartea Sa pe Golgotha și Învierea (Lc. 24:45-47).

Mândria este întunecatul hău cel fără de fund în care s'a afundat omul în căderea lui. Înclinând spre ea de bunăvoie, el a orbit duhovnicește și s'a făcut nepu-

tincios a-i recunoaşte prezenţa în mişcările inimii şi minţii. Numai Lumina cea nefăcută, prin pogorârea sa peste noi, din credinţa în Dumnezeirea lui Iisus Hristos, face cu putinţă a zări esenţa metafizică a mândriei. Harul Duhului Sfânt luminează inima omului iar el descoperă înlăuntrul său prezenţa unei tumori maligne care îi aduce moartea. Celui ce a trăit experienţa iubirii Dumnezeieşti, în chip firesc îi este îngreţoşător mirosul specific, otrăvitor, cu care este îmbibată patima mândriei. Despărţindu-l de Dumnezeu, mândria face ca omul să se închidă în propriul cerc. Cel mândru, oricât de dăruit ar fi din punct de vedere intelectual, pururea şi pentru totdeauna va petrece în afara iubirii atot-îmbrăţişătoare a lui Hristos. Îmbătat în Rai de îndulcirea otrăvii autoîndumnezeirii luciferice, omul a înnebunit şi s'a făcut prizonierul iadului. Întors întru sine însuşi ca şi către un centru, el mai curând sau mai târziu se va izbi de chinuitoarea pustietate: cea dintru carea fusese chemat de către Făcătorul în această viaţă. Întorcându-se în afara sa, spre a afla compensaţie în lumea înconjurătoare, el se face jertfa a toată pervertirea, devine capabil de orice nelegiuire.

Nenumărate sânt formele în care se iveşte mândria, dar ele toate scâlciază chipul lui Dumnezeu în om. În afara lui Hristos, fără Hristos, tragismul istoriei pământeşti a omenirii este de nerezolvat. Atmosfera pământului este îmbibată de mirosul sângelui. Zilnic lumea întreagă se hrăneşte cu veşti despre ucideri sau despre chinurile celor biruiţi în ciocniri fratricide. Întunecaţi nouri ai urii ascund de la privirile noastre Lumina cerească. Oamenii singuri îşi zidesc propriul iad. Nu fără

schimbarea noastră totală, prin pocăință, va veni izbăvirea lumii: „izbăvire" din cel mai groaznic dintre toate blestemele – războiul. Smeritului purtător al iubirii îi este mai de dorit a fi omorît, decât a omorî.

Duhul nostru petrece într'o stare de încântare plină de mulțămită când ni se descoperă Sfânta Taină ce depăşeşte mintea zidită: Dumnezeul cel Viu, Căruia poți să-I spui „*Tu.*" Măreția Lui ne înfricoşează; smerenia Lui ne cutremură. Şi oricât ne-am înălța noi, din răsputeri, în atragerea noastră către El, cu bucurie simțim procesul înălțării, dar în acelaşi timp El ne apare din ce în ce mai de neajuns. Şi se întâmplă să ajungem la neputință, ne cuprinde o oarecare deznădejde, ne vedem gata a cădea – şi dintr'o dată El, total neaşteptat, este cu noi şi ne îmbrățişează cu dragoste. Dumnezeu este uimitor de paradoxal. Sufletul este ca şi gata să-L întrebe: Dar Tu unde ai fost când mie îmi era aşa de greu? Însă văzându-L cu sine, nu poate să-şi rostească întrebarea. Înțelesul părăsirii de către Dumnezeu este a ne arăta că nu sântem încă gata; că încă nu ne-am săvârşit călătoria până la capăt; că avem încă a trece prin nevoința unei mai mari deşertări; a bea până la fund paharul pe care El L-a băut (cf. Mt. 20:22). Şi astfel, într'o cucernică teamă şi în lumina nădejdii ce se întăreşte, sufletul se smereşte şi se adânceşte bucuria inimii pentru înmulțirea cunoaşterii căilor lui Dumnezeu, Mântuitorului nostru.

Mintea care închipuieşte nu este potrivită theologiei. Cunoscând dauna petrecerii în tărâmul închipuirii,

Fericitul Stareț Siluan se nevoia a se înfățișa înaintea lui Dumnezeu cu *mintea curată*. Această stare se dă omului în ceea ce este pentru el o încordare limită a pocăinței, dăruită lumii de către Hristos cel înviat. Nici a descrie o astfel de stare a duhului nostru, nici a o împărtăşi prin scris nu este cu putință. Multora ea li se pare de necrezut. Da, „la oameni aceasta este cu neputință, dar la Dumnezeu toate sânt cu putință" (Mt. 19:26). Rugăciunea minții curate este rar fenomen. Începem a ne apropia de ea mai presus de toate printr'o adâncă suferință a sufletului care își conștientizează o lipsă, cu nimic de înlocuit: despărțirea de Dumnezeu. Întristarea este asemenea unei agonii; durerea – mai ascuțită decât cuțitul. Dacă nu i s'ar însoți pocăința, presupun că ea, durerea, ar putea lua un caracter pierzător și poate ar duce până la moarte. Împreună cu rugăciunea însă, ea este un minunat dar al Dragostei lui Dumnezeu. Lupta chinuitoare face să pătrundă în suflet energia, mai nainte ascunsă, a rugăciunii, care zvâcnește zi și noapte ca un puternic șipot. Și neașteptat, fără a o căuta, rugăciunea atinge starea de *curăție*. Atuncea omul cu adevărat trăiește în realitatea purtătoare de lumină a Sfântului Duh: atât pentru Dumnezeu, cât și pentru sine însuși el se arată în deplina golătate a ființei sale.

Într'o astfel de rugăciune duhul nostru se tămăduiește de „năluciri ale adevărului", de multe atrageri nelimpezi către negura necunoașterii.

Din anii copilăriei intrasem în rugăciune. Dar a venit o zi când pe una din străzile Moscovei, dimineața, în minte mi s'a conturat gândul: Absolutul nu poate fi

„personal”, iar vecinicia nu poate fi cuprinsă de „psihica” iubirii evanghelice... Curioasă trăire; puterea gândului era asemenea unei lovituri de ciocan. Pentru totdeauna mi-a rămas în minte acel loc... Am început, cu o oarecare silire de sine, a mă rupe de rugăciune şi a înclina către o meditaţie de tip necreştin. Curând după aceasta, într'o noapte am fost trezit într'un chip neînţeles mie. Am văzut întreaga cameră plină de o lumină sfâşiată, zdrenţuită, şi care vibra. Sufletul mi s'a turburat; am simţit o silă faţă de acea viziune; aş zice, ceva asemenea unei scârbe amestecate cu o oarecare frică, asemenea fricii de o aspidă care ţi s'a vârât în casă. Am ieşit din camera mea în sufragerie – am petrecut acolo câteva minute, iar apoi m'am întors. Lumina nu mai era, şi am adormit din nou.

Ceva mai târziu, în vremea meditaţiei mele – mă dezvoltasem, în sensul puterii de a mă concentra – mi-am văzut energia gânditoare asemenea unei lumini nu puternice; această lumină era înlăuntrul cutiei craniene, precum şi împrejurul ei; inima nu luase parte la acestea, trăind despărţită de minte.

Mulţi ani mai târziu, deja după ce mă cercetase mila Dumnezeului Celui Înalt, am observat că Lumina Nezidită este lină, întreagă, netedă; ea lucrează asupra minţii, asupra inimii, şi chiar asupra trupului. La vederea ei, întreaga fiinţă petrece într'o stare pe care „pământul” nu o cunoaşte. Această Lumină este lumina dragostei, lumina înţelegerii, lumina nemuririi şi a unei minunate păci.

După ce din nou am aflat pe Hristos, experiența mea „orientală" care se prelungise șapte sau opt ani apărea duhului meu ca cea mai cumplită nelegiuire înaintea dragostei lui Dumnezeu, pe Care sufletul meu Îl cunoscuse din fragedă copilărie. Mă stăpânea o anume sfântă groază, la gândul că eu, un necredincios și un răzvrătit, aș putea rămâne pentru totdeauna nevrednic unui *astfel de* Dumnezeu. Nu fără durere îmi aduc aminte acum de acea înfricoșată și în același timp minunată vreme. Mă rugam atunci ca un nebun, cu mult plânset, care îmi zdrobea până și oasele. În această rugăciune simțeam lăuntric o flacără care ardea în mine, s'ar zice, totul. Nu știu cum am supraviețuit. Niciodată nu voiu putea să storc din cuvinte o expresie a acelui „foc" și a deznădejdii care mă cercau; și în același timp, și a acelei puteri ce m'a ținut ani de zile într'o rugăciune necontenită, de o încordare limită. Atunci nimic nu înțelegeam. Acum însă nu aflu căi de a mărturisi Dumnezeului meu mulțămita pentru a Sa „mână tare" de Sfânt Sculptor: îmi era greu; sufeream cu adevărat în toate planurile făpturii mele. Mă uimesc de Dânsul: El mi-a preschimbat urâciunea infernală întru ceva mai puțin îndepărtat de Lumina Sa negrăită.

Mi s'au dat ceasuri îndelungate de o astfel de rugăciune, dintru care nu m'aș fi reîntors în această lume. Acum am pierdut-o. O spaimă mă cuprinde: Ce va fi cu mine, afla-voiu oare vreodată ceea ce am pierdut?

Bunăvoirea lui Dumnezeu către mine s'a arătat în faptul că mi-a dat *harul pocăinței* (Lc. 24:47). La înce-

putul acestei înfricoşate, şi totuşi binecuvântate perioade, precumpănea durerea deznădăjduită în rugăciune, care nu arareori se însoțea de simțământul unui *foc*. Firea acestui Foc nu o recunoşteam; ci nici nu îi căutam o lămurire, deoarece mintea îmi era atrasă către El, către Dumnezeul meu. Flacăra acelui foc ardea în mine ceva; şi nu era fără durere. După mulţi ani, de acum la Athos, când duhul îmi petrecea în pace, îmi aminteam cele trăite lăuntric mai înainte ca pe un eveniment care mă renăscuse şi îmi pusese viața pe o nouă orbită, în tărâmul unei alte fiinţări. Şi mulţămeam lui Dumnezeu.

Vremea pocăinței deznădăjduite pe care o descriu, înclin să o înţeleg ca pe un *eveniment*, poate nu numai pentru mine. Cum să nu mă uimesc? În sustragerea mea timpurie de la forma vremelnică a fiinţării mă dusesem undeva departe de viața obişnuită. Şi iată, *acolo* mâna Sa m'a ajuns. Aceea fusese clipa celei de a doua zidiri a mea din a Sa Voie: din nou am fost chemat dintru „nefiinţă" la lumina vieţii. Cât de negândit s'a petrecut, se petrecea totul.

În mişcările îndreptăţite de judecata noastră, noi nu putem vedea „păcat." Adevărata viziune a păcatului aparţine acelui plan duhovnicesc de unde am căzut, în căderea noastră. Păcatul se conştientizează prin darul Duhului Sfânt, împreună cu credinţa în Absolutul Personal, Făcătorul şi Tatăl nostru. Este vorba de relaţiile noastre personale cu El, şi nimic altceva.

Minunată este clipa întâlnirii vii cu Dânsul. Da, sânt un călcător de lege, împotriva dragostei Lui. Eu nu

L-am cunoscut aşa cum trebuie să-L cunosc. Dar nu pot să spun că sânt nevinovat în necunoaşterea mea. Sufletul simte intuitiv, în noi toți, o oarecare luptă cu conştiința, înainte de a se săvârşi actul lăuntric al înclinării voii noastre către ceva ce ne rupe de Dumnezeu. Aşa fusese cu mine în anii tinereților, când binevoisem către ideea pe care Vrăjmaşul mi-o sugerase în clipa pe care am descris-o mai sus.

Dacă voiu încerca să îmi socotesc procesul lăuntric al întoarcerii către Dumnezeu după cădere, îmi vine următoarea comparație: Lumina lui Dumnezeu, Lumina Duhului Sfânt, încă nevăzută mie, de undeva de departe mă luminează din spate, arătându-mi „locul" duhovnicesc în care mă aflu. Iar numele acestui loc este iadul. Nu văd Lumina ca atare, dar ea îmi deschide ochii spre a vedea acel întunerec în care trăiesc. Eu nu pot înțelege întunerecul dacă nu există lumina contrarie lui. Prin prezența nevăzută a acelei Lumini se alcătuieşte o împrejurare prin care treptat încep să contemplu gândul Ziditorului meu „mai nainte de întemeierea lumii" (Io. 17:24). Noua mea, de abia începândă, cunoaştere a Dumnezeului Celui Viu mă duce la a vedea în Hristos anume acel chip întru carele sântem zidiți (Fac. 1:26-27). Iar inima mi se cutremură cu întristare: „Iată cum ar trebui să fim fiecare dintre noi spre a trăi unimea, în veci nestricată, cu Tatăl şi cu tot ce ființează. O, amar, eu sânt lipsit de aceasta! Din copilărie mi-a fost dat să gândesc despre vecinicie; îmi fusese dată o oarecare experiență sau apropiere către ea, către expe-

rienţa Fiinţei nezidite. Dar eu mor în întunerecul fără sens al necunoaşterii mele în toate planurile."

Acel întunerec stătea înaintea mea ca un zid de plumb, despărţindu-mă de Dumnezeu cu o putere mie de nebiruit. Pe acel zid greoi, Sf. Apostol Pavel l-a numit „legea păcatului" (Rom. 8:2). Dumnezeul nostru este „Lumină, şi nici un întunerec întru El este" (1 Io. 1:5): El se împotriveşte a se împreuna cu întunerecul nostru. Noi trebuie să ne curăţim de spurcăciunea care ne stăpâneşte, altminteri nu vom intra în Împărăţia Adevărului şi a Luminii (Apoc. 21:27).

Din ceasul când mi s'a dat harul pocăinţei m'am conştientizat ca fiind în iad. Oricât de dureroasă ar fi această cale către porţile Dumnezeieştii Vecinicii, pentru fiii lui Adam cei căzuţi alta nu există. Adâncă îmi era durerea pentru sine-mi, însă acolo, în faţa mea, văd Lumină. Prisosinţa bucuriei mele înaintea lui Dumnezeu mi se face chin atunci când îi caut o expresie, un cuvânt. Am fost învăţat să ocolesc limbajul pretenţios,[1] dar acum toate cuvintele, toate limbile îmi par spălăcite şi neputincioase spre a-mi spune mulţămita mea către Dumnezeu.

Când mâna lui Dumnezeu, dacă ne-a luminat întru început Lumina, ne pune pe o nouă cale, necunoscută până atunci, „înaltă", acolo întâlnim două trepte mărețe: numele uneia – „iadul pocăinţei"; al celeilalte – „ia-

---

[1] Apropiindu-mă de vârsta maturităţii, am întâlnit un cerc de oameni de seamă care dispreţuiau elocvenţa superficială: „Arcadie, nu vorbi frumos: nu ne şade bine." (Turgheniev, *Părinţi şi copii*).

dul iubirii". Pocăința este legată cu cele două porunci (Mt. 22:37-40): cea mai mare dintre ele – „Să iubești pre Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău, și din tot cugetul tău". Noi nu avem această dragoste, și mare este truda pentru a o dobândi. Următoarea treaptă, nu mai puțin dureroasă, atârnă de a doua poruncă: „Să iubești pre aproapele tău ca însuți pre tine." Domnul nu a săvârșit nici un singur păcat (cf. Io. 8:46; Lc. 23:41), și deci nu a avut nevoie de pocăință. Însă luând asupră-și păcatul lumii (Io. 1:29), El S'a pogorât în iadul iubirii către aproapele, și S'a pogorât până la ultimele lui adâncuri, cu alte cuvinte, până la limitele dimensiunii celei de-a doua porunci. Puțini dintre oameni cunosc acest iad, căci puțină în noi este dragostea către aproapele, adică pentru tot împreună-omul, pentru toată cea din veac mulțime de oameni. Dumnezeiasca dragoste a lui Hristos se deșartă anume în slujirea întregii omeniri, de la Adam până la cel mai de pe urmă ce va fi din femeie să se nască. Dacă vom înțelege adevăratul tâlc al celei de-a doua porunci, vom vedea că noi încă nu ne-am început pocăința. Dar dacă ne-ar fi fost dat să o trăim în cea mai mare deplinătate cu putință nouă, atunci am fi cunoscut pe Cel Unu Dumnezeu în Trei Ipostasuri, și nemurirea noastră (cf. Mt. 16:28).

Petrecerea în trup, mult îngreuiază putința de a cunoaște, de a trăi absolutul sarcinii ce ne stă în față. Trupul tot mereu acoperă toate cu un oarecare văl al nedesăvârșirii și al necunoașterii. Cu toate acestea, acolo unde credința este întreagă, slobodă de clătinări și de

îndoieli, harul Duhului Sfânt dă, celui care înfocat se pocăieşte, şi experienţa pogorârii în iad, şi experienţa iadului iubirii, şi învierea sufletului încă din hotarele vieţii în acest trup.

Una dintre cele mai grele probleme picturale pentru un peisagist este cerul albastru care neîncetat, minunat vibrează; pe fotografiile în culori el aminteşte de albastrul unei caroserii de automobil. Tot aşa de plicticos apare poate, din pricina repetiţiilor, şi descrierea vieţii mele duhovniceşti, în realitate plină de adânci contraste care niciodată nu îşi pierd caracterul dinamic. Dar voiu risca să continui truda pe care mi-am asumat-o – a mărturisi cele pe care le-am trăit.

Pe Dumnezeul cel Viu L-am cunoscut din cea mai fragedă copilărie. Se întâmpla că, ieşind din biserică, sau mai curând purtat fiind în braţe, vedeam oraşul care în acea vreme era pentru mine întreaga lume, luminat de două feluri de lumină. Lumina soarelui nu mă împiedica a simţi prezenţa altei Lumini. Amintirea ei se îngână cu o lină bucurie care îmi umplea atunci sufletul. Din amintirea mea au dispărut aproape toate evenimentele acelei perioade, însă acea Lumină eu nu o am uitat.

La începutul tinereţii mele târzii m'am depărtat de la Dumnezeul meu. Încălcări de lege pedepsite de state eu nu am săvârşit, însă prin mintea mea, prin inima mea slobod treceau toate scârnăviile, la toate nivelele şi de toate felurile.

Dumnezeul nostru este dincolo de simţire; nevăzut, neajuns; de necercat sânt şi căile Proniei Sale pen-

tru noi. Cum oare m'a prins blânda, dar puternica Sa mână, atunci când eu, cu încăpățânarea nebuniei tinerești, tânjeam către hăul neființei? Foc Ceresc mi-a pătruns înlăuntru, şi inima mi s'a topit de fierbinţeala lui. Rugăciunea mea de pocăință o aduceam Dumnezeului Celui Sfânt, lipindu-mi fruntea de podea, la pământ. O, ce ruşine mă cuprinsese în acei ani! Mă conştientizam ca fiind cel mai josnic nelegiuit, pentru mândra mea pornire de a-L depăşi. Păcatul meu împotriva iubirii Sale mi se înfăţişa în esenţa sa de coşmar: ca o sinucigăşie, iar aceasta nu în planul trupului stricăcios, ci ca o cădere în vecinicie de la Făcătorul meu. El, în nemăsurata Sa dragoste, doreşte să îmi dea nemărginirea cea de lumină purtătoare. Iar eu băteam la uşa morţii, nu în vreme, ci dincolo de hotarele ei. Mă uram, şi zeci de ani am vărsat lacrimi din amarul meu şi din ruşinea mea.

Amar plângeam (cf. Mt. 26:75). Nu ştiu, sau poate ştiu într'o oarecare măsură cum plângea Petru după lepădarea sa de Hristos şi cum, potrivit predaniei, el nu a uitat aceasta de-a lungul întregii sale vieţi, căci a şi cerut să-l răstignească cu capul în jos. Este drept, nu-mi amintesc nicicum să fi simţit o respingere faţă de Creştinism. Fusesem atras de ideea contemplării transcendentale. Mi se părea că părăsesc un nivel mai de jos al vieţii – cel psihic, sufletesc: „Iubeşte pe Dumnezeu şi iubeşte-ţi aproapele." Când însă mi s'a descoperit esenţa duhovnicească a pornirii mele lăuntrice – anume, repetarea căderii Adamice – atunci m'am îngrozit, iar rugăciunea mea primea de acum caracterul unei uri faţă

de sine-mi. În acea rugăciune mintea nu mi se întorcea asupră-mi; nu îmi analizam stările; petreceam într'un mare cutremur, socotindu-mă nevrednic de iertare. Mă aflam, cum ar fi, în fața înfricoșatei judecăți a celui mai înalt tribunal: întreaga mea luare-aminte se concentra asupra Judecătorului meu. Nu aveam cuvinte: mă rugam cu cuvântul netocmit al suspinurilor inimii mele. Nu îmi aflam vreo îndreptățire; în mine nădejde nu era. Poate mai drept ar fi să spun: mă rugam cu o nădejde dincolo de toată deznădăjduirea. În acea rugăciune se întâmpla că îmi pierdeam simțirea trupului. (Descopeream acest fenomen doar după ce mă întorceam din nou în starea percepției fireşti a lumii.) Duhul meu intra atunci într'o oarecare sferă înțelegătoare, ale cărei hotare este cu neputință a atinge; poate pentru că ele nici nu sânt. În acest hău duhovnicesc sufletul meu căuta numai pe Dumnezeu. Eram singur: nu erau „acolo" nici obiecte, nici vreo altă făptură personală cu mine. Cumva conştientizam că, dacă Domnul va binevoi, atunci fără greutate va veni către mine, orişiunde aş fi. Şi a binevoit.

Să numesc această rugăciune „curată", pentru că duhul mi se sustrăgea de la tot ce este zidit? Nu ştiu cum să descriu ceea ce se întâmpla cu mine, însă în acea rugăciune exista pentru mine atunci numai Dumnezeu: în toată Ființarea era numai El şi eu – jalnică pocitanie.

II
POCĂINȚA ȘI LUPTA DUHOVNICEASCĂ

Toată viața noastră pământească, de la naștere până la ultimul suspin, va apărea în încheierea sa de pe urmă ca un singur act fără de întindere. Cuprinsul și calitatea ei va fi cu putință a le vedea într'o singură clipită. Închipuiți-vă un vas din cristalul cel mai curat, plin cu apă; dintr'o singură privire se poate spune dacă apa este curată sau nu, și în ce măsură. Așa va fi cu noi după trecerea în cealaltă lume. Fiecare mișcare a inimii sau a gândului, chiar de o clipită, lasă o oarecare urmă în suma totală a vieții noastre. Să presupunem că în întregul soroc al ființării mele pământești doar o singură dată prin inima mea a străpuns un gând rău, să zicem omorul (cf. Mt. 15:19). Și acest singur gând rămâne ca o pată întunecată pe trupul vieții mele, dacă nu va fi lepădat prin pocăința osândirii de sine. Nimic nu este cu putință a ascunde: „Nimic este acoperit care să nu se descopere, și ascuns care să nu se cunoască" (Lc. 12:2-3). Noi adesea ne împăciuim cu gândul că nimenea nu ne-a văzut sau că nimenea nu știe ceea ce gândim și facem. Dar când sântem plini de grija pregătirii pentru vecinicie, atunci totul se schimbă și noi năzuim a ne slobozi de tot întunerecul din lăuntrul nostru.

„De vom zice că păcat nu avem, pre noi înșine înșelăm și adevăr nu este întru noi. De vom mărturisi păcatele noastre, credincios este și drept, ca să ierte nouă păcatele și să ne curățească de toată nedreptatea" (1 Io.

1:8-9). Prin sinceră căință cu hotărâtă osândire de sine înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, omul lăuntric se curăță, iar apa din vas, trecută prin filtrul cel duhovnicesc al pocăinței, își recapătă curăția. De aicea, când mă mărturisesc, mă învinuiesc atunci de tot răul, pentru că nu aflu în întreaga lume vreun păcat pe care să nu-l fi săvârșit, măcar printr'o atingere de o clipă a minții. Însăși putința unei astfel de mișcări a duhului meu vădește starea mea păcătoasă. Și cine poate fi absolut sigur de a fi în afara puterii gândurilor pătimașe care îl cercetează? Și unde este garanția că acea clipă în care mă atinge gândul rău nu se va preschimba în vecinicie?

Câtă vreme trăim este încă cu putință a ne îndrepta; dar ce va fi cu noi după ieșirea noastră de aci, încă nu știm. În planul material, o massă care a primit un impuls destul de puternic, teoretic poate, ieșind din sfera gravitației pământului, vecinic să zboare cu viteză mare în nesfârșitele întinderi cosmice; nu va fi oare așijderea și cu sufletul? Atras de dragostea către Dumnezeu, părăsind trupul, sufletul se va duce către Dumnezeu; sau dimpotrivă: respingând pe Dumnezeu, el se va mișca în „întunerecul cel mai dinafară", către nesfârșitele sfâșieri potrivnice stării dragostei. Așadar, în măsura putinței de a ne vedea pe noi înșine, trebuie curat să ne mărturisim păcatele pentru a nu le purta cu sine după moarte.

Pentru a birui gândurile rele, sau și doar deșarte, metoda cea mai reușită nu este întotdeauna împotrivirea lor directă. Adesea un mai bun mijloc este aminti-

rea măreției gândului cel mai nainte de veci al Tatălui pentru noi. A ști despre înșine că încă mai nainte de zidirea lumii am fost gândiți ca plinătate a desăvârșirii este de neapărată trebuință pentru a trăi în chip cuvenit (Mt. 5:48; Ef. 2:10 și 1:4-5). A înmicșora gândul inițial al lui Dumnezeu pentru noi este nu numai o greșală, ci cu adevărat un mare păcat. Nevăzând în ei înșiși, și cu atât mai puțin în frații lor, vrednicia cea netrecătoare, oamenii devin asemenea fiarelor în relațiile lor, și ușor se omoară unul pe altul. O, ce amestec paradoxal se arată a fi omul! Pe de o parte, el stârnește o încântată uimire; pe de alta – o amară nedumerire față de asprimea și de sălbăticia sa. Sufletul se avântă în rugăciune pentru lume, însă această rugăciune niciodată nu își atinge țelul final, deoarece nimeni și nimic nu poate lipsi pe oameni de a înclina spre rău, de a iubi mai mult întunerecul decât lumina (Io. 3:19).

Rugăciunea adusă lui Dumnezeu într'un chip cu adevărat cuvenit, „în duh și în adevăr" (Io. 4:23), este ființare nestricăcioasă, nepieritoare. Psihologic, putem uita de ea în mijlocul deșertăciunilor lumești, însă de către Însuși Dumnezeu ea se păstrează în veci (cf. Lc. 10:42). În ziua Învierii și a Judecății, tot binele pe care l-am făcut de-a lungul întregii noastre vieți va sta lângă noi, îndreptățindu-ne; și dimpotrivă, tot răul pe care l-am făcut ne va vădi, dacă nu vom fi adus pocăința potrivită. Urâtele făptuiri și cuvintele rele pot fi șterse din sufletul nostru prin lacrimile pocăinței, oricât ar părea de curios, și logic chiar cu neputință. Se vindecă, bine-

înțeles, urmările negative ale păcatului asupra noastră, dispare puterea pierzătoare a faptelor săvârşite de noi față de aproapele; prin Dumnezeiască putere se zideşte din nou plinătatea vieții, însă nu printr'o intervenție numai din partea lui Dumnezeu, ci totdeauna împreunată cu pocăința şi deschiderea oamenilor, căci Dumnezeu nimic nu face cu omul fără om.

Partea lucrării lui Dumnezeu în viața noastră o numim Pronie. Această Pronie nicicum nu se aseamănă ursitei păgâne. În unele momente de răscruce, cu adevărat noi înşine alegem dintre posibilitățile ce ne stau înainte. Când în față ni se deschid felurite căi, atunci, fireşte, trebuie hotărât să ne îndreptăm către Bunul cel de pe urmă pe care îl căutăm. Această alegere neapărat va trebui însoțită de hotărârea de a merge până la jertfă. În astfel de cazuri, deosebit de limpede se vădeşte libertatea noastră duhovnicească. Cel mai adesea, din nefericire, oamenii se călăuzesc de îndemnuri vremelnice, abătându-se de la calea de Dumnezeu arătată către Împărăția Luminii. Astfel omul cade în cercul patimilor înşelătoare care îl împiedică a zări doritele zori. Însă orice alegere va fi şi ea numaidecât însoțită de suferințe şi de jertfe. Iar când alegem voia lui Dumnezeu, toată jertfa ne va asemăna cu Hristos: „Părinte, de voieşti, să treacă paharul acesta de la Mine; însă nu voia Mea, ci a Ta să fie" (Lc. 22:42).

Noi toți, de nevoie, trebuie să trecem prin taina morții pentru o mai mare asemănare cu Hristos. Dincolo de acest prag necunoscut nouă, Dumnezeu şi Tatăl nostru ne duce în tărâmul *zilei* neînserate. Iată nădejdea

noastră în Hristos, care va fi, căci toate făgăduințele Sale sânt nemincinoase și nestrămutate, precum a arătat-o experiența milenară a Bisericii noastre.

Evanghelia – *buna vestire* – și începe, și se termină cu chemarea la pocăință. Și învățătura Sfinților nevoitori, Părinții Bisericii și ai noștri, este pătrunsă de conștiința că de fiecare dată când omul aduce rugăciune lui Dumnezeu, însă nu ca un păcătos, rugăciunea sa nu ajunge la Scaunul lui Dumnezeu, căci Fiul lui Dumnezeu a venit să cheme nu pe cei care se socotesc drepți (cf. 1 Io. 1:8), și prin urmare se află în afara adevărului, ci pe cei ce se conștientizează a fi păcătoși (cf. Mt. 9:13).

„Marea cea împuțită carea zace între noi și Raiul cel înțelegător, cu corabia pocăinței o putem trece, carea are vâslașii fricii. Dacă dar acești vâslași ai fricii nu cârmuiesc corabia pocăinței cu carea străbatem marea acestei lumi către Dumnezeu, ne vom cufunda în cea împuțită mare. Pocăința este corabia; iară frica, cârmaciul ei; dragostea, limanul cel dumnezeiesc (...) spre carele trec toți cei osteniți și împovărați întru pocăință. Și când ajungem la dragoste, am ajuns la Dumnezeu." (Sf. Isaac Sirul)[2]

Pocăința este fundalul de temei al întregii noastre vieți ascetice. Cuviosul Efrem Sirul ne-a lăsat rugăciunea trebuincioasă: „Dăruiește-mi a vedea ale mele păcate." Iară și iară: a-și vedea propriul păcat este o în-

---

[2] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte pentru nevoință*, Cuvântul LXXII, Ed. Bunavestire, 1997, p. 318.

făptuire duhovnicească de cea mai înaltă valoare pentru toţi cei ce caută Faţa Dumnezeului Celui Viu. Mai mult: această înfăptuire este lucrarea în noi a lui Dumnezeu Însuşi, Care este Lumină.

În vremea a câtorva decenii ale slujirii mele duhovniceşti, cu tristeţe m'am convins că rari sânt cei ce înţeleg din simţirea inimii adevărata fire a păcatului. De obicei ei rămân la nivelul moralei omeneşti, iar dacă uneori se înalţă deasupra ei, totuşi nu se înalţă destul.

Printre căile care duc la cunoaşterea păcatelor noastre, cea mai de seamă este credinţa în Dumnezeirea lui Hristos, pentru care se pogoară asupra omului dragostea Duhului Sfânt. Cel ce a cunoscut din experienţă sfântul foc al Dumnezeieştii Iubiri, în chip firesc tânjeşte a rămânea în această stare de har. Iar dacă el va săvârşi orice faptă, sau doar vreo pornire lăuntrică a cărei urmare va fi slăbirea simţământului dragostei lui Dumnezeu, atunci singură slăbirea harului, fără nici o psihanaliză raţională, vădeşte abaterea noastră de la Dreptatea lui Dumnezeu. Atunci duhul nostru cu tot dinadinsul se întoarce către Dumnezeu într'o rugăciune de pocăinţă, prin care vine iertarea ca o reaşezare în dragoste. Şi cu cât mai mare fusese cunoaşterea harului în ceasurile cercetării Duhului Sfânt, cu atât mai dureroasă şi mai adâncă se face căinţa. Un astfel de om trăieşte înaintea lui Dumnezeu în simplitate, ca şi cum fără a judeca raţional, povăţuit de dragostea şi de frica lui Dumnezeu; unul ca acesta poate să se înalţe până şi la desăvârşirea în sfinţenie, fără ca el însuşi să-şi dea seama (cf. Lc. 17:20 şi Mt. 25:37-39).

O altă cale către cunoaşterea păcatului constă în faptul ca duhul omului să se pună pe sine sub judecata cuvintelor lui Dumnezeu; printr'o cercetare conştientă a propriei stări lăuntrice el se va convinge că nu păzeşte poruncile, pentru care fapt va aduce pocăinţă. Pentru ca această cale să îl apropie de cele căutate, neapărat va trebui cu sârguinţă a se învăţa în legea Domnului, căci „desfătată este porunca lui Dumnezeu" şi „foarte s'au adâncat gândurile Domnului" (cf. Ps. 118:96; Ps. 91:6).

Conştiinţa omenească şi mintea omului, după putinţa sa de a pătrunde în tărâmul Duhului, stau cu mult mai prejos de poruncile date nouă (vezi 1 Io. 3:20). Pentru deplină pocăinţă, neapărat trebuie să urmăm aceste două căi – inima şi mintea: care mai apoi, în actul adevăratei vecinicei vieţi, se vor contopi întru una. „Dumnezeu dragoste este" (1 Io. 4:8), şi El se cunoaşte pe Sine şi pe noi cu o cunoaştere absolută; şi totul în El este una. Astfel şi omul datornic este să îşi agonisească mai nainte de toate starea dragostei lui Dumnezeu, apoi cunoaşterea lui Dumnezeu (1 Io. 4:7-8) şi cunoaşterea de sine: pătrunderea în gândul cel mai nainte de veci pentru Om.

Pentru a lămuri gândul meu, voiu aduce o pildă: Cuviosul Simeon Noul Theolog scrie pentru sine însuşi că de multe ori i se arătase o oarecare lumină, şi el iubea acea lumină şi era tras către ea, dar multă vreme nu a ştiut: Cine este lumina? În sfârşit, într'una din clipele vederii luminii, a găsit în sine îndrăznirea de a întreba: Cine eşti? Şi a primit răspuns, şi a înţeles că Cel Care i se arăta ca Lumină era Iisus Hristos. După aceasta el nu

numai că petrecea în dragoste, dar şi „cunoştea" acea dragoste. Împreunarea trăirii şi a cunoaşterii dă experienței noastre încredințare şi statornicie.

Asemenea trăiri, şi în cazul altor nevoitori, stau la temeiul învățăturii Bisericii despre firea nezidită a Luminii ce li se arăta.

„Şi au zis lor: că aşa este scris, şi aşa trebuia să pătimească Hristos, şi a treia zi să învie din morți, şi să se propoveduiască în numele Lui pocăința şi iertarea păcatelor în toate neamurile" (Lc 24:46-47). Negrăit de mare este darul pocăinței: cu el se însoțeşte pătrunderea duhului nostru în Taina Dumnezeului fără de început, Tatăl nostru. Nu altfel decât prin pocăință primim ființial Descoperirea: în ce chip, mai nainte de facerea lumii, fusese gândit Omul în Sfatul cel mai nainte de veci al Sfintei Treimi.

Cunoaşterea lui Dumnezeu, Cel ce pretutindenea Este, zidirilor cuvântătoare li se poate înfăptui pretutindeni. Însă pentru a-L dobândi, de departe nu sânt îndestulate şcolile şi cărțile theologice. Adevărata cunoaştere pătrunde în chip de neînțeles în însăşi ființa noastră, atunci când El este cu noi. Petrecerea lucrătoare a lui Dumnezeu în noi înseamnă că noi am pătruns în însuşi Actul Ființării Dumnezeieşti. Şi anume, pe această cale se împărtăşeşte duhului nostru o cunoaştere despre El pe care nimeni nu ne-o poate înstrăina (vezi Lc. 10:42). Cel mai sigur mijloc de a atinge acest bun este rugăciunea pocăinței dăruite nouă pentru credința în Hristos.

Fără a contempla cel dintâi gând al lui Dumnezeu în făurirea omului, fără a trăi *sfințenia* lui Dumnezeu, nu ne va veni durerea pentru pierderea suferită prin cădere, cu intensitatea de trebuință. Noi putem suferi din pricina stării în care ne aflăm, putem simți în parte şi ca din depărtare Focul Dumnezeiesc şi, ca urmare, să ne pocăim în măsura înțelegerii noastre. Însă o cu totul altă pocăință, de acum totală, cuprinde cu putere întreaga noastră făptură atunci când Lumina cea Nefăcută ne dă a vedea idealul lăuntric şi a simți în acelaşi timp Sfințenia Dumnezeului Celui Viu.

În starea adâncului plâns pentru păcate, în chip minunat înlăuntrul nostru se iveşte lucrarea lui Dumnezeu Însuşi, Care ca un Tată, gingaş ne îmbrățişează strâns în dragostea Sa. Noi nu putem reține acest Duh Subțire prin propriile străduințe. Când El se îndepărtează, iarăşi ne aflăm cufundați în întunerecul morții; Îl căutăm, însă El, Cela ce toate plineşte, pare a Se fi retras în depărtări neajunse.

Când mă cercetez prin poruncile lui Hristos – a iubi pe Dumnezeu din toată ființa şi pe aproapele ca pe mine însumi – eu nu am putința să judec cât de departe mă aflu de țelul ce îmi stă înainte. Mi se pare atunci că încă nu am dobândit pocăința, a cărei flacără totuşi m'a atins şi mi-a dat să ştiu despre ea. Îmi amintesc cum m'au izbit la vremea lor cuvintele Marelui Sisoe când, murind, i s'a arătat Domnul Cel Fără-de-început: „Dă-mi, Hristoase, vreme de pocăință..." Frații care stăteau în jurul aşternutului său l-au întrebat: „Oare încă

nu te-ai pocăit?" Sfântul a răspuns: „Cu adevărat, fraţilor, nu ştiu pre mine să fi pus început." Pentru fraţi, cuvintele lui Sisoe erau dovada că atinsese limita desăvârşirii cu putinţă pe Pământ.

Paradoxale lucruri; însă tocmai astfel înţelegem fără-de-începutul lui Dumnezeu. Chinuitoarea sete după Dumnezeul cel Viu, care întrece măsura puterii noastre de a o purta, ne smulge duhul de la toate cele făcute şi îl duce într'un hău de neînchipuit al întinderii duhovniceşti, unde nimic şi nimeni este în afara Dumnezeului iubirii şi vederea neţărmuririi Lui. Acolo nu se vede Lumină ca atare, dar nici întunerec este acolo, căci acel hău, în chip ciudat este străveziu, iar ochiul minţii neîmpiedicat străbate în străfunduri şi niciodată nu atinge margine.

Celui ce crede, slobod de îndoială, în Hristos ca Dumnezeu Făcătorul şi Dumnezeu Mântuitorul nostru, în avântul pocăinței i se dă experienţa şi a iadului, şi a învierii înainte de moartea trupească. Pocăinţa nu este doar o lucrare gânditoare, adică schimbarea înţelegerii minţii noastre în privinţa a tot ce se săvârşeşte în lume. Acestei schimbări, acestei noi îndreptări a minții, în mod normal i se însoţeşte simțământul scârbei de sine pentru starea în care se află omul, durerea inimii pentru ruperea de Dumnezeul Cel Sfânt. Nu este mai mare durere decât acea conştientizare prin care mă văd cu adevărat mai rău decât toţi şi decât tot. Toate trăirile pământeşti sânt vremelnice, dar legăturile noastre cu Dumnezeu sânt în afara vremii. Aruncaţi în întinderile

vecinicului Duh printr'o rugăciune smulsă din ura de sine – ne rugăm fără a ne întoarce atenția asupră-ne.

Toată contemplarea realităților dumnezeiești este cu putință nu altfel decât dacă duhul omului dobândește o stare care, într'o oarecare măsură, corespunde cu ceea ce se contemplează. Și cu adevărat: poate oare cel ce este prins în ghearele mândriei să aibă petrecând în sine Smeritul Duh Sfânt? Poate oare cineva, aflându-se în spasmele urii sau ale altor patimi întunecate, să vadă Lumina cea de negândit a Dumnezeirii? Sau cum va theologhisi despre dragostea Dumnezeiască cel ce „defaimă (fie și) vreunul din aceștia mici" (cf. Mt. 18:10)? Astfel, numai petrecând simțit în harul Duhului Sfânt se învrednicește omul vedeniei slavei nemuritoare și a Luminii fără de apus.

Fiece adevărată vedenie a lui Dumnezeu este un dar al Marelui Dumnezeu Care ne face părtași vieții Sale: părtași ai smereniei și păcii, ai înțelepciunii și cunoașterii, ai dragostei și bunătății. Sălășluind în noi Puterea cea Nefăcută, ni se împărtășește viața cea fără de început. În virtutea acestui fapt, cei mântuiți se fac „fără-de-început" (nu după fire, ci după har).

În limitele Pământului, aprecierea treptei dăruirii duhovnicești a fiecăruia se întemeiază pe măsura asemănării noastre cu Hristos în gândirea noastră, în trăiri, în suspinurile rugăciunilor noastre: căci „aceasta (trebuie) să se cugete întru voi, carea și în Hristos Iisus" (Flp. 2:5), „Carele în zilele trupului Său, cu strigare tare și cu lacrămi, cereri și rugăciuni aducea către Cela

ce putea să mântuiască din moarte" (Evr. 5:7). Petrecând în Duhul lui Hristos, devenim fii Tatălui Celui fără de început şi dumnezei încă de aci.

Poate că nu este de prisos a sublinia că pentru un observator din afară, care nu a cunoscut din experienţă viaţa creştină, nu există nimic vrednic de atenţie într'un astfel de purtător al Luminii Nematerialnice. Credinciosul – adesea vreun nevoitor din pustie – poate apărea ca un jalnic sărac în aparenţa sa fizică, îmbrăcat în zdrenţe, fără nici o apărare înaintea stăpânitorului acestei lumi, însă în ce priveşte duhul cel lăuntric el poate fi cu adevărat mare. Împărăţia căreia aparţine după darul cel de Sus nu este a acestei lumi.

La începutul pocăinţei precumpăneşte amarul, dar curând începem a vedea că ne pătrundem de energia unei noi vieţi care lucrează o minunată primenire a minţii. Însăşi mişcarea pocăinţei se arată a fi aflarea Dumnezeului dragostei. Înaintea duhului nostru începe a se ivi din ce în ce mai limpede chipul măreţiei de nedescris al Omului celui întâi-zidit. Zărind acea frumuseţe, începem să conştientizăm cât de groaznică schimonosire a suferit în noi gândul cel dintâi al Făcătorului. Lumina ce de la Tatăl purcede ne dă „cunoaşterea slavei lui Dumnezeu în faţa lui Iisus Hristos" (cf. 2 Cor. 4:6). El Însuşi a spus: „Nimenea poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl" (Io. 6:44). Harul pocăinţei descoperă în noi chipul Fiului Tatălui. O, cât de dureros este acest proces. În inima noastră pătrunde o sabie cu vârful înroşit în foc. Şi cum să vorbim de groa-

za care ne stăpâneşte în acel răstimp? Şi cum să descrii actul rezidirii noastre de către Dumnezeu? Chipul Celui Unuia-născut şi de-o-fiiere al Tatălui, Fiul şi Logosul, arde în noi ca o puternică tânjire de a ne asemăna Lui întru toate. Şi iarăşi ne aflăm într'o stare paradoxală: suferim, dar cu o suferință alta, necunoscută mai nainte, una care ne însuflă, iar nu una care ne ucide. În ea se tăinuieşte puterea cea nefăcută. Ne aflăm aruncați în nețărmurirea lui Dumnezeu. Sântem uimiți în fața evenimentului ce se săvârşeşte înlăuntrul nostru. Şi măreția lui ne depăşeşte. Ne chircim, ne micşorăm până la capăt în fața conştientizării de sine, şi în acelaşi timp Dumnezeu vine şi ne îmbrățişează asemenea Tatălui celui din Evanghelie (cf. Lc. 15:20). Frica şi cutremurul se îndepărtează de la noi, dând loc „minunării de Dumnezeu". El ne îmbracă cu haine scumpe; ne împodobeşte cu daruri înalte, cel mai bun dintre ele fiind dragostea atotcuprinzătoare. Prima noastră suferință a pocăinței se preschimbă în bucurie şi în dulceața dragostei; acum dragostea capătă un nou chip: împreună-pătimirea cu toată făptura care este lipsită de Lumina lui Dumnezeu.

Mare ne este bucuria încă şi pentru faptul că începem să cuprindem voia lui Dumnezeu pentru noi; ne vedem atraşi în însăşi lucrarea înfăptuitoare a lui Dumnezeu; fuseserăm împreună-lucrători cu Dânsul în propria noastră ridicare din cădere şi din schimonosire; şi iată, El ne pune a fi „împreună-lucrători" cu Dânsul în

„taina" Lui. Astfel este rostuirea renaşterii noastre în duh, prin pocăinţă.

Domnul, „în zilele trupului Său, cu strigare tare şi cu lacrămi, cereri şi rugăciuni aducând către Cela ce putea să mântuiască pre El din moarte, şi ascultându-Se pentru buna-cucernicie, măcar că era Fiu, S'au învăţat ascultarea din cele ce au pătimit; şi desăvârşindu-Se, S'au făcut tuturor celor ce ascultă pre El pricină de mântuire vecinică (...). Despre Carele mult este nouă cuvântul, şi cu anevoie tâlcuit" este adâncul vieţii creştine, oamenilor ce nu au experienţa cuvenită în acest minunat tărâm (cf. Evr. 5:7-11).

Hristos, „tuturor celor ce ascultă pre El" S'a făcut singura lor cale, şi nu leapădă a-i face asemănători Lui în rugăciune. Ce voiu zice eu, cel mai neînsemnat dintre oameni? În vremea îndelungatei mele vieţi şi eu „I-am adus rugăciuni şi cereri cu strigare tare şi cu lacrămi amare." La această rugăciune m'a dus deznădăjduirea pentru sine-mi, atunci când m'am pus sub judecata poruncilor lui Hristos. Se întâmpla ca amarul chinuitor al urii de sine, aruncându-mă în hăul cel de nedescris în cuvinte, să se întoarcă după aceea înapoi, dând loc iubirii de lumină purtătoare. Eu credeam că dragostea mea devenise fără de întoarcere; mi se părea că mă aflam la pragul intrării „întru cele dinlăuntru ale catapetesmei" (Evr. 6:19), de unde nicicum nu voiam să mă mai întorc la Pământul pe care-l părăsisem. Domnul însă nu a binevoit să mă ia.

De multe ori mi-am reamintit de Prorocul Moisì, care după Descoperirea dată lui în „rugul cel nemistuit" fusese trimis în Eghipet, şi vreme de patruzeci de ani s'a strâmtorat în balta întinată a patimilor josnice ale celor pe care trebuia să-i mântuiască; ale celor care înşişi nici nu-şi căutau mântuirea. Zicând aceasta, eu nicidecum nu mă asemăn Prorocilor, nici Apostolilor sau Părinţilor, ci doar surprind o oarecare analogie fără de care ar fi cu neputinţă a ne orienta pe calea noastră. Dumnezeu, pentru nemărginită Smerenia Sa, nu m'a lepădat, ci mi-a dat a zări Lumina Sa cea Nefăcută. Hristos S'a făcut viaţa mea; eu L-am iubit şi nu îmi pot închipui nimic asemănător Lui; El este pentru mine singurul Domn şi Dumnezeu. Aproape fără încetare doare inima mea, din frica de a nu Îi pierde milosârdia, pentru mulţimea poticnirilor mele. Nu fără a mă certa cu El, nu fără nenumărate încercări de a mă abate de la Crucea Sa, totuşi o sărut, Crucea lui Hristos, şi cumva îmi port crucea trimisă mie (Mt. 16:24).

Iar acum binecuvintez pe Dumnezeul meu, Cel ce a binevoit a-mi da renaşterea prin focul pocăinţei.

4

PENTRU PLÂNSUL DUHOVNICESC

Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia (Mt. 5:4). Iată îmi văd inima într'o luptă: Cum voiu vorbi despre sfântul plâns contemporanilor mei? Ştiu că ei vor socoti o ruşine ca un om în toată firea să plângă pentru orice pricină. Da, cu adevărat, este ruşinos a plânge, dar numai atunci când este vorba de lucruri trecătoare: de carieră, de avere, de privilegii sau de starea socială, de sănătate şi altele asemenea lor. Însă plânsul despre care vom vorbi atinge legătura noastră cu vecinicul Dumnezeu: el aparţine unui alt plan al fiinţei. El izvorăşte atunci când se atinge de noi Duhul lui Dumnezeu. Acesta ne-a cercetat... inima ni s'a umplut de dragostea cea nestricăcioasă iar mintea a cutremurat-o cu o nouă viziune... El ne-a răpit duhul în tărâmul fiinţării nefăcute. Focul rugăciunii din Ghethsimani – împreună-pătimirea cu întreaga zidire în suferinţă – s'a apropiat de făptura noastră firavă, iar aceasta s'a dăruit deplin stăpânirii Iubirii care a cercetat-o. Cu un astfel de plâns au plâns Apostolii şi Părinţii noştri, primind cerească binecuvântare. Acest foc a fost aruncat pe pământul inimii noastre de Însuşi Hristos (cf. Lc. 12:49; 22:44 şi 24:32).

Foarte rar se revarsă peste noi sfânta putere a Dragostei ce izvorăşte de la Dumnezeu într'o astfel de măsură: cu neputinţă este firii noastre, în starea ei de faţă, a purta această flacără. De obicei renaşterea noastră înce-

pe cu ivirea Luminii Nezidite care ne dezvăluie viziunea tainei despărțirii noastre de Dumnezeu, iar inima, în afară de plâns – nu are alt mijloc de a-şi exprima umilința, adică iubirea sa îndurerată înaintea lui Dumnezeu.

Naiv este cel ce crede că va putea străbate calea, urmând lui Hristos, fără lacrimi. Ia o nucă uscată, pune-o sub o presă puternică, şi vei vedea cum curge din ea untdelemnul. Ceva asemănător se întâmplă cu inima noastră atunci când focul nevăzut al cuvântului lui Dumnezeu o pârjoleşte din toate părțile. Împietritu-s'a inima noastră în egoismul ei de fiară şi, ce este mai rău, în spasmul mândriei sale. Dar cu adevărat există un astfel de Foc (cf. Lc. 12:49) în stare să topească până şi metalele cele mai tari, şi pietrele.

Cela ce niciodată de-a lungul vieții sale nu a cercat apropierea acestui Foc până la sine, nu va înțelege despre ce este vorba aci. Primul cuvânt al propovăduirii evanghelice: „Pocăiți-vă, că s'a apropiat Împărăția Cerurilor" (Mt. 4:17), ne cheamă la o schimbare radicală a întregii noastre vieți. Această schimbare este cu putință nu altfel decât prin contopirea doririi noastre înfocate cu lucrarea Focului ceresc care ne înmoaie inima, şi odată înmuiată, se făureşte din nou sub loviturile unui puternic ciocan.

Plânsul duhovnicesc, prin firea sa, este cu totul altul decât plânsul sufletesc. El ține de o neîntreruptă gândire la Dumnezeu şi de o dureroasă întristare pentru despărțirea de El. Plânsul sufletesc, pătimaş, ucide trupul, îi stinge vioiciunea, atunci când cel duhovnicesc curăță omul de patimi purtătoare de moarte şi prin

aceasta îl învie pe de-a-ntregul. Prin plâns fierbinte se curăță mintea noastră de chipuri pătimașe. Printr'însul se pogoară în sufletul nostru bărbăția cea duhovnicească și omul se pune mai presus de înspăimântări și de frici. Cu cât mai adânc plânsul nostru de pocăință, cu atât mai temeinic ne slobozim de un întreg șir de nevoi aparent firești, de astfel de patimi nimicitoare precum mândria și mânia. Înlăuntru se sălășluiește bucuria, până atunci necunoscută, a slobozeniei.

A crede că preschimbarea firii noastre, propovăduită de Evanghelie, este cu putință fără plâns – poate numai cel care nu a simțit niciodată puterea ucigașă ce o are păcatul asupra noastră. Din amar, în începuturile pocăinței noastre, plânsul se preschimbă apoi în lacrimile bucuriei Iubirii Dumnezeiești. Iar acesta este semnul că rugăciunea noastră a fost auzită și că prin lucrarea ei sântem purtați într-o viață nouă, de acum nestricăcioasă.

Plânsul duhovnicesc este un fenomen de ordin ceresc. Încerc, dar nu-mi pot aminti – am plâns eu oare vreodată după coacerea vârstei mele? Și doar viața mea a coincis cu groaznicele evenimente ale veacului nostru. De multe ori m'am aflat nu numai în situații grele, dar cu adevărat în primejdii de moarte. Când însă, prin ivirea Luminii, eu am zărit adâncul căderii mele, atunci a început un plâns pe care nu-l puteam opri: era mai puternic decât mine în deznădejdea care mă atinsese. La început plângeam pentru mine însumi, îngrozit de propria cădere; mai târziu – pentru oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu, cuprins de compătimire pentru ne-

fericita lor stare a necunoaşterii lui Dumnezeu. La Athos însă, şi mai ales în pustie, în vremea Războiului (al Doilea), amar plângeam pentru lume în întregul său.

Multă vreme am purtat în minte: „Înfricoşat lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului celui Viu" (Evr. 10:31). Şi cumplit lucru este părăsirea de către Dumnezeu. În afara Dumnezeului Iubirii – totul este fără sens: sufletul se vede aruncat în întunerecul morţii (vezi 1 Cor. 13:1-3). Frica din pricina acestui întunerec este chinuitoare, pentru faptul că el nu este numai în afara mea, ci se află şi înlăuntrul meu. Când însă Lumina Nefăcută mă slobozeşte din iadul meu lăuntric, atunci de la mine se îndepărtează toată patima şi înţeleg că Domnul cel Atotputernic mă poate face şi pe mine domn, după chipul Domniei Sale: slobod de toată stăpânirea străină, de nerănit de orice răutate.

O dată cu schimbarea stării mele lăuntrice se însoţesc şi schimbări în caracterul plânsului. Uneori şi inima şi mintea trăiesc o minunată linişte, iar lacrimile devin „dulci" din dragoste. Când însă Duhul Domnului se îndepărtează de la mine şi suflul vieţii nemuritoare se stinge în mine, atunci o oarecare frământare şi chiar o groază pătrund în inimă. Rugăciunea lua forma unei deznădăjduiri apăsătoare şi se întâmpla că zăceam ceasuri întregi cu faţa la pământ. Cuprins de neputinţă, mă întindeam pe patul meu tare; lacrimile nu încetau să curgă, dar mintea tăcea neputincioasă.

Aş fi dorit să vorbesc despre aceste stări cât se poate de simplu, dar atunci s'ar fi ascuns de la cititor

nestăvilita putere a „stărilor" care, fără tăgadă, depășesc măsura omului, căci sânt un dar de Sus.

„Duh este Dumnezeu, și cei ce se închină Lui, în duh și în adevăr trebuie a se închina" (Io. 4:24). Cuvintele lui Hristos: „în duh și în adevăr", este îngăduit a le înțelege în două sensuri: în „Duhul Adevărului, Carele de la Tatăl purcede" (cf. Io. 15:26), și în duhul și adevărul proprii omului care se pocăiește (cf. 1Io. 1:8-10). Duhul Sfânt se pogoară asupra omului, iar acesta, chipul lui Dumnezeu fiind, sub lucrarea Dumnezeiescului Adevăr, însuși devine adevărat.

Unirea noastră ființială cu Dumnezeul Iubirii presupune contopirea a două voiri: a lui Dumnezeu și a omului. Unirea însăși se săvârșește în starea dragostei. Dumnezeu-Duhul Personal și omul-persoana se unesc întru una în Actul cel vecinic al Vieții Dumnezeiești. Astfel cunoaștem noi pe Dumnezeu.

A dobândi această Dragoste este țelul ultim al nevoinței creștine. Atingerea lui se însoțește de o cale lungă și grea. Dar a cerca cercetarea lui Dumnezeu cu putere mare este cu putință prin darul de Sus, în anumite momente când sufletul, în avântul căinței pentru păcate, devine primitor Luminii ce se pogoară asupra lui de la Dumnezeu. Însă aceste prime cercetări încă nu constituie starea pe veci dobândită de către cei mântuiți. Ele nu sânt decât „bogăția nedreaptă" – „mamona nedreptății", care ni se poate lua, din pricina necredincioșiei. Însă a păzi acest har, a rămâne credincios în toate cele ce ne-a învățat, nu este cu putință fără un

adânc plâns de ani de zile (cf. Lc. 16:9-12). Cine gândeşte altfel, pe acela Părinţii noştri nu l-ar încuviinţa. Iar noi ne străduim a rămâne în predania sfintei vieţi moştenite de la ei.

Calea Domnului este astfel: El se arată omului care nefăţarnic se pocăieşte, iar omul primeşte Dragostea Lui în Lumina Nezidită, în chip nevremelnic. Repetăm tot mereu acelaşi cuvânt – Dragoste, însă ea cuprinde fiinţial şi înţelepciunea cea mai presus de lume, şi măreţia neţărmurită, cu nemăsurata smerenie proprie ei, şi frumuseţea atotbiruitoare, şi pacea adâncă. Cercetând pe om, Dumnezeu prin însăşi aceasta îl face părtaş Fiinţei Sale de nedescris prin cuvinte pământeşti. Ne cuprinde o singură dorire: astfel a dobândi Dragostea Dumnezeiască pe care am cunoscut-o, încât să devină firea noastră în veci neînstrăinată.

Când Dumnezeu vede că de acum nimic în toată lumea nu mai poate din nou să smulgă sufletul de la Dragostea Sa (cf. Rom. 8:35-39), atunci începe o perioadă a încercărilor, este drept grele, dar fără de care ar rămâne necunoscute adâncurile chipurilor Fiinţării zidite şi nezidite. „Aspră” este această încercare: o sabie nevăzută te taie de la iubitul Dumnezeu, de la cea neapusă a Sa Lumină. Omul se află lovit de moarte în toate planurile fiinţării sale. Nimic nu poate înţelege: unde este pricina faptului că acea „unire a dragostei”, care păruse finală într'o rugăciune asemenea celei din Ghethsimani, s'a preschimbat în iadul părăsirii de către Dumnezeu? Răspunsul acestei nedumeriri îl aflăm în al doisprezecelea capitol al Epistoliei către Evrei, mai cu

seamă stihurile 26 până la 29. Dar mai nainte şi mai presus de toate avem „pildă" pe Însuşi Hristos: pe Golgotha, pironit pe cruce, El a întrebat pe Tatăl: „Căci M'ai părăsit?" – şi îndată: „Săvârşitu-s'a; şi plecând capul, şi-au dat duhul" (Mt. 27:46; Io. 19:30).

Şi astfel ne este descoperită Taina Dragostei lui Dumnezeu: deplinătatea deşertării premerge deplinătăţii desăvârşirii.

Dragostea, a cărei flacără a aruncat-o Hristos în sufletul omului, are o uimitoare însuşire: ea îl povăţuieşte în adâncuri şi în înălţimi, nimănui altuia de pătruns; îi dă stăpânire asupra a toată suferinţa şi chiar a morţii; îl aruncă de multe ori într'o neţărmurire de nedescris – unde se va afla „singur", chinuindu-se în tânjirea de a vedea din nou Lumina iubitului Dumnezeu.

Astfel este procesul curăţirii firii noastre molipsite de iadul luciferic. Calea lui Hristos duce de la chipul relativ, vecinic clătinat al fiinţării, către Împărăţia cea absolută, neclătită. Duhului omului îi este propriu a se nelinişti atunci când se vede tăiat de la dragostea desăvârşită a Tatălui – urmarea căderii. Chipul lui Dumnezeu – omul, caută Bunul absolut, sfânt, nestrămutat. Şi cine va putea descrie dragostea pentru El? Cine va afla cuvinte îndestulate spre a înfăţişa măcar o umbră a acelei dureri care cearcă sufletul atunci când se desparte de Dumnezeu?

Şi nimic altceva decât numai sfânta dragoste va izvorî lacrimi din inima creştinului. Scriptura zice că Iisus, „...iubind pre ai Săi cari erau în lume, *până în*

sfârşit au iubit pre ei" (Io. 13:1). Şi numai acest „până în sfârşit" explică sudoarea Sa însângerată din Ghethsimani. Acolo unde dragoste nu este, lacrimi nu vor fi, chiar dacă nevoinţa va lua forme extreme: meditaţii stăruitoare, posturi îndelungate, condiţii aspre de vieţuire în îndepărtare de restul lumii. Astfel de pilde nu puţine aflăm şi în Occidentul Creştin, şi în Orientul necreştin.

Atunci când duhul smerit ne stăpâneşte, lacrimile se revarsă din adâncul inimii. Despre acest plâns vorbeşte Hristos: „Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia" (Mt. 5:3-4). Cu ce mângâiere? În cazul de faţă – cu mângâierea ce purcede de la Duhul Sfânt, pe Care Hristos L-a numit *Mângâietorul*; mângâiere nu de ordin psihologic sau fiziologic, ci *fiinţial*, care ţine de vecinicia Dumnezeiască.

Dacă acum mă voiu abate de la împrejurările de obşte, theologice şi ascetice, spre unele „amănunte" ale experienţei de multe veacuri a nevoitorilor creştini, o voiu face cât mai pe scurt cu putinţă. Plânsul duhovnicesc îşi schimbă caracterul potrivit stării în care nevoitorul petrece: sânt lacrimi dulci, din apropierea Dumnezeului Dragostei, care îmbrăţişează întreg omul. Cel mai adesea însă se trăieşte plânsul de mijloc, unde se amestecă bucuria şi tristeţea. La începutul pocăinţei precumpănesc lacrimile amare, născute sau din conştiinţa propriei robii faţă de patimile păcătoase, sau din pricina împuţinării harului simţit, sau amarei părăsiri de Dumnezeu. Este cu putinţă plânsul împreună-pătimirii

pentru omenire şi chiar pentru întreaga făptură. Sub toate aceste chipuri, plânsul duhovnicesc spală omul de toate întinăciunile care îl covârşiseră în viaţa zilnică, înnoieşte în el puterea năzuinţei către Pacea Dumnezeiască. Plânsul iubirii către Dumnezeu îl face întreg părtaş Iubitului Stăpân: mintea, sufletul şi chiar trupul – toate se contopesc întru una, într'o mişcare puternic împreunată către Lumina cea Nezidită. Un astfel de plâns rupe cercul strâmt al fiinţării pământeşti, îndrumând duhul omului către sferele cereşti, slobozit de silnicia patimilor păcătoase; ne împărtăşeşte experienţa nepătimirii, sfinţirea întregii noastre „alcătuiri."

Lipsa plânsului, după învăţătura Părinţilor noştri, este un semn că rugăciunea noastră încă nu a atins prima sa treaptă de înălţare către Dumnezeu. Cu toate acestea, după ce s'au deşertat lacrimile trupeşti, poate fi dată o altă rugăciune, fără cuvinte, ca un lin simţământ al harului Duhului Sfânt înlăuntrul nostru, când pacea „carea covârşeşte toată mintea" (Flp. 4:7) umple inima. O astfel de contemplare subţire îmbrăţişează omul de obicei după rugăciunea în care el a adus jertfa dragostei lui Dumnezeu până la capăt.

Plânsul duhovnicesc este prisosul vieţii ce creşte furtunos din puterea iubirii, pe când cel „sufletesc" omoară fiii pământului. Pronia m'a adus să trăiesc într'o ţară unde din copilărie se învaţă a nu plânge[3]; unde plânsul se dispreţuieşte ca nevrednic de omul civilizat. Nu se poate să nu cinsteşti această cultură, dar

---

[3] Anglia (n. tr.).

nu se cade să uităm că ea ţine de situaţia în care picioarele ne sânt puternic lipite de scoarţa pământului. Nici părinţii nevoitori nu plâng pentru lipsa bunurilor pământeşti, dar totuşi insistă asupra neapăratei trebuinţe a plânsului duhovnicesc, fără de care nu se va înmuia inima împietrită în patimi, neputincioasă a iubi cu evanghelică iubire. Mintea creştinului care plânge este cu de-a-ntregul îndreptată către tărâmul veciniciei Dumnezeieşti. Căci numai despre aceasta este vorba în poruncile lui Hristos. Multe împrejurări de nesuportat celor ce trăiesc viaţa banală a acestei lumi, pentru cel ce plânge, precum zice porunca lui Dumnezeu, trec neobservate: sărăcia nu îl înfricoşează, nu îl înjosesc jignirile şi defăimările din partea fiilor acestui veac, nici alte lovituri ale soartei vremelnice, căci nu numai mintea, ci şi picioarele îi sânt ridicate cu mult deasupra pământului. El compătimeşte cu semenii, se întristează pentru ei înaintea lui Dumnezeu, însă nu le împărtăşeşte interesele, fiind insuflat în năzuinţa sa către Adevărul cel nestrămutat.

Plânsul cu adevărat duhovnicesc este urmarea lucrării Duhului Sfânt. Împreună cu el se pogoară asupra noastră Lumina cea Nezidită. Inima, iar mai apoi şi mintea, dobândesc în sine puterea de a cuprinde întreaga omenire, de a iubi întreaga făptură. Plânsul duhovnicesc nu este fără ţel: el este îndreptat către Dumnezeu, şi în Dumnezeu petrecând omul, în rugăciunea pentru omenire, cu lacrimi compătimeşte lumea întreagă. Părinţii sfătuiesc a ocroti acest dar prin paza poruncilor, pentru a nu scârbi Duhul Sfânt cu vreun păcat oarecare,

însă nu este cu putinţă a-l „cultiva”, căci el nu se cuprinde în hotarele firii noastre zidite: este un har, iar harul lui Dumnezeu nu stă sub oblăduirea noastră.

Se întâmplă ca lacrimile dragostei să se dea din belşug şi să curgă şiroaie. Dar în perioadele părăsirii de către Dumnezeu totul înlăuntrul nostru se usucă, şi doar de se va aduna în ochiul nostru vreo picătură, asemenea unei picături de sânge fierbinte dintr'o inimă rănită. Cela ce nu a cercat asupra sa lucrarea Focului de Sus (Lc. 12:49), acela nu va înțelege cele spuse.

Iarăşi îndrăznesc să amintesc că nevoitorii stau în fața judecății lui Dumnezeu cu frică: vorba este nu despre lucruri grabnic trecătoare, ci despre vecinicia – sau în Lumina Feței Celui Preaînalt, sau în „întunerecul cel mai dinafară” (Mt. 25:30). În vârtutea celor spuse, ei devin nesimțitori față de situația lor pământească: mintea le este în Dumnezeu, iar când se pogoară „mângâierea” de la Părintele luminilor, atunci cel ce plânge, uşor iartă toate nedreptăţile suferite, căci duhul îi este înălțat de la pământ la cer, şi în Duhul Sfânt el devine în stare a iubi până şi pe vrăjmaşi.

Unul din Stareții de la Athos, în cuvântările sale despre rugăciune vorbea despre felurimea plânsului, judecând după lucrarea fiecăruia asupra omului. El a socotit până la douăsprezece feluri de plâns. Şi eu, ca şi toți ceilalți, am cunoscut feluritele chipuri ale plânsului de-a lungul a multor ani ai pocăinței mele deznădăjduite, dar nu mi-a venit niciodată gândul să le număr.

„Şi acum, zice Domnul Dumnezeul nostru: întoarceţi-vă la Mine din toată inima voastră, cu post, cu plângere şi cu tânguire" (Ioil 2:12). „Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia" – zis-a Domnul pentru toate veacurile. Ba chiar El Însuşi, „în zilele trupului Său, cu strigare tare şi cu lacrămi, cereri şi rugăciuni a adus către Cela ce putea să mântuiască pre El din moarte, şi S'a auzit pentru buna-cucernicie" (cf. Evr. 5:7). Şi tuturor, şi fiecăruia ce năzuieşte către Dumnezeiasca vecinicie, stă înainte anume această cale: „cu strigare tare şi cu lacrămi", pentru a se mântui de moartea ce ne ţine legaţi – păcatul.

5
CLĂTINĂRI ÎN CĂUTĂRILE NECLĂTIRII

Hristos este Adevărul cel Viu: „Eu sânt... adevărul şi viaţa" (Io. 14:6), Viaţa cea fără de început, de nimeni şi de nimic îngrădită, nici condiţionată, împreună-vecinică cu Tatăl, de Tatăl nedespărţită, neîmpărţită. Dragostea Lui şi Lumina Lui s'au atins de mine în zorii tinereţii vieţii mele. Cu toate acestea, nici acest dar al harului nu m'a împiedicat de la alunecarea în hăul întunerecului nefiinţei. În pragul coacerii tinereţilor mele am săvârşit un mare păcat: într'o mişcare nebună a ignoranţei mândriei, eu L-am „părăsit" pentru un altul, un închipuit Absolut Suprapersonal. Biruindu-mi bunul obicei de a mă ruga Dumnezeului copilăriei mele, în ceasurile meditaţiei năzuiam către Fiinţa absolută. Mă sustrăgeam, precum mi se părea, de la tot ce este relativ, tot ce ţine de felurite forme, văzute sau nevăzute, simţite sau gândite. Mă duceam cu încăpăţânare în întunerecul necunoaşterii, ca prin sustragere de la tot ce este trecător să ajung la Ceea sau Cel ce transcende hotarele a tot ce este schimbăcios, a tot ce se poate clătina. Se întâmpla că cercam o oarecare „odihnă" şi mă îndulceam, în chip nu simţitor sau trupesc, de această stare. Într'un avânt şi mai deplin către atot-transcendenta Fiinţă-Nefiinţă de nenumit, îmi vedeam propria minte ca lumină. Nu urmăream nimic pe acest Pământ, fără numai ceea ce este Vecinic. Paralel cu aceasta, în-

cordat căutam a exprima pe pânză acea frumusețe proprie aproape fiecărui fenomen al firii. Acea perioadă a vieții mele, cineva ar putea-o vedea ca plină de inspirație, însă eu, de departe nu cu bucurie îmi amintesc de ea: am înțeles că mă dedam unei anume „odihniri" care în realitate era o sinucidere în plan metafizic.

Din această stare mincinoasă eu niciodată nu aş fi putut ieşi cu propriile-mi puteri, dar Domnului I-a fost milă de mine şi m'a prins, poate în ultima clipă. Minunea aceasta a milostivirii Sale a făcut-o cercetând inima mea, pe care nu puțină vreme încercasem să o trec cu vederea. Nu aflu căi de a povesti pas cu pas evenimentele duhovniceşti ale acelei vremi. Ca dintr'o dată, mi s'a făcut limpede ca şi cristalul că afundarea mea artificială în acea sferă mentală abstractă nu mă va duce la o adevărată cunoaştere a Celui Dintâi Început al tuturor începuturilor. Prin sustragerile mele ascetice de la tot ce este relativ nu dobândeam o unire reală cu Cel pe Care-l căutam. Experiențele mele mistice purtau un caracter negativ. Nu „Ființă Pură" se înfățişa înaintea mea, ci moartea întregii mele ființe, cuprinzând şi principiul meu personal.

Porunca „a iubi pre Domnul cu toată ființa, şi pre aproapele ca însuşi pre sine" (cf. Lc. 10:27), neaşteptat s'a înfățişat minții mele în contextul său evanghelic: contopirea ființială cu Dumnezeu se săvârşeşte prin dragoste. Şi astfel, ceea ce cândva mă îndepărtase de la Evanghelie – „a iubi" îmi apăruse *atunci*, în *acel* ceas ciudat într'o străduță a Moscovei, ca un psihism ieftin – *acum* pătrundea în inima mea şi în minte ca lumina

adevăratei cunoaşteri: unirea fiinţială se săvârşeşte în actul iubirii. Înţelesul evanghelic al iubirii bate neasemuit mai departe decât înţelegerea noastră psihică sau trupească. Dumnezeul copilăriei mele se întorsese la mine în lumina înţelegerii.

Viaţa creştină se întocmeşte prin împletirea a două voiri: cea Dumnezeiască – vecinic una, şi cea omenească – supusă clătinărilor. Dumnezeu Se descoperă omului prin multe şi felurite căi. El nu silniceşte voia oamenilor. Dacă noi, cu dragoste vom primi apropierile Lui de noi, atunci El adesea va cerceta sufletul cu blândeţea şi smerenia Sa. Se poate întâmpla, precum poartă mărturie întreaga istorie a credinţei creştine, ca El să Se arate omului în Lumină mare. Sufletul, văzând pe Hristos în Lumina iubirii Sale, este atras către Dânsul; el nu poate, nici voieşte, a se împotrivi acestei atrageri. Însă El este foc care ne mistuie. Toată apropierea de El se însoţeşte de o dureroasă încordare. Este firesc firii noastre căzute să ocolească durerea; şi noi ne clătinăm în hotărârea noastră de a-I urma. Dar a rămâne în afara Luminii Sale devine de asemeni de nesuferit. Şi astfel duhul era pus în faţa a două situaţii: a mă smeri cu falsă smerenie, a mă amesteca cu realitatea ce mă înconjoară şi a mă osândi stricăciunii – sau a primi înfricoşata chemare a lui Hristos. Când am ales cea de-a doua hotărâre, am renăscut spre viaţa în Dumnezeul cel Viu.

Domnul ştie cu câtă frică sânt scrise multe din paginile acestei spovedanii ale mele. La sfârşitul vieţii, mă hotărăsc să spun că acel cuvânt al Psalmului 33 s'a adeverit şi în cazul meu, şi nu o dată: „Săracul acesta a

strigat, şi Domnul au auzit pre dânsul"... „Temeţi-vă de Domnul... că nu este lipsă celor ce se tem de Dânsul." De departe nu este o fericire a se vedea „sărac", a conştientiza propria orbeală. Nespus de dureros şi înfricoşat lucru este a-ţi auzi osândirea la moarte pentru că eşti aşa cum eşti. Însă în ochii Ziditorului meu – sânt fericit anume pentru această cunoaştere a propriei mele sărăcii (cf. Mt. 5:3). Această viziune duhovnicească ţine de faptul că ni s'a descoperit „împărăţia cerurilor." Eu trebuie să văd pe Hristos „precum este", pentru a mă cumpăni faţă de El, şi din această comparaţie să îmi simt propria „neasemănare" – urâciune. Eu nu mă pot cunoaşte pe mine însumi dacă nu se află înaintea mea Sfânt Chipul Său. Puternică îmi era, şi încă îmi este, respingerea faţă de sine-mi. Însă tocmai din această groază s'a născut în lăuntrul meu o rugăciune de o anume deznădejde care mă afunda într'o mare de lacrimi. Eu nu vedeam atunci nici o cale spre vindecarea mea; îmi părea că urâciunea-mi nu se poate preschimba întru asemănarea frumuseţii Lui.

Şi acea rugăciune nebunească ce îmi cutremura întreaga făptură mi-a atras compătimirea Dumnezeului Celui Înalt, şi Lumina Sa a luminat în întunerecul fiinţei mele. În adâncă tăcere mi-a fost dat să văd bunătatea Lui, înţelepciunea Lui, sfinţenia Lui.

Prin iadul deznădăjduirii mele mi-a venit cereasca izbăvire. Înlăuntru-mi s'au ivit noi puteri, o altă viziune, un alt auz. O frumuseţe de nedescris a devenit accesibilă percepţiei mele. Cu toate acestea, ea nu fusese „a mea"; clătinările înlăuntrul fiinţei mele încă nu conteniseră: am căzut din strălucirea cea mai presus de lume

şi m'am văzut întors la sărăcia mea. Şi totuşi, am cunoscut cu încredinţare că Sfânta Împărăţie a lui Hristos este realitatea cea vecinică. Această realitate trebuie agonisită printr'o îndelungă nevoinţă a rugăciunii: „Împărăţia lui Dumnezeu sileşte-se" (Mt. 11:12).

Trebuie să binecuvântăm pe Dumnezeu atunci când ni se descoperă pe de-o parte adevărata pierzanie, nu doar cea vremelnică, ci şi cea vecinică; pe de altă parte, negrăita Lumină a Dumnezeirii. Scriptura ne vorbeşte de „muncile vecinice." În ce constau ele? La drept vorbind, noi încă nu ştim toate feluritele chipuri ale muncilor care sânt cu putinţă după ieşirea noastră din această lume. Şi iarăşi aceeaşi Scriptură zice: „...vor fi lepădaţi în întunerecul cel mai dinafară; acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor" (cf. Mt. 8:12). Aşa şi mie mi se pare că „muncile vecinice" nu ţin de faptul că în iad vom fi prăjiţi în tigăi de nişte făpturi întunecate şi urâcioase, ci că ne vom dovedi nevrednici de a intra în Sfânta Împărăţie a Iubirii lui Dumnezeu.

„Pocăiţi-vă, că s'a apropiat Împărăţia Cerurilor" – iată începutul propovăduirii lui Iisus Hristos (Mt. 4:17). Prin pocăinţă renaşte în noi puterea vieţii, se înnoieşte vrednicia Omului cea pierdută în căderea lui Adam; în plânsul pocăinţei se reface putinţa noastră, omorâtă prin păcat, de a primi Lumina Nezidită ce purcede de la Dumnezeu – Sfânta Treime. Dar ce mi-a arătat propria experienţă? Iată ce: zeci de ani de tânguire asupra mortului meu lăuntric nu m'au făcut neclătinat în viaţa mea după Dumnezeu; păcatul, sub o formă sau alta, mă biruieşte. Fiece alunecare în păcat, adânc întristează su-

fletul. Pe lângă aceasta noi, adică eu, foarte adesea nu am siguranța – în ce măsură sânt eu drept în facerile mele, sau în ce măsură mă îndepărtez de adevărata sfântă viață. Şi mai cu seamă când este vorba de ciocnirile cu oamenii. Pururea ne urmăreşte conştiința neîndestulării noastre, şi zicem Domnului: „Iartă pre mine, netrebnicul robul Tău" (cf. Lc. 17:10). Bineînțeles, ca monah m'am învățat să mă osândesc pentru toate – să-mi „țin mintea în iad." Însă această lucrare cere o mare răbdare. Şi numai pe această cale izbutim a împuțina numărul clătinărilor chinuitoare inimii şi minții noastre. Dar neclătirea desăvârşită va apărea ca darul final, pe vecinicie, de la Dumnezeu Mântuitorul nostru.

Singur Hristos ne dă înțelegerea celor pământeşti şi a celor cereşti. Iată, El a zis: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea" (cosmosul) (Io. 16:33). A biruit nu ca Dumnezeu, Făcătorul a tot ce ființează, ci ca om. Spre aceeaşi şi pe noi ne cheamă. Biruitorul cosmosului, „omul Hristos Iisus" (1 Tim. 2:5), a devenit mai presus de cosmos. Spre o astfel de biruință duce viața după poruncile Evangheliei; şi noi, oamenii, putem birui şi deveni aşijderea mai presus de cosmos, cu alte cuvinte dumnezei – însă nu altcumva decât în El şi cu puterea Lui. Nu este în toată zidirea altcineva care să ne fi dezvăluit taina Ființei în toată nețărmurirea ei, fără numai Domnul Iisus. Nu este altul care să fi îmbrățişat într'un singur Act vecinic şi Cerul şi Pământul, şi cele mai dedesupt, fără numai Cel împreună fără-de-început al Tatălui, Unul-născut Fiul. Dacă urmăm Lui, hotărâți a ră-

mâne în duhul învățăturii Lui, atunci și nouă ni se vor da clipe când, luminați de Lumina Sa, vom cuprinde în rugăciune și Pământul, și Cele dedesupt, și însuși Cerul, și vom îmbrățișa Vecinicia. „Iisus Hristos, ieri și astăzi același, și în veci" (Evr. 13:8).

Dacă ne-am îndulcit de dorita Lumină a Cerului, ne aflăm apoi puși într'o situație cumplită: Duhul Sfânt ne lasă casa pustie, părăsindu-ne. Nouă ni se păruse că de acum am atins pe Cel căutat și contemplăm Tainele cele din veac ascunse în sânurile Dumnezeirii... Și într'o clipită ne aflăm din nou asemenea unui sărac gol. Fericiți sântem atunci când, dintru întunerecul necunoașterii și al morții sântem strămutați în Lumina cea minunată; însă când cădem din Lumină în întunerecul nostru cel mai dinainte, atunci noi îl trăim cu o mai mare suferință. Nu puțină vreme va trece înainte ca noi să începem a deslusi căile Dumnezeului nostru. În dragostea Sa cea nemărginită pentru noi, El însetează a ne face părtași Dumnezeieștii Deplinătăți – însă nouă nu ne este îngăduit a visa la dobândirea acestei Deplinătăți în limitele Pământului. Aci sântem pururea ca și sfâșiați: sântem atrași din toată puterea către Vecinicie, dar ne convingem de neputința trupului nostru prezent de a primi și de a purta statornic deplinătatea. Într'un anume ceas, Lumina arată duhului nostru nețărmurirea, dar apoi neapărat se îndepărtează. Este drept, undeva în adâncul ființei noastre ipostatice, „ca într'o oglindă – în ghicitură", se întipărește ceea ce se ivise într'o clipită, dar ceea ce în realitate era vecinic. Domnul a înviat, iar

trupul Său cel înviat şi-a asumat însuşirile duhului. Înseamnă că atâta vreme cât sântem înveştmântaţi în trupul cel neschimbat-la-chip prin înviere, nu vom scăpa de dureroasele clătinări în urmarea lui Hristos.

Unui om de vârsta mea îi este mai firesc să se pregătească de moarte decât să scrie. Şi cine sânt eu ca să vorbesc despre cum s'a desfăşurat viaţa mea în planul duhului? În trecutul meu, niciodată nu am avut asemenea idei. Mai mult, eu nu înclinam să-mi dezvălui procesul lăuntric: îl socoteam a fi urmarea căderii mele, care mai apoi mi-a apărut în esenţa sa infernală. Ciocnirile mele lăuntrice, multora ar putea părea a nu fi departe de manifestări ale nebuniei, dar cumva intuitiv eu ştiam că ceea ce se petrece cu mine era în afara competenţei psihiatriei ştiinţifice banale. A mă fi adresat medicilor de profesie ar fi fost cu adevărat o profanare de neiertat.

În cuprinsul larg al vieţii mele, zilele mi se petreceau mai curând în afara multor contacte. În vârtutea acestui fapt, nu repede trec la vreo concluzie oarecare. Acum însă nu mă tem a greşi foarte mult presupunând că în vremea noastră milioane de oameni din cele mai felurite pături sociale şi naţionalităţi trăiesc în cercul tragic al unor contradicţii asemănătoare, într'o măsură sau alta, cu ale mele. A face cunoştinţă cu un caz concret ca al meu ar putea chiar să fie de folos unora.

În viaţa fiecărui creştin, creşterea duhovnicească ia ritmul sau secvenţa specifică, proprie acelei unice persoane. Dar temei a toate este unul şi acelaşi Duh (cf. 1 Cor. 12:4-11), prin urmare unul şi acelaşi ţel final exprimat în poruncile lui Hristos care culminează cu:

„Fiţi dar voi desăvârşiţi, precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvârşit este” (Mt 5:48). De unde urmează că ceea ce se întâmplă în călătoria unei persoane poate să coincidă cu experienţele multor altora de aceeaşi credinţă, care s'au nevoit în epoci diferite, în condiţii diferite nu numai lăuntric, ci şi exterior. Una şi aceeaşi poruncă a desăvârşirii a fost dată pentru toate veacurile, tuturor oamenilor, indiferent de locul, cultura, naţionalitatea sau orice altceva condiţionat sau relativ. Cu alte cuvinte: poruncilor lui Dumnezeu le este propriu absolutul.

Viaţa duhovnicească a unui creştin poartă un caracter deosebit de dinamic. Ea niciodată nu este statică: este nesfârşit de felurită în manifestările ei. Pe de o parte aceasta îi vădeşte bogăţia, pe de alta – faptul că noi nu am atins încă desăvârşirea: în viaţa Dumnezeirii Însăşi, Sfânta Treime, momentul dinamic şi cel static se contopesc întru o unime de neînţeles nouă. Şi în această „unime” se cuprinde adevărata neclătinare făgăduită tuturor celor ce vor fi adus adevărata pocăinţă.

Fiinţarea lumii noastre se apropie de clipa când „toţi ne vom schimba, ...întru clipeala ochiului”; când „cerurile arzând se vor destrăma şi stihiile aprinzându-se se vor topi”, când „cele ce se clătesc se vor primeni, pentru a rămâne cele neclătite” (cf. 1 Cor. 15:51-52; 2 Pt. 3:12; Evr. 12:26-28; Apoc. 21:1). Omului îi va fi dată petrecerea în Dumnezeiasca neclătinare, al cărei dinamism limită este vecinic. Şi aceasta este cu adevărat *„vecinica odihnă.”*

6
BINECUVÂNTAREA DE A CUNOAŞTE CALEA

La începutul vieţii mele la Athos îmi amintesc că am rugat pe un pustnic să-mi vorbească despre rugăciune. Observând în rugămintea mea dorinţa de a auzi despre rugăciunea cea înaltă, mi-a răspuns: „Vom vorbi despre cele ce sânt în limitele măsurii noastre; a vorbi despre ceea ce este mai presus de noi se poate preschimba în grăire în deşert." M'am ruşinat de cuvintele lui, dar totuşi am îndrăznit să spun: „Este drept, eu doresc să aflu despre ceva mai desăvârşit, despre ceea ce depăşeşte măsura mea. Dar nu pentru că pretind la ceea ce este mai presus de mine, nu; ci pentru că mi se pare a fi neapărat nevoie a zări cumva o stea călăuzitoare, pentru a mă cerca pe sine-mi dacă sânt pe calea cea dreaptă. Pe vremuri marinarii se îndreptau după o stea nespus de îndepărtată; aşa şi eu, aş dori să am în duhul meu viziunea adevăratului criteriu, fie el negândit de înalt, spre a nu mă împăca cu acel puţin ce am cunoscut până în ceasul de faţă." Sfântul bărbat a încuviinţat că a gândi astfel este nu numai îngăduit, dar că aşa şi trebuieşte.

Mereu eram sfâşiat de conştiinţa nevoii neapărate de a înţelege: De ce m'am născut în această lume?... Unde mergem noi toţi?... Până unde putem ajunge?... Care este „sfârşitul" nostru? A nu cunoaşte toate acestea este un coşmar de neîndurat, un nesfârşit chin. Obiectul căutării este unul măreţ. Dar numai gândul la

totala neputință de a ajunge la Cel căutat îmi risipea orice însuflare, și deznădejdea îmi cuprindea sufletul: Mai bine nu mă nășteam. Liniștit în cele din afară, lăuntric eu mă frământam. Nu am scăpat de a rătăci pe căi străine Creștinismului. Totul însă era întunerec. Crescând cu vârsta, m'am întâlnit cu Hristos, Care a spus: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea" (Io. 16:33). Și iarăși: „Împărăția cerurilor silește-se, și silitorii *răpesc* pre ea" (Mt. 11:12). Și El a vărsat în inima mea o însuflare ce nu m'a mai părăsit. Greutățile nu foarte mă înfricoșau, dar înțelegeam nebunia îndrăznirii de a urma Lui: a birui lumea. Biruința lui Hristos – să o fac biruința mea, către ceea ce și tot omul este chemat? Dacă El a zis despre Sine că „El este calea", atunci nu este exclus ca înaintea noastră, într'un oarecare moment, să se ivească sarcina unei lupte pieptiș cu lumea întreagă. Oare nu fusese El părăsit de toți (Io. 16:32), chiar și de Tatăl (Mt. 27:46)?

Curând mi s'a descoperit caracterul neobișnuit al învățăturii lui Hristos. Pe de o parte, sânt dureros conștient de nimicnicia mea; pe de alta – tânjesc către Cel Fără-de-început. Rugăciunea către Dânsul, neabătut ține duhul înaintea Feței Absolutului; nu a unuia abstract, filosofic, așa cum fusese înainte pentru mine, ci înaintea Celui Viu și Personal. Se descoperă Hristos, Cel ce S'a pogorât în adâncurile iadului, iar apoi S'a înălțat la ceruri, Cel ce șade „de-a dreapta Tatălui", Cel ce poartă în Sine întreaga deplinătate a Ființei. Iar El – este Calea noastră.

„Fericiţi sântem, Israile, căci cele ce plac lui Dumnezeu s'au arătat nouă. Îndrăzniţi, norodul meu..." (Varuh 4:4-5). Iar noi, creştinii, îndatoraţi sântem lui Dumnezeu într'o măsură nesfârşit mai mare decât toţi prorocii şi drepţii de până la venirea lui Iisus pe Pământ. Când conştientizăm aceasta, atunci cu recunoştinţă strigăm: „Fericiţi sântem noi, Noul Israil, sfinţitul neam creştin, căci Însuşi Domnul au binevoit a Se împreuna cu noi într'atâta, încât El şi noi ne vom face *una*" (cf. Io. 17:21-23).

Anume astfel mărturiseşte şi Însuşi Domnul: „Fericiţi ochii voştri că văd, şi urechile voastre, că aud. Că amin zic vouă, că mulţi proroci şi drepţi au dorit să vază cele ce vedeţi, şi nu au văzut, şi să auză cele ce auziţi, şi nu au auzit" (Mt. 13:16-17). Apostolul Petru scria: „(Prorocilor) s'a descoperit că nu lor înşişi, ci nouă slujeau acestea, carile acum s'au vestit vouă prin cei ce v'au binevestit întru Duhul Sfânt cel trimis din cer, spre carile doresc îngerii să privească" (1 Pt. 1:12). Iar Pavel afirmă că apostolilor le-a fost dat în Duhul Sfânt cunoaşterea tainei lui Hristos „carea în alte neamuri nu s'a făcut cunoscută fiilor oamenilor;" că lui îi fusese dat harul de a vesti popoarelor „cea neurmată bogăţie a lui Hristos", a lumina pe toţi cu bunăvestirea Tainei celei din veci ascunse în Dumnezeu (cf. Ef. 3:5-9). Ca şi Apostolul Petru, el arată că adâncul acestei Taine este atât de mare, încât chiar şi începătoriilor şi stăpâniilor minţilor cereşti netrupeşti trebuia să fie vestită prin Biserică „cea de multe feluri înţelepciunea lui Dumnezeu, dupre înainte-tocmirea vecilor, carea o

au făcut întru Hristos Iisus Domnul nostru, întru Carele avem îndrăznire şi apropiere cu încredere, prin credinţa Lui" (cf. Ef. Cap. 3; Evr. 11:39-40; 12:22-24).

Firească ne este atragerea către Bunul Cel mai înalt, însă urmarea lui începe cu pogorârea noastră în cele mai de jos. Pocăindu-se, Apostolul Pavel spunea de Hristos: „S'au suit, ce este fără numai că S'au şi pogorît întâi în cele mai de jos laturi ale pământului? Cela ce S'au pogorît, Acela este Carele S'au şi suit mai presus de toate cerurile, ca *toate să umple*" (Ef. 4:9-10). Şi anume aceasta s'a făcut calea noastră după cădere.

În conştiinţa noastră noi ne pogorâm la iad, pentru că din acel moment când ni se descoperă chipul Omului celui mai nainte de veci, noi trăim cu mai multă intensitate adâncul întunecării noastre. De o mare scârbă este cuprinsă întreaga noastră făptură. Suferinţele nevremelnice ale duhului depăşesc toată durerea fizică. Într'o rugăciune de ultimă încordare căutăm ajutor de Sus. Robi ai patimilor, rupţi de Dumnezeu, noi strigăm din adâncuri: „Vino şi mă tămăduieşte de moartea ce mă ţine... Vino şi goneşte din mine toată răutatea... Vino, şi Însuţi săvârşeşte în mine cele bineplăcute Ţie: căci eu sânt neputincios a face orice lucru bun – robit sânt de întunerecul pe care-l urăsc."

Mândria este şi răutate şi întunerec. În ea se află rădăcina tuturor păcatelor. Domnul a început propovăduirea Sa pe Pământ cu chemarea la pocăinţă. Cuvântul

grecesc μετάνοια înseamnă o radicală preschimbare a înţelegerii minţii noastre faţă de întreaga viaţă; trecere de la vechea înţelegerea a lumii către viziunea perspectivei „inverse”, iconografice: prin smerenie, înălţare către Cel Preaînalt; căci prin mândrie am căzut noi în întunerecul cel mai din afară. Astfel începe pocăinţa noastră, căreia nu este sfârşit pe Pământ: sfârşitul este desăvârşita asemănare cu Hristos-Dumnezeu, Cel ce S'a înălţat la Tatăl; în desăvârşita smerenie asemănătoare cu Dumnezeu – săvârşitul îndumnezeirii noastre.

Când Dumnezeu ne atrage, atunci rugăciunea unei amare pocăinţe devine atotcuprinzătoare. În minte şi în inimă nu mai rămâne nimic în afara setei arzătoare de a afla pe Sfântul Sfinţilor – pe Domnul. Şi neaşteptat se săvârşeşte minunea: se întâmplă ceea ce nu credeam, de care nu auzisem, ce nici la inimă nu îmi venise – în hăul întunerecului nostru pătrunde o rază a Soarelui celui nezidit (cf. 1 Cor. 2:9). Este oare cu putinţă a vorbi despre Lumina acestui Soare? Ea mângâie sufletul întristat într'un chip propriu ei; împăciuieşte inima zbuciumată; luminează mintea cu o nouă viziune. Sufletul care până atunci murea, primeşte viaţa nestricăcioasă.

Duhul nostru tinde nesăţios către dragostea Tatălui. Alcătuirea noastră trupească şi sufletească se include în această rugăciune, dar nu-i poate urma decât într'o anumită limită accesibilă ei. Când setea de a se apropia de Dumnezeu ne arde inima, atunci rugăciunea se curăţeşte de tot ce este lăturalnic, şi încordat se

avântă către Domnul pe Care Îl caută. Astfel, putem pierde simțirea trupului nostru şi a lumii lucrurilor ce ne înconjoară. Nu pot spune cum se petrece aceasta, dar ştiu că nu tuturor le-a fost dat să treacă acel prag. Mulți, ajungând la acel hotar, se înfricoşează şi dau înapoi. Alții însă, atraşi de curgerea rugăciunii, nu observă nimic, şi în chip neştiut lor se „răpesc" într'alt tărâm al ființării, uitând Pământul. Mâna lui Dumnezeu lucrează aceasta cu atâta luare-aminte, încât omul nicicum nu surprinde însuşi momentul, aşa cum se întâmplă, când adoarme omul în chip firesc. De abia după întoarcerea sa în simțirea obişnuită a lumii pricepe că duhul îi ieşise din forma obişnuită a ființării noastre şi se unise cu Dumnezeu. După o astfel de întâmplare, toate cele pământeşti sânt văzute ca firave şi trecătoare. Iar sufletul îşi conştientizează sensul ființării ca fiind cel de a fi cu Dumnezeu, în El, în vecinicia Lui.

Am citit despre un nefericit caz într'o uzină de avioane. Un inginer încerca un nou motor cu reacție. Mergând în jurul maşinii ce funcționa, din neatenție a intrat în curentul de aer care l-a smuls de pe pământ şi-l trăgea în direcția puternicului reactor. Asistentul inginerului, văzând priveliştea, imediat a oprit motorul. Alergând către tovarăşul său de lucru ce căzuse la pământ, l-a găsit mort.

Cel ce caută rugăciunea, se poate afla şi el smuls de avântul ei şi rupt de această lume. Întorcându-se, şi el se va afla „mort" intereselor pătimaşe şi dobânzilor materiale: nu va căuta nici o carieră; nu se va întrista

peste măsură fiind lepădat, nici se va mândri fiind lăudat; el uită trecutul, nu se lipeşte de prezent, nu se îngrijeşte de viitorul pământesc. O nouă viaţă plină de Lumină s'a descoperit lui şi în el; distracţiile copilăreşti cu care se ocupă covârşitoarea majoritate a oamenilor încetează să-l mai intereseze. Şi dacă vom judeca despre calitatea vieţii nu în funcţie de cantitatea de simţiri sufleteşti sau trupeşti plăcute, ci după cuprinsul cunoaşterilor noastre în ce priveşte realităţile cosmice, şi mai întâi de toate Primul şi Ultimul Adevăr, atunci vom înţelege ce se ascunde îndărătul cuvintelor lui Hristos, „Pacea Mea dau vouă", grăite Apostolilor doar cu câteva ceasuri înaintea morţii Sale pe cruce. Esenţa păcii lui Hristos constă în desăvârşita cunoaştere a Tatălui. Asemenea şi cu noi: dacă cunoaştem Vecinicul Adevăr care zace la temeiul a toată fiinţarea, atunci toate îngrijorările noastre nu vor atinge decât periferia vieţii noastre, dar înlăuntru va împărăţi pacea lui Hristos. Nici o bunăstare vremelnică nu ne poate da adevărata pace, dacă vom rămâne în necunoaşterea Începutului tuturor începuturilor.

Rari sânt sufletele care au destulă bărbăţie pentru a ieşi de pe cărările bătute ale mulţimilor de oameni, spre a trăi după poruncile lui Hristos în această lume căzută. Dintr-o credinţă neîndoielnică în Dumnezeirea lui Iisus, firesc se naşte bărbăţia duhovnicească. Urmarea Domnului a dus pe unii dintre cei ce au crezut, până la hotarul hăului ce se desfăşura înaintea lor, fără putinţa de a da îndărăt. Cu toate acestea, noi toţi neapărat tre-

buie să trecem, să străbatem prin el, pentru a ajunge la Dumnezeiasca vecinicie. Dar ce anume am eu în minte? Groapa adâncă a necunoaşterii; stăpânirea întunerecului acestui veac asupra noastră (1 Tim. 1:13-14; Fac. 2:17; Lc. 22:53). Pentru a zbura pe deasupra acestui hău fără fund este nevoie de energia unei binecuvântate deznădejdi: lucrarea harului în noi ia forma unei „hotărâri." Lumina se vede ca în depărtare. Atraşi către dânsa de o putere nevăzută, noi ne hotărâm a ne arunca în necunoscut, chemând Sfântul Nume al lui Iisus Hristos, Dumnezeu Mântuitorul. Şi ce se întâmplă? În loc să ne zdrobim capul de stânci ascunse în întunerec, o oarecare mână nevăzută se iveşte, grijuliu ţinându-ne deasupra prăpastiei. Fără această prietenoasă mână a Dumnezeului Celui Viu, nici un om nu poate face faţă condiţiilor acelor furtuni şi încercări care în asemenea răstimpuri înfruntă sufletul. Noi, cei din pământ luaţi, reprezentăm fiecare o oarecare părticică a trupului masiv al omenirii, din care nu este deloc uşor a ne rupe, mai cu seamă în vremea noastră când mai toată omenirea este ţinută sub controlul stăpânirilor. Nu putem cere ajutor stăpânitorilor lumii acesteia: pentru fiecare binefacere pe care ne-o fac din pogorământ, riscăm să ne pierdem libertatea (cf. Io. 14:30). Cel mai bun „risc" este să ne încredem copilăreşte în Pronia lui Dumnezeu, în căutările unei vieţi unde primul loc este dat lui Hristos.

„Auzit-aţi că s'a zis celor dedemult: Să nu ucizi (Ieş. 20:13)... *Dar Eu zic vouă*: că tot cel ce se mânie

asupra fratelui său în deşert, vinovat va fi judecăţii... Auzit-aţi că s'a zis celor dedemult: Să nu preacurveşti (Ieş. 20:13). *Dar Eu zic vouă:* că tot cel ce caută la femeie spre a pofti pre ea, iată a preacurvit cu dânsa întru inima sa... *Dar Eu zic vouă*: Să nu te juri nicidecum... *Dar Eu zic vouă*: Să nu staţi împrotivă celui viclean... Auzit-aţi că s'a zis: Să iubeşti pre aproapele tău şi să urăşti pre vrăjmaşul tău. *Dar Eu zic vouă*: Iubiţi pre vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pre cei ce vă blastămă, bine faceţi celor ce vă urăsc, şi vă rugaţi pentru cei ce vă supără şi vă prigonesc. (Cf. Mt. Cap. 5) ...Cela ce va strica una dintr'aceste porunci mai mici, şi va învăţa aşa pre oameni, mai mic se va chema întru împărăţia cerurilor. ...Că *zic vouă:* că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a Cărturarilor şi a Fariseilor, *nu veţi intra* în Împărăţia Cerurilor."

Frică era asupra mea, nu cumva a strica poruncile Domnului, şi astfel a pieri. În acei ani grei dar binecuvântaţi, faptul de „a trăi" după poruncile evanghelice lua în mine chipul unuia care merge pe o frânghie întinsă peste o prăpastie fără fund şi unindu-i cele două laturi. Curând aceasta s-a prefăcut în viziunea mâinilor lui Hristos întinse pe Cruce, adunând întru una lumea risipită orizontal: popoarele dezbinate prin ură. Totul mă depăşea dincolo de orice măsură, iar eu mă aflam „răstignit" de învăţătura lui Hristos. Drept răspuns rugăciunii mele deznădăjduite, trupul Domnului atârnat pe Cruce îmi apăru asemenea unei minunate punţi între Cer şi Pământ. Calea creştinului este răstignirea: „Tot cel ce va voi să vie dupre Mine, să se lepede de sine şi

să-şi ia crucea... şi să urmeze Mie" (Lc. 9:23). Astfel se contopesc în suflet şi bucuria subţire de „a cunoaşte calea", şi nu puţină frică din pricina nemărginirii sarcinii.

Cu neputinţă este a povesti în cuvinte despre înfricoşatul privilegiu al acelui mers pe tainica frânghie; precum nici cei mutaţi de la noi în cealaltă lume nu încearcă prin arătările lor să împărtăşească celor rămaşi în trup măreţia ce li se dezvăluie în noul tărâm.

Împreunând în sine şi pe Dumnezeu şi omul, Domnul ne cheamă să urmăm Lui. Pe această înaltă cale, duhul nostru, biruind patimile ce trag în jos, contemplează realităţi până atunci necunoscute, neînchipuite ale tărâmului Dumnezeiesc al Fiinţei. Asemenea unui corp greu care, aruncat dincolo de limitele atracţiei Pământului, pătrunde în condiţiile „mecanicii cereşti" şi se mişcă cu o viteză cu neputinţă pe Pământ, astfel şi duhul nostru pătrunde în neţărmurirea întinderii „înţelegătoare", a minţii pătrunse de Lumina ce poartă mărturie despre Adevărul cel fără-de-început, precum şi despre a noastră nemurire. Minţii atunci i se dau vedenii deosebite prin adâncul şi cuprinsul lor.

Atingerea de inimă a iubirii lui Dumnezeu este primul pas pe latura cerească a prăpastiei, şi o nouă naştere de Sus în vecinicie. Această iubire se trăieşte ca Adevăr, ca Lumină, ca Împărăţie. Gândul despre moarte, despre vrăjmaşi, despre cele pământeşti, dispare din conştiinţă şi, slobod de ele, duhul trăieşte o altă formă a fiinţării.

După întoarcerea în obişnuita simţire a lumii, sufletul rămâne într'o întristare pentru cele pierdute: el ar fi dorit mai mult să nu se întoarcă, măcar că simţământul dragostei lui Dumnezeu nu a pierit de tot.

Hristos ne-a dăruit totul: El ne-a descoperit cea preamăreaţă taină a *Sfintei Treimi*; El „ne-a arătat pre Tatăl" (cf. Io. 14:8-9); prin El am primit şi am cunoscut din experienţă Duhul Sfânt şi putem judeca negreşalnic când lucrează în noi El Însuşi, Cel ce de la Tatăl purcede, al Treilea Ipostas, iar nu vreun oarecare alt duh ce ar putea să pară unui necercat ca fiind *stăpânitor*. Prin Hristos şi într'Însul ni s'a arătat, în cea mai vădită înfăţişare cu putinţă, şi Omul în chipul său cel dintâi, şi dumnezeiasca asemănare. Iar de acum nu mai avem nimic şi pe nimeni altul afară de El care să se arate a fi temei fiinţei noastre, fie în limitele relativităţii pământeşti, fie în Absolutul Dumnezeiesc. Şi cuvintele lui Hristos: „Toţi câţi mai nainte de Mine au venit, furi sânt şi tâlhari" (Io. 10:8) – răsună în deplinul lor adevăr, prin înţelegerea limpede ce ni s'a dat. Însă ele trebuie înţelese în aceeaşi perspectivă în care noi trăim şi cealaltă împrejurare: „Vrăjmaşii omului – casnicii lui" (Mt. 10:36). Ei – „casnicii" – ne iubesc, şi noi îi iubim; noi însă nu putem urma lor, când ei ne împiedică a ne dărui lui Dumnezeu. În măsura în care ne abat de la calea cea una adevărată, ei se fac nouă „vrăjmaşi", ei sânt „furi şi tâlhari."

Prin viaţa după poruncile Evangheliei, treptat – deşi, este drept, printr'un proces dureros – dobândim

dezlegarea multor probleme care din veci au năpăstuit omenirea. Nu vă uimiți de aceasta – cu adevărat este aşa: în Hristos se află mântuirea fiecărei persoane în parte, în El – mântuirea celor uniți în Numele Lui, aşijderea şi a întregi popoare – şi a toată lumea (Io. 4:42; Mt. 12:21). Nu există şi nu poate exista o asemenea împrejurare în care El să fie neputincios a mântui. Zicând acestea, nicicum socotim că El neapărat va vindeca vreo anume boală sau alta, va izbăvi dintr'un anume necaz, fie el fizic, moral sau material, de asupritori şi, îndeobşte, de tot ce se socoteşte a fi dăunător sau pierzător. Chiar dacă şi acestea sânt în mâinile Sale. Adevărata mântuire constă în faptul de a rămâne, în toate împrejurările, statornic în dragostea Lui, precum El Însuşi „poruncile Tatălui (Său) au păzit şi au rămas în dragostea Sa" (cf. Io. 15:10). Ştim cu toții prin ce încercări a trecut Domnul, mai cu seamă în ultimele Sale zile petrecute cu noi. Şi totuşi, înaintea înseşi morții, El a spus ucenicilor Săi: „Acestea am grăit vouă, ca *bucuria* Mea întru voi să rămâie, şi bucuria voastră să se plinească" (Io 15:11). Şi iarăşi: „Amin zic ție, astăzi vei fi cu Mine în Rai" (Lc. 23:43).

Toată dragostea va fi cercată, şi adevărata prietenie se cunoaşte în necaz. Când dragostea este mai tare decât moartea, atunci ea este desăvârşită. După o astfel de „cercare" – de neapărată trebuință nouă tuturor, fără excepție – dragostea, prin moartea în planul pământesc, biruieşte moartea în vecinicie şi face omul vrednic „Împărăției neclătite" (Evr. 12:28).

Nevoinţa creştinului, la început se concentrează înlăuntrul său; în desăvârşirea sa însă, ea devine rugăciune pentru întreaga lume, pentru întregul Adam. Întâia mişcare a dragostei duce către Dumnezeu; cea de-a doua – către aproapele. Precum dragostea către Dumnezeu Tatăl a Fiului Celui întrupat şi-a atins absolutul, astfel şi dragostea Sa către Om merge „până în sfârşit" (vezi Io. 15:10-15; 13:1). Iată anume ce ne este poruncit şi nouă.

Poruncile lui Hristos, în esenţa lor, sânt descoperirea de Sine a lui Dumnezeu. Grăite în cuvinte pământeşti, ele ne par relative, însă pe cel ce le păzeşte în chip cuvenit îl aduc până la hotarul dintre relativ şi absolut, dintre ţărmurit şi neţărmurit, dintre determinism şi de-sine-stăpânire. Paza acestor porunci nesilitoare, de departe depăşeşte puterile noastre de făptură. Neapărat trebuie ca El Însuşi, Care ni S'a descoperit ca Atotputernic, prin reala sălăşluire înlăuntrul nostru să ne înalţe în tărâmul ce îi este propriu, al Fiinţei absolute, celei de nimeni şi de nimic condiţionate: „Eu sânt buciumul viţei, voi viţele; cel ce rămâne întru Mine şi Eu întru el, acela aduce roadă multă; căci fără de Mine nu puteţi face nimic" (Io 15:5).

Aşa grăieşte Cel Singur Stăpânitor a toată făptura (Mt. 28:18).

Dumnezeiasca obârşie a îndrumărilor evanghelice se vădeşte şi prin faptul că cei ce le păzesc, neţinând seama de nivelul culturii exterioare, primesc pe Cel Fără-de-început în inima lor: „...Mărturisescu-Mă Ţie,

Părinte, Doamne al Cerului şi al Pământului, că... ai descoperit acestea pruncilor" (Lc 10:21). Apostolilor, prunci în ceea ce priveşte ştiinţa omenească, Hristos le-a dat adevărata cunoaştere a Adevărului Celui mai nainte de veci (cf. Io. 17:3).

Cel ce a cunoscut pe Tatăl Carele este în ceruri, în acela deja sălăşluieşte viaţa vecinică: „...bucuraţi-vă că numele voastre sânt scrise în ceruri" (Lc. 10:20).

A trăi creştineşte este cu neputinţă; creştineşte este cu putinţă numai a muri, dar moarte în forma fiinţării noastre pământeşti. Dar nici această murire nu este uşoară, simplă: ea este acea „poartă strâmtă", acea „cale îngustă" ce duce la viaţă, dar pe care puţini o află (cf. Mt. 7:13-14).

Bunavestire a lui Hristos depăşeşte dincolo de orice măsură tot ceea ce cunoaşte Pământul. Cum să se vindece acea cumplită boală cu care Vrăjmaşul a molipsit pe Om încă din zorii ivirii sale în lume (Fac. 3:1-6)? Cum este cu putinţă a face pe oameni să înţeleagă că acel om cât se poate de neobişnuit – Iisus Hristos cel din Evanghelii – este cu adevărat Dumnezeul Cel Fără-de-început, Făcătorul a tot ce fiinţează, Care S'a descoperit lui Moisì cu numele *Eu Sânt*? Cine dintre cei „sănătoşi la minte" ar putea ajunge la o astfel de „nebunie" încât să recunoască drept Dumnezeu pe un om care a murit pe cruce în mijlocul tâlharilor?... Dar ce putem spune? Cei ce *nu* pot crede în Dumnezeirea lui Hristos, în nici un alt chip nu vor ajunge la propria lor îndumnezeire. A crede sânt în stare sau copiii

curaţi la inimă, sau cei ce poartă în sine, în ciuda conştiinţei căderii şi nimicniciei lor, o intuiţie în ce priveşte înrudirea lor cu Dumnezeu. Cred în Hristos cei care cred în propria îndumnezeire. De înţelegerea înălţată sau înjosită a Omului atârnă credinţa şi necredinţa. Pentru credincios, moartea pe cruce a lui Hristos – cum şi pentru ce a fost răstignit – este cea mai puternică mărturie în sprijinul Lui. Uitaţi-vă cum a înţeles acestea Pavel, cel mai nainte prigonitor: „Hristos m'au trimis... să binevestesc, nu în înţelepciunea cuvântului, ca să nu se facă deşartă *Crucea* lui Hristos. Căci cuvântul Crucii, celora ce pier, nebunie este, dară... celora ce ne mântuim, puterea lui Dumnezeu. Că scris este: Pierde-voiu înţelepciunea înţelepţilor, şi priceperea celor pricepuţi voiu lepăda. ...Au nu au făcut nebună Dumnezeu înţelepciunea lumii acesteia? Că de vreme ce întru înţelepciunea lui Dumnezeu nu a cunoscut lumea prin înţelepciune pre Dumnezeu (înţelepciunea arătată în zidire), bine au voit Dumnezeu prin nebunia propoveduirii a mântui pre cei ce cred. Pentru că şi Iudeii semn cer, şi Ellinii înţelepciune caută, dar noi propoveduim pre Hristos Cel răstignit, Iudeilor sminteală, iar Ellinilor nebunie. Însă celor chemaţi, Iudeilor şi Ellinilor, Hristos, puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea. Pentru că ce este nebun al lui Dumnezeu, mai înţelept decât al oamenilor este, şi ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât al oamenilor este. ...Iar înţelepciunea o grăim între cei desăvârşiţi, însă înţelepciune nu a veacului acestuia... Ci grăim înţelepciunea lui Dumnezeu cea întru taină, cea ascunsă, carea au rânduit Dumnezeu

mai nainte de veci spre slava noastră, carea nimenea din stăpânitorii veacului acestuia o au cunoscut... Iară nouă au descoperit Dumnezeu prin Duhul Său... Însă noi am luat Duhul Cel din Dumnezeu, ca să ştim cele ce sânt de la Dumnezeu dăruite nouă" (cf. 1 Cor. 1:17-25; 2:6-12).

Noi ne împuţinăm la suflet, însă Hristos ne zice: „Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea" (Io 16:33). Dacă El a biruit „lumea" („cosmos", în limba greacă), înseamnă că El şi ca om S'a făcut mai presus de zidire, mai presus de lume. Şi tot cel ce crede într'Însul, biruind în nevoinţa pocăinţei „legea păcatului" (cf. Rom. 7:23), se face asemenea lui Hristos, mai presus de lume (supra-cosmic).

„Părinte, graiurile carile ai dat Mie... şi slava carea ai dat Mie, am dat lor... Părinte, pre carii ai dat Mie, voiesc ca unde sânt Eu, şi aceia să fie cu Mine, ca să vază slava Mea carea ai dat Mie, căci M'ai iubit mai nainte de întemeierea lumii" (Io. 17:8 ; 22 ; 24).

Pentru a vedea acea slavă, omul neapărat trebuie să fie şi el în aceeaşi slavă. Pentru a înţelege măcar în parte „Cine este Acesta?" (Mt. 21:10), neapărat trebuie a ne asemăna cu El prin petrecerea în duhul poruncilor Lui. Cine nu I-a urmat întru deplină credinţă, cine nu L-a iubit din toată inima şi din toată mintea, şi din acea pricină nu I-a păzit cuvântul, acela să nu îndrăznească în puţinătatea minţii sale să-L judece, nici să judece cele despre El (cf. 1 Cor. 2:14-15). Fie el cinstit şi păstreze tăcerea, că nu este îndestulat a judeca cele despre Fiul lui Dumnezeu şi Cuvântul Tatălui. Dacă în dome-

niul ştiinţei sau al artei, pentru a preţui cum se cuvine geniul artistului sau al savantului trebuie să nu fii prea departe de el – tot aşa şi în tărâmul Duhului. Însă cel ce şi-a zidit viaţa pe piatra învăţăturii Lui ca pe o stâncă (cf. Mt. 7:24-29), acela treptat va ajunge să înţeleagă „Cine este Acesta."

Hristos a spus: „*Nimenea* cunoaşte pre Fiul, fără numai Tatăl; nici pre Tatăl cunoaşte *nimeni*, fără numai Fiul, şi căruia va voi Fiul să descopere" (Mt 11:27). Cu alte cuvinte, sânt unii cărora El le descoperă. „*Nimenea* poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl" (Io. 6:44). Înseamnă că – El „trage." „*Nimenea* vine la Tatăl, fără numai prin Mine" (Io. 14: 6). De aci se vădeşte că ei „vin" la Tatăl prin El.

Omul este cu adevărat o mare taină. Zidit dintru nimic, el este îndreptat către deplinătatea Fiinţei Nezidite. Dumnezeu atât a iubit pe om, încât i se dă lui fără măsură, fără limită. Precum Dumnezeu depăşeşte tot ce se cuprinde în realitatea cosmică, aşa şi omul, îndumnezeit prin sălăşluirea Duhului Sfânt în el, este mai preţios decât toate galaxiile. Iată conştiinţa proprie creştinului, iar în afara ei, el nu poate „cu vrednicie a umbla potrivit chemării cu carea s'a chemat" (Ef. 4:1).

O astfel de îndrăznire oare nu este o nebunie nesăbuită? Bineînţeles că nu, dacă vom urma pilda lui Hristos: „Eu pildă am dat vouă, ca precum Eu am făcut vouă, şi voi să faceţi" (Io. 13:15); dacă vom urma Apostolilor şi Părinţilor noştri: „Următori fiţi mie, precum şi eu lui Hristos" (1 Cor 11:1).

În al şasesprezecelea capitol al Evangheliei de la Matthei aflăm o cuprinzătoare învăţătură despre aceasta.

„Iisus... au întrebat pre ucenicii Săi, zicând: Cine-Mi zic oamenii că sânt Eu, Fiul Omului? Iar ei au zis: Unii Ioan Botezătorul, alţii Ilie, iară alţii Ieremia sau unul din proroci. Zis-au lor: Dară voi cine-Mi ziceţi că sânt? Şi răspunzând Simon Petru, a zis: *Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu.* Şi răspunzând Iisus, au zis lui: Fericit eşti Simone var Ionà, că trup şi sânge nu au descoperit ţie, ci Tatăl Meu cel din ceruri. Şi Eu zic ţie că tu eşti Petru, şi pre această piatră voiu zidi Biserica Mea, şi porţile iadului nu o vor birui. Şi voiu da ţie cheile Împărăţiei Cerurilor, şi tot ce vei lega pre pământ, legat va fi în ceruri, şi tot ce vei dezlega pre pământ, dezlegat va fi în ceruri. Atunci au poruncit ucenicilor Săi ca să nu spuie nimănui că *El este Hristosul.* De atunci au început Iisus a spune ucenicilor Săi că *se cuvine Lui* a merge în Ierusalim, şi *multe a pătimi* de la bătrâni şi de la arhierei şi de la cărturari, şi a fi omorît, şi a treia zi a învia. Şi luând pre El Petru, a început a-L certa, zicând: Milostiv fii Ţie, Doamne; să nu fie Ţie acestea. Dar El întorcându-se, au zis lui Petru: Mergi înapoia Mea, satano; sminteală îmi eşti, că nu cugeţi cele ce sânt ale lui Dumnezeu, ci cele ce sânt ale oamenilor. Atunci Iisus au zis ucenicilor Săi: Tot cel ce voieşte să vie dupre Mine, să se lepede de sine şi să-şi ia crucea şi să urmeze Mie. Că cine va voi să-şi mântuiască sufletul, pierde-l-va; iară cine va pierde sufletul său pentru Mine, afla-va pre el. Că ce folos este omului de va dobândi lumea toată, iar sufletul său va pierde?

Sau ce va da omul schimb pentru sufletul său? Că va să vie Fiul Omului întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi, şi atunci va răsplăti fieştecăruia dupre faptele lui. Amin zic vouă: Sânt unii din cei ce stau aci, cari nu vor gusta moarte până ce vor vedea pre Fiul Omului venind întru Împărăția Sa" (Mt 16:13-28).

În această frântură din Evanghelie ne sânt date momentele cele mai însemnate ale descoperirii despre „poarta cea strâmtă şi calea cea îngustă ce duce la viață." Când mulți din popor au început să-L socotească pe Hristos ca mare proroc, iar Apostolii chiar ca „Fiu al lui Dumnezeu Celui Viu", atunci El a „început să descopere ucenicilor" despre suferințele şi moartea ce Îl aşteptau. „Simțământului omenesc" al lui Petru, Domnul i-a dat un răspuns hotărât: „Mergi înapoia Mea", şi Şi-a continuat învățătura despre neapărata nevoie a crucii pentru toți cei ce urmează Lui. Şi ajunge până la gândurile ultime: spre a-şi mântui sufletul pentru vecinicie în Împărăție, este nevoie de a-l pierde în planul intereselor pământeşti. Vrednicia sufletului este atât de mare, încât dacă prețul dobândirii întregii lumi va fi pricină de daună în planul lui Dumnezeu, atunci nici toate bunurile Pământului nu vor acoperi „paguba" duhovnicească adusă. Biserica Sa cea nebiruită de iad, El o zideşte pe mărturisirea Dumnezeirii Sale. Odată luată de la El deplinătatea Dumnezeirii, nici Biserica, nici oricine altcineva nu va putea birui nici lumea, nici cele mai de jos ale iadului.

Şi iarăşi auzim cuvântul despre măreţia şi stăpânirea Sa cea fără de început, care se va arăta unora din cei de faţă în acel ceas. Cea din urmă s'a săvârşit pe Thavor, unde Hristos S'a rugat pentru „ieşirea" Sa la judecată şi la moarte (cf. Lc. 9:31); unde Lumina cea nefăcută a Duhului Sfânt a luminat pe Apostoli, şi ei au văzut pe Moisì şi pe Ilie ca slujitori ai Domnului, şi au auzit glasul cel neajuns al Tatălui dând mărturie pentru fiimea cea mai nainte de veci a lui Iisus.

În cel mai scurt răstimp – şi slava nemărginită, şi pogorârea în iad. *Şi aceasta este calea pentru creştini*: ei se osândesc pe sine muncilor, dar ca răspuns primesc darul milostivirii Tatălui, pe care nici un cuvânt nu-l poate descrie. Iată viaţa adusă nouă de Hristos, în toată bogăţia *prisosului* ei (cf. Io. 10:10): ea cuprinde şi iadul şi Împărăţia; împreunează în sine şi suferinţa limită, şi cea mai înaltă fericire. Ea face ca micul om să fie mare, universal, asemănător întru toate lui Dumnezeu... Din nefericire, „puţini sânt carii află pre ea" (Mt. 7:14).

Darurile Tatălui depăşesc măsura noastră de a le putea purta. Când puterea cea preanemăsurată se pogoară asupra omului stricăcios, s'ar putea ca atunci să se apropie de el acela care a căzut, în paroxismul mândriei sale. Cum vom ocoli noi căderea aceluia? Iarăşi, şi aci ne povăţuieşte pilda lui Hristos cel ispitit în pustie. Aşijderea, ne amintim încă şi de cuvintele Sale: „Şi tu, Capernaume, carele până la cer te-ai înălţat, până la iad te vei pogorî" (Mt. 11:23).

Pentru a zugrăvi mai limpede tabloul căii noastre creştine, asemenea Părinţilor, vom alege metoda pildei. Când ne uităm la un pom bătrân, de veacuri, care îşi înalţă coroana până în nouri, noi ştim că puterea rădăcinilor lui care se afundă în adânc trebuie să fie pe măsura dimensiunilor sale. Dacă rădăcinile lui nu ar pătrunde în întunecatele sânuri ale pământului, poate tot atât de adânc pe cât este de înaltă coroana; dacă întinderea rădăcinilor sale şi puterea lor nu ar fi pe măsura volumului şi greutăţii părţii văzute a copacului, ele nu ar putea nici să îl hrănească, nici să-l ţină în picioare: un vânt slab l-ar putea doborî. Tot aşa şi în viaţa duhovnicească a omului. Dacă conştientizăm măreţia chemării noastre în Hristos, cu alte cuvinte, alegerea noastră în Sfatul cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu spre înfiere, iar aceasta mai nainte de zidirea lumii, atunci de aci noi nu ne vom înălţa în mândrie, ci cu adevărat ne vom smeri. Mişcarea în jos, în întunerecul cel din afară, este de neapărată trebuinţă nouă tuturor, pentru a ne ţine în adevăratul duh creştin. Ea se exprimă printr'o necontenită amintire a nimicniciei noastre dintru început, prin cea mai aspră osândire de sine în toate. Şi cu cât mai adânc se pogoară omul în osândirea de sine, cu atât mai mult îl înalţă Dumnezeu. „Zic vouă... că tot cela ce se înalţă pre sine smeri-se-va, iar cel ce se smereşte pre sine se va înălţa" (Lc 18:14).

Foarte mulţi sânt cei care, necunoscând din experienţă lucrările binefăcătoare ale rugăciunii, nu ştiu că prin ea duhului omului i se deschide lumea unei măreţii

de nedescris: şi întunecoasele adâncuri ale iadului, şi tărâmurile de lumină purtătoare ale cerurilor. Fără credința în înviere, mai toată suferința devine absurdă, lipsită de sens; ea poate îmblânzi sufletul îndărătnic, însă nu îl vindecă de mândria ce se ascunde în străfundurile lui; ea îmbogățeşte experiența vieții; însă fără rugăciune nu duce sufletul către nepătimire; treptat, ea omoară şi trupul, şi inima, şi mintea, fără ca ele să se desăvârşească în cunoaşterea lui Dumnezeu. Când însă se atinge de suflet Lumina lumii de Sus, atunci totul se schimbă: mor patimile pământeşti, iar duhul se înalță spre a vedea pe Cel vecinic. Dăruit cu această binecuvântare, omul îşi trăieşte orice situație pământească (socială, materială, ba chiar şi ştiințifică) ca pe un „accesoriu", şi nicicum nu se sinchiseşte de cariera sa pământească. Şi dacă va continua trăindu-se pe sine în conştiință smerită, atunci îi va fi dată şi mai multă cunoaştere despre tainele veacului ce va să fie.

Împreunându-se prin rugăciune cu Hristos, omul primeşte lăuntric, în inimă şi în minte, mărturia că în vecinicie întreg cuprinsul ființei, şi dumnezeieşti şi omeneşti, îi va fi dat drept stăpânie nestrămutată. În vârtutea acesteia, toată buna făptuire săvârşită de către oricine, încă de aci începe să-l îmbucure cu bucuria pentru mântuirea cea de obşte (cf. Lc. 15:31-33). Slava fratelui va fi şi propria lui slavă. Vederea fețelor proslăvite de Lumina cea Dumnezeiască – te îndulceşte; şi cu cât mai bogată strălucirea lor, cu atât mai minunată vederea. Împărăția ce vine, a sfinților, constă în prisosul

iubirii, a cărei înainte-gustare o dă Dumnezeu încă de aci. Dragostea lui Dumnezeu îmbrăţişează şi iadul. Şi noi ştim acum că pogorârea noastră în iad, în cursul acestei vieţi, este adevărata cale către desăvârşire.

Biruinţa asupra iadului are două perioade: cea dintâi – biruinţa întunerecului său înlăuntrul nostru; a doua – dragostea proprie Dumnezeirii care împreună-pătimeşte cu toată făptura. Da, dragostea aceasta umple întreagă lumea făcută, şi prin Duhul Sfânt se împărtăşeşte celor mântuiţi. Vecinicia nu are „întindere" dar cuprinde în sine toate întinderile veacurilor; vecinicia îmbrăţişază nedesfăşurat în sine toate nesfârşitele întinderi ale zidirii.

Experienţa noastră pământească nu atinge deplinătatea absolută, ceea ce însă nu o face mai puţin vrednică de crezare. Iată cum vorbeşte Sf. Pavel despre acest sfânt eveniment: „Dragostea niciodată nu cade; ci fie prorocii, vor pieri; fie limbi, vor înceta; fie cunoaştere, se va zădărnici. Pentru că în parte cunoaştem, şi în parte prorocim. Dar când va veni ce este desăvârşit, atunci ce este în parte se va zădărnici. ...Că vedem acum ca prin oglindă întunecată, în ghicitură, dar atunci faţă către faţă; acum cunosc în parte, dar atunci voiu cunoaşte (desăvârşit) precum şi cunoscut sânt (de către Dumnezeu). Ci acum rămâne credinţa (ca început al iubirii), nădejdea (coacerea ei), dragostea (în desăvârşirea ei), acestea trei; dar mai mare dintre acestea este dragostea" (cf. 1 Cor. 13:8-13).

A cunoaşte calea ne păzeşte vii până şi în iad, însă aceasta nu face ca suferinţele noastre să fie „închipu-

ite": noi trăim ca un chin întunerecul ucigaş al patimilor, proprii tuturor urmaşilor lui Adam celui căzut; dar nu cădem pradă flăcării iadului: „Şi nu deznădăjdui!" Nu trebuie să ne înfricoşăm peste măsură de această pogorâre în întunerec, deoarece în afara ei, după cădere, deplinătatea cunoaşterii este de neajuns.

Oricât ar înainta vreun om într'un oarecare domeniu al ştiinţei, el niciodată nu trebuie să uite datele „elementare", adică cele de temei ale ştiinţei sale; aşa şi noi, câtă vreme sântem în acest trup, ne ţinem cu tărie de metoda pe care ne-au arătat-o Părinţii noştri şi de lucrarea în noi a Duhului lui Dumnezeu: nefiind slobozi de urmările legii păcatului ce lucrează în noi, ne osândim cu mânie, cu ură faţă de noi înşine, a arde în întunerecul cel din afară; că nu este alt foc care să stingă în noi lucrarea patimilor. Şi ce se întâmplă? Când rugăciunea arzândă mistuieşte lăuntrul nostru şi inima ajunge la neputinţă în răbdarea ei, atunci neaşteptat vine răcorirea cereştii mângâieri. Când simţământul stricăciunii noastre ne afundă duhul în deznădăjduire, atunci dintr'o dată se pogoară asupra noastră putere nouă de Sus şi ne îmbracă în nestricăciune (1 Cor. 15:54). Când întunerecul vârtos zdrobeşte cu groază sufletul nostru, atunci în chip de netâlcuit preaminunata Lumină preschimbă noaptea adâncă în zi luminată, ne ridică în înălţime, şi ca pe nişte fii ne duce în Casa Tatălui.

Cum se pot explica astfel de experienţe? De ce mânioasa noastră osândire de sine ne îndreptăţeşte înaintea lui Dumnezeu? Oare nu pentru că această conştientizare a puterii atotcovârşitoare a păcatului ce ne stăpâ-

neşte este curat adevărul fiinţial? O astfel de pocăinţă care străbate până la obârşiile tragediei întregii lumi (cf. Fac. cap. 3), deschide în lăuntrul nostru „un loc" pentru venirea Duhului Sfânt, Duhul Adevărului Care ne duce înnoiţi în Împărăţia de Lumină purtătoare.

Cât de uimitoare sânt căile lui Dumnezeu! Însuşi omul nu le poate descoperi de la sine, însă Duhul ce purcede de la Dumnezeu, cu venirea Lui luminează înaintea noastră această minunată intrare spre vecinica mântuire.

„Dară când va veni Mângâietorul pre Carele Eu voiu trimite vouă de la Tatăl, Duhul adevărului Carele de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi pentru Mine (Io. 15:26). ...Acela... povăţui-va pre voi întru tot adevărul" (Io. 16:13).

Cu neputinţă este a nu cânta cântare lui Dumnezeu când ieşi din flacăra pocăinţei care nevăzut ne-a retopit într'un nou chip al fiinţei, arzând tot ce fusese stricăcios în noi, tot ce ne împovăra ca o sarcină apăsătoare. Cum şi cine va descrie petrecerea în această flacără? Cum şi cui s'ar putea propune o astfel de experienţă? A dori tuturor şi fiecărui om înălţare către Fiinţa Dumnezeiască – este firesc; cine însă va răbda chinurile iadului fără a cădea pradă celei mai de pe urmă deznădăjduiri? Căutând asupră-mi ca unul osândit a trăi într'un veac cumplit pentru istoria Pământului, mintea îmi înclină spre convingerea că pentru mulţi dintre contemporani poate nici nu este altă cale.

Deja mai mult de o singură dată am îndrăznit să-mi exprim propria experienţă: Rugăciunea deplinei

pocăințe înaintea Făcătorului nostru trece prin toate încercările cu putință celor zidiți „după chipul lui Dumnezeu". „Chipul și asemănarea" omului cu Domnul grăiește limpede că fiecare dintre noi poate deveni „domn", nu altfel decât dacă biruiește – desigur, nu cu ale sale puteri, ci prin credința în Hristos (cf. 1 Io. 5:4-5) – tot ceea ce umple acest cosmos văzut și pe care mintea îl poate înțelege (cf. Io. 16:33). În Cartea lui Iov (după Septuaginta 1:7) citim: „Și au zis Domnul, diavolului: De unde ai venit? Și răspunzând diavolul, a zis către Domnul: Încunjurând pământul și *străbătând cele de subt cer*, iată de față sânt." În Sfânta Scriptură adesea prin „cer" se înțelege sfera Dumnezeiască iar „cele de subt cer" sânt lumea zidită. Prin urmare, nu există loc pe Pământ, dar nici în întregul cosmos, unde să fie cu putință a ocoli întâlnirea cu diavolul. Iar dacă acesta controlează nu numai lumea noastră, a oamenilor, ci și tot restul cosmosului, ca „stăpânitor al acestei lumi", atunci oriunde am afla noi un „loc", fie el și duhovnicesc, el va veni să ne încerce. Fericitul Stareț Siluan, într'o cuvântare pe această temă, zicea: „Mintea se luptă cu mintea... Mintea noastră – cu mintea vrăjmașului."[4] Până și de Hristos, când era în pustie, el s'a apropiat ispitindu-L (Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-14). Însă înainte de rugăciunea Sa din Ghethsimani, Domnul a spus ucenicilor Săi: „Vine stăpânitorul lumii acesteia, și întru Mine nu are nimic" (Io. 14:30).

---

[4] Cf. *Viața și învățătura Starețului Siluan Athonitul*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 152.

Dar ce doresc în esenţă să spun? Iată – faptul că la toate nivelele suişului nostru către Dumnezeu, vrăjmaşul ne va urmări şi ne va ispiti. Şi atunci când suferim dureri mari în toate planurile fiinţei noastre, sau când ne lăsăm pradă unui gând de mândrie, el va încerca să ne întoarcă de la Dumnezeu.

Dacă, chiar fără a înşira toate chinurile ce sânt sortite nevoitorului lui Hristos – ceea ce, între altele, este chiar cu neputinţă – voiu pune înainte doar unele din luptele cu „mintea vrăjmaşului", totuşi nu fără frică mă voiu opri asupra câtorva dintre ele. În al zecelea capitol al cărţii despre Stareţ[5] am scris următoarele:

> „Omului, cu Dumnezeu nu-i este totdeauna uşor. În perioada îndepărtării harului, care de obicei este foarte îndelungată, Dumnezeu uneori poate apărea sufletului ca un neînduplecat călău. Neatingând mila lui Dumnezeu, în ciuda unei nevoinţe şi trude limită, omul suferă atât de cumplit încât, dacă ar fi cu putinţă, s'ar lepăda de tot, până şi de a mai fi.
>
> În ce constă suferinţa lui? A răspunde la această întrebare nu este uşor.
>
> Cercând pe Dumnezeu, cunoscând viaţa în lumina Feţei Sale, sufletul de acum nu îşi mai află odihna în nimic din cele ale lumii, nici mângâiere, şi nimica nu-l mai poate împlini; şi în acelaşi timp, este înconjurat de orice, în afară de Dumnezeu. Tot ce cunoscuse ca rău, ca întunerec, toată lucrarea

[5] Ibid., p. 179.

demonică îl învifoarează; şi chinul patimilor uneori duce până la ultima încordare; iar Dumnezeu se poartă ca şi cum s'ar fi depărtat de om şi nu ia aminte la niciuna din chemările lui. Ca cea mai neputincioasă dintre făpturi, el atârnă asupra cumplitului hău şi strigă către Dumnezeu după ajutor, însă toate strigătele lui rămân neauzite. Dumnezeu rămâne ca şi nepăsător faţă de toate suferinţele lui... Sufletul conştientizează dreptatea judecăţii lui Dumnezeu, dar nu aceasta îi micşorează suferinţele. Nu închipuit, ci cu adevărat afundându-se în umbra morţii şi neaflând cu sine pe Dumnezeu pe Care zi şi noapte Îl cheamă, sufletul suferă de nerăbdat. (Anume astfel de zile de părăsire de Dumnezeu sânt cele pe care le alege îndeosebi vrăjmaşul.) Se naşte întrebarea: Pentru ce toate acestea?

În vremea însăşi încercării, sufletul nu o poate pricepe ca pe o arătare a milostivirii lui Dumnezeu; ca *încrederea* pe care Dumnezeu i-o arată, ca dorire a lui Dumnezeu să împărtăşească omului sfinţenia şi plinătatea fiinţării în Sine. Sufletul ştie numai una – Dumnezeu l-a părăsit, după ce îi arătase Lumina Sa, şi astfel i-a înmulţit peste măsură suferinţele. Şi când, neputincios până în sfârşit, încă nu vede pe Dumnezeu plecându-Se asupra lui cu a Sa milostivire, *atunci se nasc astfel de gânduri şi simţăminte despre care se păstrează tăcerea.*"

Iată mă aflu în faţa unei greutăţi de a hotărî: să mă încredinţez oare maturităţii contemporanilor noştri şi să vorbesc cu ei ca şi cu unii care însetează după adevă-

ratul cuvânt al desăvârşirii, sau să cruţ copilăreasca lor neputinţă? Rog pe tot cititorul acestor pagini să se roage pentru mine, ca să nu pricinuiesc, în loc de folos, daună vreunui suflet.

Vrăjmaşul în asemenea cazuri stârneşte sufletul până la un răzvrăt împotriva lui Dumnezeu. Acela, din clipa căderii omului, are stăpânire să pătrundă în însuşi adâncul nostru, iar acolo începe să învinuiască pe Dumnezeu pentru toate suferinţele lumii noastre, pentru că *El* a zidit-o, această lume. Neputinţa de a înţelege se face asemenea cătuşelor dintr'o închisoare; şi inima şi mintea se turbură. Ispititorul caută să ducă pe om până la culme: să săvârşească tot lucrul potrivnic lui Dumnezeu.

Mă voiu opri aci. Unele din făcăturile vrăjmaşului se aseamănă unui lichid caustic vărsat pe o membrană mucoasă; altele – unui vânt rece pătrunzător sau unuia arzător; uneori însă ne aflăm ca şi ocrotiţi de toate vânturile, şi doar vedem din adăpostul nostru norii gonindu-se şi crengile copacilor clătinându-se, ceea ce ne dă de înţeles că suflă vânturile, că ele sânt puternice, dar totuşi nu ajung la noi. În astfel de cazuri, ca liberi observatori, urmărim gândurile ce se poartă în atmosfera înconjurătoare; însă ele nu au putere asupra noastră. Şi aceasta se întâmplă numai celor ce au cunoscut lucrarea harului, înlăuntrul cărora s'a aruncat sămânţa dumnezeiască. Dar cei necercaţi sânt asemenea profanilor ce intră într'o galerie de artă sau într'un muzeu şi nu desluşesc care lucrare poartă asupră-şi pecetea celui mai

înalt geniu, şi care nu este decât mediocră şi nevrednică de a fi luată în seamă. Adesea preferinţa lor se opreşte asupra ultimelor nimicnicii.

„Lupta noastră este... împrotiva începătoriilor, şi a stăpâniilor, şi a ţiitorilor lumii întunerecului veacului acestuia, împrotiva duhurilor vicleniei întru cele cereşti" (cf. Ef. 6:12). Toate aceste duhuri ale „vicleniei întru cele cereşti", cu furie atacă inima înmuiată prin pocăinţă şi mintea deşteptată prin starea înaintea lui Dumnezeu. Ele pătrund cu neruşinare înlăuntrul nostru şi lucrează astfel încât ni se dă impresia că gândurile şi simţămintele pe care vrăjmaşii ni le aduc, ne sânt proprii nouă. Este drept că după cădere noi purtăm în sine oarecari asemănări cu aţâţările drăceşti. În vârtutea acestui fapt, pornirea pocăinţei atinge o asemenea putere, încât duhul nostru iese din formele acestei lumi, în tărâmul neţărmuririi înţelegătoare, şi „acolo", unu în faţa Celui Unu, stă în golătatea sa, primind fără cuvinte cunoaştere despre caracterul căderii noastre şi despre vecinicia lui Dumnezeu.

Pavel, mai nainte prigonitor al Bisericii şi ucigaş al credincioşilor, avea pentru ce să se pocăiască. Presupun, nu cu uşurătate, că uimirea sau răpirea lui s'a săvârşit în avântul unei pocăinţe deznădăjduite. El însuşi scrie despre acel eveniment următoarele: „Ştiu pre un om în Hristos... sau în trup, nu ştiu, sau afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie, că s'a răpit unul ca acesta până la al treilea cer... în Rai, şi a auzit *negrăite* graiuri,

carile nu este slobod omului a grăi" (2 Cor 12:2-4). Tot el scrie către Romani: „Cine pre noi va despărţi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau golătatea, sau primejdia, sau sabia? Precum scris este că: Pentru Tine omorâmu-ne toată ziua, socotitu-ne-am ca oi de junghiere. Ci întru acestea toate preabiruim prin Cela ce ne-au iubit. Pentru că încredinţat sânt că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici începătoriile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălţimea, nici adâncul, nici altă oarecarea zidire putea-va să despartă pre noi de dragostea lui Dumnezeu cea întru Hristos Iisus Domnul nostru" (Rom. 8:35-39).

Nu este greu de înţeles că Pavel petrecuse în focul unor astfel de încercări care s'au revărsat în cuvintele ce ne-a pus înainte. În cartea despre Stareţul Siluan[6], pe temeiul experienţei nevoitorilor contemporani, am adăogat unele lămuriri asupra cuvintelor marelui Apostol. Scriam:

> „De la dragostea lui Dumnezeu smulg pe nevoitor protestele raţiunii... care nu poate să cuprindă sau să primească legea Duhului lui Hristos, care raţiunii îi apare ca nebunie (cf. 1 Cor. 2:14). În clipele părăsirii de către Dumnezeu aceste proteste pot atinge o deosebită putere.
>
> De la dragostea lui Dumnezeu vor smulge pe nevoitor: uneori dorul de a trăi, alteori frica de a

[6] Ibid., pp. 205-206.

muri; uneori pornirea către îndulciri, alteori bolile sau foametea, sau prigoanele şi alte suferinţe; uneori înălţimea şi lumina altor descoperiri; alteori adâncul şi strălucirea altor înţelegeri; uneori măreţia unor oarecari alte stăpâniri sau lărgimea altor oarecari putinţe; uneori vedenia îngerilor şi a altor făpturi cereşti, alteori silnicia înfricoşătoarelor puteri ale întunerecului.

Cu deplină întemeiere se poate afirma că, pe calea dobândirii veciniciei lui Dumnezeu, creştinul va întâlni un întreg şir de ispite şi de încercări cu putinţă, astfel încât... toate căile omului vor fi cunoscute creştinului, atunci când propriile sale căi sânt ascunse privirilor străine (vezi 1 Cor. 2:15-16)."

Ştiu că nu sânt nimic. Dar cu toată nimicnicia mea, durerea mea, suferinţa mea, nu mi se par nevrednice de luare-aminte. Şi Domnul, Cela ce ne-a dat porunca: „Vedeţi să nu defăimaţi pre unul din aceştia mici" (Mt. 18:10), nu mi-a defăimat strigarea, „şi m'au auzit, şi din toate necazurile mele m'au mântuit" (Ps. 33:7). În rugăciunile mele nebuneşti eu mă purtam fără reţinere, ba chiar cu îndrăzneală; El însă răspundea liniştit şi blând, neruşinându-mi ignoranţa. Rugându-mă, eu aşteptam răspuns, şi în acelaşi timp nu îndrăzneam să nădăjduiesc a-l primi. Mai presus de aşteptările mele – El a venit. Deosebit de neaşteptat a fost chipul ivirii Lui. Vrăjmaşii s'au depărtat. El a biruit – şi pe ei, şi pe mine. Ciudat lucru: pentru prima oară am cunoscut negrăita bucurie pentru faptul că fusesem biruit.

Dumnezeu este neajuns de mare. Noi auzim şi citim cuvinte despre măreţia Lui, dar cu totul altceva este să o trăieşti, acea măreţie. Nimeni şi nimic nu poate întru nimic să micşoreze Domnia Lui cea fără-de-început, dar El Însuşi Se micşorează într'o măsură de asemeni neajunsă nouă: în firavul nostru trup, El a atins absolutul. Acum, din experienţa propriei mele vieţi, eu ştiu: El însetează după desăvârşirea noastră. Îngăduindu-ne o luptă grea cu vrăjmaşul şi cu noi înşine în căderea noastră, El voieşte să ne vadă biruitori. Dacă noi nu ne vom lepăda de El, nici chiar în cea mai deplină a noastră pustiire de către vrăjmaşi, atunci El neapărat va veni. Biruieşte – El, nu noi. Însă biruinţa ne-o va atribui nouă, pentru că noi am suferit.

Nu sânt în zidire repetiţii absolut identice. Cu atât mai puţin în fiinţa făpturilor cuvântătoare. Fiecare om are o inimă zidită de Dumnezeu „deosebi" (Ps. 32:15). Este o inimă dată unei persoane-ipostas, şi ca atare – de nerepetat. În înfăptuirea sa finală fiecare persoană va primi şi un *nume* final pentru toţi vecii, cunoscut numai lui Dumnezeu şi însuşi omului ce poartă acel *nume* (cf. Apoc. 2:17). În acest chip, chiar dacă va fi viaţa tuturor celor mântuiţi *una*, precum Una este Împărăţia Sfintei Treimi (cf. Io. 17:11, 21-22), totuşi principiul personal în fiecare va rămâne de neîmpărtăşit nimănui altcuiva.

Dacă aceste date ale Descoperirii sânt adevărate, atunci, fireşte, este de înţeles şi faptul că nu este şi nu poate fi un singur sistem pentru toţi, un singur program sau o rostuire a creşterii. Dar nu înseamnă că nu sânt nicăieri temeiuri comune. Astfel, se observă un feno-

men ce se repetă aproape neschimbat în rânduiala vieții noastre duhovnicești; nu în amănunte, ci în principiu, și anume: când se întoarce către Dumnezeu, omul primește un har care îl va însoți, îl va lumina, învățându-l multe taine ale vieții ascunse în Dumnezeu. Apoi, în chip *de neocolit*, harul se îndepărtează de la el, cel puțin în puterea sa „simțită", și Dumnezeu va aștepta răspuns pentru darul revărsat asupră-i. Această cercare a credincioșiei are un îndoit rost: cel dintâi, de neapărată trebuință nouă, acela de a ne manifesta libertatea și înțelegerea, de a crește și de a duce, dacă este cu putință, până la desăvârșire darul libertății determinării de sine în planul veciniciei. Celălalt – de a da Tatălui nostru Ceresc putința să ne dea *toate* ale Sale (cf. Lc. 15:31), întru vecinică chivernisire, căci tot darul de Sus ni-l însușim neapărat prin suferință. După ce ne-am dovedit credincioșia a fi neclătită, din nou vine Dumnezeu și sălășluiește pentru totdeauna în omul devenit *în stare* de a purta Focul iubirii Tatălui (cf. Io. 14:23; Lc. 16:10-12).

Astfel, deși nu avem rețete de obște pentru viața în Dumnezeu, totuși sânt anumite date de temei pe care trebuie să le purtăm în conștiința noastră, pentru a săvârși calea în chip înțelegător, spre a nu cădea pradă necunoașterii căilor mântuirii.

„Dumnezeule, Mântuitorul nostru, nu ascunde de la mine tainele căilor mântuirii Tale."

Pentru creștin, așa cum îl înțelegem noi, calea către Tatăl este numai prin Fiul. „Toate câte are Tatăl ale Mele sânt" (Io. 16:15). În nașterea cea mai nainte de veci a Fiului, Tatăl a revărsat în El toată plinătatea Fi-

inței Sale. În vârtutea acesteia, Fiul este întru totul deopotrivă cu Tatăl; El este plinătatea deşertândă a arătării Tatălui: El este viața Lui, vârtutea, puterea, stăpânia, împărăția, înțelepciunea, atotcunoaşterea, înfăptuirea, dragostea... „Cela ce a văzut pre Fiul, a văzut pre Tatăl" (cf. Io. 14:9). „Cela ce pre Fiul urăşte, şi pre Tatăl urăşte" (cf. Io. 15:23). „Cela ce crede în Fiul are viață vecinică; dară cela ce nu ascultă de Fiul, nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu mâne preste el" (cf. Io. 3:36).

Prin Duhul Sfânt, Care de la Tatăl purcede şi în Fiul odihneşte, se cunoaşte Fiul în Dumnezeirea Sa şi în omenirea primită de El. În acelaşi Duh noi trăim şi pe Tatăl.

Fiecare cuvânt al lui Hristos este adevăr ce nu se supune judecății oamenilor. Pretutindenea avem mărturie despre unicitatea Lui, a Fiului şi Cuvântului lui Dumnezeu. Ba chiar El Însuşi o întăreşte categoric: „Toți câți mai nainte de Mine au venit, furi sânt şi tâlhari" (cf. Io. 10:8). Iar în privința celor ce aveau şi au încă să se ivească după venirea lui Hristos – El a spus: „Vedeți să nu vă înşele cineva; că mulți vor veni în numele Meu, zicând: Eu sânt Hristos[7], şi pre mulți vor înşela... Atunci de va zice vouă cineva: Iată aci este Hristos, sau: Acolo, *să nu credeți.* Că se vor scula hristoşi mincinoşi şi proroci mincinoşi, şi vor da semne mari şi minuni, cât să înşale, de va fi cu putință, şi pre cei aleşi. Iată, *mai nainte* am spus vouă. Deci de vor zice vouă: Iată, în pustie este, nu ieşiți; Iată, în cămări,

---

[7] Hristos – cuvânt grecesc ce înseamnă în româneşte „Uns"; în evreieşte, „Messia."

nu credeți. Că precum iese fulgerul de la răsărit şi se arată până la apus, aşa va fi şi venirea Fiului Omului" (Mt. 24:4-5; 23-27). Nu încape îndoială că Domnul se osebeşte de *toți* ceilalți socotiți a fi „dascăli ai omenirii": „Unul este Dascălul vostru, Hristos; iar voi toți frați sânteți" (Mt. 23:8).

Istoria cunoaşte multe încercări de a pune pe Hristos în rând cu alți dascăli, proroci şi întemeietori de religie; astfel de încercări s'au înmulțit în zilele noastre; este cazul să le aşteptăm şi în viitor. Ele toate se reduc la una: refuzul de a primi Dumnezeirea lui Hristos cea dintru început şi, prin urmare, de a recunoaşte absoluta Sa autoritate, aşa cum a făcut-o Întâiul Sobor Ecumenic (325 d.H.).

Lumina cea fără de început ni s'a împărtăşit prin întruparea Logosului Tatălui. Acolo unde este lepădată această mare „taină a bunei cinstiri" (1 Tim. 3:16), nu este cazul să ne aşteptăm a afla cunoaşterea Adevărului. În Creştinism se împreunează şi cea mai pipăită realitate, şi conştiința faptului că, în cele din urmă, Dumnezeu rămâne neapropiat. Noi mâncăm Trupul Dumnezeului Celui întrupat şi bem Sângele Lui: devenim mădulare ale Trupului Său (Ef. 5:30). În părtăşie cu cuvântul Său, mintea noastră zidită se contopeşte cu Mintea cea mai nainte de veci, Dumnezeiască. Şi în acelaşi timp: „Pre Dumnezeu nimenea niciodinioară a văzut" (1 Io. 4:12). „Împăratul împăraților şi Domnul domnilor... întru neapropiată lumină locuind, pre Carele nu a văzut nimenea dintre oameni, nici a vedea poate" (1 Tim. 6:15-16).

Pe Dumnezeul Care în esenţa Sa depăşeşte toată înţelegerea, tot numele sau chipul, Biserica lui Hristos Îl cunoaşte în experienţa sa de veacuri. Şi Părinţii noştri, printr'o experienţă limită puterilor omeneşti, s'au făcut părtaşi acestei cunoaşteri lăsate nouă de ei ca o preţioasă moştenire care nu ni se va lua (cf. Lc. 10:42). Smerit Dumnezeul nostru nu dispreţuieşte nimicnicia noastră şi nu ne-a refuzat a-L cunoaşte în fericire, în măsura bunăvoinţei Sale către om (cf. Mt. 11:27).

Calea noastră spre a cunoaşte pe Dumnezeu trece nu prin cărţi, ci prin credinţa în cuvântul lui Hristos; credinţa aceasta ne pogoară mintea într'o inimă cuprinsă de flacăra iubirii pentru Hristos. Noi ne pogorâm în acest ocean fără de fund care este inima omului. Cunoaştem osteneala acestei afundări: ea este condiţionată de greutatea suferinţei. Acolo, în străfunduri, mâna lui Dumnezeu gingaş ne cuprinde şi ne ridică la cer. De altfel, şi înălţarea la cer este cu putinţă, dacă pentru ea avem energia durerii dragostei.

În cartea de faţă mult vorbesc despre „durere" şi îmi vine adesea o temere că nu toţi vor înţelege corect acest termen al nevoinţei. Durerea despre care vorbesc este laitmotivul vieţii mele în Dumnezeu. Nu pot uita de dânsa. Ea întru nimic nu se aseamănă cu durerile trupeşti sau sufleteşti, deşi adesea cuprinde şi acest plan mai prejos. Este vorba de durerea dragostei lui Dumnezeu care smulge din lumea aceasta pe cel ce se roagă, ducându-l într'o altă lume. Cu cât mai puternică este durerea duhovnicească, cu atât mai vârtoasă atra-

gerea către Dumnezeu; cu cât mai dinamică afundarea noastră în adâncul nețărmuritului ocean al suferinței, cu atât mai temeinică înălțarea duhului nostru la cer. Când însă duhul este dus a pătrunde în sfera de lumină purtătoare a cerurilor, atunci durerea se preschimbă în bucurie tot atât de nerăbdat, a iubirii învingătoare. Încă o dată, esențial aceeaşi împrejurare: suferința limită se contopeşte întru una cu bucuria limită. Iată, tocmai această întindere sfâşietoare este trăsătura de căpetenie a celui ce se pocăieşte. Duhul Sfânt îl pune pe hotare nebănuite, unde i se împărtăşeşte o oarecare înaintegustare a Dumnezeieştii universalități. Luați aminte la Hristos, cum a trăit El în condițiile Pământului după căderea lui Adam. Într'Însul se îngânau Dumnezeiasca putemicie şi neputința trupească. Cu noi se întâmplă ceva asemănător: „Toate le pot întru Hristos, Cel ce mă întăreşte" (Flp. 4:13). Ceea ce Domnul este în Dumnezeirea cea după esență, aceea oamenii o au prin har. Şi cel ce este asemănător lui Hristos în manifestările Sale pământeşti, acela în chip firesc se aseamănă Lui şi în planul Dumnezeiesc.

Suferințele duhovniceşti sânt o realitate de o subțirime deosebită, şi celor mai mulți nevăzută. Dragostea lui Dumnezeu naşte înlăuntrul nostru un întreg şir de felurite chinuri ale duhului, despre care se cade a vorbi ca despre unele mai presus de fire, metafizice. În cele din afară, astfel de suferinzi se pot afla în condiții nu mai rele decât alții, însă sufletul lor nu se îndestulează cu nici o bogăție, cu nici un lux, cu nici un privilegiu sau stăpânie, nici chiar cu slavă în lumea de aci. În tân-

jirea sa către Dumnezeul cel fără-de-început, sufletul care a simţit suflul Duhului Sfânt suferă din strâmtorarea realităţii de faţă. Necazul lui este mai ascuţit decât al unei maici care plânge asupra pruncilor săi morţi.

Primul cuvânt al Domnului după ieşirea Sa din pustie a fost: „Pocăiţi-vă, că s'a apropiat Împărăţia Cerurilor" (Mt. 4:17). El Însuşi este această Împărăţie. Şi iată, noi oamenii Îl vedem: El a stătut înaintea noastră atât de aproape, că am putut nu numai a-L vedea, dar „şi cu mâinile a-L pipăi" (1 Io. 1:1). Iar când chipul cel „pipăit" al Dumnezeului celui mai nainte de veci, în măreţia dragostei Sale răneşte sufletul nostru, el nu mai poate niciodată să uite acea minune. „Asemenea este Împărăţia Cerurilor cu o comoară ascunsă în ţarină, carea aflându-o omul, o a ascuns, şi de bucuria ei merge şi toate câte are vinde şi cumpără ţarina aceea. Iarăşi asemenea este Împărăţia Cerurilor omului neguţător ce caută mărgăritare bune, carele aflând un mărgăritar de mult preţ, mergând a vândut toate câte avea şi l-a cumpărat" (Mt 13:44-46). În aceste pilde Domnul vorbeşte despre ce am în vedere acum. Zărind în duh Frumuseţea lui Dumnezeu, omul părăseşte de acum tot ceea ce are în limitele Pământului, pentru a agonisi acea „comoară", acel „mărgăritar."

Când Duhul Sfânt arată duhului nostru în Lumina Nezidită realitatea lui Dumnezeu, atunci sufletul trebuie să afle bărbăţie spre a da crezare vedeniei date lui: ea depăşeşte peste orice măsură tot ceea ce cunoaştem

în viața obișnuită. Cel ce a trăit această stare poate înțelege într'o măsură clătinarea Sfintei Fecioare Maria la bunavestire a Arhanghelului Gavriil. Şi numai atunci când Ei i-au fost descoperite şi suferințele ce aveau să însoțească slujirea Ei pentru lume, „a zis Mariam: Iată Roaba Domnului; fie mie dupre graiul tău. Şi s'a dus de la ea îngerul. Şi sculându-se Mariam în zilele acelea, mers-a la munte cu degrab, în cetatea Iudei, şi a intrat în casa Zahariei şi s'a închinat Elisavetei. Şi a fost când a auzit Elisavet închinăciunea Mariei, săltat-a pruncul în pântecele ei, şi s'a umplut de Duhul Sfânt Elisavet, şi a strigat cu glas mare şi a zis: Binecuvântată eşti tu între femei, şi binecuvântat rodul pântecelui tău. Şi de unde mie aceasta, ca să vie Maica Domnului meu la mine? ...Şi fericită este carea a crezut, că va fi săvârşire celor zise Ei de la Domnul." Primind o astfel de întărire a adevărului descoperirii date Ei, Maria a spus: „Mărește sufletul meu pre Domnul, şi s'a bucurat duhul meu de Dumnezeu Mântuitorul meu" (Lc. 1:38-47). „Şi văzând pre El [Apostolii], s'au închinat Lui, dar unii s'au îndoit", căci cele ce se întâmplaseră depăşeau măsura omului (cf. Mt. 28:17; vezi şi Lc. 2:35; Mt. 20:22; Fap. 9:15-16).

Lumina Nefăcută, la început ne descoperă propria stare, care este cumplită; şi noi ne pogorâm, în „conştiința noastră", în cele mai dedesubt ale iadului nostru. Şi ne vedem, în nimicnicia noastră, aşa cum sântem. Însă când Lumina vine, de acum într'alt chip, în slavă, atunci sufletul care s'a smerit are nevoie ca Însuşi

Dumnezeu să-l ia în mâinile Sale şi să-i dea putere să poarte negrăitul dar.

Păcatul începe cu îndulcire, dar sfârşeşte în tragică pieire. Mântuirea de la stăpânirea păcatului asupra noastră începe cu o dureroasă pocăinţă, dar sfârşitul ei – *praznic şi biruinţă*. Nu o dată am auzit de la oamenii vremii noastre: „Sânt gata să primesc religia dacă îmi va aduce bucurie." Dar ei se gândesc la o bucurie dintru bun începutul credinţei lor, ceea ce nu întotdeauna este cu putinţă. Şi tot aceiaşi oameni sânt în stare cu adevărat să ducă greutăţi de necrezut pentru a-şi zidi o bază în lupta pentru pâinea de zi cu zi sau pentru oarecari privilegii. O şi mai mare nevoinţă este de neocolit artiştilor pentru a se desăvârşi în arta pe care şi-au ales-o. Nu arareori poeţii şi pictorii, scriitorii şi muzicienii înfruntă de-a lungul întregii lor vieţi toate lipsurile, din dragoste pentru arta lor. Aşa, şi încă mai mult, cu bucurie rabdă toate cei cărora le-a fost dată cinstea să se atingă de flacăra cerească.

Să luăm învăţătura lui Hristos: „Fericiţi cei săraci cu duhul, că acelora este împărăţia cerurilor." Deja acum sânt ei „fericiţi", sau numai în Împărăţia ce vine? „Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia." Când? „Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetoşază de dreptate; ...Fericiţi cei milostivi... cei curaţi cu inima... făcătorii de pace... Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate... Fericiţi veţi fi când vă vor ocărî... şi vor zice tot ce este viclean... minţind pentru Mine. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri..." (Mt. 5:3-12).

Este oare cu putință a înfăptui toate acestea fără o mare luptă cu propriile patimi, fără un plâns zdrobitor, fără mulțime de scârbe, fără o arzătoare întristare? Desigur că nu. Dar oricât de curios ar părea aceasta, razele Împărăției cerești, de lumină purtătoare, deja dintru însuși începutul credinței în Hristos-Dumnezeu încep a ajunge la noi. „...Amin zic vouă, *nu este nimeni* care să-și fi lăsat casă, sau frați, sau surori, sau tată, sau mumă, sau muiere, sau copii pentru împărăția lui Dumnezeu, care să nu ia cu mult mai mult *în vremea aceasta*, și în veacul cel viitor viață vecinică" (Lc. 18:29-30; vezi și Mc. 10:29-30).

Toate cele despre care vorbește Domnul se agonisesc prin multe suferințe de către sufletul care caută pe Dumnezeu, care este tras către El de puterea dragostei. Această dragoste trage duhul omului către Dumnezeu cu așa o putere, că încetează a mai lucra în el multe reflexe și reacții însușite mai nainte. Duhul omului stă ca minte înaintea Minții Celei Dintâi, sustrăgându-se de la tot ce este văzut, tot ce este trecător. Această stare se numește de către nevoitori *„rugăciunea curată."* Astfel omul cade în afara categoriilor pământești: el nu este nici bătrân, nici tânăr; nici Ellin, nici Iudeu, nici Scit, nici Varvar; nici împărat, nici rob; nici bogat, nici sărac; nici învățat, nici neînvățat. Ba mai mult: nici bărbat, nici femeie. El este atunci o „făptură nouă" în Hristos Iisus (cf. 2 Cor. 5:17; Gal. 6:15; Gal. 3:26-28).

Când pocăința creștinului atinge cea mai înaltă încordare, atunci el intră în vrajbă cu „Stăpânitorul lumii

acesteia" (cf. Io. 12:31; 14:30; 16:11). Mintea Vrăjmaşului este una de dimensiuni cosmice. Noi ducem cu el o luptă nevăzută. Cu deplină întemeiere se poate spune că duhul creştinului care se pocăieşte până în străfunduri va întâlni tot ceea ce se cuprinde în limitele lumii duhovniceşti. Astfel trebuie să fie, pentru că pocăinţa apropie pe om de asemănarea cu Hristos – *Domnitorul* lumii. Pentru ca să se împărtăşească omului plinătatea asemănării dumnezeieşti şi în Domnie, el, omul, se supune încercărilor la toate nivelele. Pe el îl aşteaptă o mulţime de vedenii care sânt cu putinţă şi în experienţele mistice necreştine. Însă el le întâmpină într'o altă perspectivă, cum ar fi, inversă: ceea ce caută adepţii altor învăţături, cele către care ei năzuiesc, cele pe care ei le primesc ca adevăr, creştinul le trăieşte ca şi căderi din viaţa adevărată. Lumina lui Dumnezeu care i s'a arătat îi dă să vadă hăurile fără fund ale iadului; însă astfel încât el să recunoască *nălucirile* adevărului care atrag la sine pe nevoitorul necercat. „Vedeţi să nu vă înşele cineva" (Mt. 24:4). Căci stările duhului creştin sânt necunoscute pe căi străine. Mai presus de toate în această rânduială se află dragostea ce se pogoară de Sus şi care îmbrăţişează în compătimire întreaga făptură.

Durerea dragostei către Dumnezeu, pentru scurte clipe poate apărea asemenea durerii inimii străpunse de un fier înroşit în foc. Însă – din nou „*însă*" – durerea aceasta este amestecată cu o dulceaţă de nedescris şi cu o dragoste cu adevărat atotcuprinzătoare. Reiese că şi durerea, luată numai ca atare, şi bucuria fără durere – ar

fi mortale pentru organismul nostru alcătuit din trup şi suflet.

În analiza mea finală, după zeci de ani de rugăciune de pocăinţă, m'am convins că ar fi o greşală cu urmări de neîndreptat a confunda durerea pe care o „descriu", a dragostei lui Hristos, cu manifestări de ordin patologic. Suferinţele celui ce se pocăieşte nu sânt nici excitare nervoasă, nici urmările poftelor pătimaşe neîmplinite, nici de ordinul unui conflict psihologic, nici pierderea controlului minţii; în ele nu se află nici vreo altă patologie. Nicidecum. Ele aparţin prin firea lor unui alt plan al fiinţării. În unele perioade începătoare ele se răsfrâng asupra întregului om. Cu alte cuvinte, şi asupra trupului său, şi asupra sufletului, aşa încât *întregul* om suferă; însă suferinţele duhovniceşti cele după Dumnezeu nu ucid omul, ci îl învie. În acest fel omul preabiruieşte urmările căderii – se slobozeşte de „legea păcatului" (cf. Rom. 7:23) care trăieşte în el.

Grea este calea renaşterii noastre, întoarcerea la starea cea dintâi. Dar nicicum nu se îndreptăţeşte nici o abatere de la această nevoinţă. Iau drept pildă epoca noastră cu mişcările sale revoluţionare. Experienţa de mai mult de o jumătate de veac a dovedit dincolo de tăgadă întregii lumi cât de anevoioasă şi de dureroasă este trecerea de la o orânduire socială nedreaptă, alcătuită în condiţiile cumplitei căderi a omenirii, la alta, şi ea departe de dreptatea lui Dumnezeu, dar care pare totuşi mai puţin aspră. În această luptă pătimaşă se

aruncă cu orice risc milioane de oameni, chiar până la moarte. Şi toţi îi „înţeleg." Să luăm această pildă spre a îndreptăţi „riscul" nevoitorului creştin. Da, nu simplu, nu uşor se preschimbă viaţa noastră din stricăciune în nestricăciune, din vremelnicie în nemurire.

Neapărat una din două va fi: sau, în goana după îndulciri şi conforturi sufleteşti şi trupeşti, a ne îndepărta de Dumnezeu, şi prin urmare a muri duhovniceşte; sau, în tânjirea după chipul fiinţei cel mai presus de fire – a muri acestei lumi. În această „murire" constă crucea noastră, răstignirea noastră. Mulţi, în sforţările de a dobândi realizările idealului pe care şi-l închipuie – pier, deşi este vorba numai de o biruinţă vremelnică. Creştinul însă, în libertatea duhului său nemuritor pe care a aflat-o în Dumnezeu, este gata să sufere pentru înfăptuirea celui mai înalt adevăr. În aceasta constă vrednicia lui, asemenea căreia nu se întâlneşte în lumea firească.

„Şi s'a făcut război în cer, Mihail şi îngerii lui au dat război cu bălaurul. Şi bălaurul a dat război, şi îngerii lui, şi nu au răzbit, nici loc s'a aflat lor mai mult în cer. Şi a fost aruncat bălaurul cel mare, şarpele cel vechiu, carele se cheamă diavolul şi satana, cel ce înşală lumea toată... Şi am auzit glas mare în cer zicând: Acum s'a făcut mântuirea şi puterea şi împărăţia Dumnezeului nostru, şi stăpânirea Hristosului Lui... Şi ei au biruit pre el prin sângele Mielului şi prin cuvântul mărturiei lor, *şi nu şi-au iubit sufletele până la moarte.*

Pentru aceasta, veseliți-vă cerurilor şi cei ce sălăşluiți întru dânsele..." (Apoc. 12:7-12).

A iubi pe Dumnezeu până la ura de sine este desăvârşirea iubirii. „Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său să-şi puie pentru prietenii săi" (Io 15:13). Iată ce este dragostea „până în sfârşit" (cf. Io 13:1). Cel ce se apropie la acest măreț prag, acela a ajuns la uşa care duce la „împărăția neclătită" (Evr. 12:28).

Pentru a dobândi această împărăție, tot omul trebuie să țină minte că pe fiecare duh, făcut „după chipul lui Dumnezeu", îl aşteaptă nevoia de a străbate „pragul" suferinței; al suferinței dureroase, în numele sfintei iubiri. Fără o astfel de încercare a libertății noastre, noi înşine nu ne vom putea conştientiza ca fiind cu adevărat persoane slobode. Pe de altă parte, pentru a petrece vecinic în Dumnezeu şi cu Dumnezeu, datori sântem a ne învăța dragostea proprie lui Dumnezeu. Taina aceasta Hristos ne-a descoperit-o, Logosul Tatălui, Cel ce S'a întrupat. Fără pilda Lui, nimenea ar fi cunoscut vreodată această taină. „A străbate pragul" – înseamnă a se renaşte în chip radical, a deveni „făptură nouă", a primi darul veciniciei Dumnezeieşti, astfel încât Dumnezeiasca viață să devină stăpânirea noastră nestrămutată. Harul cel dintru început, într'atât se împreunează cu firea noastră făcută, că aceste *două* – se fac *una*: şi aceasta este *îndumnezeirea*.

Binecuvântarea de a cunoaşte calea cuprinde cele spuse mai sus. Creştinul ce ține în minte acestea, tre-

ce-va o „aprindere întru ispită" (cf. 1 Pt. 4:12), şi poate chiar cu bucurie, precum vedem la sfinţii mucenici. A nu o cunoaşte este primejdios, pentru că sufletul se poate clătina în dragostea lui Dumnezeu, în încrederea în El în zilele unor astfel de încercări, şi a se lepăda de a urma lui Hristos, Cel ce S'a urcat pe Golgotha.

Spunând pe scurt toate cele zise mai sus, voiu încerca să pun înainte această cu adevărat mare ştiinţă a duhului în puţine cuvinte: Biruieşte toată suferinţa pământească afundându-te într'o mai mare suferinţă: „Ţine-ţi mintea în iad" – osândeşte-te pe sineţi iadului, ca unul nevrednic de Dumnezeu, însă „nu deznădăjdui."

O astfel de nevoinţă te va duce la biruinţa asupra lumii (cf. Io. 16:33). Ea te va duce în Împărăţia cea neclătită (Evr. 12:28).

Care este hotarul acestei ştiinţe pe Pământ? El ne-a fost arătat de Hristos, Care „cu moartea pre moarte au călcat."

Fie Numele Domnului binecuvântat de acum şi până în veac.

7
PREZENTARE PE SCURT A VIEȚII DUHULUI NOSTRU

Adevărata viață creştină se petrece „în duh şi în adevăr" (Io. 4:23). În vârtutea acestui fapt, ea este cu putință în tot locul, în orice vreme, în oricare epocă istorică. Trăsătura de căpetenie a poruncilor Dumnezeieşti ale lui Hristos este caracterul lor absolut. Nu există şi nu pot exista în întreaga lume astfel de condiții, când paza lor să devină întru totul cu neputință. Ca Duh şi Adevăr Dumnezeiesc, această viață, bineînțeles, în esența ei vecinică stă mai presus de orice formă exterioară. Însă în măsura în care omul se iveşte în lumea prezentă ca *„tabula rasa"*, în măsura în care îi stă înainte „să crească, să se întărească în Duh, să se învețe înțelepciune" (cf. Lc. 2:40), în aceeaşi măsură devin de neapărată trebuință anumite forme de organizare, anumite discipline pentru a coordona viața obştească şi educarea celor ce încă stau departe de desăvârşire. Părinții noştri, Apostolii, ba chiar Însuşi Hristos, mulțămită Căruia ne-am învățat a cinsti pe adevăratul Dumnezeu, prea bine ştiau că, pe de-o parte, viața Dumnezeiescului Duh depăşeşte tot ce poate fi instituție pământească, iar pe de altă parte, că însuşi acest Duh îşi zideşte un oarecare lăcaş care, în limitele Pământului, poartă anumite trăsături ce sânt expresia Duhului, un vas spre păstrarea darurilor Lui. Acest minunat sălaş al Duhului Sfânt este Biserica, ce a purtat de-a lungul ne-

număratelor turburări a întregi veacuri prețioasa comoară a Adevărului de Dumnezeu descoperit. Lăsăm deoparte pe cei care, nefiind destul de înțelepțiți, se leagă peste măsură de anume „forme", îndepărtându-se, ca urmare, de esența duhovnicească cuprinsă în ele. „Domnul, Duhul este; și unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia. Iar noi toți ... slava Domnului ... privind, întru același chip ne schimbăm din slavă în slavă" (2 Cor. 3:17-18; 3:6). Sarcina Bisericii este de a-și duce copiii în tărâmul Ființării Dumnezeiești. Ea este centrul duhovnicesc al lumii noastre, cuprinzând deplin întreaga istorie, de la facerea primului om până la cel mai de pe urmă ce va din femeie să se nască. Ea este legătura dragostei lui Hristos, în vârtutea nedespărțitei unimi cu El. Cei ce au crescut în sânurile Ei printr'o lungă nevoință a petrecerii în poruncile evanghelice, până a se zidi întru slobozi fii ai lui Dumnezeu, de acum nu mai sânt legați nici de vreun loc geografic, nici de predanii exterioare; obiceiurile obștești și datinile nu îi limitează, nu le dăunează. Pildă este Însuși Hristos: El a păzit porunca Tatălui fără a strica povara cu anevoie de purtat (cf. Lc. 11: 46) a așezămintelor Legii lui Moisì.

De multe ori mi-am întrerupt lucrarea, nemulțumit fiind de ceea ce scrisesem. Am încercat să-mi limpezesc pricina acestui fapt, iar acum, pare-mi-se, ceva am înțeles. Mi-am asumat o sarcină de neîmplinit: a înfățișa într'o carte ceea ce mi-a fost dat să trăiesc în vremea a zeci de ani „ai iadului pocăinței" mele. Vădit, nu sânt un scriitor. Amintindu-mi de evenimentele vieții

mele duhovniceşti cele mai înrădăcinate în memoria mea, nu arareori m'am poticnit de însuşi caracterul experienţei mele. Socotesc că ea este nu numai experienţa mea, ci şi a tuturor celorlalţi nevoitori-scriitori, a celor din vechime şi a celor mai de curând. Repetarea, uneori de-a lungul unei perioade îndelungate, a unuia şi, în esenţă, aceluiaşi fapt, s'a întocmit aproape de fiecare dată în cadrul unor secvenţe diferite sau al unor schimbări în alcătuirea şi cuprinsul celor ce l-au înfăptuit: noi elemente s'au ivit în conştiinţa mea, sau căzuseră altele care existaseră mai nainte. S'au adunat o felurime de împrejurări, cu neputinţă de expus într'o carte care cere o organizare sistematică a întregului material. Recitind primele mele ciorne pentru o carte mai dezvoltată, adesea observam că pe o singură pagină se află o întreagă înmănunchere a multor teme. Unele puteau intra sub diferite capitole, de pildă: Despre Pocăinţă, Despre Rugăciune, Despre Contemplare, Despre Lumină sau Despre Persoană, ş. a. Tot astfel, dacă aş fi scris pe câte o pagină separată fiecare din gândurile mele, aş fi putut face precum cu cărţile de joc: să le amestec în diferite combinaţii – unul şi acelaşi gând putând să se aplice la zece diferite probleme. Fie ca acestea să nu pară o caricatură. Viaţa duhovnicească este asemenea apei vii: uneori – un pârâiaş; alteori – un râu sau o confluenţă de râuri; în alte cazuri – o mare largă. Ea este fie ca melodia unui şuvoi ce curge printre pietre, fie unduind necontenit, dar totuşi asemenea curgerii line a unui râu puternic; fie ca vârtejuri de ape, acolo unde se contopesc repejunile a două pâraie de munte; fie ca suprafaţa

de oglindă a unei ape, răsfrângând soarele şi cerul albastru; uneori însă este asemeni marilor furtuni ce se dezlănţuie pe întinderile mărilor adânci, după care se aşterne o măreaţă linişte în tăcerea unei nopţi cu lună. Iar în toate aceste cazuri apa este una şi aceeaşi.

Duhul omului, întorcându-se către Dumnezeu, de fiecare dată poate primi de la El noi revărsări ale unei alte fiinţări, ale unei alte cunoaşteri; el atinge hotarele vremii, trece în alte dimensiuni, cuprinde prin împreună-lucrarea Duhului lui Dumnezeu lumea Pământului, fiinţarea cosmică, veacul vremilor. Se atinge chiar de însuşi neînceputul, în avântul rugăciunii sale către Cel Fără-de-început.

Nu cunosc o astfel de experienţă care să poată fi un rezumat al tuturor celorlalte, mai ales acolo unde este vorba de stări începătoare sau mijlocii. Chiar dacă duhul nostru se apropie în anume clipe de o mai desăvârşită vedenie a Luminii, chiar şi atunci această desăvârşire nu este decât una relativă, şi în mişcarea noastră pământească ea nu rămâne fără a se clătina. Într'un cuvânt, bogăţia de neînchipuit a dăruirilor de Sus nu poate fi înfăţişată într'o rânduială cronologică şi logică organizată, iar eu voiu lăsa deoparte o astfel de preocupare.

Metoda Stareţului Siluan: A pune pe om în faţa principiului general, ca apoi el să se poată controla pe sine şi să recunoască starea în care se află. Iată câteva pilde: „Trebuie să mâncăm cât să nu ni se întrerupă rugăciunea după ce am primit hrana, nici simţământul apropierii lui Dumnezeu" (cf. Lc. 21:34); „Tot începu-

tul pentru care sufletul nu se hotărăşte să ceară binecuvântarea lui Dumnezeu, mai bine să se amâne; precum şi tot lucrul căruia nu-i poate premerge neturburat rugăciunea – mai bine nu-l facem"; „Dacă în timpul rugăciunii se iveşte în cuget un gând străin ei, o astfel de rugăciune nu este curată"; „Dacă în inimă trăieşte vreo vrăjmăşie față de cineva sau pomenire de rele, mântuirea noastră nu este încă sigură"; „Dacă în noi nu se află dragostea pentru vrăjmaşi, atunci ne aflăm încă în brațele morții şi nu am cunoscut pe Dumnezeu cum se cuvine a-L cunoaşte." Şi altele asemenea.

Mă hotărăsc să-mi continui scrierea cu mai puține pretenții față de sine-mi, punând înainte cazuri aparte din experiența mea de mai mult de o jumătate de veac în legătură cu datele de temei ale credinței noastre aşa cum le-am înțeles eu: Dumnezeul Dragostei este Treimea cea de-o-fiiere şi nedespărțită; Ființa Absolută este Personală, şi legăturile noastre cu Dumnezeul Personal sânt, de asemeni, mai întâi de toate personale; păcatul este întotdeauna o nelegiuire împotriva dragostei Tatălui, sau o abatere de la ea... Refacerea legăturii iubirii neprihănite şi în veci nestrămutate cu Dumnezeu se dobândeşte prin pocăință. Deplinătatea viziunii păcatului, niciodată şi de nimeni nu se poate dobândi nici înțelege în afara lui Hristos şi a Luminii Duhului Sfânt; Calea a toată făptura către Tatăl este Hristos, şi înfierea noastră este cu putință numai prin El şi în El Singur, ca Fiu Unul-născut şi Împreună Fără-de-început cu Tatăl şi cu Duhul. Un plâns din întreaga noastră ființă este starea normală a adevăratei pocăințe. Cu cât este mai zdrobi-

toare frica de vecinica despărțire de Dumnezeu, cu cât mai cutremurătoare groaza la vederea urâciunii noastre, cu atât mai deplin avântul duhului nostru către rugăciune.

Nemărginirea sarcinii ce ne stă înainte, nicicum nu trebuie să ne abată de la a o împlini. Dacă credem că Hristos, Făcătorul firii noastre, știe în chip desăvârșit potențialul ultim al acestei firi, atunci noi trebuie să ne însuflețim spre nevoință. Potrivit Descoperirii, noi sântem aleși în Hristos „mai nainte de întemeierea lumii." Apostolii și Părinții noștri o știau: de ce dar ne-am împuțina la suflet în fața unei așa de minunate chemări, înaintea căreia toate celelalte înțelesuri și țeluri pălesc? Mai mult: în afara acestei idei totul rămâne pustiu, iar viața devine o deșertăciune fără sens. Hristos ne-a arătat în Sine, ca om, faptul că sfânta vecinicie cea din sânurile Tatălui poate fi atinsă; nu ne este cu putință a ne lepăda de a urma chemării Lui (cf. Io. 16:22 și 33). Desigur, nu sântem noi mai tari decât apostolii care „se spăimântau și erau cuprinși de teamă" urmând Domnului, Care urca spre Ierusalim pentru judecata și darea la moarte ocarnică ce îl așteptau (cf. Mc. 10: 32-33). Iar noi știm că sântem în război. Însă singurul război pe care noi l-am ales este sfânta luptă cu vrăjmașul de obște al tuturor oamenilor, a toată omenirea – cu moartea (1 Cor. 15:26). În realitate omul nu are nici un alt vrăjmaș. Noi ne luptăm pentru înviere; a noastră personală, precum și a fiecărui altui om. Domnul „ne-a trimis ca oi în mijlocul lupilor" (cf. Mt. 10:16).

Pe scara stărilor duhovnicești ale creștinului, și poate mai întâi de toate ale monahului, pe treapta cea

mai de jos zace „întunericul cel mai din afară" (cf. Mt. 8:12), iar pe cea mai de sus – „Împărăția lui Dumnezeu venind întru putere" (cf. Mc. 9:1). Mărginirea satisfacției de sine a celor mai mulți, din nefericire, nu numai că nu este în stare de a primi adevăratul Creștinism, dar chiar îl respinge. Este însă cu putință și în vremurile noastre a întâlni nevoitori ai bunei cinstiri, a căror experiență nu este departe de a fi atotcuprinzătoare. Ei au trecut prin durerile clătinărilor sufletești, prin sfâșierile cugetului din faptul de a-și recunoaște prihana și nedreptatea proprie înaintea lui Dumnezeu, prin pustietoare îndoieli și lupta plină de suferință cu patimile. Ei au cunoscut starea muncilor iadului, întunerecul greoi al deznădejdii, zbuciumul și amarul de nedescris al părăsirii de către Dumnezeu. Celui ce caută adevărata pocăință i se dă de asemenea a cunoaște multe trepte ale bucuriei și păcii duhovnicești, ale credinței însuflate, ale nădejdii tămăduitoare; de inima și de mintea celui ce se roagă se atinge focul dragostei lui Dumnezeu, și împreună cu el viziunea Luminii ce nu pălește, a „cetății viitoare" (Evr. 13:14). Inima subțiată prin post și rugăciune, ușor se face străvăzătoare prin har, atunci când i se deschid adâncurile sufletelor și căile spre vindecare prin pocăință. Altui chip de străvedere nu se acordă atenția. La început, de obicei se pogoară harul „amintirii morții": este o stare deosebită, când vecinicia bate la ușa inimii omului ce petrece în întunerecul păcatului. În ea, duhul lui Dumnezeu, încă necunoscut, încă neștiut și ascuns, împărtășește duhului omului o viziune greu de tâlcuit a lumii ce-l înconjoară: această lume, întreaga ființare cosmică, unde din clipa zămisli-

rii toate primesc pecetea stricăciunii, se iveşte ca fără de noimă, ca afundată în întunericul morţii.

Cuvântul evanghelic se face priceput conştiinţei creştinului cercat. Ceea ce înainte părea o contradicţie, se descoperă ca universalism Dumnezeiesc, ca o sfântă Taină din veci tăinuită ochiului necurat. Mult prea mare este contrastul între noua înţelegere şi întunecimea de mai nainte, pentru a putea fi pusă în cuvinte. Duhul omului atinge două limite: a *iadului* şi a *Împărăţiei*, între care se mişcă întreaga viaţă duhovnicească a făpturilor personale cuvântătoare.

De abia se adună înlăuntru duhul, din pricina apăsării chinuitoare sau a slavei cereşti ce s'a pogorât asupra lui – că rugăciunea i se face asemenea fulgerului în clipita când străbate lumea din cap în cap. Slobozit de sub puterea a tot ce este trecător, duhul uşor se desfată în lumea cea nestrămutată. Suferinţa care ar putea părea mortală se împleteşte cu o fericire de nesuportat.

Firea omului nu poate purta multă vreme stări extreme. Unele dintre ele se dau numai unora, numai *o dată*. Însă în astfel de experienţe, într'o clipită de vreme, cât se poate de scurtă, se descoperă tărâmuri ale Fiinţei pe care de obicei oamenii nici nu le bănuiesc: inima lor este încuiată primirii sfintei Vieţi a lui Dumnezeu.

Începutul luptei biruitoare cu păcatul este îndepărtarea de la locurile, persoanele şi împrejurările de care se legau căderile noastre. Ieşirea din lume, fuga în pustie, în acest sens se arată a fi o etapă pozitivă, căci acolo, în pustie, nici din punct de vedere material sau

fizic nu putem împlini fapta multor păcate, de pildă: silire, înşelare, clevetire, iubire de agonisire, destrăbălare, neînfrânare şi altele asemenea. Bineînțeles, aceasta de departe nu este destul. Creştinul ce viețuieşte cu luare aminte trăieşte până şi prezența în el a patimilor nebiruite, şi care îl biruie fie numai în stadiile începătoare ale gândului, ca pe o robie a păcatului şi a morții. Pe lângă aceasta, sânt multe păcate care, chiar fără a fi înfăptuite într'o formă vizibilă, ne pustiesc; de pildă mândria, slava deşartă, trufia, pomenirea răului şi altele. Lupta cu acestea poate fi deosebit de grea chiar şi în pustie, în deplină singurătate. Biruința asupra tuturor constă în smerenia ce ne aseamănă cu Domnul cel nepătimaş şi smerit.

Nepătimaş este Dumnezeu, şi cei mântuiți în El sânt nepătimaşi. Înțelesul nepătimirii creştine ține de faptul că omul se slobozeşte de puterea ce o are asupra lui „legea păcatului" (cf. Rom. 8:2). Starea nepătimirii se deosebeşte prin prezența necontenită a harului Duhului Sfânt înlăuntrul omului, Care poartă mărturie duhului nostru că am „trecut de la moarte la viața" cea nestricăcioasă (cf. 1 Io. 3:14). Lucrarea Duhului Sfânt se cunoaşte în dragoste, căci „Dumnezeu dragoste este, şi cela ce petrece întru dragoste, întru Dumnezeu petrece şi Dumnezeu întru el" (1 Io. 4:16). Această dragoste, prin firea ei, este nemuritoare. Ea nu se împuținează din pricina suferințelor, şi împreună-pătimirea îi este proprie. Aşezând omul în afara morții, ea *în chip firesc* este plină de îndurare compătimitoare până şi pentru vrăjmaşi. Ea nu se teme de cei ce omoară trupul:

îi este milă de ei, ca de unii lipsiți de Lumina adevăratei vieți (cf. Mt. 10:28). Aşa sântem povățuiți a înțelege lucrurile de către Sfinții noştri Părinți, iar noi înşine trăim această înțelegere ca adevărată.

Născuți în această lume, sântem legați de ea cu legăturile puternice ale înrudirii cu ea. O iubim: mântuirea, în hotarele ei ne-o zidim; dar în ea suferim: este prea strâmtă pentru dragostea ce ni s'a poruncit. Nu putem să nu iubim această lume, dar nu înseamnă că îi vom urma căile, căile lumii căzute. Nu putem să nu iubim lumea, dar când atragerea spre ea biruieşte dragostea noastră pentru Dumnezeu, atunci datori sântem a afla puterea de a face asemenea lui Avraam: să luăm în mâinile noastre focul şi cuțitul, şi să aducem jertfă tot ce ne este drag, în numele biruinței dragostei lui Dumnezeu în noi (cf. Fac. 22:6).

Binecuvântarea Făcătorului rămâne în lumea aceasta – acolo unde este primită cu recunoştință. Însă chiar în latura ei cea binecuvântată, ea – lumea – nicicum nu poate fi țelul nostru cel de pe urmă. Aci sântem strâmtorați cu o sfântă strâmtorare: pe noi ne atrage chemarea Tatălui Cel mai presus de lume. Noi conştientizăm că acea latură a făpturii noastre care tânjeşte către Dânsul devine ea însăşi mai presus de lume. Ştim că Dumnezeu ne-a chemat la o împreună-lucrare cu El, în Actul înfăptuirii a dumnezei nemuritori. Noi înşine sântem făptură, însă Domnul Iisus, prin venirea Sa pe Pământ, prin învățătura Sa, prin pilda Sa, ne face a fi

asemenea Lui. Se săvârşeşte în noi asemănarea Fiului Celui Unuia-născut, prin sălăşluirea în noi a Duhului Sfânt. În acest fel şi noi devenim de asemenea fiii Celui Preaînalt (cf. Lc. 1:35). Şi tot ceea ce spune Hristos despre Sine în întruparea Sa poate să se răsfrângă şi asupra noastră: „Fiul nu poate să facă de la Sine nimic, de nu va vedea pre Tatăl făcând, căci cele ce face El, acelea şi Fiul asemenea face. Că Tatăl iubeşte pre Fiul, şi toate arată Lui, carile face El" (Io. 5:19-20).

Îndoită făptură este omul: el ține şi de această lume, şi în acelaşi timp şi depăşeşte lumea firească. În formele mai primitive ale ființării sale pământeşti el se iveşte ca un „obiect" al acestei lumi, şi ca atare – este determinat. Ca ipostas, chip al Dumnezeului Ipostatic, el trece dincolo de orice mărginire. De aci şi o conştiință îndoită în noi, despre noi înşine: sântem nimicnicie, scoşi din „nimic"; în acelaşi timp, sântem măreție în harul mântuirii. În noi, împreună-sălăşluieşte şi atârnarea şi slobozenia, şi stricăciunea şi nemurirea, şi robia şi împărăția. În căderea lor, oamenii s'au făcut pradă unei aberații pierzătoare: socotesc măreție ceea ce în ochii lui Dumnezeu este „urâciune" (Lc. 16:15); se înstrăinează şi disprețuiesc ceea ce este de mare preț înaintea Lui (1 Pt. 3:4; Lc. 1:52).

Pentru a fi creştin omul are nevoie de o îndrăzneală înaintea căreia pălesc toate celelalte îndrăzneli. „Omul Iisus Hristos" a biruit lumea, şi pe noi ne cheamă la părtăşie în a Sa cea vecinică biruința (1 Tim. 2:5; Io. 16:33). După înălțarea Sa, El de acum ca Om, a

şezut „de-a dreapta lui Dumnezeu" (Mc. 16:19). Nouă tuturor ne este numaidecât trebuinţă de marea putere a credinţei apostolice, împreună cu simplitatea pruncilor, pentru a primi neclătinat această chemare. „Celui ce biruieşte, voiu da lui să şază cu Mine pre scaunul Meu, precum şi Eu am biruit, şi am şezut cu Tatăl Meu pre scaunul Lui. Cela ce are ureche, auză..." (Apoc. 3:21-22). „Tot cel născut din Dumnezeu biruieşte lumea; şi aceasta este biruinţa carea a biruit lumea: *credinţa* noastră" (1 Io. 5:4).

Tot cel ce încearcă să urmeze lui Hristos „oriunde Se va duce" (Apoc. 14:4), negreşit va răbda multe zdruncinări: de fiecare dată când se va ridica de la o mai mică cunoaştere la una mai mare – de la o mai mică măsură a dragostei la una mai mare. Nu cuprindem noi în inima noastră atotputerea Lui; nu ajungem cu mintea noastră la neţărmurirea Lui. „Nu sânt sfaturile Mele ca sfaturile voastre, nici căile Mele ca şi căile voastre, zice Domnul" (Is. 55:8).

Cât de adesea ne împotmolim în neputinţa noastră de a înţelege voia Sa, primul şi cel de pe urmă al Său gând pentru noi. Nu uşor părăsim „căile noastre", şi cu multă trudă aflăm „căile Sale." De-abia soseşte o clipă când ni se pare că *iată* încep şi eu puţin să văd, iar El deja ne arată cât de nemărginit de departe Se află. Sufletul se încordează până la limita puterilor sale; duhul meu nu mai poate; groaza mă cuprinde pe de-a-ntregul în faţa hăurilor fără de fund ale cunoaşterii lui Dumne-

zeu ce mi se deschid înainte; caut întărire în cuvântul lui Dumnezeu, şi ce dar? Dau peste: „Încă o dată clăti-voiu Eu nu numai pământul, ci şi cerul". De ce? Pentru „a primeni cele ce se clătesc, ca a unor făcute, ca să rămâie cele ce nu se clătesc" (Evr. 12:26-27).

„Doamne, neputincios sânt. Tu o ştii. Cu teamă caut căi către Tine. Nu mă trece cu vederea; nu Te depărta de mine în căderea mea; apropie-Te şi către mine, cel de nimic, dar carele însetez. Sălăşluieşte în mine, şi Însuţi săvârşeşte în mine toate câte ne-ai poruncit; fă-mă să fiu al Tău în vecii vecilor, în dragoste neclătită."

Viaţa dumnezeiască pentru noi este de negândit. În vârtutea acestui fapt, noi vorbim de obicei de *tainele lui Dumnezeu*. Aceasta însă nu înseamnă că Domnul înadins ascunde de la noi unele laturi ale Fiinţei Sale vecinice. Bineînţeles că nu. Nouă, ca unora făcuţi din „nimic", prin urmare ca fiind curate „potenţialuri", ne stă înainte un anume proces de coacere şi de devenire întru Adevăr, prin treptata cunoaştere a Tainelor. Calea este precum urmează: toate darurile Făcătorului sânt curat daruri, căci nimic am avut înaintea ivirii noastre pe lumea aceasta, ba şi însăşi fiinţa noastră din mâinile Sale am primit-o; dar însuşirea darurilor se însoţeşte de o dureroasă încordare a întregii noastre fiinţe. Numai această condiţie îngăduie lui Dumnezeu să ne atribuie însăşi dobândirea lor: să ne dăruiască viaţa ce de la El purcede, întru deplina noastră oblăduire pentru întreaga vecinicie – viaţa Sa devine viaţa noastră.

Absolutul cel Fără-de-început – Dumnezeu, ni S'a descoperit ca Ființă Personală. Și noi ne zidim ca persoane potențiale. Cunoașterea lui Dumnezeu de către noi, persoane făcute, este un act cu două laturi: a Celui ce dă, și a celui ce primește. Ea, cunoașterea, are întotdeauna un caracter personal, nu unul obiectiv. Noi, chipul lui Dumnezeu, purtăm în sine o neînfrântă năzuință spre a pătrunde înțelesul Ființei Dumnezeiești ce ni se descoperă ca Esență de-Sine-Fiind.

După facerea Omului, Domnul de acum nu mai lucrează Singur, ci întotdeauna în armonie cu cel făcut. Procesul desăvârșirii noastre se alcătuiește din întâlnirea a două voi: a Făcătorului și a făpturii; a două persoane: a lui Dumnezeu și a omului. Cunoașterea privitoare la Dumnezeul cel Viu ni se împărtășește în actul împreunării noastre cu El în însăși Ființa Sa. Un astfel de act de „împreunare" este urmarea iubirii reciproce care ne deschide inima, ne deschide întreaga ființă în deplinătatea sa. Dacă însă Îi dăruim doar o parte a vieții noastre, atunci nu este cazul să așteptăm ca El, Cel Fără-de-început, să ni se deschidă în toată Plinătatea Sa, iar aceasta pe veci, în chip nestrămutat. Domnul este negrăit de îndurat, însă El se socotește cu măsura dăruirii noastre Lui; cu alte cuvinte, El ni se dăruiește în măsura în care noi *sântem gata*, în libertatea noastră, să Îl primim.

Dumnezeu astfel se contopește cu omul, încât acesta Îl trăiește ca propria sa viață, și în nici un caz ca pe un „obiect" al cunoașterii. Metoda științifică, obiec-

tivizantă a cunoașterii, nicicum nu I se aplică. În unirea lui Dumnezeu cu noi, și El și noi neschimbat rămânem persoane care ne conștientizăm ca legați prin dragoste. El spune despre Sine: „Viez Eu;" Se numește pe Sine „Eu Sânt", iar nouă ne împărtășește anume această viață; astfel încât și noi putem cu simțământ a rosti despre sine: „eu sânt." El – este De-Sine-Fiind, noi însă ne avem ființa de la El. În măsura în care sântem în El, în aceeași măsură sântem în afara morții, adică vecinici.

Numele Lui este „*Alfa și Omega*", „*Începutul și Sfârșitul*" (Apoc. 1:8); „*Cel dintâi și Cel de pre urmă*" (Apoc. 1:11). El este principiul cel dintâi, și al Său Însuși, și a tot ce ființează. Câtă vreme nu Se va fi atins El de noi cu al Său deget; câtă vreme energia vieții Sale cea mai nainte de veci nu va fi pătruns în inima, în mintea și chiar în trupul nostru, noi ne pierdem în presupuneri despre El. Făpturi fiind, nu putem întrezări nici măcar cum este cu putință Ființa. O constatăm ca fapt, dar a merge mai departe nu este în puterea noastră. El S'a descoperit la început pe Sinai lui Moisì cu numele „*Eu Sânt*" – dar neasemuit mai puternic prin ivirea Sa în această lume în trupul nostru. Și ne-a dat binecuvântarea de a-L cunoaște ca *persoană*, și pe noi înșine a ne vedea înălțați la acest chip al ființării prin credința în El, prin întâlnirea cu El în cea mai ființială împreunare, prin venirea Duhului Sfânt în inimile noastre.

Prin arătarea Luminii i se dă omului cunoașterea ființială a lui Dumnezeu; sufletul, mintea și chiar trupul

iau parte la această cunoaştere. Dar noi nu cuprindem întreagă plinătatea Sa: ceea ce stârneşte în noi o sete plină de dragoste de a înmulţi părtăşia noastră cu El, de a pătrunde mai adânc într'Însul cu toate aspectele alcătuirii noastre. Acest dor după Dumnezeu cuprinde şi puterea atrăgătoare care ne îmbucură şi care, în acelaşi timp, se însoţeşte cu durerea. Se chinuie duhul nostru văzându-se în chip neînţeles atât de departe de Tatăl cel Dorit, iar rugăciunea ia chipul repejunii unui şuvoi de munte; experienţa ce decurge din ea cuprinde o deosebită felurime; zilele şi nopţile se umplu de griji şi de căutări înfăptuitoare a căilor către Dânsul.

Acea sfântă dragoste – suflul căreia ne poate cerceta cu acest prilej – se trăieşte şi de către noi lăuntric, subiectiv, fără cea mai mică îndoială în ce priveşte originea ei Dumnezeiască. Însă în pofida avântului atotcuprinzător al acestei minunate iubiri ce se arată în Lumină, ar fi nu numai greşit, ci şi primejdios a se încrede în sine. Din Scriptură ştim că Preacurata Fecioara Maria merge îndegrab către dreapta Elisaveta, spre a afla de la ea de este adevărată descoperirea dată Ei privind naşterea dintru Dânsa a Fiului Care „va fi mare, şi Fiul Celui Preaînalt se va chema şi... Împărăţiei Lui nu va fi sfârşit" (Lc. 1:32-33). Altă pildă – Pavel: El fusese „răpit în Rai şi a auzit negrăite graiuri, carile nu este slobod omului a grăi" (2 Cor. 12:4). „Dumnezeu bine au voit ... să descopere pre Fiul Său întru mine" (Gal. 1:15-16). Şi totuşi, de două ori el s'a dus în Ierusalim, ca să supună judecăţii lui Petru şi a celorlalţi,

„deosebi celor mai aleşi", bunăvestirea propovăduită de el, spre a primi de la ei întărire că „nu în deşert alerga" (cf. Gal. 2:1-2). Şi nu este capăt pildelor asemănătoare în istoria Bisericii noastre, care a rânduit drept pravilă ca negreşit să ne cercetăm prin judecata altora mai cercați, mai în vârstă, recunoscuți ca fiind credincioşi. Şi noi ținem această tradiție.

La temeiul esenței noastre zace pecetea facerii dintru „nimic", fapt care ne lipseşte de posibilitatea oricărei judecăți individuale asupra Ființării-de-Sine a Esenței Absolute. Pe lângă aceasta, purtăm în sine urmările „căderii lui Adam" care se exprimă prin tendința către îndumnezeirea de sine. Experiența libertății determinării de sine, bineînțeles că mărturiseşte pentru absolutul nostru, noi însă uşor putem pierde conştiința că sântem făcuți, dar făcuți „după chipul Absolutului Dumnezeu", şi că „absolutul" nostru este nu mai mult decât răsfrângerea Întâiului Absolut. În această privință, aberația ne este cu putință şi la nivel intelectual şi psihologic. Putem cădea pradă „închipuirii" noastre şi a ne abate de la realitatea autentică, ce nu este individuală, ci „sobornicească." Chemați sântem a cuprinde în sine întreaga plinătate a ființării omeneşti şi chiar a celei Dumnezeieşti, dar trebuie să conştientizăm că încă de departe nu am ajuns „acolo." Şi astfel, rămâne absolut de neocolit pentru fiecare dintre noi, oricât ar avea cineva darul prorocesc, a ne încredința că sântem cuprinşi în Ființarea Sobornicească, cea după chipul Dumnezeului în Treime, prin mărturia altor persoane. Noi, în chip firesc căutăm astfel de martori, care se pot afla nu altundeva decât în Biserică, a cărei experiență de veacuri nease-

muit depăşeşte toată experienţa individuală. În trecutul îndepărtat, astfel de povăţuitori temeinici erau Apostolii, care ne-au lăsat în scris cunoaşterea lor primită nemijlocit de la Dumnezeu. După ei – cetele Părinţilor (povăţuitori şi nevoitori), care din neam în neam au dat mai departe întâi de toate „duhul vieţii înseşi", întărindu-l nu arareori şi cu scrierile lor. Noi credem că în fiecare moment istoric dat sânt de faţă în Biserică martori vii; că până în sfârşitul zilelor acestei lumi nu se va pierde din omenire adevărata *cunoaştere-de-Dumnezeu.*

Numai după aflarea confirmării autoritare a experienţei noastre individuale vom putea să ne încredem în sine, dar încă şi atunci nu peste măsură. Duhul nostru nu trebuie să se oprească în mişcarea sa către Dumnezeu; şi la fiecare nou pas, neapărat trebuie să ne amintim că o izolare a persoanei noastre, întemeiată pe încrederea în sine, este încărcată cu primejdia de a greşi împotriva Adevărului.

„Împărate Ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului (Io. 14:16-17)
Carele de la Tatăl purcezi şi întru Fiul odihneşti (Io. 15:26)
Vino şi sălăşluieşte întru noi, povăţuieşte pre noi întru tot adevărul (Io. 16:13)
Şi mântuieşte, Preabunule, sufletele noastre."

„Dară când va veni Acela, Duhul adevărului, povăţui-va pre voi întru tot adevărul" – ne-a făgăduit Domnul înaintea ieşirii Sale la moartea pe Cruce.

A se cunoaște îndepărtat de Dumnezeu, de Dumnezeul cel ascuns, dar totuși iubit – este chinuitor de greu. Acum când mă gândesc la ceea ce cu adevărat se petrecuse cu mine în acei ani binecuvântați, gândul se îndreaptă în trei direcții: 1) Setea de Dumnezeu care mă mistuia apărea ca singurul lucru *firesc*, singurul lucru „de trebuință" (cf. Lc. 10:42) în sărăcăcioasa mea stare. 2) Eu sânt neputincios, în toate nestatornic... De unde atunci în mine rugăciunea care depășea puterile firii mele? 3) Oare nu Însuși Domnul mă atrăgea cu puterea Sa?... Oare nu se împreunau *două* voiri: a lui Dumnezeu și a mea, întrucât Făcătorul și Tatăl nostru nu săvârșește cu noi nimic fără încuviințarea și împreună-lucrarea noastră?

Durerea sufletului meu era necontenită – zi și noapte. Chinul se revărsa într'o tot atât de neîncetată rugăciune până și în somn sau când eram printre oameni. În fața ochilor lor însă, o oarecare putere mă reținea de a mă vădi în afară, dar cum mă întorceam în chilia mea, mai nainte de a apuca să închid ușa chiliei mele, plânsul punea stăpânire pe mine. În unele clipe, durerea sufletului meu din pricina despărțirii de Dumnezeu mă arunca la pământ, și în liniștea nopții, ceasuri întregi, nu mă rupeam de la tânguirea pentru negrăit de mare pierderea mea. Întreaga mea făptură – mintea, inima și chiar trupul meu – toate se adunau întru una, puternic, încleștat, asemenea unui nod strâns tare. Iar când plânsul trecea dincolo de un oarecare hotar, atunci Pământul, întreaga lume văzută cădea din conștiința mea și rămâneam eu singur înaintea lui Dumnezeu. O

Lumină de neprins, ce purcedea de la Cel Fără-de-Început, îmi dădea a mă vedea, nu în înfăţişarea mea exterioară, nu în împrejurările mele de zi cu zi, ci într'un chip ciudat pe care nu-l pot descrie: stăteam înaintea Făcătorului meu, până la capăt dezgolit în însăşi firea mea; şi nu era în mine nimic ascuns de la ochiul Său.

Unul din cele mai importante evenimente din viaţa mea, după Pronia cea bună pentru mine, a fost întâlnirea cu Stareţul Siluan. Acestui smerit bărbat îi fusese dat de Sus să se roage pentru întreaga lume ca însuşi pentru sine. În el precumpănea însă durerea pentru cei mutaţi de la noi. Sufletul lui era aţintit asupra viziunii iadului cel de dincolo de hotarele Pământului. Îl contempla în vârtutea experienţei ce îi fusese dată a acestei stări a duhului omenesc. Îndeobşte lui îi era firesc să nu se îngrădească în rugăciunea sa nici de vreme, nici de întindere, căci duhul totdeauna i se îndrepta către vecinicie. Pe mine personal mă stăpânea viziunea iadului aici, în Istorie. Vieţuind în pustie, eu nu numai că nu mă slobozeam de această stare, ci chiar dimpotrivă: zbuciumul meu pentru lume creştea, în urma evenimentelor vremii noastre în general, şi mai presus de toate în vremea celui de-al Doilea Război Mondial. Pustia îmi dădea libertatea de a mă da rugăciunii pentru întreaga omenire, mai cu seamă în ceasurile de noapte. Mă aflam ca şi stăpânit de simţământul suferinţei întregii lumi. Aceasta era întărită de experienţa Primului Război Mondial şi a Revoluţiei ce i-a urmat în Rusia. Ani întregi trăisem în atmosfera sufocantă a urii fratricide; întâi, războiul între noroade, apoi războiul civil. De

atuncea, mai bine să aud din când în când de pieirea, poate, a multor mii de oameni din pricina catastrofelor naturale, precum cutremure, inundaţii, epidemii şi altele asemenea: acest fel de năpastă stârneşte în chip firesc compătimire din toate părţile; pe când războaiele mai-mai că atrag pe toţi, până la unul, în părtăşie morală cu uciderile. Nu este păcat mai mare decât războiul. În acei ani trăiam Liturghia amintindu-mi de noaptea din Ghethsimani a lui Hristos şi de înfricoşata zi a Golgothei. Eram în deznădejde: mi se descopereau dimensiunile întâii Căderi a Omului. Cum am rămas în viaţă – nu înţeleg.

„Dacă au luat oţetul Iisus, au zis: *Săvârşitu-s'a*; şi plecând capul, şi-au dat duhul" (Io. 19:30). Ce era în conştiinţa lui Hristos când a rostit acel cuvânt – *Săvârşitu-s'a*? A descoperi deplin acea vecinicie în care pururea petrecea Domnul nostru – nimenea nu este în putere a o face. Dar nu va fi greşit a presupune că viziunea Sa atotcuprinzătoare îmbrăţişa nu numai deplina „deşertare" până la pogorârea la iad, ci şi înainte-vederea biruinţei Sale asupra morţii: vedea mulţimea celor de El mântuiţi în Lumina Împărăţiei Tatălui. Ceea ce fusese gândul Celui Preaînalt pentru Om în mintea făcătoare a lui Dumnezeu „mai nainte de întemeierea lumii", avea să devină acum cu putinţă a se înfăptui: „Lucrul" pe care Tatăl l-a încredinţat lui Hristos – El L-a împlinit (Io. 17:4).

Frica, groaza ne cuprinde când se deschid înaintea noastră ultimele trepte ale suferinţei. Însă lucrul prin care se deosebeşte calea creştină este tocmai faptul că,

paralel cu pogorârea în latura chinurilor, devine cu putinţă înălţarea duhului omenesc în tărâmurile Luminii Nefăcute. Când cad asupra noastră sfâşieri de nesuportat, aşa cum ne apar nouă, atunci neaşteptat ni se deschide ieşirea către acel cu adevărat neţărmurit prisos al vieţii; atunci începem a cunoaşte mai adânc pe Hristos, şi în Omenirea Sa, şi în Dumnezeirea Sa. Iar duhul nostru prăznuieşte şi se uimeşte de minunea pe care a făcut-o cu noi Dumnezeu. Precum rugăciunea din Ghethsimani vecinic dăinuie în adevărata ei putere; precum moartea lui Hristos pe Golgotha s'a înscris pe veci cu foc în trupul lumii făcute; precum neşterse rămân în istoria neamului nostru toate faptele şi cuvintele Domnului, aşa şi în noi înşine vor rămâne în veci săpate toate trudele noastre pentru a urma lui Hristos, însă preschimbate prin puterea dragostei lui Dumnezeu.

Celui ce crede i se împărtăşesc stări care îl aseamănă cu Dumnezeul cel Întrupat; nu vorbim despre deplina identitate cu ele, dar nu le tăgăduim analogia. Nebunie ar fi cea dintâi; necinste şi nerecunoştinţă cea de-a doua. Şi dacă niciodată nimănui i s'ar fi dat a trăi în rugăciune fie şi o mică asemănare cu starea Dumnezeu-omului, atunci cum ar fi defel cu putinţă oamenilor să recunoască în El pe Dumnezeu? „Aceasta este viaţa cea vecinică, să Te cunoască pre Cel Unul adevărat Dumnezeu, şi pre Carele ai trimis, Iisus Hristos" (Io 17:3). Toată, nu uşoară, nevoinţa noastră este spre a cunoaşte pe Cel Unu Adevărat Dumnezeu. Duhul nostru se îndreptează nu spre chipuri vremelnice, ci spre Fiinţa cea netrecătoare. Tânjirea minţii noastre este către Cel Ce

Este, către Cel ce se află la temeiul a tot ce ființează, către Cel Dintâi şi Cel de pre Urmă. Şi cum am putea noi să atribuim Hristosului „istoric" asemenea însuşiri, dacă urmarea poruncilor Lui nu ne-ar aduce astfel de roade, despre care cu atâta cucernicie şi nesfârşită bucurie vorbesc Părinții noştri din neam în neam, dacă El ar fi fost un „individuum" tot atât de limitat cum părem a fi noi toți? Însă „...Fiul lui Dumnezeu... au dat nouă pricepere ca să cunoaştem pre Cel Adevărat; şi sântem în Cel Adevărat, în Fiul său Iisus Hristos..." (1 Io. 5:20). Şi Apostolul Pavel spune că trebuie ca „aceasta să se cugete în noi, carea şi în Hristos Iisus" (cf. Flp. 2:5). Şi iarăşi Pavel îşi „pleacă genunchele către Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, ...ca să se dea nouă... cu putere să ne întărim prin Duhul Lui întru omul cel dinlăuntru, ca să lăcuiască Hristos prin credință în inimile noastre, ca... să putem cunoaşte, împreună cu toți sfinții, ce este lățimea şi lungimea şi adâncul şi înălțimea, şi să cunoaştem dragostea lui Hristos cea mai presus de cunoaştere, ca să ne plinim întru *toată plinătatea* lui Dumnezeu" (cf. Ef. 3:14-19).

Şi deci, dacă la începutul Creştinismului Duhul pusese în gura şi în inima lui Pavel aceste cuvinte, atunci Acelaşi Duh până şi astăzi nu a încetat a mişca inima celor credincioşi spre asemenea rugăciune pentru lumea întreagă, pentru ca fiecare om să cunoască din toată ființa sa că Domnul cheamă pe toți şi pe fiecare „la minunata Sa Lumină" (1 Pt. 2:9).

Noi nu cuprindem cu mintea noastră ce înseamnă mântuirea lumii, sau cum să înțelegem ce este a învia

din morți (cf. Mc. 9:10); dar în rugăciune și nouă, uneori, ni se dă starea care întredeschide tainele veacului ce va să fie. Credem că vine un astfel de moment ce se numește „plinirea vremilor" (Ef. 1:10), ca o desăvârșire a tuturor celor ce a gândit Făcătorul pentru noi.

Vecinicia nu are durată, deși ea îmbrățișează toate întinderile veacului și ale spațiului. Despre ea se poate vorbi ca despre „vecinica clipită", care nu se supune nici unei definiții sau dimensiuni: nici a vremii, nici a spațiului, nici a logicii. În ea, în această neatinsă clipită, și noi, după darul Duhului Sfânt, într'un singur act nemuritor și fără întindere al întregii noastre ființe vom îmbrățișa în dragoste tot ce a ființat din veac, și Dumnezeu va fi totul întru toți (cf. 1 Cor. 15:28).

Ființa făpturii înțelegătoare trebuie să devină desăvârșită: după chipul Dumnezeirii Întreit Una. În acest sens, și felul și sarcina Bisericii lui Hristos este „ca toți una să fie, precum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, ca și ei întru Noi una să fie" (Io. 17:21). Este limpede că fiecare mădular al Bisericii trebuie să ajungă la plinătatea asemănării cu Hristos până la identitate, altminteri nu se va înfăptui unimea Bisericii după asemănarea unimii Sfintei Treimi.

8
PENTRU LIBERTATEA DUHOVNICEASCĂ

„Întru slobozenia dară, cu carea Hristos pre noi au slobozit stați, și nu iarăși subt jugul robiei vă puneți” (Gal. 5:1).

Începutul vieții noastre în trupul cel din pământ luat (Fac. 2:7) ne dă experiența atârnării de puterile firii și, în general, de energiile cosmice de care sânt legate necesitatea și determinismul. Numai prin Hristos cunoaștem Împărăția libertății Duhului lui Dumnezeu (cf. 2 Cor. 3:17), iar apoi și a duhului omului (cf. Io. 8:31-32). Cel din urmă, duhul omului, ca fiind chip al Celui dintâi, pe o cale de netâlcuit, făcută de Dumnezeu, se naște oarecum în materia trupului nostru, însă după firea sa se află mai presus de materia cosmică. Din întâlnirea cu Hristos, el crește în conștientizarea sa ipostatică până la acea coacere când încetează a mai atârna de legile firești ale pământului și începe a primi suflul Dumnezeieștii vecinicii.

Libertatea omului care a crezut în Dumnezeirea lui Iisus Hristos și care petrece în tărâmul cuvântului Său aparține planului altor dimensiuni: ea întru nimic nu este determinată din afară. Un astfel de om – unul care se apropie de măsura vârstei plinirii lui Hristos (cf. Ef. 4:13) – chiar dacă este făptură a lui Dumnezeu, totuși Făcătorul se poartă cu el nu ca și cu a Sa „energie”, ci ca și cu un *fapt* de sine stătător chiar față de El Însuși:

Dumnezeu nimic nu îi impune cu sila, nici măcar dragostea pentru El ca pentru un Tată. El Se descoperă omului „precum este", lăsând pe om a se vădi în libertatea sa. Astfel Biserica leapădă determinismul, chiar cel Dumnezeiesc, adică „Orighenist": cum că bunătatea lui Dumnezeu ar afla căi, fără a desființa principiul libertății, ca să mântuiască pe toți și toate.

Această libertate a cărei experiență se dă omului – creştinului – ține de principiul personal în om. Acestea *două* – Persoana şi libertatea – sânt unite în chip nedespărțit – unde nu este libertate, acolo nu este nici Persoană; şi dimpotrivă, unde nu este Persoană, acolo nici libertate. Acest chip al ființării vecinice este propriu exclusiv Persoanei, şi nicidecum individului (cf. 1 Cor. 15:47-50).

Zidiți sântem de Dumnezeu „după chipul Său" pentru viața „după asemănarea Sa", adică pentru îndumnezeirea noastră finală: împărtăşirea Vieții Dumnezeieşti în toată plinătatea sa. Legăturile între Dumnezeu şi om sânt întemeiate pe principiul libertății: în definirile noastre de sine, cele de pe urmă înaintea lui Dumnezeu – noi sântem persoane de-sine-stăpânitoare. Când, în libertatea noastră, înclinăm spre păcat, atunci rupem cu El legătura dragostei şi ne îndepărtăm de El. Putința de a ne defini negativ față de Tatăl cel Ceresc alcătuieşte aspectul tragic al libertății. Însă această fatală stăpânire-de-sine este totuşi condiția de neocolit pentru ca persoana făcută să se poată înălța spre a primi Viața Dumnezeiască.

Da, noi sântem liberi, însă nu în acea măsură absolută în care este liber Însuşi Dumnezeu: El în toate îşi defineşte Propria Fiinţă. Noi însă, făpturi dintru „nimic”, nu avem fiinţă în sinele nostru: nu putem zidi vreo fiinţă oarecare pe care am dori să o facem după înţelegerea noastră sau după a noastră nebunie. În faţă ne stă *faptul* Întâii Fiinţe-de-sine a lui Dumnezeu, în afara Căreia nimic de-sine-fiind nu există. Iată alegerea ce ne stă înainte: sau înfierea noastră de către Dumnezeu şi Tatăl nostru, sau depărtarea de la El în întunerecul nefiinţei – *cale de mijloc nu este.*

Creştinul este chemat la îndrăznirea de a crede că noi putem ajunge la stăpânirea Fiinţării Dumnezeieşti. Ea nu ne aparţine, căci sântem făptură; noi nu dispunem de puteri spre a zidi această fiinţare; ea poate a ni se da ca un curat dar al iubirii Tatălui.

Despre ce vorbesc acum? Încerc să aflu o oarecare paralelă din viaţa noastră de zi cu zi, care ar lămuri ce se întâmplă cu noi atunci când Domnul sălăşluieşte în noi... Omul se naşte ca un prunc orb, neputincios. Unealta luptei sale pentru a subzista este plânsul, prin care îşi exprimă nemulţumirea sau suferinţa în orice chip i-ar veni. Părinţii, şi mai cu seamă mama, din dragoste pentru rodul pântecelui, se grăbesc spre a-i ajuta. La începutul vieţii pruncul se alipeşte de mamă: îi pune mâinile împrejurul gâtului; se lipeşte de faţa ei, de umăr, de piept, de picioare când stă pe podea, şi altele asemenea. Treptat începe să deosebească lucruri, să rostească unele cuvinte, asimilează câteva concepte, se

întăreşte, devine în stare să stea în picioare, să meargă şi să fugă, în sfârşit, atinge maturitatea – fizică, morală, mentală; el însuşi poate deveni tată sau mamă; dobândeşte viaţa de-sine-stătătoare. Tot ceea ce trăise ca prunc cade din amintirea sa; el ştie cine este tatăl şi mama, dar nu mai are simţământul că atârnă de dânşii; trăieşte ca şi cum nu ar fi purces din nimeni; este slobod în mişcările şi hotărârile sale; se vede pe sine ca o oarecare deplinătate, ca o individualitate împlinită: într'un cuvânt – „eu trăiesc." Cum s'a petrecut aceasta, nu ştiu, însă ca fapt îmi este cât se poate de convingător... Numai înţelegerea mea ştie că acea viaţă pe care au avut-o părinţii mei s'a împărtăşit mie, s'a revărsat în venele mele, s'a făcut a mea, şi-a aflat propria cale.

Tot astfel şi în ce priveşte viaţa noastră de la Dumnezeu: „...precum Tatăl are viaţă întru Sine, aşa au dat şi Fiului, viaţă să aibă întru Sine" (Io. 5:26) ...„Precum Tatăl cel Viu M'au trimis, şi *Eu viez prin Tatăl*, aşa şi cel ce Mă mănâncă, *viu va fi prin Mine*" (Io. 6:57-58). „Eu sânt viu, şi *voi* veţi fi vii" (Io. 14:19). Când această Viaţă dintru început ni se împărtăşeşte fiinţial, noi o simţim ca pe propria viaţă. Ştim din experienţa ce a premers că ea ne este dată de către Dumnezeu; nu este a noastră prin esenţa ei; însă dacă s'a dat ca moştenire nestrămutată celor mântuiţi, ea devine faptic *viaţa noastră*. Despre ea se poate vorbi în cuvintele Apostolului Pavel: „Nu mai viez eu, ci viiază întru mine Hristos" (Gal. 2:20). Repet: eu ştiu că El viiază în mine, însă viaţa Sa a devenit miezul cel mai lăuntric al întregii mele făpturi, astfel încât pot vorbi despre ea ca despre viaţa mea: viiază Domnul, viez şi eu.

„Cela ce are poruncile Mele şi păzeşte pre ele, acela este cel ce Mă iubeşte; iar cel ce iubeşte pre Mine, iubi-se-va de Tatăl Meu, şi Eu voiu iubi pre el, şi Mă voiu arăta lui... şi la el vom veni, şi lăcaş la dânsul Ne vom face" (Io. 14:21 şi 23). Îşi vor face, bineînțeles, nu vremelnic, ci pentru vecinicie.

Intrarea noastră în stăpânirea vieții celei fără de moarte se supune pazei poruncilor Domnului.

„De veți rămânea voi întru cuvântul Meu, cu adevărat ucenici ai Mei sânteți, şi veți cunoaşte adevărul, şi adevărul vă va face slobozi" (Io. 8:31-32).

Asemănarea firii noastre cu Dumnezeu, firesc naşte în noi setea de a cunoaşte Adevărul, de a tânji către desăvârşirea Dumnezeiască. Aceasta nu este în noi înşine, ci în Tatăl, în Izvorul a tot ce ființează. A urma Lui, nicidecum nu are caracterul supunerii unui dictat al unei autorități din afară: ci este expresia dragostei noastre pentru El, care ne atrage; necontenit cu durere tânjim după desăvârşirea Lui. Şi Hristos ne-a dat porunca: „Fiți dar voi desăvârşiți, precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvârşit este" (Mt. 5:48).

Sfânta voie a Tatălui, care din veci este într'Însul, nu este străină nouă, „chipului" Său. Ea este înrudită duhului nostru, măcar că depăşeşte firea noastră făcută. Nesfârşita depărtare între Tatăl şi noi explică neapărata trebuință a luptei pentru a ne însuşi pe deplin această voie; iar noi în toată libertatea ne avântăm întru această nevoință, în acelaşi timp chinuitoare şi plină de însuflare. Prin rugăciune se pogoară asupra noastră puterea

Celui de Sus. Sfântul Duh săvârşeşte în noi cele căutate şi aşteptate, iar nu zadarnicele noastre sforțări. Suferim până la mari dureri, căci nu cuprindem plinătatea Sa în noi înşine. Şi ne doare, şi suferim, dar şi prăznuim în însăşi suferința; iar pe El cinstim şi ne închinăm Lui în dragostea noastră. În forma sa cea mai curată, rugăciunea noastră este nu altceva decât izbucnirea bucuriei duhului nostru înaintea Lui.

„Doamne, învață pre noi a ne ruga... Şi au zis lor: Când vă rugați ziceți: Tatăl nostru" (Lc. 11:1-2). „Deci aşa vă rugați voi" (Mt. 6:9-13):

„Tatăl nostru Carele eşti în ceruri, sfințească-se numele Tău:" Tu ai dat duhului meu a simți mireasma sfințeniei Tale, iar acum sufletul meu însetoşează a fi sfânt în Tine.

„Vie Împărăția Ta:" Rogu-mă Ție, ca viața Ta împărătească să mă preaumple pe mine, săracul şi lipsitul, şi să-mi fie viață în vecii vecilor.

„Facă-se voia Ta, precum în cer şi pre pământ:" Pe pământul ființei mele zidite, ...ca şi eu, muritorul, să mă adaog măreţului şuvoi al acelei Lumini, precum este în Tine Însuți dintru început.

„Pâinea noastră cea a zilei ce vine, dă nouă astăzi", şi mai nainte de toate, şi după toate, „pâinea cea adevărată carea se pogoară din cer, şi viață dă lumii" (Io. 6:32-33).

„Şi lasă nouă datoriile noastre, precum lăsăm şi noi datornicilor noştri"... Rogu-mă Ție, trimite mie, celui stricăcios, harul Duhului Sfânt, care să-mi dea pute-

rea a ierta tuturor şi toate, astfel încât să nu rămâie în mine poticneală întru a primi iertare de la Tine pentru nemăsurate păcatele mele.

„Şi nu duce pre noi întru ispită"... Tu, cunoscătorule de inimi, ştii netrebnicia mea şi înclinarea mea către păcat... Rogu-mă Ţie: trimite Îngerul Tău cu sabia de foc, pentru a-mi sta împotrivă în calea căderilor mele (cf. Num. 22:22 şi urm.)

„Ci ne izbăveşte de cel viclean"... Părinte Sfinte, Atotţiitorule cel Bun, slobozeşte-mă de stăpânirea vrăjmaşului nostru şi potrivnicului Tău... Însumi a mă lupta cu el nu-mi stă în putere.

Întâia mişcare a rugăciunii noastre este o cerere pentru noi înşine. Când însă Duhul Sfânt înmulţeşte în noi cunoaşterea şi ne lărgeşte cugetul, atunci rugăciunea dobândeşte dimensiuni cosmice, iar noi, chemând pe Tatăl nostru – prin cuvântul „nostru", gândim întreaga omenire şi cerem asupra tuturor oamenilor harul cu aceeaşi inimă ca şi pentru noi înşine:

„Sfinţească-se numele Tău" în mijlocul tuturor noroadelor; „Vie Împărăţia Ta" în sufletele tuturor oamenilor, astfel încât Lumina vieţii ce de la Tine purcede să se facă viaţa întregii noastre lumi; „Facă-se voia Ta", cea singură sfântă, adunând pe toţi în dragostea Ta, pe Pământul de noi locuit, precum împărăţeşte ea între sfinţii Tăi în ceruri. „Şi ne izbăveşte de cel viclean", „ucigătorul de oameni" (Io. 8:44), care pretutindenea seamănă sămânţa cea rea a vrăjmăşiei şi a morţii (cf. Mt. 13:27-28).

Potrivit cu înţelegerea creştină, răul, precum şi binele, sânt de faţă numai acolo unde există forma personală a fiinţării. În afara acestui chip al vieţii răul nu există, ci doar procese determinate ale firii.

În legătură cu problema răului în general, şi în special în lumea oamenilor, se află întrebarea privitoare la participarea lui Dumnezeu în destinele istorice ale popoarelor. Foarte mulţi sânt cei ce au lepădat credinţa în Dumnezeu, căci li se pare că dacă Dumnezeu ar exista, atunci nu ar mai putea avea loc o atât de sălbatecă dezlănţuire a răului, o astfel de lipsă de rânduială şi de sens în toate. Ei uită, sau nici măcar nu ştiu că Ziditorul cinsteşte libertatea omului ca fiind principiul de temei în înfăptuirea fiinţelor ce poartă chipul lui Dumnezeu. Amestecul lui Dumnezeu de fiecare dată când voia oamenilor îi trage spre căile facerii de rele ar fi acelaşi lucru cu a-i lipsi de putinţa determinării de sine; a reduce totul la nişte legi cosmice impersonale.

Dumnezeu, desigur, mântuieşte şi oameni aparte în suferinţa lor, şi întregi popoare, dacă aceştia îşi îndreaptă ei înşişi paşii către căile Sale şi Îl cheamă întru ajutor.

Nu toţi înţeleg acelaşi lucru prin cuvântul „mântuire." Pentru creştinii care duc o luptă neîmpăcată cu păcatul ea constă în faptul ca Însuşi Dumnezeu să Se dea pe Sine omului în necuprinsa Sa vecinicie. Pe un astfel de nevoitor, nefericiri văzute îl pot însoţi de-a lungul întregii sale vieţi, însă lăuntric el stă înaintea Celui Nevăzut (cf. 2 Tim. 4:7; Flp. 1:29; Fap. 9:16; 1 Cor.15:30;

2 Cor. 6:4). Zadarnică ar fi încercarea de a-i descrie starea: el se dă voii lui Dumnezeu, iar în această înmicşorare de sine se aseamănă cu Hristos (cf. Lc. 22:42). Acest act în esenţa sa este manifestarea liberă a dragostei ce se deşartă, care face astfel ca omul să se asemene cu Dumnezeu: „...venit-a ceasul; iată se dă Fiul Omului în mâinile păcătoşilor" (Mc. 14:41). Nu este dragoste mai mare ca aceasta: noi ne dăm pe sine în sfintele mâini ale Celui ce ne-a zidit, şi astfel sântem purtaţi în plinătatea vieţii Dumnezeieşti.

Vrednicia rugăciunii depăşeşte valoarea oricărei alte lucrări, fie ea în sfera socială sau politică, ştiinţifică sau a artei. Cela ce a cunoscut aceasta din experienţă, uşor îşi jertfeşte bunăstarea materială pentru a dobândi răgazul de a grăi cu Dumnezeu. Mare privilegiu este faptul de a avea putinţa să-ţi pleci mintea către cele netrecătoare, către ceea ce este mai înalt şi duce mai departe decât cele mai însemnate izbânzi ale ştiinţei, ale filosofiilor sau ale slujirii obşteşti. La început lupta pentru libertatea duhovnicească poate părea peste măsură de grea şi cu primejdie; dar totul se biruieşte atunci când rugăciunea cuprinde sufletul pe de-a-ntregul.

Rugăciunea pocăinţei adânci poate duce omul într'o astfel de stare, unde să primească experienţa libertăţii în Duhul Adevărului: „Şi adevărul vă va face slobozi" (Io. 8:32). Această sfântă libertate, din nefericire este necunoscută celor mai mulţi. Primul simptom al slobozeniei este neînclinarea de a stăpâni asupra oricui ar fi; următoarea treaptă – descătuşarea lăuntrică de

la stăpânirea altora asupra ta; iar aceasta nu din dispreț față de stăpâniile şi conducătorii de Dumnezeu rânduiți pentru viața exterioară a popoarelor, ci în vârtutea fricii lui Dumnezeu ce nu îngăduie a călca porunca dragostei pentru aproapele.

Dumnezeul Cel fără-de-început ni S'a descoperit în smerenia Sa de neînchipuit. El, Făcătorul a tot ce este, nu stăpâneşte asupra noastră. Este drept, nici asupra Lui nu stăpâneşte nimeni. Omul este chipul acestui Dumnezeu smerit şi slobod; firesc ne-ar fi a năzui să ne asemănăm Lui în chipul Fiinţării: a ne îndepărta de la stăpânirea asupra altora, iar noi a „sta întru slobozenia cu carea Hristos pre noi au slobozit" (cf. Gal. 5:1; 1 Cor. 15:23-28).

Lumina lui Dumnezeu, cu venirea sa în sufletul care se roagă, îl slobozeşte din robia patimilor şi îl trece în tărâmul de lumină purtător al libertății asemenea lui Dumnezeu, tărâm plin de dragostea care exclude toată înclinarea către stăpânirea de robi, potrivnică dragostei. Acolo unde nu este libertate şi dragoste, totul este fără sens. Chiar şi astfel de daruri ca prorocia, cunoaşterea tuturor tainelor şi puterea de a face minuni, fără dragoste nu au nici o valoare (cf. 1 Cor. 13:1-3).

Măreață şi minunată este lumea sfintei libertăți. În afara ei, cu neputință este mântuirea ca îndumnezeire a omului. Neapărat trebuie ca el însuşi, (omul), liber să se determine pentru vecinicie. Întreaga făptură tânjeşte către slobozirea dintru robia stricăciunii întru libertatea fiilor lui Dumnezeu (cf. Rom. 8:21-23).

Pretutindenea acum se duc lupte pentru libertate şi neatârnare, dar abia dacă găseşti un om căruia să i se fi descoperit taina libertăţii asemenea lui Dumnezeu, a fiilor Tatălui Ceresc. De nedescris în cuvinte este vrednicia acestei stări: este cunoscută nu altfel decât prin darul de Sus. Şi iarăşi, nu pot să nu pomenesc pe Apostolul Pavel care, fără îndoială, cunoscuse libertatea dumnezeiesc-împărătească: „Năzuirea zidirii, descoperirea fiilor lui Dumnezeu aşteaptă, că deşertăciunii s'a supus zidirea, nu de voie..." (Rom. 8:19-20).

„Întru slobozenia dară, cu carea pre noi Hristos au slobozit staţi, şi nu iarăşi subt jugul robiei vă puneţi" (Gal. 5:1). Este uşor de înţeles că patima stăpânirii asupra fratelui are ca grabnică urmare pierderea propriei neatârnări, la care, ce este mai înfricoşător, se adaogă lepădarea Dumnezeului Dragostei, lipsirea de harul Duhului Sfânt. În adâncul sufletului celui ce robeşte se înfăptuieşte o prăbuşire în nimicnicia nefiinţei. Asemănarea cu Domnul a celor ce domnesc exclude stăpânirea de robi în care nu este viaţă vecinică, ba nici măcar vremelnică. Stăpânirea, de obicei se dobândeşte prin silnicie şi crime. Unora ca acestora, care nu au dovedit milă, la Judecata de Apoi li se va potrivi principiul: „Cu ce măsură veţi măsura, măsura-se-va vouă" (Mt. 7:2); şi iarăşi, „Că judecata fără de milă este celuia ce nu a făcut milă" (Iac. 2:13).

„Unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia" (2 Cor. 3:17). Libertatea, sub forma ei absolută, este proprie numai lui Dumnezeu. Omului însă i se dă

binecuvântarea să o cunoască în parte, într'o rugăciune împărtăşită cu vieţuirea după porunci. Rugăciunea – nepreţuitul dar al Cerului – cere de la noi „răgaz." Pentru întâlnirea cu Hristosul cel Viu nu este peste măsură de greu a ne lepăda de îndulcirile care atrag pe om, şi a dori mai presus de toate a împreună-cuvânta cu El. Mie mi s'a dat această nepreţuită cinste – aş spune chiar cu îndrăzneală: fericire – cel mai mult în pustie. În nevoinţă, „pustia" se înţelege nu în sens geografic, ci ca un chip al vieţii: o astfel de îndepărtare de oameni unde nimeni nu te vede şi nu te aude – unde nu stăpâneşte nimeni asupra ta, iar tu nu stăpâneşti asupra nimănui. Această libertate este de neapărată trebuinţă pentru a ne putea adânci deplin duhul, ba chiar întreaga noastră alcătuire, în tărâmul Dumnezeiesc. Atunci este cu putinţă a ni se împărtăşi dumnezeiasca nepătimire cea mai presus de toate valorile Pământului. Un astfel de om nu mai cugetă nici să stăpânească asupra fratelui; nu mai caută nici cinste şi proslăvire, şi cu atât mai puţin bogăţii materiale. O, a cuprinde în cuvinte o definire a adevăratei libertăţi este total cu neputinţă. Nu înţeleg pentru ce în pustie s'a pogorât asupra mea binecuvântarea de a trăi libertatea „fiilor lui Dumnezeu" (Rom. 8:21). Nu pretind că am primit acest dar în cea mai înaltă măsură, adică până acolo unde omul cu adevărat a depăşit stăpânirea păcatului şi morţii asupra lui. În unele momente mă aflam pe acel hotar de unde înţelegeam că deplina slobozenie vine atunci când moartea este biruită. Cel ce nu se teme de moarte, acela se află pe calea către libertate. Omul rămâne în robie dacă în el stăpâ-

neşte înclinarea către cele pământeşti. „Iată eu şi pruncii cari au dat mie Dumnezeu. Deci de vreme ce s'au făcut părtaşi pruncii trupului şi sângelui, şi El asemenea S'au împărtăşit aceloraşi, ca prin moarte să surpe pre cela ce avea stăpânia morţii, adecă pre diavolul, şi să izbăvească pre aceia, câţi cu frica morţii în toată viaţa erau supuşi robiei" (Evr. 2:13-15).

Doar în parte am cercat fericita izbândă a libertăţii duhovniceşti. De când am fost pus duhovnic trăiesc în afara ei, legat fiind cu dragostea de cei pe care Domnul mi i-a trimis. Dragostea nu arareori mă robeşte celor cărora slujesc, care au trebuinţă de mine pentru Dumnezeu. Cu toate acestea, undeva în adâncul meu rămâne urma experienţei ce am trăit. Prima oară, într'o formă departe de a fi lămurită, această experienţă mi se dăduse în Franţa, când am simţit o puternică nevoie de a mă îndepărta de lume. Mulţămeam Proniei Domnului pentru mine, văzându-mă slobod a face acest pas, îndepărtarea de lume, întrucât nimeni în lumea întreagă nu era, a cărui viaţă să atârne de mine. În setea mea de Dumnezeu puteam înfrunta orice risc; nu cruţam nimic; slobod mă aruncam în toate greutăţile. Aceasta fusese începutul experienţei împărăteştii libertăţi a sufletului meu. Hristos, în libertatea dragostei Sale, S'a dat pe Sine morţii, deschizându-ne astfel calea către cunoaşterea cea mai înaltă, către Dumnezeiasca nemurire.

9
ÎNSUFLAREA

În pofida conştiinţei mele ca fiind cea mai de pe urmă nimicnicie – sau poate în vârtutea anume acestui zbucium (cf. Mt. 5:3) – şi eu m'am rugat zeci de ani ca să-mi dea Domnul şi mie însuflarea spre a urma Lui „oriunde Se va duce" (cf. Apoc. 14:4): fie în pustie, spre a mi se cerca credincioşia dragostei mele către Tatăl (cf. Lc. 4:2 şi urm.); fie la propovăduirea cea plină de nesfârşite sfâşieri, a Împărăţiei dragostei Tatălui; fie pe Thavor, unde cei trei aleşi au auzit glasul Tatălui: „Acesta este Fiul Meu cel iubit" (Mt. 17:5); dar mai nainte şi mai presus de toate în Ghethsimani şi pe Golgotha. Prin însuflare eu înţelegeam a purta în sine puterea Duhului Sfânt (cf. Io. 4:13-15; 7:37-39). Acest fel de însuflare ţine de un alt plan al Fiinţei decât ce înţelegem prin însuflarea artistică sau filosofică. Şi cea din urmă, proprie firii noastre căzute, poate fi înţeleasă ca dar de la Dumnezeu, însă neîndestulată spre a ne da nici unirea cu Dumnezeul Personal, nici chiar cunoaşterea intelectuală despre El.

Adevărata sfântă însuflare, care purcede de Sus de la Tatăl, nimănui nu se impune cu sila: ea se agoniseşte, precum şi tot darul de la Dumnezeu, printr'o încordată nevoinţă în rugăciune (cf. Lc. 11:9-13). Nu este vorba că Dumnezeu ar da, chipurile, pentru ostenelile noastre vreo oarecare plată; ci că ceea ce se agoniseşte cu înţelegere şi prin suferinţe devine stăpânire a omului

în veci nestrămutată. Noi toţi, neapărat trebuie să trecem printr'o deplină renaştere prin lucrarea harului; să refacem în noi putinţa de a primi îndumnezeirea. Însă aceasta este cu putinţă nu altfel decât prin întoarcerea noastră, plină de suferinţă, către Dumnezeu. Dumnezeu cu adevărat ne dăruieşte viaţa Sa, în sensul cel mai deplin, în stăpânirea noastră personală. Slava Sa cea mai nainte de veci sălăşluieşte în cei de El răscumpăraţi, şi aceasta nu ca ceva adăogit, ceva nepotrivit firii noastre; nu ca prezenţă în noi a ceva ce nu este al nostru, ceva „străin", „nedrept" (cf. Lc. 16:11-12). Nu. Adevărata îndumnezeire constă în aceea că făptura înţelegătoare se împărtăşeşte în chip lucrător şi pe veci, de viaţa cea fără-de-început a lui Dumnezeu Însuşi. Cu alte cuvinte, viaţa lui Dumnezeu se „înipostaziază" de către om, precum şi Dumnezeu, întrupându-Se, a înipostaziat – a primit în ipostasul Său – chipul fiinţei noastre de El făcut. În veacul ce vine, unirea lui Dumnezeu cu omul se face deplin în tot ceea ce cuprinde Fiinţa Sa, fără, se înţelege, identitatea în planul esenţei. Cea din urmă nu se supune împărtăşirii făpturilor şi rămâne în continuare de neajuns tuturor fiinţelor făcute: îngerilor şi oamenilor.

Împărăţia Tatălui este unime fiinţială a tuturor celor mântuiţi, şi ca atare, de acum de nimeni şi nimic clătinată (cf. Evr. 12:27-28). Însuflarea de Sus, într'o însemnată măsură, depinde de noi: oare deschide-vom uşa inimii, pentru ca fără de silire să intre înlăuntrul nostru Domnul-Duhul Sfânt, Care „stă la uşa (inimii noastre) şi bate; de va auzi cineva glasul Lui şi va deschide uşa, intra-va la el şi va cina cu el, şi el cu Dum-

nezeu" (cf. Apoc. 3:20). Domnul ocroteşte libertatea celor zidiţi „dupre chipul" Său. Iar noi trebuie să ştim ce este primit la El. De unde nevoia ca noi toţi şi fiecare în parte să luăm aminte şi să nu ne îngăduim astfel de fapte, să nu lăsăm să treacă astfel de mişcări lăuntrice ale duhului nostru, care mâhnesc Duhul lui Dumnezeu. Printr'o sinceră petrecere în tărâmul poruncilor lui Hristos se vindecă moartea noastră, a păcatelor, şi întreaga viaţă se pătrunde de Lumina cea Nefăcută a Dumnezeieştii Vecinicii.

Când sufletul se atinge fiinţial de această Vecinicie, atunci se sting în noi patimile josnice, iar noi ne înstrăinăm de luptele ucigaşe de fraţi pentru oblăduirea valorilor pământeşti: peste noi se pogoară „pacea lui Hristos" şi primim puterea de a ne „iubi vrăjmaşii." „Pacea Mea dau vouă" (Io. 14:27). Pacea lui Hristos este mai preţioasă decât toate bogăţiile, decât toate îndulcirile şi bucuriile Pământului. Ea constă în neîndoielnica cunoaştere a Dumnezeului celui Viu – Tatăl nostru. Destul ne este puţină mâncare, a fi sub acoperişul unei case, a ne îmbrăca trupul de frig şi de ruşine (1 Tim. 6:8), doar ca *mintea* – duhul nostru – să fie slobodă a se afunda în contemplarea Dumnezeieştii Fiinţe pe Carea Hristos ne-a descoperit-o. Zbuciumul după lumea cea de Sus, avântul plin de dragoste către ea – iată veselia noastră care ne preschimbă până şi bătrâneţea dureroasă într'una de o împărătească frumuseţe, plină de aşteptarea milostivelor „braţe Părinteşti" (cf. Lc. 15:20).[8]

---

[8] Părintele Sofronie scria acestea în jurul vârstei de 88 de ani. (n. tr.)

10
PENTRU DEŞERTARE ŞI PĂRĂSIREA DE CĂTRE DUMNEZEU

„Fericiţi cei săraci cu duhul, că acelora este împărăţia cerurilor” (Mt. 5:3). Fericiţi pentru că, împreună cu conştientizarea sărăciei noastre în duh – asupra noastră se pogoară de Sus puterea de a ne înălţa către Dumnezeu. În afara acestei conştiinţe nu este mişcare către Cel Înalt; mulţumirea de sine, aşadar, este simptomul sau al paraliziei duhovniceşti, sau al căderii. Prin necontenita cercare de sine sub judecata Dumnezeieştilor porunci se ascute în noi simţământul îndepărtării noastre de Dumnezeu, se adânceşte înţelegerea faptului că mândria este rădăcina tuturor răutăţilor. Mândria este potrivnica lui Dumnezeu; mândria este antipodul dragostei Dumnezeieşti. Prin ea omenirea s'a dat în robia stricăciunii. Pentru a ne renaşte în Dumnezeu întru frumuseţea duhovnicească cea întâi zidită trebuie să ne povăţuim după învăţătura evanghelică. Numai puternica credinţă că Hristos este Atotţiitorul Dumnezeu ne ajută a ne ţine „pre piatra cea neclătită a poruncilor” Sale. În astfel de condiţii se stârneşte o grea luptă cu toate cele agonisite de noi în căderea noastră. Credinţa că Hristos este singur adevăratul Mântuitor al omului nu ne lasă să cădem de la El când începe procesul neprevăzut şi de negândit al curăţirii noastre de bogăţia păcătoasă. Apostolii ne-au vestit cele ce au auzit şi au cunoscut de la Însuşi Domnul; iar Părinţii Bisericii

noastre, într'o neîntrecută nevoinţă au păzit toate cele poruncite de Dumnezeu şi ne-au predat nepreţuita lor experienţă şi ştiinţă (cf. Mt. 28:19-20). Mulţumită lor, Apostolilor şi Părinţilor, noi ne aflăm în stăpânirea cunoaşterii *tainelor* căilor mântuirii. Aceste căi nevăzute atârnă deasupra hăurilor fără fund. Pentru ca nici o furtună să nu ne ducă de pe ele şi să ne arunce în întunecatele prăpăstii, nu este, repet, altă putere, altă înţelegere, decât credinţa neclătinată în Hristos-Dumnezeu. „Şi aceasta este biruinţa carea a biruit lumea: *credinţa* noastră" (1 Io. 5:4).

Trec la a descrie, după puteri, această taină. Poruncile ne pun faţă în Faţă cu Fiinţa Absolută. Toate încercările noastre de a le păzi, neapărat se vor nărui. Ne vădim deplina noastră neputinţă pentru această călătorie. Descoperim în noi astfel de uneltiri ale duhului-minţii şi astfel de patimi ale inimii care omoară. Frica de a cădea de la Dumnezeul în Care am crezut este mare. Neapărat ajungem la strânsoarea inimii din pricina vederii sinelui nostru. Tot ce socoteam că ne îmbogăţea în trecut, acum lepădăm şi ne dezgolim de toate: de legăturile noastre pământeşti şi de cunoaşteri, până şi de voire – şi astfel sărăcim, ne „deşertăm." Bineînţeles, cea mai grea cercare constă în faptul că, în pofida încordării noastre limită de a rămâne credincioşi lui Dumnezeu, avem de răbdat perioade de părăsiri ale lui Dumnezeu. Sărăcia duhovnicească împreunându-se cu durerea părăsirii de către Dumnezeu ne afundă în deznădăjduire. Ni se pare că asupra noastră atârnă un

oarecare cumplit blestem. Putem ajunge a suferi în toate planurile ființei noastre: în duh, în minte, în trup. Anume în asemenea clipe duhului nostru i se înfățișează descoperirea biblică despre căderea omului în adevăratul ei tragism, şi credința în dragostea lui Hristos ne îmboldeşte a ne arunca într'o cât mai deplină pocăință. Cu cât mai adâncă pocăința noastră, cu atât mai larg ni se deschid înainte şi adâncurile ființei noastre ascunse mai nainte de la noi înşine. Conştientizând limpede starea noastră fără de nădejde, începem a ne urî pentru cum sântem.

La acest chip al deşertării sau al smereniei nu se ajunge prin străduințe omeneşti: este darul lui Dumnezeu Mântuitorul – harul pocăinței întru iertarea păcatelor (Lc. 24:47). Nu-I înțelegem lucrarea în noi, dar totuşi, prin puterea Sa, ne aflăm reduşi la zero; noi însă ne îngrozim: El nu este cu noi. El, singura noastră căutare şi iubire, S'a ascuns de la noi.

Astfel se săvârşeşte curățirea noastră de moştenirea cea „blestemată" (vezi Fac. 3:14-19); în acest chip, treptat pătrunde în noi de acum o nouă energie nezidită: ne împărtăşim cu Ființa Dumnezeiască. Atunci vine Lumina lui Dumnezeu şi ne îmbrățişează Duhul Adevărului, Carele de la Tatăl purcede şi în Fiul odihneşte, se pogoară în inima noastră ca *Mângâietor*: „Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia" (Mt. 5:4).

Întorcându-ne întru nimic – noi devenim „materialul" din care Îi este propriu Dumnezeului nostru a făuri. El, şi nimeni altul, ne-a descoperit această taină. Lăsându-ne în sfintele Sale mâini, cercând asupra noastră în-

şine procesul Său plăzmuitor, înţelegem cum toate cele de la Dânsul trimise ne depăşesc: nu a văzut-o mintea noastră, la inima noastră aceasta nu s'a suit (cf. 1 Cor. 2:9). Şi nu este capăt uimirii înaintea Lui. O, cum cunoaşte El omul! Numai Cel ce ne-a zidit poate avea o astfel de cunoaştere a putinţelor firii noastre. Caut cuvinte spre a înfăţişa o taină pierdută de către oameni. Cerşesc de la Dumnezeu să-mi dea cuvintele potrivite. Rog pe întâmplătorul cititor: Nu căuta la mine, cel de nimic, ci caută la miezul celor spuse. Nu eu am născocit această învăţătură, ci am fost povăţuit prin pogorământul lui Dumnezeu de către alesul[9] Său. Nu încerc să descifrez paradoxul: de ce asupra capului meu a căzut aceasta? Ci adus fiind la aşternutul picioarelor acestei mari Taine, am fost cutremurat de măreţia frumuseţii ei. Desăvârşirea Dumnezeului-Hristos nu este cu putinţă a o cânta în chip vrednic.

„De vine către Mine cineva şi nu urăşte... încă şi sufletul său (viaţa sa), nu poate ucenic al Meu să fie" (Lc. 14:26). Ivirea înlăuntrul nostru a unei astfel de sfinte „uri" înseamnă apropierea noastră către contemplarea acestei sfinte taine. Cel căruia i-a fost dată această sfântă binecuvântare începe a cunoaşte pe „Cel Unul adevărat Dumnezeu, şi pre Carele au trimis, Iisus Hristos" (cf. Io. 17:3), şi este pus pe pragul intrării întru Împărăţia cea neclătită. O minunată descriere a căii mântuirii noastre o avem în al doisprezecelea capitol al Epistoliei către Evrei.

---

[9] Sfântul Siluan Athonitul.

„Ce ai carea nu ai luat? Iar dacă şi ai luat, ce te lauzi ca şi cum nu ai fi luat?" (cf. 1 Cor. 4:7). Domnul, Cela ce mi-a dat în anii prunciei mele a vedea Lumina Sa cu simplitatea vârstei copilăriei, mi-a îngăduit a trăi o cădere asemenea lui Adam. El însă nu m'a părăsit până în sfârşit: mi-a dat să înţeleg încotro mă îndepărtasem de la El (Lc. 15:13-24). În acelaşi timp a revărsat asupra mea, în şuvoaiele lacrimilor mele, harul zdrobirii pentru ceea ce făptuisem. În perioada începătoare eram total necunoscător învăţăturilor Sfinţilor Părinţi nevoitori. Ceea ce se petrecea cu mine mă depăşea întru totul, iar eu, ignorantul, mă tânguiam în căinţa mea, ştiindu-mă nevrednic de iertare. Sfâşierea după Tatăl era atotmistuitoare; şi până într'atât, încât atunci când flacăra ce mă ardea se preschimba în Lumină, nu eram în stare a lua aminte la acest dar, şi osândirea de sine la „întunericul cel din afară" nu mă părăsea. Flacăra unei ruşini de nesuportat mă prefăcea în cenuşă: „Îl părăsisem, căci nu-mi era de nici o treabă – Îl depăşeam în înţelegerea mea a Fiinţei celei Dintâi." Mă rugam cu faţa la pământ: nu cutezam să caut către El. Mă uram pe mine însumi.

Omul ca fiinţă aparte nu are putinţa de a urma singur lui Hristos: mult prea măreaţă este priveliştea ce se deschide în faţa sa. O minte sănătoasă fuge de încrederea în sine şi caută martori întemeiaţi, ca să se cerceteze, „nu cumva în deşert aleargă" (cf. Gal. 2:2). Iar martorii, fireşte, trebuie aleşi dintre cei ce din vechime au urmat lui Hristos, precum şi dintre contemporanii

săi din aceeaşi credinţă. Doară nu mă voiu duce la un buddhist sau la un mahomedan să-i întreb: Drept înţeleg eu poruncile Domnului? Astfel eu căutam, citind cu precădere Noul Legământ, către sfinţiţii slujitori ai Bisericii, către profesorii de theologie; către scrierile bărbaţilor apostolici, ale marilor nevoitori, fără a ocoli şi pe cele din trecutul apropiat, şi pe cele ale contemporanilor mei. În acea vreme scrierile celor de pe urmă puţin îmi ajutau în chip nemijlocit. În schimb, întâlnirea cu scrierile Nevoitorilor corespundea întru totul nevoilor mele. La ei am aflat nu numai povăţuiri însuflate pe calea ce mi-o alesesem, ci şi multe minunate tâlcuiri ale evenimentelor duhovniceşti lăuntrice care îmi erau deja cunoscute. Pe de o parte mă întăream în cunoaşterea lumii duhovniceşti, pe de alta – intram într'o luptă încâlcită cu slava mea deşartă. Descoperind în scrierile lor o potrivire cu experienţa mea, se întâmpla să simt o revărsare de mulţămire care îmi învăluia inima asemenea nămolului. Atunci se pierdea viziunea Luminii cereşti, uneori pentru vreme îndelungată. Cădeam în mare întristare din pricina acestui fapt. Situaţia mi se părea fără ieşire: nu puteam să mă încred în mine, dar când începeam să înţeleg ceea ce mi se trimitea prin dreapta lui Dumnezeu, atunci „stânga" mea prăpădea totul (vezi Mt. 6:3). „Ticălos (nefericit) om sânt eu! Cine mă va izbăvi de" această moarte (Rom. 7:24). Nu o dată mi s'a întâmplat: Mă rog, înnecat în lacrimile zdrobirii inimii, şi de-abia se iveşte undeva lângă mine, încă în aer, un gând de slavă deşartă, că mă ridic de la pământ păgubit. Lacrimile s'au dus, sufletul pustiit, trupul

zdravăn, viaţa duhovnicească – s'a dus. După multe repetări ale acestei năpaste am ajuns să mă îngrozesc la cel mai mic semn al apropierii acestui vrăjmaş şi mi-am înteţit plânsul pocăinţei: „Doamne, sositu-mi-au ucigaşii, mântuieşte-mă." Atunci am înţeles de ce Părinţii nu iubeau laudele: până şi desăvârşiţii nu scăpau fără o oarecare pagubă în dragostea de Dumnezeu.

„Fericiţi cei săraci cu duhul, că acelora este împărăţia cerurilor" (Mt. 5:3). Aceste cuvinte ale lui Hristos zac la temelia nevoinţei unei vieţi întregi, nevoinţă ce duce la mântuirea înţeleasă ca îndumnezeire.

> „Rogu-mă Ţie, Hristoase, Cel fără-de-început al Tatălui şi al Duhului Cuvânt Ipostatic, dăruieşte-mi acum cuvânt care să poată măcar în parte lămuri ce taine ascunse ne înveţi Tu prin pronia îndepărtării Tale de noi. Că Tu Unul ne eşti Învăţător şi Povăţuitor (Mt. 23:8 şi 10); Tu eşti Lumina; Tu eşti Înţelepciunea; Tu eşti şi singura cale către Tatăl."

Puşi nemijlocit înaintea măreţiei de negrăit a Dumnezeieştii Iubiri pe care ne-a arătat-o Logosul Tatălui, în năzuinţa noastră de a urma paşilor Lui, la început trecem printr'o experienţă grea a unei tot mai mari dezgoliri a nimicniciei noastre. Amar, dar în acelaşi timp minunat este acest proces: adâncul său înţeles însă ni se descoperă de abia în sfârşitul căii.

În Hristos ne întâlnim cu Fiinţa Absolută; nu altcumva decât prin a Sa putere putem birui tot ce nu este

în stare a primi vecinicia, tot ce este potrivnic dragostei Sale. Dureros ne este a ne convinge la tot pasul de neputinţa noastră, îngustă ne este mintea spre a înţelege sfintele Sale porunci. Dar în însăşi năzuinţa noastră plină de suferinţă către El, începem a zări chemarea plină de însuflare care purcede de la Dumnezeirea cea fără-de-început. Nu încă în îndulcire, dar noi L-am iubit: în mare-cuviinţa frumuseţii Sale – şi această iubire este mai tare decât moartea. Oricât de greu ar fi a-I păzi cuvântul, noi nu ne putem abate de la ţelul ce stă înaintea noastră: a deveni pe vecie sălaş al Luminii Sale. Astfel, în durerea întregii noastre alcătuiri, ne adâncim în marea de lacrimi a pocăinţei atotcuprinzătoare. Ştim din experienţă că nu este altă cale de a lepăda de la noi scârba patimii mândriei pe care am moştenit-o din cădere. În starea unei astfel de pocăinţe ne deschidem lucrării Duhului Sfânt în noi; lucrare puternică, ce ne dă mai nainte a gusta vecinica împreunare cu Dumnezeu.

Trecerea de la stricăciunea moştenită de la Adam, în tărâmul Luminii Neînserate a lui Hristos – este un eveniment mai important decât toate celelalte realităţi ale Pământului. Un semn al apropierii către această mare taină este ivirea în noi a sfintei uri de sine (cf. Lc. 14:26). Scris este că nimic necurat va intra în Împărăţia Mielului lui Dumnezeu (cf. Apoc. 21:27). Ne cercăm pe noi înşine cu asprime şi fără milă ne osândim iadului, ca nevrednici de Dumnezeu. Numai aşa biruim înclinarea noastră de a tot face pogorământ neputinţelor noastre: a ne ierta uşor propriile fărădelegi, mai cu sea-

mă dacă le-am săvârşit numai în gând. Jocul nostru este măreţ, având ca miză toată fiinţa noastră; câştigul – nemurirea în Lumina cea fără-de-început. „Împărăţia cerurilor sileşte-se, şi silitorii răpesc pre ea" (cf. Mt. 11:12).

Învăţătura lui Hristos purcede de la „Părintele Luminilor" (Iac. 1:17); Lui, desăvârşirea Dumnezeiască îi este proprie; ea aparţine unui alt plan al Fiinţării. Nici un om nu îşi poate armoniza viaţa cu Evanghelia prin propriile puteri. Oricât ne-am încorda, porunca, în desăvârşirea sa, rămâne de neatins. Se poate ca în anume momente să ne fie dat a ne apropia de acest Foc (cf. Lc. 12:49), dar a sta în el multă vreme nu putem. Acelaşi lucru trebuie observat şi în privinţa experienţei nepătimirii: ea se poate da nevoitorului, dar încă nu poartă pecetea statorniciei, ci este supusă clătinărilor, în legătură cu împrejurările, cu formele slujirii oamenilor.

În limitele Pământului nu aflăm desăvârşirea absolută şi este primejdios a ne mulţumi cu ceea ce am dobândit. Cei necredincioşi nu cunosc prăsirea de către Dumnezeu. Acest amar îl trăiesc doar cei care au cunoscut deja bunătatea Lui şi năzuiesc din toate puterile a rămâne în El şi cu El. Cu cât mai mare este măsura în care omul a cunoscut bucuria împreunării cu Dumnezeu, cu atât mai adânc suferă din despărţirea de El. Ultima limită cunoscută nouă din Evanghelie este Însuşi Domnul: după rugăciunea cu sudoare însângerată în Ghethsimani, în care El dăduse totul Tatălui Său, pe cruce El „au strigat cu glas mare, zicând: ...Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, căci M'ai părăsit?... şi iarăşi

strigând... şi-au dat duhul" (cf. Mt. 27:46 şi 50). O astfel de deplină deşertare a „omului Hristos Iisus" (1 Tim. 2:5) – s'a preschimbat într'o tot atât de desăvârşită îndumnezeire a firii noastre primite de Dânsul în actul întrupării. Iar Lui, de acum şi ca „om", i s'a dat „un Nume care este mai presus de tot numele", „ce se numeşte nu numai în veacul acesta, ci şi în cel viitor" (cf. Flp. 2:9; Ef. 1:21).

Creştinul urmează a se apropia cumva de această stare, ca să se învrednicească a primi adâncul corespunzător al deşertării sale personale – mântuirea. Astfel este Dragostea lui Dumnezeu: în vecinicie îi este propriu încordarea limită a Ființei, încordare care niciodată nu se împuținează, totodată într'o deplină lepădare de sine. Ea este smerită; iar smerenia Dumnezeiască în chip firesc se deschide tuturor celor ce vin către El (cf. Io. 6:37-40). În Împărăția lui Dumnezeu-Tatăl nimenea nu se închide egoist înlăuntrul său. Sfânta iubire, toată dorirea şi-o strămută în cei iubiți. Întreaga lume, şi a lui Dumnezeu, şi cea făcută, o îmbrățişează în smerenie. Astfel, întreaga Ființă devine conținutul ei. În aceasta constă mare-cuviința dragostei, bogăția ei neprețuită şi fericirea de negrăit.

Sărăcia însă şi întunerecul iadului se cuprind în închiderea în sine din iubire de sine. Culmea închiderii în sine a mândriei se exprimă ca ură de Dumnezeu.

Printr'o lungă experiență a deşertării de sine se agoniseşte dragostea de Dumnezeu. Ea se face descoperită în scurte clipe ale cercetării de Sus. Apoi negreşit

urmează zile, ani de părăsire de către Dumnezeu. Frică cuprinde sufletul părăsit de Dumnezeu. Putem să nu ştim – de ce? Ne aflăm în faţa primejdiei: Dragostea care ni se arătase în lumină se îndepărtează, se ascunde asemenea soarelui care apune... Se aşterne noaptea întunecată. În acest chip ne învăţăm să urmăm lui Hristos, Cela ce S'a pogorât la iad. Să urmăm Lui, „oriunde Se va duce" (Apoc. 14:4).

Tot omul care cu adevărat caută mântuirea, neapărat trebuie să treacă prin experienţa părăsirii de către Dumnezeu. Uneori ea pare să atingă o asemenea putere, că până şi scurte clipite par a fi în afara vremii. Astfel de stări extreme nu adesea se trimit nevoitorului; însă sub o formă mai uşoară, această încercare a credinţei noastre ne poate însoţi ani îndelungaţi în cel de-al doilea răstimp al vieţii duhovniceşti a creştinului, adică atunci când pronia îl lasă să sufere o slăbire, ba chiar o îndepărtare a primului har. Această părăsire de neocolit cuprinde un adânc tâlc: a da omului putinţa să-şi arate propria libertate şi credincioşia faţă de Dumnezeu.

Dar cum este cu putinţă a nu deznădăjdui, dacă nici o rugăciune nu ajunge la urechea Celui Preaînalt? Oricât de întărit ar fi fost omul în anii ce au trecut, în via părtăşie cu Cel ce singur Este, starea părăsirii de către Dumnezeul de acum iubit ne aruncă duhul într'o grea nedumerire: Ce se întâmplase cu mine atunci? Este oare cu putinţă ca Dumnezeu, aşa cum L-am cunoscut, într'atât să Se îndepărteze, ca nici unul din strigătele sufletului meu rănit să nu-L atingă?... Astfel de

gânduri turbură şi clatină mintea. Răspunsul final, cu toate acestea, poate veni nu curând.

Când şi experienţa mea personală mi-a dat să înţeleg că poruncile lui Hristos, prin însăşi esenţa lor, sânt proiecţia vieţii Dumnezeieşti în planul nostru, atunci s'au limpezit cuvintele Domnului: „Fără de Mine nu puteţi face nimic" (Io. 15:5). În perioadele grele, când se năruiau toate strădaniile mele de a-mi armoniza întru totul viaţa cu învăţătura evanghelică, se întâmpla să mă rog aşa:

> „Vino, şi Însuţi săvârşeşte în mine voia Ta: poruncile Tale nu încap în inima mea cea strâmtă, şi mintea mea cea îngustă nu le atinge cuprinsul... Dacă însă nu doreşti a sălăşlui înlăuntrul meu, atunci eu negreşit în întuneric mă voiu duce... Ştiu, nu în chip năsilnic lucrezi Tu, ci rogu-Te, intră în casa mea cu stăpânire şi mă renaşte întreg: preschimbă întunerecul iadului mândriei mele întru cea a Ta smerită dragoste; schimbă cu Lumina Ta chipul firii mele urâţite, cât să nu rămână în mine nici o patimă carea să poticnească venirea Tatălui Tău împreună cu Tine (cf. Io. 14:21-23); fă din mine lăcaş vieţii Tale sfinte, carea Tu Însuţi mi-ai îngăduit a întrezări... Aşa Doamne, rogu-mă Ţie, nu mă lipsi de acest semn al bunătăţii Tale."

Adeseori ceasuri întregi treceau într'o astfel de rugăciune.

Mai târziu, sufletul credincios îşi recunoaşte alegerea de către Tatăl cel Bun tocmai prin chinuitoarele încercări ce i se trimit. Fără ele nimenea ar pătrunde în adâncurile gândului lui Dumnezeu pentru noi şi nu ar cunoaşte dragostea de care ne-a vorbit Hristos. În ceasurile părăsirii de către Dumnezeu începem a înțelege că tot ce se făcuse mai nainte – de departe nu este destul pentru mântuire, că fericita vecinicie încă nu este a noastră. O ascuțită nemulțumire de sine, trăită ca o respingere de sine, este prima dovadă a apropierii noastre de plinătatea dragostei pe care Dumnezeu ne-a poruncit-o: depăşirea cumplitului prag al întoarcerii asupră-şi. În rugăciunea născută din ura de sine, înlăuntrul nostru se desfăşoară o nouă fiinţare, de acum mai presus de lume, şi contemplăm măreţia lui Dumnezeu.

Desăvârşirea creştină este mai presus de om: este dumnezeiască. Domnul ne-a arătat-o în întruparea Sa. Nimeni nu a plecat de aici ajuns fiind la măsura Lui (cf. Flp. 3:12). Însă o oarecare apropiere a fost dată, mai curând nu multora (cf. Mt. 7:14), prin învăţătura şi pilda cărora şi noi ne însufleţim spre nevoinţa de a agonisi smerenia lui Hristos şi dragostea Sa. Focul ceresc care pătrunde viaţa Bisericii şi Tainele ei susţine de-a lungul veacurilor credinţa în Evanghelia care „nu este dupre om... nici de la om... ci prin descoperirea lui Iisus Hristos" (Gal. 1:11-12).

Mulţi se vor mântui, îndulcindu-se în noianul dragostei lui Hristos, dar nu mulţi sânt cei ce, nu fără frică,

dar totuşi vor fi primit această flacără încă în viaţa pământească. Îmi amintesc că Fericitul Stareţ Siluan, în pogorământul său către mine, într'o zi mi-a spus că firea noastră pământească nu poate răbda plinătatea harului; în vârtutea acestui fapt, arătarea lui Dumnezeu în slava Sa cea mai nainte de veci este cu putinţă doar pentru cea mai scurtă clipită; iar aceasta nu altfel decât după întărirea trupului şi a sufletului cu harul Sfântului Duh... Mai uşor este a purta cu mâinile goale cărbuni aprinşi, să zicem o sută de metri, decât a reţine acest har şi a rămâne viu (redau sensul exact, dar în cuvintele mele).

Purtătorii unei astfel de cunoaşteri îşi pun pecetea asupra unei mulţimi de credincioşi; mulţămită lor se menţine de-a lungul veacurilor realităţii istorice predania cea vie a vieţii duhului.

„Cunosc" pe Hristos doar cei ce au viaţa lăuntrică asemenea vieţii Sale pământeşti. După cuvintele Apostolului, în noi trebuie să se afle aceleaşi simţăminte, aceleaşi înţelegeri pe care le vedem în Hristos Iisus Care, Dumnezeu fiind prin esenţă, S'a defăimat pe Sine primind chipul nostru de robi şi S'a smerit pe Sine până la moartea cea de pe cruce (cf. Flp. 2:5-8). El este „piatra" lepădată de ocârmuitorii acestei lumi, dar care în adevărul fiinţării zace la temeiul a tot ce este. Când Focul pe care El l-a aruncat pe Pământ se atinge de inima omului, numai atunci află acesta puterea de a urma Lui în Ghethsimani şi pe Golgotha. A urma, bineînţeles, în duh, în adânca suferinţă a întregii noastre făpturi. Acest

fel de a cunoaşte pe Domnul Care „din cer S'au pogorât" pe Pământ şi mai departe în iad, duce la pregustarea în parte a Învierii.

Păşesc creştinii pe această cale de necuprins în cuvânt, întru neţărmurite zări ce se desfăşoară înaintea lor. Cunoaştere li se dă în propria experienţă a întunecatelor hăuri fără de fund şi contemplare în bucurie a Luminii Împărăţiei. De faţă este această Împărăţie pretutindenea, dar intrarea într'însa atârnă numai de Dumnezeu, întrucât ea nu este ceva „obiectiv" ca atare, ci este El Însuşi, Carele stăpânire are a ne primi întru Sine sau, ceea ce revine la aceeaşi, a sălăşlui întru noi cu vecinică sălăşluire. Atunci noi sântem în El şi El în noi; iar Viaţa Sa devine nestrămutat viaţa noastră.

II

Acea părăsire de Dumnezeu ce i-a fost dat Sfântului Siluan să o trăiască înainte de a i se arăta Domnul, în realitatea sa duhovnicească este „deşertarea" (*κένωσις*) Stareţului însuşi. În acea părăsire de către Dumnezeu, pe care a exprimat-o prin cuvintele „*Pre Dumnezeu a îndupleca este cu neputinţă*", se vădeşte Pronia lui Dumnezeu care i-a dat lui Siluan să se adâncească în întunecoasa deznădejde, să cerce murirea care îngrozeşte sufletul, să fie redus la o înmicşorare limită, în vârtutea îndepărtării lui Dumnezeu de la el. Însă tocmai această pogorâre la iad fusese pregătirea sufletului pentru a primi pe Hristos Care i S'a arătat întru putere mare. Lumina Dumnezeirii îl luminase şi harul Duhului Sfânt

îl preaplinise întreg, până şi în trup; viaţa nefăcută îl îmbrăţişase iar „deznădejdea – deşertarea" s'a preschimbat în „smerenia lui Hristos care este de nedescris." Să vedem cum scrie Siluan despre experienţa sa.

> „Domnul m'a învăţat să-mi ţin mintea în iad şi să nu deznădăjduiesc, şi astfel se smereşte sufletul meu. Dar aceasta încă nu este adevărata (adică Dumnezeiasca) smerenie, care este *de nedescris*...
> Smerenia lui Hristos locuieşte în *cei mai mici*; ei se bucură că sânt *mai mici*. Aşa mi-a dat să înţeleg Domnul.
> Scriu despre aceasta pentru că *sufletul meu cunoaşte pre Domnul*. Numai celor smeriţi li se arată Domnul în Duhul Sfânt.
> Smerenia este Lumina în carea noi putem zări Lumina-Dumnezeu.
> Cel ce a cunoscut pre Dumnezeu în Duhul Sfânt, acela de la Dânsul (Hristos-Dumnezeu) s'a învăţat smerenia şi s'a asemănat Învăţătorului Hristos, Fiul lui Dumnezeu (cf. Mt. 11:29), s'a făcut asemenea Lui (lui Hristos)."
>
> (cf. *Stareţul Siluan*, cap. III)

Nimenea dintre cei născuţi pe Pământ nu atinge plinătatea lui Hristos în lumea aceasta. Hristos este o minune care ne uimeşte: Dumnezeu atotputernic, El Se smereşte prin întrupare în toate suferinţele ce au urmat acesteia, până şi în moartea pe cruce şi pogorârea în iad. Minunea constă în faptul că în chipul nostru de rob

(cf. Flp. 2:7-8) El a făcut arătată desăvârşirea deşertării dragostei lui Dumnezeu: *„Săvârşitu-s'a"* (Io. 19:30; 17:4). Nimeni nu se poate compara cu El, însă o analogie trebuie să fie dată măcar câtorva, pentru a *„cunoaşte pe Dumnezeu în Duhul Sfânt."*

„Eu Pavel, cel legat al lui Iisus Hristos pentru voi... de veţi fi auzit iconomia harului lui Dumnezeu ce s'a dat mie... Căci dupre descoperire au arătat mie taina... care cetind, puteţi cunoaşte priceperea mea în taina lui Hristos... prin Evanghelia căreia m'am făcut slujitor dupre darul harului lui Dumnezeu care s'a dat mie dupre lucrarea puterii Lui. Mie, *celui mai mic* decât toţi sfinţii, datu-s'a harul acesta..." (cf. Ef. 3:1-8).

„Prin toată rugăciunea şi cererea rugându-vă... pentru toţi sfinţii, şi pentru mine, ca să se dea mie cuvânt întru deschiderea gurii mele cu îndrăzneală a arăta taina evangheliei" (cf. Ef. 6:18-19).

Apostolul Pavel cerea Efesenilor să se roage pentru el, ca să i se dea cuvânt spre a vesti cu îndrăznire „taina buneivestiri (a evangheliei)" ce i se descoperise lui. Cu cât mai mult am nevoie eu de rugăciunile tuturor şi fiecăruia, pentru ca să pot înfăţişa în chip credincios unul din cele mai importante aspecte ale vieţii creştine. În cazul meu nu este vorba de vreo descoperire deosebită, dat totuşi este vorba despre un lucru foarte important, precum mi-a dovedit-o experienţa duhovnicească: să amintesc ceea ce în cea mai mare parte omenirea a uitat – cunoaşterea căilor mântuirii. Şi aşa, stăruitor vă cer: rugaţi-vă pentru mine.

Mare este geniul Fericitului Stareț Siluan, la picioarele căruia mi-a îngăduit Pronia să ajung. El vorbea și scria despre stări ce îi fuseseră date, în cuvinte simple, înțelese numai de cei care înșiși trăiau în aceeași atmosferă ca și Siluan. Mi-a fost dat să discut cu unii dintre cei mai însemnați reprezentanți ai theologiei academice. Îmi era vădit că până și aceia dintre ei care cunoșteau scrierile Sfinților Nevoitori din vechime, din Eghipet și din Palestina, nu cunoșteau ca experiență vie cele despre care purtau mărturie Părinții. Iată pentru ce m'am hotărât să încerc, fie și în parte, să fac descoperit caracterul deosebit al acelei lumi în care petrecea duhul Starețului; să înfățișez cumva acea realitate cuprinsă în cuvintele lui „simple", de pildă: „Am început să fac așa cum m'a învățat Domnul; și mintea mi s'a curățit, iar Duhul mărturisea sufletului mântuirea." Ce anume sânt „mintea curată" și „mărturia Duhului"?

Îndrăznirea spre această trudă o aflu din faptul că, pentru rugăciunile Starețului, și eu am fost pus în aceeași perspectivă duhovnicească. Da, eu nu am cunoscut în deplinătate acea măsură a binecuvântării pe care Domnul a revărsat-o asupra lui; însă și mie, cel mai de pe urmă dintre oameni, totuși mi-a fost dat să trăiesc o apropiere a aceleiași experiențe. În vârtutea apropierii stărilor trăite în unele clipe ale vieții mele, cu cele pe care le-a cercat Starețul, îndrăznesc să cuvântez despre această înaltă temă. Ca urmare, neapărat vom atinge adânci probleme dogmatice.

„Pre Dumnezeu a îndupleca este cu neputinţă" – gândea Stareţul. Îl năvălise duhul deznădejdii: i se părea că Dumnezeu îl lepădase pentru totdeauna şi că nu mai era mântuire pentru el, ci limpede se zărea în suflet *vecinica pierzanie* (vezi *Stareţul Siluan*; cf. trad. rom. *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 197.) „Duhul acesta este atât de greu şi de chinuitor, că este înfricoşător şi să pomenesc despre el. Sufletul nu este în putere a îl răbda multă vreme... m'am dus în biserică... şi, căutând la icoana Mântuitorului, am spus: Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte pre mine, greşalnicul. Cu aceste cuvinte, am văzut la locul icoanei pre Domnul *cel viu*, şi harul Sfântului Duh mi-a umplut sufletul şi întreg trupul. Şi astfel în Duhul Sfânt am înţeles eu că Iisus Hristos este Dumnezeu. Şi cu dulceaţă doream a suferi pentru Hristos."

Însuşi *faptul* arătării Domnului *Celui Viu* lui Siluan, curând după ce îl ajunsese încercarea, dovedeşte că în acel ceas starea Sfântului Siluan nu era atât de departe de starea lui Hristos pe Golgotha: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, căci m'ai părăsit?" (Mt. 27:46). Ştim că cel ce contemplează ceva Dumnezeiesc trebuie însuşi să se afle într'o stare analogă celei contemplate.

Hristos, după strigarea Sa, Şi-a dat Duhul în mâinile Tatălui. Şi ce s'a petrecut cu Siluan?... Într'o întristare de moarte, se duce la biserică, şi abia rostind rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă", L-a văzut Viu; şi întreaga sa fiinţă s'a umplut de focul harului Sfântului Duh până la limita puterilor. Din pricina vedeniei a ajuns într-o deplină istovire, şi Domnul S'a

ascuns. Însă prin Duhul lui Dumnezeu, Siluan a fost dus la cer unde a auzit graiuri de negrăit.

Mai târziu Stareţul întărea că atunci când Domnul Însuşi Se arată în Lumină mare sufletului, acesta nu poate să nu recunoască într'Însul pe Făcătorul şi Dumnezeul său: „Domnul meu şi Dumnezeul meu!" – a spus Apostolul Thoma lui Hristos Iisus Cel din morţi înviat (Io. 20:28). Şi Saul-Pavel, pe calea către Damasc, în aceeaşi Lumină a recunoscut pe Hristos-Dumnezeu. Străină şi deosebit de aparte este viaţa creştinului: părăsirea de către Dumnezeu şi întunerecul vecinicei pierzanii se împletesc cu ivirea lui Dumnezeu în Lumină Nefăcută. Tot aşa şi harul pomenirii morţii arată vecinicia mai întâi în chip negativ, cu alte cuvinte, ca pe o atotcuprinzătoare stingere a fiinţei, dar apoi se preschimbă în primirea Luminii învierii.

Domnul Iisus a întrebat pe Tatăl: „De ce m'ai părăsit?" Noi ştim lămurit că în planul Dumnezeirii, ontologic aceasta nu s'a putut întâmpla; cu alte cuvinte, ca Tatăl să se îndepărteze de Cel împreună-vecinic şi de-o-fiiere Fiul Său, în Care Şi-a vărsat întreaga plinătate a Fiinţei Sale celei din veci. Cum atunci să înţelegem ce anume s'a întâmplat cu „omul Hristos Iisus" (1 Tim. 2:5)? Din experienţa lui Siluan, precum şi a tuturor marilor nevoitori ai buneicinstiri din veacurile trecute, noi zărim o împreunare a stării apăsătoare a părăsirii de către Dumnezeu cu o încordare-limită de a păzi poruncile lui Dumnezeu (Io. 5:30; 10:18; 14:31; 15:10;

18:11). Constatăm acest fapt, însă nu-i aflăm nici o lămurire, mai cu seamă când este vorba de Dumnezeul-Om Hristos. În realitate, în aceste rare împrejurări de părăsire proniatoare de către Dumnezeu, trebuie să întrezărim o nemăsurată măreţie a darului lui Dumnezeu. În afara unei astfel de experienţe este greu de înţeles îndumnezeirea poruncită a omului căzut.

Evenimentul despre care ne este cuvântul este „deşertarea" dragostei lui Dumnezeu. Hristos Iisus, „în chipul lui Dumnezeu fiind", în esenţa Sa – Dumnezeu Cel ce Este; sau cum se exprima Apostolul Pavel, „chipul lui Dumnezeu fiind", S'a micşorat pe Sine: S'a smerit în actul ascultării Tatălui până la deplina lepădare a voii Sale omeneşti, până şi la moartea pe cruce.

„Întristat este sufletul Meu până la moarte... Şi mergând puţin mai nainte, au căzut pre faţa Sa, rugându-Se şi zicând: Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta; însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu. ...Şi s'a făcut sudoarea Lui ca picături de sânge picând pre pământ (cf. Mt. 26:38-39; Lc. 22:44). ...Iarăşi a doua oară mergând S'au rugat, zicând: Părintele Meu, de nu poate trece acest pahar de la Mine, ca să nu-l beau, fie voia Ta. ...Şi S'au rugat a treia oară, acelaşi cuvânt zicând" (cf. Mt. 26:42 şi 44). Şi tocmai pentru aceasta „Dumnezeu pre Dânsul au preaînălţat, şi au dăruit Lui Nume care este mai presus de tot numele" (cf. Flp. 2:6-9).

Cel preaînălţat Hristos-omul, de nimeni nu este ajuns în nevoinţa deşertării Sale. A se da unei cazne de ocară, rânduite răufăcătorilor; a atârna pe cruce dezgo-

lit înaintea Maicii Sale, înaintea femeilor care-I slujeau; a fi părăsit de ucenici; a vedea deplina năruire a propovăduirii Sale... Şi cine va socoti toate cele ce purta înlăuntrul Său în acele zile?

Şi deci, acest chip al părăsirii de către Dumnezeu este celălalt pol al Dragostei lui Dumnezeu. Iată dragostea poruncită nouă de către Hristos în astfel de înfricoşate cuvinte: „De vine către Mine cineva, şi nu urăşte (tot ce îi este drag), încă şi sufletul său, nu poate ucenic al Meu să fie" (cf. Lc. 14:26 şi 33).

Rar cui i s'a dat de-a lungul istoriei Bisericii pronia de a trăi părăsirea de către Dumnezeu în măsura în care s'a învrednicit Siluan, robul Dumnezeului Celui Înalt. Când Lumina cea mare l-a luminat în vederea lui Hristos, atunci ceea ce părea a fi durerea de moarte a părăsirii de către Dumnezeu s'a preschimbat în *„smerenia lui Hristos*, care este de nedescris"; care este aspectul fiinţial al dragostei fără de început a lui Dumnezeu Treimea. Dumnezeu, absolut în nemăsurata Sa putere, este absolut într'un chip de neajuns şi în „deşertarea-smerenia" Sa.

Tot cel ce fierbinte a iubit pe Iisus Hristos, Dumnezeu-Făcătorul nostru şi Dumnezeu-Mântuitorul, neapărat va trăi două stări care par potrivnice: pogorârea în iad şi înălţarea la ceruri. Sfântul Pavel vorbeşte astfel despre aceasta:

„Mie, celui mai mic decât toţi sfinţii, datu-s'a harul acesta, a binevesti neamurilor cea neurmată bogăţie a lui Hristos, şi a lumina pre toţi, ce este iconomia tai-

nei celei din veci ascunse în Dumnezeu, Cela ce toate au zidit prin Iisus Hristos, ca acum, prin Biserică, să se facă cunoscută începătoriilor şi stăpâniilor întru cele cereşti cea de multe feluri înţelepciunea lui Dumnezeu, dupre înainte-tocmirea vecilor, carea au făcut întru Hristos Iisus Domnul nostru, întru Carele avem îndrăznire şi apropiere cu încredere, prin credinţa Lui. Pentru aceea, vă rog să nu pregetaţi din pricina necazurilor mele cele pentru voi, carea este slava voastră. Pentru aceea, plec genunchele mele către Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, dintru Carele toată părinţia în cer şi pre pământ se numeşte, ca să dea vouă, dupre bogăţia slavei Sale, cu putere să vă întăriţi prin Duhul Lui întru omul cel dinlăuntru, ca să locuiască Hristos prin credinţă în inimile voastre, ca întru dragoste fiind înrădăcinaţi şi întemeiaţi, să puteţi cunoaşte împreună cu toţi sfinţii ce este lăţimea şi lungimea şi adâncul şi înălţimea, şi să cunoaşteţi dragostea lui Hristos cea mai presus de cunoaştere, ca să *vă pliniţi întru toată plinătatea lui Dumnezeu*" (Ef. 3:8-19).

Diapazonul vieţii creştine merge nemăsurat mai departe decât auzul obişnuit al oamenilor. „Mai departe" – şi în jos şi în sus. Din nefericire mulţi sânt care nu aud minunatele unduiri ale cântului dumnezeiesc care ne ajung din adâncurile de neurmat ale Fiinţei celei mai nainte de veci. Celui ce crede în Dumnezeirea lui Hristos, şi în vârtutea acestei credinţe îşi zideşte viaţa pe piatra cuvântului învăţăturii Lui (cf. Mt. 7:24-27), i se deschid adâncurile tăinuite şi neatinse celor ce nu au

primit pe Hristos ca pe adevăratul Dumnezeu, ca Autoritatea întrutotsfântă şi absolută (cf. Mt. 23:8) – *Autoritatea*, nu o silnicie, ci cea a *Adevărului faptului Celui Fără-de-început şi al Dragostei Desăvârşite.*

Fericitul Stareţ deosebea două feluri de smerenie: cea ascetică şi cea Dumnezeiască. Nu mult înaintea sfârşitului său, la întrebarea mea, „Stareţ, vreţi să muriţi?" – el a răspuns: „Încă nu m'am smerit." Nu am nici o îndoială că avusese în vedere smerenia de nedescris a lui Hristos (cea Dumnezeiască), pe care niciodată nu a putut să o uite. Amintindu-şi de ea, scria astfel: „Fericit sufletul carele şi-a păzit curăţia sufletească şi trupească: iubeşte pre el Domnul şi îi dă harul Sfântului Duh; şi harul leagă sufletul atât a iubi pre Dumnezeu, cât din dulceaţa Duhului Sfânt nu se mai poate rupe de Dumnezeu, şi cu nesaţ tânjeşte către Dânsul, căci dragostea lui Dumnezeu nu cunoaşte sfârşit. Măcar că eu cunosc un om (era el însuşi) pe care l-a cercetat Milostiv Domnul cu al Său har, şi dacă l-ar fi întrebat Domnul: „Voieşti să-ţi dau mai mult har?" – atunci sufletul, neputincios în trup, ar fi zis: „Doamne, Tu vezi că de va fi mai mult, nu voiu răbda, şi voiu muri" (cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 84). Câtă vreme ei sânt încă în trup, încordările limită se dau la foarte puţini nevoitori, iar aceasta doar pentru o clipită, în care însă se descoperă vecinicia ce nu are întindere.

Neputincios îmi este cuvântul. Văd că nu numai „smerenia lui Hristos", ca desăvârşire a dragostei Dum-

nezeieşti, este de nedescris, dar că pentru mine şi multe alte laturi ale acestei vieţi îmi sânt tot atât de negrăite. Poruncit ne este tocmai desăvârşirea Dumnezeiască pe care nu o ajungem – însă a cărei singură dorirea ne dă a simţi din toată fiinţa că de noi s'a atins Dumnezeirea Absolută. Ea atrage sufletul către Sine, iar sufletul suferă că nu este în putere a cuprinde această viaţă – şi aşa, răstignit îşi petrece anii pe Pământ. Şi nu poate să se pogoare de pe această cruce nematerială, căci de fiecare dată când se „pogoară", fie şi în parte, se împuţinează în el şuvoiul adevăratei vecinicii (cf. Mt. 27:40).

Creştinismul, se poate spune, nu este o oarecare doctrină filosofică, ci însăşi *viaţa*. Viaţa şi dragostea până în sfârşit, până la ura de sine. Iată care este cea „*mare taină a buneicinstiri*" (1 Tim. 3:16), „arătată nouă prin descoperirea" (cf. Ef. 3:3) în Hristos, dată în cuvântul Său, arătată în chipul „pipăit" al lui Hristos (cf. 1 Io. 1:1), şi care totuşi rămâne nepătrunsă, neatinsă, „de nedescris."

Stareţul Siluan în felurite chipuri exprima una şi aceeaşi idee: Dumnezeu şi toate cele cereşti se cunosc nu altfel decât în Duhul Sfânt. Şi este după darul aceluiaşi Duh Sfânt ce de la Tatăl purcede, că noi, în Biserica noastră cunoaştem fiinţial, din experienţă vie, „*deşertarea*" Fiului Tatălui – în actul Întrupării, în Pustie, în rugăciunea din Ghethsimani şi pe Golgotha. Acelaşi Duh Sfânt ne arată şi deşertarea ce ne stă înainte în moartea noastră.

Prin credința în Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, aceasta ni se face înțeleasă într'o oarecare măsură, dar oare putem noi merge mai departe?... Biserica ne învață să trăim nașterea Fiului în Sfânta Treime ca fiind deșertarea Tatălui Care Se dă întreg, în toată deplinătatea Ființei Sale Celei fără-de-început – Fiului. Și astfel Fiul este deopotrivă cu Tatăl în plinătatea absolută a Dumnezeieștii Ființe. Apoi observăm mișcarea inversă: Fiul, într'o tot atât de deplină dragoste de-sine-deșertândă, Se dă Tatălui și în Dumnezeirea și în omenirea Sa.

Este îngăduit oare omului să îndrăznească, depășind măsura experienței vii, a înțelege în viziunea minții sale părtășia Tatălui și Duhului Sfânt în moartea pe cruce a Fiului?

Fiul, prin Carele toate s'au făcut (cf. Io. 1:3), este Făcătorul Omului. El se întrupează; El primește în Ipostasul Său Dumnezeiesc chipul de „rob" (cf. Flp. 2:7) al ființării noastre, și ca urmare și suferința omenirii de după Cădere. În Sfatul cel mai nainte de veci al Treimii, această cale a răscumpărării omului căzut fusese deja hotărâtă. Oare nu este aceasta deșertarea de Sine a Tatălui, Care „așa au iubit lumea, cât și pre Fiul Său cel Unul-născut au dat, ca tot cela ce crede întru Dânsul să nu piară, ci să aibă viață vecinică" (Io. 3:16) în sânurile Dumnezeirii? Și Duhul Sfânt, Carele de la Tatăl purcede, trăiește cu aceeași dragoste care este și în Tatăl. Și astfel, Tatăl și Duhul sânt vecinic împreună-părtași în „*lucrul*" (Io. 17:4) care fusese încredințat

lui Iisus. Caracterul kenotic al iubirii desăvârşite ni s'a făcut arătat de către Dumnezeu. Iar acum *ştim* că nu este altă cale către deplinătatea îndumnezeirii noastre. „Săvârşitu-s'a; şi plecând capul, Şi-au dat duhul"... „Însuşi fiind ispitit, poate şi celor ce se ispitesc a ajuta" (Io. 19:30; Evr. 2:18). Astfel, trăim în nădejdea că în ceasul morţii noastre El va fi cu noi, dacă noi am fost cu El în nevoinţa noastră.

11
PENTRU DRAGOSTEA PÂNĂ LA URA DE SINE

Iisus Hristos – Dumnezeu fără-de-început, ne-a dat porunci care au însuşirea de a deschide mintea şi inima omului până la nemărginire. La început însă, cel ce crede în faptul că însemnătatea cuvântului Evangheliei este netrecătoare (Mt. 24:35) e călăuzit în tărâmul cel mai lăuntric al sufletului, punându-se însuşi necontenit sub judecata lui Dumnezeu: „Cel ce se leapădă de Mine şi nu priimeşte graiurile Mele, are pre cela ce judecă pre el: cuvântul carele am grăit, acela va judeca pre el în ziua cea de apoi. Că Eu de la Mine nu am grăit (ca om), ci Tatăl carele M'au trimis, Acela poruncă Mi-au dat ce voiu spune şi ce voiu grăi. Şi ştiu că porunca Lui viață vecinică este" (Io. 12:48-50). O urmare firească a năzuinței cucernice de a păzi poruncile va fi limpedea conştientizare de sine ca fiind neputincios. Dar printr'o grea nevoință de a petrece în duhul cuvintelor Domnului, mintea omului va ajunge să priceapă că poruncile lui Hristos, în esența lor duhovnicească, sânt Lumina Nefăcută a Dumnezeirii. Nici una din facerile noastre nu atinge desăvârşirea pe care o cere Atotsfântul Dumnezeu.

Lumina învățăturii Evangheliei ce s'a pogorât din ceruri luminează vederea noastră lăuntrică şi subțiază putința inimii de a primi; în vârtutea acestui fapt, ceea ce mai nainte ne fusese de neînțeles, de acum nu ni se mai poate tăinui: fiecare mişcare a inimii sau a gându-

chinul mi s'a preschimbat într'un folos de nemăsurat: cutremurul înaintea vecinicei pierzanii şi plânsul pocăinței – în chip tainic mă prefăceau întreg în „rugăciune." Duhul meu, slobod, fără vreo străduință a voinței, se înălța în contemplarea unor realități până atunci necunoscute: nesfârşitele prăpăstii ale ființei, întunecatele sălaşuri ale iadului, dar şi Cerul luminat de Lumina nefăcută.

Binecuvântat fie Numele Lui în vecii vecilor.

Nu aşteptați de la mine o descriere alcătuită în chip cuvenit a vieții sufletului meu în anii cei lungi ce au trecut. Pogorâtu-mi-s'a sufletul uneori până la cele mai de jos ale iadului; în alte clipe însă Domnul l-a înălțat până la ceruri. S'a aflat uneori şi pe acel hotar de nedefinit, de unde contempla şi Lumina Dumnezeirii, şi „întunericul cel mai din afară" ce umple sufletul de groază: una deosebită, nu asemănătoare cu frica în fața morții trupeşti. O, nu! – ea este calitativ altceva. Înaintea duhului mi se descoperea fericita vecinicie, încă de departe neajunsă, totodată şi întunericul cel din afara vremii, care se făcea cunoscut prin prezența lui înlăuntrul meu. Eram într'o sfâşiere: nefiind slobod de tirania patimilor, sufeream, şi în setea după bunul netrecător, tânjeam către Dumnezeu. Rugăciunea pocăinței mă înghițea pe de-a-ntregul. O putere subțire, nematerială, nevăzută, mă purta într'un tărâm al minții, duhovnicesc. „Acolo" eram singur: pământul se făcuse nevăzut; nu era nici soare, nici stele, nici oameni, nici vreo altă oarecare făptură; nici trupul nu mi-l simțeam. Se întâmpla: lumină ca atare nu vedeam, şi totuşi privirea

mea pătrundea în adâncuri nesfârşite. Sufletul, în dureroasă deznădejde, chema către Dumnezeu. Da, sânt păcătos, dar însetez după Dumnezeu, după Dumnezeul cel Sfânt. În amintirea mea nu rămăseseră fapte concrete din trecutul meu, în afara conştiinţei străpungătoare a înstrăinării de Dumnezeul pe Care Îl cunoscusem în anii copilăriei mele şi la începutul tinereţii. El se îndepărtase de la mine după ce Îl părăsisem în căutările nebune ale unui Absolut, chipurile mai înalt, suprapersonal.

Cu deosebită putere mă cuprindea o astfel de rugăciune când mă aflam de acum în pustie. Nu aş putea spune acum cât de îndelungate erau rugile mele în acea noapte sau în alta. Îmi amintesc că atunci când sufletul se întorcea la simţirea obişnuită, materialnică a lumii, simţământul duhovnicesc ce îl cercasem de la rugăciune în acel nesfârşit adânc tăcut şi mai presus de chip, rămânea cu mine, în mine. În acea nemărginire nu este nici sus, nici jos; nici înainte, nici înapoi; nici dreapta, nici stânga. Şi totuşi, venea o clipă când începeam să mişc, precum mi se părea; iar această mişcare eu o simţeam ca o cădere, şi un strigăt surd îmi irumpea din piept: Doamne, mântuieşte... Tu singur poţi fără nici o greutate să ajungi la mine, în fundul oricărui hău m'aş afla... Iar El mântuia.

Dar de ce „cădere”? Oare nu pentru că mintea mea nu mai putea sta în Cel vecinic? Căci după aceasta vedenia lua sfârşit.

Condiţiile pustiei erau priincioase unei astfel de rugăciuni, căci nu aveam nici o grijă în planul material:

eram singur. Dar asta nu înseamnă că rugăciunea în esenţa ei atârnă de situaţia noastră exterioară: ea este darul lui Dumnezeu legat de celălalt dar – pocăinţa (cf. Lc. 24:46-47). Pârga acestei rugăciuni am avut-o şi înainte de a mă sălăşlui la Athos; am avut-o şi în Mănăstire, dar cu o mai puţină intensitate şi mai rar. Ea duce omul dincolo de cadrul vremii. În însăşi starea rugăciunii, el nu se cunoaşte pe sine în categoriile Pământului: este în afara oricărei ierarhii sociale, şi chiar bisericeşti. Nu gândeşte la nimic altceva decât la Dumnezeu, şi stă înaintea Lui, unu înaintea Celui Unu.

În singurătatea peşterii mele am cunoscut unicul privilegiu de a mă da întreg unei astfel de rugăciuni fără grijă. Luni de zile mă stăpânea. Se întrerupea în ceasurile zilei pline de treburile lumeşti, dar când ziua cu trudele ei lua sfârşit şi liniştea nopţii se aşternea în peşteră, acea rugăciune din nou mă îmbrăţişa: iarăşi se ştergea totul din amintire, rămânea numai conştiinţa păcatului nematerial dar cumplit, care năştea în mine durere, ruşine, respingere şi chiar ură faţă de mine însumi. Şi din nou totul se contopea în plânsul pocăinţei, şi duhul meu ieşea în nemărginire de nenumit.

Eu totdeauna am fost cât se poate de zăbavnic spre a înţelege starea lucrurilor, spre a desluşi limpede cele ce se desfăşurau înlăuntrul meu. Vreme îndelungată petreceam fără gânduri. Acestea veneau în conversaţii, dar nu atunci când eram singur înaintea lui Dumnezeu. Nu theologhiseam, nu mă întorceam critic asupră-mi,

nu mă lipeam de stările care mă cercetau, chiar dacă petreceam într'un tărâm al minţii, nevăzut. Oare să numesc aceasta nebunie? Însă când această nebunie se depărta de la mine, de abia atunci înţelegeam paguba de neînlocuit în fiinţa mea duhovnicească. Atunci, prin acea rugăciune, mi s'a descoperit în parte înţelesul cuvintelor lui Hristos: „De vine către Mine cineva şi nu urăşte... încă şi sufletul său, nu poate ucenic al Meu să fie" (Lc. 14:26).

Mila lui Dumnezeu către mine s'a arătat prin faptul că mi-a dăruit un puternic avânt al suferinţei pocăinţei care mă trăgea către o rugăciune neostoită – una în care sufletul uita totul, nu-şi mai amintea de nimic, ci nealinat trăgea către Dumnezeul nevăzut, dar iubit, necunoscut dar înrudit, neajuns, dar apropiat. Nu aflu cuvinte să descriu bogăţia pe care Domnul mi-a dăruit-o.

Voiu încerca să dau un scurt răvaş al acelor gânduri care îmi veneau în inimă în ceasurile de scârbă ale amintirii rugăciunii pe care o pierdusem. Urmarea firească a pazei poruncilor Domnului este extrema noastră micşorare, adică deşertarea; fără sincera recunoaştere că sântem cu adevărat născătură a iadului în căderea noastră, nu vom putea niciodată ajunge la o deplină pocăinţă; printr'o deplină pocăinţă ne smulgem din îmbrăţişarea morţii „individuumului" egoist şi sântem duşi în contemplarea universalismului Dumnezeiesc al lui Hristos Care „ne-a iubit până în sfârşit" (cf. Io. 13:1). Când ne urâm pe înşine pentru răul care trăieşte în noi, atunci ni se deschid neţărmuritele zări ale iubirii

ce s'a poruncit nouă: în afara lui Hristos, niciodată nu vom îmbrăţişa întreaga lume în flacăra de viaţă făcătoare a harului ce se pogoară de Sus; nu vom zări dimensiunile fiinţiale ale „celei de a doua porunci:" „Să iubeşti pre aproapele tău ca însuţi pre tine" (cf. Mt. 22:37-40). Fericitului Stareţ Siluan i-a fost dată rugăciunea pentru întreaga lume ca însuşi pentru sine. Dea Domnul tuturor şi fiecăruia să vază Lumina unei astfel de rugăciuni, căci prin ea se reînnoieşte chipul cel zidit al Omului. Cine nu s'a apropiat de hotarele acestor stări, acela să nu îndrăznească fără frică şi fără ruşine a se numi creştin, conştientizându-şi până la durere nevrednicia de a purta acest nume. „De voieşte cineva să vie dupre Mine", acela să îşi lepede toate noţiunile şi conceptele sale de mai nainte, şi luându-şi crucea să urmeze Mie... „De vine cineva către Mine şi nu urăşte... încă şi sufletul său, nu poate ucenic al Meu să fie... nu este vrednic de Mine" (cf. Mt. 16:24; 10:37-38; Lc. 14:26, 33).

Mă înspăimântă gândul: Unde este, în ce constă nedreptatea mea înaintea lui Dumnezeu, care îmi îngrădeşte calea către acea deplinătate revărsată asupra capului Sfântului Siluan? Pomenirea rătăcirii mele din trecut se însoţeşte de simţământul ascuţit al deplinei mele nevrednicii de a sta înaintea unui *astfel* de Dumnezeu. Iar dacă în anume clipe ale vieţii mele m'am apropiat către acele hotare ale pocăinţei unde întreg omul se sfinţeşte, atunci aceasta a fost cu putinţă nu altfel decât pentru rugăciunile lui, ale Stareţului. Eu nu

am ajuns la măsura lui, dar totuşi ştiu că ceea ce scriu este *adevărat.*

„Dumnezeu dragoste este"; El este „Lumină, şi nici un întunerec întru el este" (1 Io. 4:8; 1:5). Dragostea lui Hristos, prin firea ei este Foc de viaţă făcător, aruncat din ceruri pe Pământ prin venirea Fiului lui Dumnezeu (cf. Lc. 12:49). Dragostea aceasta este viaţa nefăcută a lui Dumnezeu Însuşi. În limitele fiinţării noastre pământeşti, ea mistuie în noi tot ce îi este străin şi totodată ne umple de energia unei alte fiinţări, de negândit până atunci. Neapărat trebuie să ne umbreze puterea de Sus, care să ne învrednicească a cunoaşte acea Dragoste fiinţial. Fără o astfel de experienţă nimenea dintre oameni nu este în putere a înţelege poruncile aparent paradoxale ale Evangheliei: „Iubiţi pre vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pre cei ce vă blastămă, bine faceţi celora ce urăsc pre voi" (Mt. 5:44); şi în acelaşi timp: „De vine către Mine cineva şi nu urăşte pre tatăl său, şi pre mumă, şi pre muiere, şi pre copii, şi pre fraţi, şi pre surori, încă şi *sufletul* său (*viaţa* sa), nu poate ucenic al Meu să fie" (Lc. 14:26).

„Dumnezeul nostru foc mistuitor este" (Evr. 12:29). Dragostea lui Dumnezeu este miezul Fiinţării mai nainte de veci. În ea, în Dragoste, toate celelalte însuşiri ale Dumnezeirii îşi află expresia cea mai înaltă: Înţelepciunea, Împărăţirea, Puterea, Lumina. Ea cuprinde frumuseţea Împărăţiei celei din veci, celei neclătite. Dragostea lui Hristos este şi descoperirea Tainei dragostei Tatălui.

Dragostea lui Hristos, aflând o inimă gata să-i primească flacăra, se sălăşluieşte în ea. Dar această deosebită binecuvântare, în lumea de faţă nu dă linişte slujitorului său, până nu îşi săvârşeşte lucrarea (cf. Io. 17:4). Cuvântul despre rugăciunea născută dintr'o astfel de dragoste înfricoşează inima.

Dureroasă este cale ce duce la agonisirea sfintei Iubiri. Oare nu de aceea mulţi cad de la Creştinism, se abat de la calea răstignitoare a acestei iubiri la alte căi? Însă nu există altă cale, precum nu este alt Dumnezeu (cf. Io. 14:6).

„Duhul este osârduitor, dară trupul neputincios" (Mt. 26:41). De inima din pământ născută se poate atinge Lumina cea nezidită a dragostei lui Hristos în anume ceasuri alese. În ea se cuprinde vecinicia lui Dumnezeu; ea este singurul şi ultimul ţel al nevoinţei noastre.

Nici mintea noastră în căderea sa, nici inima, fără lucrarea Dragostei ce de la Tatăl purcede nu pot urma lui Hristos în Ghethsimani şi cu atât mai puţin pe Golgotha. Plânsul adânc din întreaga noastră fiinţă, din pricina acestei iubiri a cărei prezenţă arde înlăuntrul nostru în timpul rugăciunii pentru lume, poate atinge o intensitate care depăşeşte puterea noastră de a o răbda. Atunci iese duhul nostru în vecinicia lui Dumnezeu, şi rugăciunea încetează. Astfel, durerea premerge fericita ieşire a duhului nostru către Dumnezeu. După întoarcerea sa însă, sufletul cearcă o dulce linişte şi acea pace despre care Apostolul Pavel spunea că ea „covârşeşte toată mintea" (Flp. 4:7).

Nu fără o anume subţire tristeţe vine înapoi conştientizarea chipului obişnuit al simţirii vieţii. Curând întâlneşte sufletul din nou aceeaşi realitate ca şi înainte, şi din nou primeşte multe răni. Urmând lui Hristos din toată puterea fiinţei – duhul omului simte această lume văzută ca pe cămara strâmtă a unei temniţe: toată buna sa mişcare se poticneşte de sălbateca împotrivire a puterilor întunecoase.

„Dumnezeul nostru Dragoste este, ...El este Foc mistuitor." Nicidecum nu este uşor a te apropia de acest Foc. De departe nu este fără primejdie dacă cel ce vorbeşte despre Sfântul Foc se va întinde la cuvânt. Sufletul se chirceşte, din frica de a se arăta nevrednic de el după ieşirea de aci.

Mulţi ani, mai cu seamă la Sfântul Munte, în pustie, precum şi la Mănăstire, mintea mea, în tânjirea ei către Dumnezeu, se lepăda de trecut. „Se lepăda" nu printr'o încordare a nevoinţei, ci atrasă de rugăciunea pocăinţei. Dar, din vremea când am fost pus duhovnic, uneori era nevoie să-mi „amintesc" cele trăite în trecut. Acum însă, îndeletnicit fiind cu „spovedania" şi totodată biografia mea duhovnicească, nu fără recunoştinţă observ că multe clipe ale atingerii Degetului lui Dumnezeu s'au întipărit neşters pe trupul vieţii mele. „Scrie" Duhul Dumnezeului Celui Viu „nu în lespezi de piatră, ci în lespezile cele de carne ale inimii" (cf. 2 Cor. 3:3). Cele scrise de Dumnezeu s'au făcut cuprinsul fiinţei mele.

Ce anume voiesc să spun prin toate acestea? Faptul că prin pocăinţa până la ura de sine ce mi s'a dat, în chip neaşteptat am cercat o lume minunată şi Lumina nefăcută m'a înconjurat, mi-a pătruns înlăuntru, m'a făcut şi pe mine lumină asemenea Ei, mi-a dat să trăiesc Împărăţia Dumnezeului Dragostei, Împărăţie căreia „nu este sfârşit" (cf. Lc. 1:33).

Mă uimeam şi nu încetez a mă uimi de smeritul pogorământ al Atotţiitorului Dumnezeu, până şi la nimicnicia mea. Dar El ne-a dat porunca: „Vedeţi să nu defăimaţi *vreunul* din aceştia mici... că nu este voia înaintea Tatălui vostru cel din ceruri ca să piară unul din aceştia mici" (vezi Mt. 18:10-14).

Vedem că El Însuşi trăieşte potrivit poruncilor ce ne-a dat. În poruncile Evangheliei se cuprinde Descoperirea de Sine a lui Dumnezeu. Cu cât mai adânc pătrundem noi în duhul lor, cu atât mai concretă ni se face vederea lui Dumnezeu. Iar când aceste porunci, prin binecuvântarea Lui, se vor face singurul principiu al întregii noastre fiinţe – şi vremelnică şi vecinică – *atunci* şi noi ne vom face asemenea Lui, căci Îl vom vedea *precum este*" (1 Io. 3:2).

Dumnezeu dragoste este.

12
PENTRU LUMINA NEFĂCUTĂ

La temeiul vieţii creştine zace actul întrupării lui Dumnezeu. În trupul nostru, cel de El făcut, ne-a arătat desăvârşirea Sa cea dintru început. Mulţămită acestui fapt deţinem un criteriu concret spre a ne judeca: oare cât de îndepărtaţi sântem de El, sau cât ne apropiem de Fiinţa Sa cea mai presus de lume. Asemănându-ne Lui în mişcările lăuntrice ale inimii, în felul gândirii noastre, în reacţiile noastre faţă de tot ce ni se întâmplă în planul Pământului, prin însăşi aceasta ne facem asemănători Lui şi în Dumnezeirea Sa. Evangheliile Îl înfăţişează cu destulă limpezime, iar experienţa vieţii în El ne este arătată în Cărţile Apostolilor. Poruncile Sale sânt Lumina Nefăcută, în care El ni se descoperă „precum este" (cf. 1 Io. 3:2). „Eu sânt lumina lumii; cela ce urmează Mie nu va umbla în întunerec, ci va avea lumina vieţii" (Io. 8:12).

Minunate sânt lucrările acestei Lumini asupra noastră: într'o nesfârşită uimire căutăm asupra minunii nepătrunse a ivirii noastre în această lume. Actul înfăptuirii a tot ce fiinţează este o taină care ne trage către El. Dar înainte de a fi luminaţi de Sus, petrecând în întunericul necunoaşterii, noi parcurgem cu o îngreuitoare nedumerire dureroasă calea devenirii noastre întru Fiinţă: De ce oare, pentru a zidi fii lui Dumnezeu dintru „nimic", a fost nevoie de acest proces complex al naş-

terii duhului nostru într'un trup alcătuit din stihiile pământului? Cum este cu putință a înjuga duhul, asemănarea Absolutului, cu pământul? Duhul nostru se strâmtorează în aceste chingi: el este nemuritor prin firea lui, trupul nostru însă este supus stricăciunii şi morții. De unde – lupta încordată: duhul tânjeşte către Dumnezeu; el voieşte şi trupul să şi-l vadă nestricăcios, în stare a-i urma înălțarea, trupul însă trage în jos, către pământul din care a fost luat, şi împărtăşeşte duhului propria-i moarte.

Neînțelegând nimic în mine însumi, istovit de necontenite ciocniri şi de contradicții de nelimpezit, am încercat să fac experiența de a mă pune în poziția Făcătorului şi am cugetat: Cum aş fi făcut eu lumea? Închizându-mă în întuneric şi în linişte, mi-am concentrat gândul spre această sarcină. Purcezând de la experiența ființei pe care o aveam deja şi ținând în minte greutățile pe care le suferisem, din câteva amănunte ale celor degrab trecătoare, de zi cu zi, m'am îndreptat spre orizonturile tot mai largi ale ființării cosmice. Şi ce s'a întâmplat? În loc să aduc îmbunătățiri în zidirea „dezlânată" a lui Dumnezeu, curând m'am aflat într'o uimire față de Mintea care cu atâta *cunoaştere* a zidit Cerul şi Pământul. Mi-era neplăcut, dar în acelaşi timp şi îmbucurător să-mi descopăr neputința. Iar mintea-mi copilăroasă zâmbea Tatălui aşa cum zâmbeşte pruncul din leagăn către mama sa. Şi o nespusă bucurie față de *înțelepciunea* de neurmat a lui Dumnezeu mi-a preaumplut sufletul. Undeva în depărtare, în adâncurile de neajuns ale cerului, o Lumină ce palid strălucea îmi în-

sufla o rugăciune de slavoslovie şi năştea în mine setea de a mă împărtăşi cu toată măreaţa Lucrare de zidire a lumii, a Făcătorului. Când se întâmpla să pictez peisaje sub cerul albastru, unii oameni se apropiau din spate şi îndelung şi tăcut urmăreau lucrarea mea. Aşa aş fi vrut să fi stat nu departe de Cel Atotțiitor şi să mă îndulcesc urmărind cu privirea însuflarea Sa înfăptuitoare.

Astfel de trăiri se răscolesc în tine în acele vremi când moartea te priveşte în față sau când amenință a-ţi răpi pe vreunul din cei iubiți. Îndrăznelile mele erau copilăreşti, însă amestecate cu o nemulţumire de Dumnezeu. În Biblie am aflat cuvinte care exprimau îndeaproape trăirile mele. „Zis-au Domnul lui Iov prin volbură şi prin nouri: Cine este cel ce ascunde de Mine sfatul şi ține în inimă graiuri, şi socoteşte să le ascunză de Mine? Încinge ca un bărbat mijlocul tău, şi te voiu întreba, iar tu să-Mi răspunzi. Unde ai fost când am temeluit pământul? ...Cine au pus măsurile lui? ...Pre ce s'au întărit stâlpii lui, şi cine este acela ce au pus preste dânsul piatra cea din capul unghiului? Când s'au făcut stelele, lăudatu-M'au cu glas mare toţi îngerii Mei. ...Au venit-ai la izvoarele mării, şi în urmele adâncului ai umblat? Deschisu-s'au ţie cu frică porţile morţii? ...În ce pământ mâne lumina, şi al întunerecului loc care este? ...Cine au pus înțelepciunea în inimă, sau cine au dat simțirii înțelegere? ...Şi iarăşi au răspuns Domnul Dumnezeu lui Iov, grăind: Au cel ce se întrece cu Atotțiitorul, povățui-L-va încă? Cel ce mustră pre Dumnezeu, răspunză-i... Şi răspunzând Iov, a zis către Domnul: Ştiu că toate poţi, şi nimic este Ţie cu nepu-

tință. ...Cine va povesti mie cele ce nu am știut, lucruri mari și minunate, de carile nu am avut știință? ...Cu auzul urechii Te-am auzit mai nainte, dar acum ochiul meu Te-a văzut. Pentru aceea m'am defăimat și m'am topit, și *m'am socotit pre sinemi pământ și cenușă.* (Cartea lui Iov, stihuri din cap. 38-42).

Cercetându-ne printr'o facere, printr'o viață după poruncile Domnului, ne vom vedea până în sfârșit stricăcioși și neputincioși pentru bine. Îngroziți de noi înșine, ne căim înaintea lui Dumnezeu, Îi cerșim a ne tămădui de moartea care ne-a lovit. Ajungem să fim gata a rupe cercul strâmt al voii noastre individuale și întru totul a ne da voii Sale celei sfinte și desăvârșite. O, grea este această nevoință, mai cu seamă la început, dar într'însa aflăm putința de a ne adăogi șuvoiului veciniciei Lui. Nădăjduind la Dumnezeu în clipele primejdiei, adunându-ne duhul către El, și noi vom putea primi atingerea suflului nemuririi Lui. Prin smerenie și printr'o arzândă pocăință vine acest mare dar. Străină minune: Cu cât mai mult *văd* pe Dumnezeu, cu atât mai înflăcărată mi se face pocăința, căci cu atât mai limpede îmi conștientizez nevrednicia înaintea Lui. Și aceasta minune neschimbat se repetă din veac în veac. Iată o pildă din Vechiul Legământ: „Văzut-am pre Domnul șezând pre scaun înalt și... Serafimi stau împrejurul lui... și strigau unul către altul, și ziceau: Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Savaoth, plin este tot pământul de slava Lui. ...Și am zis: *O, ticălosul de mine*, că *m'am umilit*, fiindcă sânt om, buze necurate având... Și pre împăratul, Domnul Savaoth, am văzut cu ochii mei. Și s'a tri-

mis la mine unul din Serafimi, şi în mână avea un cărbune de foc, pre carele luase cu cleştele din altar. Şi l-a atins de gura mea şi a zis: Iată s'a atins acesta de buzele tale, şi va lua fărădelegile tale, şi păcatele tale va curăţi" (cf. Is. 6:1-7).

Din Noul Legământ uimitoare este pilda Apostolului Pavel. El şi-a simţit păcatul de abia după ce, pe calea către Damasc, i s'a înfăţişat Domnul în marea Lumină a Dumnezeirii Sale, şi apoi s'a depărtat în pustie (vezi Gal. 1:17) spre a aduce pocăinţă Celui pe Care Îl prigonise. Cumplit îi fusese trecutul. Până la întâlnirea cu Hristos, Pavel putea crede că, asemenea proorocului Ilie, şi el aşijderea „râvnea Domnului Atotţiitorul" (cf. 3 Împ. 19:10; Io. 16:2). Şi dintr'o dată tot ceea ce mai nainte trăise ca lumina şi dreptatea lui Dumnezeu s'au înfăţişat viziunii sale duhovniceşti, de acum ca întuneric şi vrajbă împotriva lui Dumnezeu (cf. Iac. 4:4; Lc. 11:35). Şi cu durere mare s'a cunoscut pe sine păcătos, mai mult decât toţi ceilalţi: „Hristos Iisus au venit în lume pre cei păcătoşi a mântui, dintre cari *cel dintâi* sânt eu" (1 Tim. 1:15); „Hristos au murit pentru păcatele noastre... S'au îngropat... au înviat a treia zi dupre Scripturi... S'au arătat lui Chifa, apoi celor doisprezece; dupre aceea... la mai mulţi decât cinci sute... Iar mai pre urmă decât toţi, ca unui *născut fără de vreme*, S'au arătat şi mie. Că eu sânt mai micul apostolilor, carele nu sânt destoinic a mă chema apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu" (1 Cor. 15:3-9). „Mulţămită aduc Celui ce m'au împuternicit, lui Hristos Iisus Domnului nostru, căci credincios m'au socotit puin-

du-mă întru slujbă, pre cel ce mai nainte eram hulitor şi prigonitor şi ocărâtor, ci *am fost miluit...*" (1 Tim. 1:12-13). Şi Petru, după lepădarea sa, „...ieşind afară, *a plâns cu amar*" (Mt. 26:75). Şi nimeni dintre oameni nu a fost fără de păcat, fără numai Preasfânta Fecioară Maria.

Multora li se poate părea de neînţeles, ba chiar paradoxală, înclinarea sufletului pe care o întâlnim în cei ce au cunoscut arătarea lui Dumnezeu în putere. Ei se recunosc cu adevărat vrednici de iad, însă Domnul pentru ei rămâne în veci binecuvântat. Viziunea nesfârşitei sfinţenii a smeritului Dumnezeu, pe de-o parte, şi simţul întunericului de iad ce trăieşte în noi pe de altă parte, duc pe om într'o astfel de stare, încât întreaga sa făptură se strânge într'o nestăpânită, *dureroasă* pornire către Dumnezeul cel sfânt. Împreună cu aceasta, o puternică scârbă de sine; şi un adânc plâns îi cuprinde sufletul. Durerea aceasta este duhovnicească, metafizică, de nerăbdat. Dorirea iertării, împăcării cu Dumnezeu, este asemenea unei sete de moarte. Este ceva greu de lămurit celor ce nu au cunoscut-o. Acest plâns, prin firea sa, este cu totul altceva decât plânsul sufletesc legat de catastrofele în planul vieţii ce are sfârşit (cf. 1 Cor. 15:42-46; Iac. 3:15; Iuda 19).

Când omul plânge din toată făptura sa, din *durerea* care îi vine din cunoştinţa urâciunii sale, atunci această durere întrece toată altă durere din afara sa, şi el chinuitor se trăieşte ca fiind mai rău decât toţi. Lumina Împărăţiei lui Dumnezeu, fie zărită pe Thavor, fie pe calea către Damasc, fie în alte împrejurări, atrage către sine,

însă este văzută ca una de neajuns, ca una care în chip nesfârşit depăşeşte vrednicia noastră sau, mai drept am zice – nevrednicia noastră. Rugăciunea izvorâtă din această sfântă *durere* poate să smulgă duhul omului într'altă lume; iar aceasta, cea pământească – este uitată; şi însuşi trupul, de acum nu mai este simţit. Părinţii au numit-o „iadul pocăinţei", care ne aseamănă cu Hristos, mergând către al Său iad al Dragostei. Oricât de greu ar fi acest „chin adamic", oricât de mare suferinţa, el este însoţit de bucuria chemării lui Dumnezeu şi de lumina vieţii celei noi.

Părinţii noştri, după darul harului, într'o experienţă de veacuri care se repetă din neam în neam, au întărit în chip categoric că nu este altă cale către Tatăl, Părintele Luminilor. Harul unei astfel de pocăinţe s'a dat lumii prin rugăciunea din Ghethsimani, prin moartea pe Cruce pe Golgotha, şi prin Învierea lui Hristos (cf. Lc. 24:47).

Nu fără de primejdie este a vorbi despre această temă în auzul celor necredincioşi şi, ca urmare, şi neştiutori în privinţa ei. Cei „sufleteşti" neapărat vor înţelege cuvântul de faţă într'un chip scâlciat, caracteristic lor. Fericitul Pavel scrie astfel: „Că cine ştie dintre oameni ale omului, fără numai duhul omului carele este într'însul? Aşa şi ale lui Dumnezeu nimenea le ştie, fără numai Duhul lui Dumnezeu. Însă noi nu am luat duhul lumii, ci Duhul cel din Dumnezeu, ca să ştim cele ce sânt de la Dumnezeu dăruite nouă; carile şi grăim, nu în cuvinte învăţate ale omeneştii înţelepciuni, ci întru cele învăţate ale Duhului Sfânt. Însă omul cel sufletesc nu priimeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu; că

nebunie sânt lui şi nu le poate cunoaşte, căci duhovniceşte se judecă. Dar cel duhovnicesc judecă toate, ci el de nimenea se judecă" (1 Cor. 2:11-15).

Înainte de a purcede să descriu cât îmi stă în putere lucrarea Dumnezeieştii Lumini, socotesc nu de prisos a vorbi pe scurt despre una din formele vedeniilor luminoase a cărei experienţă mi s'a dat. În anii coacerii tinereţelor mele, nu o dată mi s'a întâmplat ca într'o stare de încordată cugetare la tainele Fiinţei, să simt – să văd energia propriei mele gândiri asemenea luminii. Lumea vedeniilor minţii este în sine luminoasă. Ba încă şi mintea noastră, până la urmă, este „chipul Minţii Celei Dintâi", care este Lumină. Mintea aţintită asupra problemelor metafizice îşi poate pierde percepţia vremii şi a întinderii materiale: să iasă, cum ar fi, dincolo de hotarele lor. În anume astfel de împrejurări mi-am văzut mintea ca lumină. O astfel de stare omul o poate atinge din fire. Mai târziu mi s'a limpezit că cele descrise de mine se deosebesc calitativ de evenimentul ivirii lui Dumnezeu în Lumină Nefăcută.

> „Doamne, mi-este înfricoşat a grăi... iartă-mă, vindecă-mă, ajută-mi, nu Te depărta de la mine."

Apostolii pe Thavor s'au învrednicit a pătrunde în tărâmul luminii ce de la Tatăl purcede şi I-au auzit glasul mărturisind despre Fiul cel iubit. Aceasta însă a fost cu putinţă nu înainte ca ei să mărturisească Dumnezeirea lui Hristos (cf. Mt. 16:13 şi urm.).

Mi-a fost dat să trăiesc mai multe feluri de lumină şi de lumini: „lumina" însuflării artistice, care izvorăşte din frumuseţea lumii văzute; „lumina" contemplării filosofice, care se preschimbă într'o experienţă mistică; să adăogim aci şi „lumina" cunoaşterii ştiinţifice, a cărei vrednicie este întotdeauna neapărat relativă; am fost ispitit şi de arătări luminoase aduse de duhurile vrăjmaşe. Dar de abia în vârsta coaptă, când m'am întors la Hristos ca fiind Dumnezeu desăvârşit, m'a luminat Lumina cea fără-de-început. Această minunată Lumină, fie şi în măsura în care mi-a fost dat, prin bunăvoirea cea de Sus, să o cunosc, a stins tot restul, asemenea Soarelui care, răsărind, nu îţi mai îngăduie a zări până şi cele mai luminoase stele.

Biserica este întemeiată pe *piatra* mărturisirii *Dumnezeirii* lui Iisus Hristos (cf. Mt. 16:18). „...Mare este taina bunei cinstiri: Dumnezeu S'au arătat în trup..." (1 Tim. 3:16). „Întru început era Cuvântul... Şi Cuvântul trup S'au făcut, şi S'au sălăşluit întru noi... plin de har şi de adevăr" (Io. 1:1 şi 1:14). Cel împreună-fără-de-început Fiul Tatălui S'a făcut Fiu al omului. El S'a născut din Fecioara Maria. Măreţia Ei ca Maică a lui Iisus-Dumnezeu depăşeşte măsura omenească. Cu neputinţă este a o despărţi de Hristos-Dumnezeu; şi în acelaşi timp – Ea este *de-o-fiiere* cu noi întru totul. În stihira de la slujba Naşterii lui Hristos se subliniază că fiecare dintre făpturi a adus ceva propriu ei, „iar noi (oamenii)" o Maică. În afara acestei „istoricităţi", Întruparea ar putea să se clatine în ochii oame-

nilor, iar înţelesul „omenirii" lui Hristos s'ar putea pune sub semnul întrebării (doketism).

Faptul Întrupării lui Dumnezeu ocupă un loc central în toată istoria omenirii, în toată lumea zidită. Acest Eveniment a răsturnat toate încercările omeneşti de a cunoaşte Începutul Fără-de-început pornind de jos, chiar dacă uneori ele păreau geniale. Acum sântem învăţaţi să ne ferim de a atribui lui Dumnezeu conceptele minţii noastre pământeşti şi închipuirile ei bolnăvicioase. Nici una din ideile noastre, nici una din afirmările sau negările noastre, nicicum nu pot să-L schimbe pe Dumnezeu în Fiinţa Sa cea din veci (vezi Is. 55:8-9). Când năzuim a cunoaşte *adevărul*, mai întâi trebuie să dăm răspuns întrebării: Socotim noi oare pe Cel sau Ceea Ce este cu adevărat Fiinţa cea Dintâi, a fi Începutul a tot ce fiinţează, şi prin urmare Adevărul, indiferent dacă aceasta coincide sau nu cu ideea noastră, sau dintru bun început lepădăm tot ceea ce nu corespunde cu ideea sau dorinţele noastre în privinţa „Adevărului"? Personal, însetez a cunoaşte ceea ce adevărat *este*; şi atunci urmează să-mi asum sarcina *cum* să fiu cu *El*.

Cum să fiu cu El? Iată, El ni S'a descoperit, Cel Care a spus, nu ca vreun oarecare nebun, ci cu absolută conştientizare: „Eu sânt adevărul" (cf. Io. 14:6). Şi o covârşitoare majoritate de oameni s'a îngrozit. El nicicum nu se încadrează în tiparele gândirii noastre normale; poruncile Sale ne sânt cu desăvârşire de neatins; viaţa Sa este plină de astfel de suferinţe, încât sufletul nostru se îngrozeşte, iar El ne spune că nu este altă cale

decât numai a urma Lui. Ce ne rămâne – adică ce îmi rămâne să fac?

Eu am încercat alte căi, şi în chipul cel mai lămurit pentru mine m'am convins că acolo nu există Adevărul. M'am întors către El precum „cel risipitor", dar totuşi cu o nouă cunoaştere despre om şi despre fiinţă îndeobşte. Cuvintele Lui altfel îmi sunau decât înainte. Am crezut în El deplin. Iar aceasta nu pentru că *El* S'a potrivit cu schemele gândirii mele; sau fiindcă poruncile Sale mi s'au părut uşoare; sau pentru că a mă asemăna Lui în suferinţe am primit-o cu uşurătate. Nu. Dar nici acum nu voiu putea povesti acel proces adânc ce s'a petrecut înlăuntrul meu. Nu aflu nume spre a numi acea putere care, în chip reţinut, dar lucrător, mi-a tămăduit mintea şi inima. În cel mai intim lăcaş al inimii mele s'a rezidit ceva tainic, dar în acelaşi timp oarecum cunoscut din frageda mea copilărie. Creşterea aceasta a luat un chip aparte: când lua forma unei înaintări încete şi grele, când, cu năprasnice străfulgerări, mă smulgea de la tot ce nu este El. Socotesc că cele spuse erau nu altceva decât descoperirea de Sine (cf. Mt. 11:27) a lui Dumnezeu înlăuntrul duhului meu.

„Nimenea poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl, Cel ce M'au trimis" (Io. 6:44). Oare Tatăl Lui caută numai pe cei mari? Sau şi pe cei „mici"? Dacă cea de pe urmă este cu putinţă, atunci de ce aş exclude-o de la mine, chiar dacă şi sânt cât se poate de neînsemnat? Oare nu El a pus în mine o oarecare subţire intuiţie, care însă era mai adâncă decât toate cele-

lalte gânduri ale mele şi mai temeinică decât toate celelalte cunoştinţe? Oricum ar fi fost, dar când am crezut în Dumnezeirea lui Hristos cu o deplină neîndoială, atunci m'a luminat o Lumină nu de-a lumii acesteia. Şi într'o oarecare măsură asemenea lui Pavel, în Lumina Lui L-am cunoscut. Întâi am crezut cu credinţă vie, apoi mi s'a arătat Lumina. Oare nu aceeaşi se petrecuse cu Apostolii Petru, Iacov şi Ioan? Când ei, prin gura lui Petru, au mărturisit Dumnezeirea Lui, atunci, drept răspuns, El le-a spus: „Amin zic vouă: sânt unii din cei ce stau aci, cari nu vor gusta moarte până ce vor vedea pre Fiul Omului venind întru Împărăţia Sa" (Mt. 16:28). Ceea ce s'a împlinit curând după aceasta pe Thavor. Tot astfel şi Pavel purta duhovniceşte în inima sa pe Hristos pe Care Îl prigonise; şi de aceea i s'a arătat Lumina Dumnezeirii în putere. Şi îndrăznesc să spun că vederea Luminii Nezidite se însoţeşte nedespărţit cu credinţa în *Dumnezeirea* lui Hristos: şi se însoţesc, şi în chip curios atârnă una de alta. Într'o *singură* Lumină se arată şi Hristos şi Sfântul Duh. Această Lumină poartă mărturie despre Dumnezeirea lui Hristos, căci nu este cu putinţă a nu cunoaşte pe Dumnezeu în acea Lumină despre care ne este cuvântul. De nedescris sânt lucrările ei. În ea se află vecinicia; în ea negrăita bunătate a dragostei. În ea duhul nostru vede zări de necuprins. Şi nu dintr'o dată, ci treptat, duhul descoperă noi şi noi lucruri în acea *străpungere de lumină purtătoare,* către Cerul „unde este Dumnezeu" (cf. Ieş. 20:21).

„Acum fiii lui Dumnezeu sântem, şi încă nu s'a arătat *ce* vom fi. Ci ştim că de se va arăta, asemenea

Lui vom fi, căci vom vedea pre El *precum este*" (1 Io. 3:2). În esenţă, Dumnezeu în fiecare din arătările Sale omului rămâne Unul şi Acelaşi; noi însă nu Îl înţelegem cum se cuvine; nu Îl cuprindem în Absolutul Său în limitele pământeşti, dar totuşi Îl „vedem", fie şi „ca prin oglindă în ghicitură" (1 Cor. 13:12). Iar însăşi acea „oglindă"[10] nu întotdeauna este la fel de „întunecată." Aceasta atârnă de măsura în care am păzit poruncile lui Hristos în care ne este dată descoperirea de Sine a lui Dumnezeu. În ele trăieşte Duhul Tatălui: „...graiurile carile *ai dat* Mie, am dat lor, şi ei le-au priimit şi (din acele graiuri) au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieşit" (cf. Io. 17:8). Şi iarăşi: „De veţi rămânea voi întru cuvântul Meu, ...veţi cunoaşte adevărul, şi adevărul vă va face slobozi" (cf. Io. 8:31-32).

Primirea Adevărului se petrece în libertate; el de nimeni şi de nimic nu se impune omului-persoană. Nici a-l lua cu sila – nu se poate. Credinţa din poruncă-ordin este nedesăvârşită în rădăcina sa, deşi este cu putinţă şi preschimbarea ei în adevărată, adică într'o credinţă prin care Adevărul se sălăşluieşte în noi ca unul căutat şi dorit, şi aceasta pe veci.

Adevărul este Fiinţa-de-Sine „precum este Ea." El ni s'a descoperit ca Absolut Personal – Treime de Persoane într'o deplină unime şi identitate de Fiinţare. Împreunarea cu acel Adevăr ne împărtăşeşte şi nouă chipul Dumnezeiesc al Fiinţării, în veci neschimbate. Cuvântul Evangheliei, dacă petrecem în el, se face străve-

---

[10] În limba rusă: „sticlă întunecată." (n. tr.)

ziu precum cristalul şi îl asimilăm într'o astfel de măsură, încât de acum îl stăpânim aşa cum stăpânim şi limba maternă. Când el ne devine una cu firea noastră, atunci ne apropiem de asemănarea cu Hristos care ne-a dat acest odor (cf. Io. 17:8). Şi aşa cum deja am spus-o de mai multe ori, identitatea noastră cu Dumnezeul cel Întrupat, din acest plan văzut, străbate, prin analogie, în planul veciniciei, ca îndumnezeire a noastră: ca vecinică petrecere în tărâmul Dumnezeieştii Fiinţări.

Şi contrariul trebuie spus despre acelaşi cuvânt al Evangheliei: Când el nicicum nu se preface în actul vieţii noastre, atunci rămâne şi neînţeles omului, în esenţa sa cea din veci, şi se face ca un ecran, de departe nu străveziu, între Dumnezeu şi noi.

Deplinătatea desăvârşirii lui Hristos noi nu o atingem; de aceea toate judecăţile noastre în ce Îl priveşte rămân neîndestulate. Cu toate acestea, mare lucru este pentru noi şi faptul că, fie şi doar în parte, totuşi ni se descoperă intim lumea Sa lăuntrică. Prin experienţa harului dată nouă, într'o îndelungă nevoinţă a vieţii noastre, ca printr'o crăpătură într'un gard – vedem totuşi Lumina Dumnezeirii Lui (cf. 1 Cor. 2:9-12). Şi ce pot eu a zice? La temeiul vieţii noastre zace conştiinţa că Dumnezeu, Făcătorul lumii, dar şi al meu, absolut în Fiinţa Sa fără-de-început, S'a pogorât până la noi, ne-a făcut arătate căile spre a dobândi vecinicia Lui; ne-a descoperit taina morţii – adică păcatul; ne-a arătat *noima fiinţei – Dragostea.*

Dacă este să înţelegem nevoinţa ca o volnică biruinţă a diferitelor înclinări pătimaşe ale noastre, atunci într'o viaţă cu adevărat harică nevoinţa *nu există.* Venirea dumnezeieştii puteri înlăuntru duce la aceea că toate manifestările vieţii omului primesc caracterul unui act pozitiv, slobod de împotriviri lăuntrice. Nici mintea nici inima mişcate de dragostea lui Hristos nu cunosc îndoială. Când însă dragostea lui Dumnezeu se revarsă ca un şuvoi îmbelşugat, atunci ea se preschimbă în vederea Luminii Nefăcute care împărtăşeşte nepătimirea, care dă nespusa bucurie a libertăţii duhului, deoarece omul se află în afara morţii şi a fricii.

Nouă ni se împărtăşesc stări de nepătimire ce se prelungesc uneori mai mult, alteori mai puţin. În esenţă este vorba mai nainte de toate despre o dragoste „care scoate afară frica" morţii, care umple sufletul de o însuflare plină de veselie ce duce la contemplarea asemănării noastre cu Dumnezeu. Dar, cu toate acestea, aceeaşi dragoste adânceşte sufletul într'o mare de suferinţe. Şi, cu adevărat, „cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mare suferinţa sufletului" (Sf. Siluan).

Vine Sfânta Lumină în rugăciunea unei adânci pocăinţe pentru sine; dar aşijderea şi într'o rugăciune împreună-pătimitoare, plină de dragoste pentru cei ce ne necăjesc: dintr'o dată dragostea se contopeşte cu Lumina, iar Lumina pătrunde în suflet, şi atmosfera din afară se umple de o lumină pe care ochiul o poate vedea.

Lumina cerească nu este percepută de simţuri. Aparţinând altei lumi, nevăzută prin firea ei, ea vine

într'un chip nesimțit de noi. Ființarea unei alte dimensiuni străpunge catapeteasma trupului pământesc: pătrunde firea noastră făcută, de energia cea nefăcută. Ne împărtăşeşte înțelegerea Ființei mai presus de lume prin viziuni nu văzute sau simțite, ci duhovniceşti. Descrierea acestor vedenii se exprimă în felurite cuvinte, atârnând de caracterul sau darul cuvântului persoanei căreia îi sânt date. Dar indiferent de forma cuvintelor, cel care a avut experiența cercetării de Sus recunoaşte despre ce este vorba – desluşeşte în cuvinte realitatea ascunsă de la noi.

Purcezând de la Ființa cea Una, Lumina aceasta duce la una şi aceeaşi cunoaştere a Dumnezeului dragostei. Nu sânt dezbinări în urmările arătării adevăratei Lumini nezidite: ele toate duc către aceeaşi – Descoperirea Dumnezeirii lui Hristos Iisus. Sânt clipe când duhul omului este dus de puterea lui Dumnezeu în Împărăția Lui, a lui Hristos, care „nu este din lumea aceasta" (Io. 18:36).

Judecând binele şi răul nu după numărul faptelor exterioare săvârşite, ci după calitatea gândurilor care îl vizitează şi dispoziția sufletului său către aceşti „vizitatori", nevoitorul cu adevărat se ştie mai rău decât toți oamenii. Paralel cu aceasta, în ciuda a toată urâciunea sa, el se vede covârşit de binecuvântări de la Dumnezeu, dincolo de orice măsură (cf. Io. 3:34 – „nu cu măsură dă Dumnezeu Duhul"). Se nedumereşte el, de ce mulți alții mai înzestrați decât el rămân în afara Luminii?

Căderea omului a fost una mare, dar totuşi nu absolută. În vârtutea acestui fapt i-a rămas putinţa de a se pocăi şi a se mântui. Scris este: „Era Lumina cea adevărată, carea luminează pre tot omul ce vine în lume." Prin urmare, nu există un astfel de om care să fie desăvârşit străin luminii. „Mai înzestraţi" am numit pe acei mai buni care au rămas satisfăcuţi de ceea ce sânt şi de aceea „nu L-au cunoscut sau nu L-au primit" (cf. Io. 1:9, 11, 16). Cei mai răi însă „au luat har pentru har", pentru ardoarea pocăinţei lor (cf. Rom. 5:20; Lc. 5:32; 1 Tim. 1:15).

Urmând pilda apostolului Pavel, şi eu rog pe toţi cei ce înclină a citi scrierile mele, să se roage ca Dumnezeu să-mi dea mie, gângavului, cuvânt vrednic spre a grăi taina lui Hristos (cf. Col. 4:3). Ştiut este că cel ce grăieşte cum se cuvine despre Dumnezeu primeşte har, dar cel ce propovăduieşte minciună va fi aruncat în prăpastia fără fund a întunericului. Când noi rostim cuvânt duhovnicesc înaintea feţei Duhului Adevărului, noi primii cădem atunci sub judecata acelui cuvânt, judecată înfricoşată tot celui ce a iubit venirea Mântuitorului lumii.

În atmosfera zilelor noastre, a mărturisi pentru darurile legate de credinţa în Hristos nu este deloc uşor. Ţelul ce stă înaintea mea este de a înfăţişa un tablou cât mai cuprinzător a ceea ce mi-a fost dat să trăiesc; iar aceasta astfel încât să nu se ascundă ochiului cititorului adâncile porniri ale inimii mele. Dumnezeul nostru este Împăratul smeritei iubiri. El ne cheamă a învăţa smerenia de la El Însuşi (Mt. 11:29). Primul cuvânt al propovăduirii Sale a fost: „Pocăiţi-vă." Iar experienţa de vea-

curi a Creştinismului a arătat că de abia îşi simte omul cu dureroasă amărăciune urâciunea pretenţiilor drăceşti la superioritate şi urăşte acest duh întunecat, că inima îi şi este dusă în tărâmul unei libertăţi până atunci necunoscute, iar Lumina lui Dumnezeu îl uimeşte până la a-l copleşi cu vederea bunătăţilor lui Dumnezeu. Cu aceasta, lăuntric totul se afundă în tăcere: mintea nu mai este în putere a gândi, nici inima a irumpe într'un cuvânt de mulţămită.

O, cine va da mie înţelegerea adevărată şi cuvânt drept spre a grăi despre Lumina Dumnezeirii? Ruşinea pune stăpânire pe mine când încerc a-mi dezgoli sufletul; a descoperi ceea ce am încercat să tăinuiesc de la priviri străine. Oare nu greşesc eu gândindu-mă că este dragostea lui Hristos cea care mă îmboldeşte spre o astfel de faptă?... Frica ce mă umple când mă avânt spre mărturisirea înaintea feţei, poate, a multora, nu îmi îngăduie să mă întorc înapoi de la lucrul ce am început. Şi astfel, rogu-vă, rugaţi-vă pentru mine oriunde m'aş afla.

Hristos este măsura tuturor lucrurilor – şi Dumnezeieşti, şi omeneşti. El – este soarele duhovnicesc ce luminează întreaga zidire a lumii. În lumina poruncilor Sale noi cunoaştem calea. Prin El ni s'a deschis „apropierea către Tatăl" (vezi Ef. 2:18).

Omul, fiind chip al Absolutului, este fireşte atras către Începutul tuturor începuturilor, către Fiinţa cea Dintâi. Înaintarea aceasta însă începe cu pogorârea în adâncurile cele mai de jos. Apostolul Pavel spune despre Hristos: „...S'au suit, ce este fără numai că S'au şi

pogorît întâi la cele mai de jos laturi ale pământului? Cela ce S'au pogorît, Acela este Carele S'au şi suit mai presus de toate cerurile, ca toate să umple" (Ef. 4:9-10). Iată calea noastră de după cădere; şi alta nu este. Noi ne pogorâm, în actul osândirii de sine, în întunecatele prăpăstii, pentru că din clipa în care, în Hristos şi printr'Însul, ni se descoperă chipul Omului celui mai nainte de veci din mintea înfăptuitoare a lui Dumnezeu, deslușim adâncul fără de fund al întunecării noastre. Este asemenea fulgerului care străpunge noaptea şi, stingându-se, face întunericul şi mai de nepătruns; aşa şi Lumina Dumnezeirii, când se arată, prin contrast ne dă a ne vedea întunericul lăuntric asemenea unei masse vârtoase de respingătoare necurăţie. Din această viziune se naşte lăuntric o mare durere care cutremură fiinţa noastră în toate planurile. Suferinţa duhului nostru, de aci, trece în afara vremii şi este mai mare decât orice altă durere trupească. Ne afundăm cu totul în şuvoaie de lacrimi. Robi ai patimilor – dintr'o dată ne vedem rupţi de Dumnezeu, săgeata iubirii Căruia ne-a rănit. „Dintru adâncuri strigăm către El" (Ps. 129:1).

> „Vino, Tu Cel Unul Sfânt, şi mă sfinţeşte şi mă curăţeşte de toată întinăciunea. Vino, Cel Unu cu adevărat Viu, şi mă vindecă de moartea ce m'a oborât. Vino, Lumina cea adevărată, şi sălăşluieşte întru mine cu vecinică sălăşluire."

Aşa se naşte în noi pocăinţa. La început ea se însoţeşte de o adâncă întristare; apoi, schimbându-se în

puterea încordării şi în formele sale, rămâne nedespărţit cu noi. Pocăinţa pe Pământ nu are sfârşit. Sfârşitul ar însemna deplinătatea îndumnezeirii noastre prin deplina asemănare cu Hristos cel înălţat.

Avântul pocăinţei uneori se face atotcovârşitor. În minte şi în inimă nu rămâne nimic în afara conştiinţei dureroase: „Sânt încătuşatul răului întunerec." Şi iată că, neaşteptat, în temniţa sufletului pătrunde Lumina Soarelui Celui nezidit: acea Lumină care umple toate întinderile cosmice. El cu dragoste ne îmbrăţişează mintea şi inima. Noi îl vedem şi petrecem în El; şi totuşi nu sântem încă în putere a crede acestei minuni a bunătăţii Tatălui nostru: „...şi văzând pre El, s'au închinat Lui, dar unii s'au îndoit" (Mt. 28:17). „S'au îndoit", nefiind în putere de a cuprinde cele ce se întâmplaseră: „Eu – lipsitul şi urâciosul... este oare aceasta cu putinţă?"

II

Căutând cu luare aminte la cerul albastru curat, uneori îmi aţinteam privirea spre un loc ales, alteori îl străbăteam dintr'un capăt în altul. Atingându-i orizontul, cu gândul mergeam mai departe şi cu mintea îl vedeam de acum înconjurând planeta noastră. Mă uitam în adâncul lui; năzuiam să-l străbat până la hotarele lui; dar cu cât mai mult stăruiam cu luare aminte asupra minunatei întinderi – cu cât mai sârguitor căutam în crugul ceresc plin de lumină, cu atât mai mult mă atrăgea cu taina sa. Când însă, după darul de Sus, m'am învrednicit a zări Lumina Nezidită a Dumnezeirii, atunci cu

bucurie am recunoscut în albastrul cerului planetei noastre „albastre" simbolul strălucirii slavei celei mai presus de lume. Această strălucire este pretutindenea; ea umple toate adâncurile zidirii, rămânând în chip neschimbat dincolo de simțiri şi de hotarele făpturii. Albastrul – este culoarea nesfârşitului, a transcendenței. Multora pe Pământ le-a fost dat fericirea de a zări minunata Lumină. Cei mai mulți dintre ei au păstrat această binecuvântare ca pe cea mai prețioasă taină a vieții lor şi, atraşi de minunea ei, au trecut în lumea de dincolo. Altora însă le-a fost poruncit să lase mărturie fraților apropiați şi îndepărtați pentru această preaînaltă realitate.

Sufletul nu fără frică îşi ia asupră-şi a vorbi despre Lumina care luminează pe omul ce însetează a vedea Fața Celui Fără-de-început. Tainică este firea ei; şi în ce chipuri să o înfățişăm? Dincolo de simțuri, nevăzută – ea uneori se face văzută, iată, chiar cu aceşti ochi trupeşti. Lină şi gingaşă – ea trage către sine şi inima, şi mintea, astfel încât uiți pământul, răpindu-te în altă lume. Aceasta se întâmplă şi în plină zi, şi în întunerecul nopții. Blândă, ea este însă mai puternică decât tot ceea ce ne înconjoară. Ea, curios, îmbrățişează omul din afară; însă văzându-o, atenția se adânceşte înlăuntrul omului, în inima încălzită de dragoste, dragoste uneori compătimitoare, alteori plină de mulțămită. Se întâmplă să nu mai simți materialitatea: nici cea proprie, nici a realității ce te înconjoară, şi însuți te vezi ca lumină. Fuge toată durerea, uitate rămân grijile pământului; îngrozirile sânt înghițite de o dulce pace. Se în-

tâmpla: Lumina aceasta la început apărea ca o flacără subţire, tămăduitoare şi curăţitoare, care arde şi înlăuntru şi în afară tot ce nu îi este bineplăcut, însă printr'o atingere de-abia simţită.

Lumina aceasta sfântă, dacă se arată în putere, aduce smerita dragoste, izgoneşte toată îndoiala şi frica, lasă îndărăt, departe, toate cugetele pământeşti, toată piramida cinurilor lumeşti şi a situaţiilor ierarhice: omul devine ca un „nimeni" – el nu mai stă în calea fraţilor săi; nu îşi caută nici o poziţie în această lume. Lumina aceasta este în sine viaţa cea nestricăcioasă, pătrunsă de pacea iubirii. Ea dă duhului nostru cunoaşterea unei alte Fiinţări ce nu se poate înfăţişa în scris; mintea tace, stând mai presus de gând, prin însuşi faptul însuflării unei noi forme de viaţă. Fără greutate, mai subţire decât tot ce cunoaşte pământul, ea împărtăşeşte sufletului nerănire, punându-l în afara a tot ce mai nainte îl putea îngreuia. De la faţa ei fuge moartea, iar rugăciunea „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte" – minunat se îngână cu ea.

Duhul nostru saltă de bucurie: această Lumină – este Dumnezeu Atotputernic şi totodată neînchipuit de blând. O, cât de gingaş se poartă El cu omul: inima zdrobită de deznădejde, El o tămăduieşte; sufletul frânt de păcat îl însuflă cu nădejdea biruinţei.

Puterea mântuitoare este cuprinsă în credinţa neîndoită în Hristos-Dumnezeu. El este *faptul cel mai înalt al Fiinţării fără-de-început*; El – *Începutul* şi *Sfârşitul*;

Alfa şi *Omega*. Pe piatra acestei credinţe devine cu putinţă şi pentru noi adevărata pocăinţă şi experienţa duhovnicească ce urmează, asemenea experienţelor Apostolilor, Părinţilor Bisericii, nevoitorilor tuturor veacurilor. După rodul darurilor ce urmează pocăinţei nefăţarnice omul cunoaşte sorgintea lor nepământească. Apostolii Petru, Iacov şi Ioan, pe Thavor, fuseseră îmbrăţişaţi de Lumina Nefăcută şi în această strălucire au osebit glasul nematerialnic al Tatălui, purtând mărturie pentru Hristos ca fiind Fiul Său cel iubit. Apostolul Pavel, pe calea către Damasc, a zărit aceeaşi Lumină şi, în arătarea ei a cunoscut Dumnezeirea lui Iisus. Unui astfel de dar s'au învrednicit de-a lungul veacurilor mulţi ierarhi, nevoitori, mucenici şi drepţi. Şi până şi în zilele noastre acest har nu a încetat să se reverse asupra credincioşilor.

Vederea Luminii se preîntâmpină de nevoința pocăinţei care ne curăţă de patimi; foarte dureroasă este nevoinţa aceasta dar, cât despre vederea Luminii, ea este dulce inimii şi minții. Lumina însăşi este o dragoste cu totul aparte, una a cărei fericire se poate întări până acolo unde sufletul şi trupul pot purta această flacără cerească.

Această Lumină, care este la Părintele luminilor (Iac. 1:17), ne renaşte, ba chiar ne re-face; radical se schimbă îndreptarea atenţiei noastre: înainte ea era atrasă către pământ şi către cele vremelnice; prin lucrarea harului ea se închide înlăuntru şi de acolo se înalţă

în tărâmul duhovnicesc al celor nevăzute şi vecinice (cf. 2 Cor. 4:18). Ceea ce înainte ni se păruse important şi chiar măreţ, devine neînsemnat pentru duhul nostru: şi bogăţia, şi stăpânirea, şi slava pământului, şi toate cele asemenea lor îşi pierd ademenirea. Până şi ştiinţa care nu ne dă cunoaşterea esenţială, adică despre Dumnezeu; aşijderea şi speculaţiile filosofice, lipsite de viaţa adevărată, ne apar doar ca nişte valori trecătoare.

Când Lumina, cea dincolo de simţuri în esenţa ei, şi de nenumit, ne îmbărbătează din afară şi pătrunde înlăuntrul sufletului nostru, atunci şi noi devenim ca şi în afara vremii. Această Lumină ce de la Dumnezeu purcede este lumina dragostei şi a cunoaşterii; dar a unei iubiri şi cunoaşteri de ordin deosebit; ele două se contopesc întru una, ba chiar şi sânt una în vecinicie. Dragostea uneşte: în însăşi Fiinţa, cu însăşi Fiinţa; şi iată că petrecem în ea, în Fiinţă, *şi o cunoaştem* prin împreunarea noastră cu ea; dar a pune aceasta în cuvinte este cu neputinţă. Dragostea atrage atât de puternic, încât duhul nostru nu mai ia aminte la nimic din tot ce se întâmplă cu noi, deşi el trăieşte acel „ce se întâmplă." Nu mai are vreo întoarcere asupră-şi, ci întreg se avântă spre a atinge pe Cel neatins, a îmbrăţişa pe Cel necuprins, a ajunge la Cel negândit; a fi numai într'Însul, şi a nu mai vedea nimic altceva.

În multe feluri şi în multe chipuri ni se arată Lumina. Dar cum este cu putinţă aceasta?... Nu ştiu cum a fost cu alţii, dar dacă în nebunia mea voiu îndrăzni să vorbesc despre ceea ce ştiu, atunci spune-voiu.

Domnul mi-a dat *harul deznădăjduirii*; ba mai mult: *sfânta ură* pentru păcatul meu, adică ura de mine, de mine însumi, cel învechit în păcatul al cărui miros este asemenea unui gaz otrăvitor. A se vindeca cu propriile puteri – este cu neputinţă. Într'o deplină deznădăjduire de mine însumi, aşa cum sânt, singurul lucru ce mai rămâne este a mă arunca înaintea lui Dumnezeu, într'o deznădăjduită nădejde. Această aruncare poate fi deplină, fără întoarcere: mi-e frică a mă întoarce; nu sânt eu în putere a mă împotrivi păcatului, a reţine neprihănit noua viaţă. Domnul însă nu întotdeauna primeşte sufletul în această stare: „Şi ruga pre El bărbatul din carele ieşiseră dracii (înfricoşându-se a se îndepărta de Hristos), ca să fie cu Dânsul; dar Iisus l-au slobozit, zicând: Întoarce-te... şi povesteşte câte au făcut ţie Dumnezeu" (cf. Lc. 8:38-39). Crede că nici unul din duhurile care te-au stăpânit nu va avea putere asupra ta. Bolnavii, fie şi în parte asemănători cu „Gadarineanul", ştiindu-şi neputinţa de a sta împotrivă celui ce îi „posedase", se tem a se depărta de cel care i-a slobozit de stăpânirea străină.

Viaţa sufletului care a cunoscut fericirea dragostei lui Hristos în împrejurările cele dinainte, neapărat se va umple de necazuri: „În lume necaz veţi avea: ci îndrăzniţi..." (Io. 16:33). A „povesti", a purta mărturie pentru Lumina dragostei lui Dumnezeu – în chip ciudat stârneşte vrajbă în inimile foarte multor oameni. Noi trebuie să cercăm şi acest necaz al lui Iisus: El ne va ajuta a pătrunde mai adânc în viaţa Sa pământească – „O,

neam necredincios şi îndărătnic, până când voiu fi cu voi? Până când vă voiu suferi?" (Mt. 17:17).

Bucuratu-S'a Dumnezeu la ivirea omului în lume (cf. Io. 16:21). Bucuratu-s'a lumea căzută de ivirea lui Dumnezeu pe Pământ: „Şi a zis lor îngerul: Nu vă temeţi, că iată vestesc vouă bucurie mare, carea va fi la tot norodul, că s'au născut vouă astăzi Mântuitor, Carele este Hristos Domnul" (Lc. 2:10-11). Acest Mântuitor ne-a dăruit cunoaşterea despre Tatăl Ceresc, pe care o pierdusem în cădere; El ne-a descoperit „taina cea ascunsă din veci şi din neamuri" (Col. 1:26); El ne-a lăsat cuvântul care purcede de la Tatăl (Io. 17:14); El ne dă şi slava cea mai nainte de veci, carea El Însuşi o are de la Tatăl (Io. 17:22); El, în veacul ce vine, doreşte să ne vadă *acolo* unde este El Însuşi, adică de-a dreapta Tatălui.

La începutul vederii Luminii nu apare simţământul unei *taine*, nu se naşte vreo *întrebare*: totul înlăuntru şi în afară este luminat; nimic altceva în afara Luminii nu se vede. Mintea şi inima „tac" pline de fericita uimire de Dumnezeu; „Eu voiu vedea pre voi, şi se va bucura inima voastră... şi în acea zi nu Mă veţi întreba nimic" (Io. 16:22-23).

Întruparea lui Dumnezeu a dat omenirii putinţa de a se pune pe calea cea temeinică spre Tatăl, prin petrecerea în duhul poruncilor lui Hristos în toate împrejurările vieţii pământeşti. Dragostea pentru Hristos, ce creşte din aceasta, face rugăciunea a fi mai încordată, mai

înflăcărată; o duce până la o mare însetare după Domnul, când duhul omului trece dincolo de hotarele acestei lumi şi întreg se adânceşte în Cel Unu Dumnezeu. O astfel de rugăciune înrudeşte sufletul cu Duhul Adevărului, şi cunoscându-L, Îl va recunoaşte apoi „după gust", precum zicea Stareţul Siluan, şi se va dărui Lui; şi dimpotrivă: nemijlocit, intuitiv va lepăda multe din nălucirile adevărului ce pot atrage la sine o minte necercată şi o inimă neluminată. *Lumina* lui Dumnezeu vădeşte adevăratele feţe ale duhurilor şi astfel slobozeşte pe om de vraja înşelării cu care vrăjmaşul prosteşte omul.

Lumina, care se arată omului pentru credinţa în Hristos, poartă mărturie pentru Dumnezeirea Lui. Duhul nostru Îl înţelege pe Iisus Domnul ca fiind Adevărul cel nestrămutat, cu adevărat Sfânt. Iar această Lumină fără de început naşte înlăuntrul nostru cuvinte deopotrivă cu învăţătura lui Hristos; în Ea contemplăm pe Tatăl; în Ea vedem pe Hristos ca Fiu Unul-născut al Tatălui. Prin această experienţă noi cunoaştem că Cei Trei sânt una şi aceeaşi Esenţă. Rugându-ne acestui Dumnezeu, trăim *fiinţarea una* a celor Trei. Însă în această Unime noi totuşi trăim şi felurimea: altcumva grăiesc cu Tatăl; altcumva mă rog Duhului Sfânt; şi într'alt fel caut către Hristos. Pe fiecare îl însoţeşte un anume simţământ duhovnicesc osebit, fără a desfiinţa în nici un fel Unimea Fiinţei. Noi resimţim oarecari umbre de osebire în relaţia noastră cu fiecare Ipostas al Sfintei Treimi. Mai aproape decât toţi Îl ştim pe Iisus Domnul,

prin întruparea, prin înomenirea Sa, şi printr'Însul sântem duşi în Fiinţa cea Dintâi, care şi este adevăratul Dumnezeu: *Treimea de-o-Fiere şi nedespărţită.*

Uneori Lumina Dumnezeiască se vede astfel încât omul, de acum nimic trupesc nu mai percepe. În vremea rugăciunii duhul său trece în tărâmul Luminii minţii („înţelegătoare"), şi împreună cu pierderea simţului lumii materiale ce îl înconjoară îşi pierde şi simţul propriului trup. Duhul se răpeşte în această vedenie cu atâta gingăşie, că nici nu îşi poate da seama ce se întâmplă cu el. Nu poate mai apoi spune de a fost el în trup, sau în afara trupului.

Mai adesea se întâmplă că se păstrează percepţia normală a condiţiilor materiale; în asemenea împrejurări omul poate rămâne cu ochii deschişi şi să vadă în acelaşi timp *două lumini*: cea fizică şi cea Dumnezeiască. Un astfel de fenomen au în vedere Părinţii când zic că Lumina Nezidită se vede cu ochii fireşti. Da, se percep *două* lumini, însă nu în acelaşi chip. Lumina Nefăcută, prin firea ei este alta, iar vederea ei nu este asemenea vederii trupeşti, unde lumina provoacă un anume stimul al nervului optic şi trece apoi în procesul psiho-fiziologic al vederii, neproducând asupra noastră vreo influenţă duhovnicească. Lumina Dumnezeiască dimpotrivă: venirea ei întotdeauna se însoţeşte de o anume stare a harului, simţită şi în inimă, şi în minte, şi chiar şi în trup. Nevăzută prin firea sa, în chip netâlcuit devine văzută. Asemenea fenomene însă sânt mai puţin

obişnuite decât alte stări duhovniceşti ale harului, poate mai intense, dar care nu se însoţesc de vederea Luminii.

Primul dintre chipurile contemplării descrise aci stă mai presus decât al doilea, întrucât împărtăşirea vieţii Dumnezeieşti, atingerea de Fiinţa cea Fără-de-Început se trăieşte mai adânc decât în cel de-al doilea chip. Dar cum se explică faptul că, în însăşi starea viziunii, nu se percepe nici un fel de proces al gândirii, adică ivirea în minte a unor concepte sau chipuri? Şi totuşi, după ce s'a sfârşit această stare, şi mintea, şi inima se simt pline de o nouă cunoaştere; inima, prin lucrarea harului dragostei Dumnezeieşti în ea, pătrunde mai adânc tainele ce depăşesc toată percepţia intelectuală. Se numesc acestea învierea sufletului? Sau suflul Veciniciei care ne cuprinde? Amândouă expresiile sânt cu putinţă.

În existenţa noastră pământească, „mai nainte de a gusta moarte" (Mt. 16:28), cea mai strânsă împărtăşire cu Dumnezeirea ni se dă când ne luminează Lumina cea Nefăcută. Când acea Lumină vine „în putere", atunci, cum zicea Stareţul Siluan, nu este cu putinţă a nu recunoaşte că ea este Domnul, Atotţiitorul, Făcătorul a tot ce este. În clipa viziunii, omul se luminează de către Duhul Sfânt: „În Duhul Sfânt se cunoaşte Domnul, iar Duhul Sfânt sălăşluieşte în întreg omul: şi în suflet, şi în minte, şi în trup" (Sfântul Siluan). Lucrarea acestei Lumini nu poate trece neobservată, neconştientizată. Fiind energia fără de început a lui Dumnezeu, Ea

ne pătrunde cu acea putere, iar noi devenim „fără de început", nu prin obârşia noastră, ci după darul harului: viaţa fără de început ni se împărtăşeşte. Şi nu este sfârşit măsurii revărsării dragostei Tatălui asupra omului: el devine deopotrivă cu Dumnezeu. Deopotrivă prin conţinut, iar nu după Fără-de-începutul De-Sine-Fiinţei. Dumnezeu, vecinic va rămânea pentru fiinţa cuvântătoare – *Dumnezeu*. Hristos, după Învierea Sa, a spus Mariei Magdalina: „...mergi la *fraţii* Mei şi spune lor: Mă sui la Tatăl Meu şi Tatăl vostru, la Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru" (Io. 20:17). Sfântul Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul minunat tâlcuieşte înţelesul cuvintelor Domnului. „Tatăl Meu" după esenţă, din veci; „Tatăl vostru", după darul dragostei Tatălui. „Către Dumnezeul Meu", după omenirea pe care am primit-o, iar nu în „sensul propriu" (Sf. Grigorie). Iar aceasta este o condiţie *vecinică*. Pentru Omul Hristos – Tatăl rămâne Dumnezeu; pentru noi, aşijderea. Dar cum plinătatea Dumnezeieştii Vieţi este împărtăşită Omului-Hristos, astfel şi celor mântuiţi în Hristos li se împărtăşeşte aceeaşi *plinătate*. Aceasta reiese din rugăciunile Domnului: „Ei din lume nu sânt, precum Eu din lume nu sânt. Sfinţeşte pre ei întru adevărul Tău; cuvântul Tău adevăr este. ...Şi nu numai pentru aceştia mă rog, ci şi pentru cei ce prin cuvântul lor vor crede în Mine: ca toţi una să fie, precum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, ca şi ei *întru Noi una să fie*, ca lumea să creazá că Tu M'ai trimis. Şi Eu slava carea ai dat Mie am dat lor, *ca să fie una, precum Noi una sântem*: Eu întru ei, şi Tu întru Mine, ca să fie desăvârşit întru

una, şi ca să cunoască lumea că Tu M'ai trimis şi *ai iubit pre ei, precum pre Mine ai iubit.* Părinte, pre carii ai dat Mie, voiesc, ca *unde sânt Eu, şi aceia să fie cu Mine, ca să vază slava Mea* carea ai dat Mie." Şi iarăşi: „Ale Mele toate ale Tale sânt, şi ale Tale ale Mele, şi M'am proslăvit întru dânşii" (Io. 17:16-24; 17:10).

Lumina care purcede de la Părintele luminilor face ca aceste cuvinte să ne fie înrudite, ale noastre înlăuntrul nostru. Această Lumină le înrădăcinează în cele mai din lăuntru adâncuri ale făpturii noastre. În Ea este părtăşia noastră cu Dânsul; părtăşie personală, faţă către Faţă, persoană către Persoană.

Începutul lucrării acestei Lumini, într'o mică măsură (dacă ne putem exprima astfel în legătură cu acest dar Dumnezeiesc), se desluşeşte printr'un adânc simţământ al Dumnezeului Celui Viu în inimile şi în minţile noastre, dar încă nu ca venirea Împărăţiei în putere, nu ca o vădită „personală împărtăşire cu El." Numaidecât trebuie subliniat că împreunarea Luminii Dumnezeieşti se face printr'un har *neapărat simţit* de către întreaga noastră făptură. În legătură cu aceasta, fericitul Stareţ Siluan şi spunea, şi scria: „Dacă vezi lumină, şi împreună cu ea nimic altceva (adică har simţit), atunci este de la vrăjmaşul, şi nu trebuie să o primeşti."

A înţelege intelectual faptul că Fiinţa-de-Sine este de neajuns, este cu putinţă şi pe trepte mai puţin înalte ale cunoaşterii duhovniceşti. Mulţi din cei care încă nu au văzut Lumina Nezidită, adică ceea ce fiinţial se poate cunoaşte în Dumnezeire, au fost totuşi în stare să

simtă că Dumnezeirea este cu neputință de ajuns, chiar în ordinea firească a contemplării filosofice omenești. Aceasta din urmă nu se compară cu experiența lui Moisì (Ieș. 20:21): ființial, ea stă cu mult mai prejos, cu toate că arată în același timp potențialul acelui intelect de a ajunge la o adevărată contemplare, nu însă despărțit de inimă, acel centru al persoanei omului.

Nu o dată am spus că asemenea minți, într'o stare încordată de concentrare, se percep ca lumină; nelimpede, dar lumină. Dacă ea, mintea, se socotește a fi cea mai înaltă manifestare a omului și, fără dragostea inimii, se avântă înspre suișurile sale abstracte către Ființa Absolută, atunci în unele cazuri poate ajunge până la luciferism, cu lumina sa rece, ucigașă, cu un dispreț fără cea mai mică îndurare față de suferința a milioane de oameni.

Mintea noastră este zidită după chipul și după asemănarea *Minții Celei Dintâi – a lui Dumnezeu.* Lumina îi este proprie minții, ca fiind făcută după chipul Aceluia Care este Lumină fără de început. Când, în experiența contemplărilor ascetice ale tainelor și adâncurilor Ființei-dintru-început, ea, mintea, trecând dincolo de pragul vremii și întinderii, ni se face asemenea luminii, atunci omul se află în primejdia de a socoti această lumină firească a minții făcute, drept Nefăcută, Dumnezeiască. În starea unor astfel de aberații, mintea omului va făuri teorii mistice, care însă nu o vor duce la vecinicia adevărată, ci îi sânt accesibile după firea sa făcută.

Creștinul, petrecând ființial în tărâmul Luminii Nefăcute, poate încă să nu înțeleagă *ce anume* este

această Lumină. Însă celui ce nu a cunoscut faptic acea stare, i se poate părea că a cugeta despre firea Luminii este de prisos, de interes „academic", ceva ce nu are o însemnătate reală pentru mântuirea noastră. Nu astfel stau lucrurile cu nevoitorii care s'au dat ostenelii unei pocăințe-limită. Şi cum este cu putință celui ce cu adevărat caută cunoaşterea lui Dumnezeu, a se da în lături de la întrebarea: Ce sau Cine i se arată? Cunoaşterea lui Dumnezeu, cunoaşterea ființială, neapărat se însoțeşte de venirea lui Dumnezeu înlăuntrul omului. Acest eveniment, în esența sa, este nedescris de mare. În însăşi inima, nu are loc îndoiala – dar totuşi ivirea Luminii în putere, într'atât depăşeşte firea noastră căzută, că nimeni din cei ce cred în Hristos nu trebuie să se încreadă în sine fără o mărturie cuvenită, sau din Scripturi, sau din scrierile Sfinților Părinți. Mai mult: până şi Scriptura nu este îndeajuns pentru a trage o încheiere hotărâtoare, căci şi cuvântul lui Dumnezeu se înțelege aproape altfel de către fiecare. Neapărat trebuie o întărire de la o altă persoană care trăieşte aceeaşi credință cu noi, dar care s'a învrednicit mai nainte de noi de cercetarea lui Dumnezeu. Aşadar, acestea trei: 1) Sfânta Scriptură a Noului Legământ, 2) scrierile Sfinților Nevoitori ai Bisericii noastre, şi 3) o mărturie „vie." Dacă cea din urmă lipseşte, atunci sufletului drept îi este propriu strigătul către Dumnezeu: „Cruță-mă, nu mă lăsa, pre cel stricăcios cu sufletul şi cu trupul, să mă abat de la Adevărul Tău şi s'o iau pre altă cale străină." „Nu mă înşela cu amăgiri" – astfel de cuvinte pune cântarea bisericească în gura Preacuratei Fecioare care primise

de la Arhanghelul Gavriil descoperirea naşterii feciorelnice a Fiului lui Dumnezeu dintr'Însa.

Ivirile Luminii Nezidite sânt mai puțin rare decât cred unii. Într'un avânt al pocăinței, mulți nevoitori s'au învrednicit de acest dar, fără a îndrăzni a se opri cu mintea asupră-i şi a afla cu adevărat: Cine este acesta? Ei se mulțumesc cu lucrarea Luminii asupra sufletului: împăciuirea lui Dumnezeu, o neprețuită mângâiere, simțământul veciniciei, biruința asupra morții.

Nu toți dețin firesc aceeaşi putere de a pune în cuvinte experiențele trăite de ei. Iar aceasta se observă chiar printre cei mai mari. De pildă: Apostolul Petru, cuprins de focul dragostei pentru Hristos, făcea minuni asemenea Însuşi Domnului, însă în epistolele sale se exprimă mai puțin bogat decât apostolii Ioan şi Pavel. Petru, martor al Schimbării la Față pe Thavor, *ştia* că prin Hristos, în Hristos, el se împreună cu Dumnezeu în vecinicie; ştia că „cele scumpe şi mari făgăduințe s'au dăruit nouă, ca prin acestea să ne facem părtaşi dumnezeieştii firi..." (cf. 2 Pt. 1:4); ştia că „nu este subt cer un alt nume dat între oameni, întru carele trebuie să ne mântuim noi" (Fap. 4:12). Nu puține sânt şi alte minunate cuvinte pe care le aflăm în epistolele sale, însă Ioan şi Pavel, care au făcut mai puține minuni vădite decât el, în învățăturile lor ne-au dat un material şi mai bogat, descoperindu-ne necuprinsele zări ale cunoaşterii lui Dumnezeu. Apostolul Pavel mai mult decât ceilalți apostoli dispunea de mijloace (la a căror formare de obicei împreună-lucrează ştiința) spre a descrie ex-

perienţele date lui. Lui îi aparţine vecinica slavă pentru un întreg şir dintre cele mai adânci expresii ale adevărurilor descoperite.

Gândul meu, fireşte, adeseori se întoarce către părintele meu întru Dumnezeu, către fericitul Stareț Siluan. Fiinţial, acest smerit bărbat petrecuse în stări de care s'au învrednicit de-abia câțiva de-a lungul întregii istorii a Bisericii, dar în scrierile sale, vădit dovedeşte lipsa unui bagaj de cuvinte şi de concepte pentru a înfăţişa mai viu marile binecuvântări ce se revărsaseră asupra sa. Biserica, o ştim, deopotrivă cinsteşte şi pe cei care, în puţine cuvinte, dar într'un belşug de minuni, într'o înălţime a duhului au zidit-O, şi pe cei ce I-au slujit, în acelaşi scop, prin darul învăţăturii.

Când Dumnezeul Cel adevărat Fiind – ὁ ὄντως Ὤν – se descoperă în Lumina Nefăcută, atunci omul, intuitiv părăseşte filosofia despre Absolutul transpersonal, filosofic, ce porneşte de jos în sus. Cunoaşterea de Dumnezeu, nu abstractă, ci fiinţială, nicidecum nu se limitează la singur intelectul: neapărat trebuieşte o vie contopire-împărtăşire a întregului om cu Actul Fiinţării Dumnezeieşti. Aceasta se înfăptuieşte în dragoste: „(Legiuitorul) răspunzând a zis: Să iubeşti pre Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta, şi din tot sufletul tău, şi din toată vârtutea ta şi din tot cugetul tău" (Lc. 10:27). Iată ce este gnoseologia – ştiinţa cunoaşterii.

Porunca ne cheamă spre „a iubi." Urmează că dragostea nu este ceva care deja ni s'a dat: ea trebuie ago-

nisită prin nevoința definirii de sine. Chemarea lui Dumnezeu este îndreptată mai cu seamă către inimă, ca fiind centrul duhovnicesc al persoanei. Mintea-judecata este una din energiile persoanei omenești. Dragostea de Dumnezeu, prin credință, se naște în inimă, iar mintea este pusă în fața unui nou eveniment lăuntric. Flacăra acestei Iubiri atrage cu totul mintea în inimă și, ca topită, ea se contopește cu inima întru una și contemplează Ființa în Lumina Dragostei Dumnezeiești. Omul devine „întreg", întregit-vindecat.

Nu este luptă duhovnicească mai grea, mai dureroasă decât lupta pentru ca Dragostea lui Hristos să biruiască. Ea începe în noi înșine, apoi se răspândește în lumea întreagă. În realitate, această Dragoste nu este dintr'ale Pământului, ci din Cer. În ea se cuprinde sensul Ființării lui Dumnezeu Însuși, Care ne-a dat porunca de „a iubi." Suirea duhovnicească în Împărăția Dragostei Nefăcute a lui Dumnezeu cere o foarte îndelungată nevoință. Observăm o oarecare analogie a acestei „suiri" cu urcarea istovitoare pe un munte râpos, cu chinurile înfăptuitoare ale artiștilor înzestrați în toate domeniile artei, cu truda îndelungată și osârduitoare pentru a dobândi cunoștințe științifice, sau cu multe altele asemănătoare acestora. Și dacă oamenii, în majoritatea cazurilor, sânt gata să întâmpine toate jertfele cerute de dobândirea valorilor materiale degrab trecă-toare, atunci nu este cazul să ne uimim că este neapărată trebuință de mult mai multe și mai mari străduințe pentru a agonisi valorile cele netrecătoare ale Împărăției lui Dumnezeu, după graiul lui Hristos: „Împărăția lui Dumnezeu *silește-se*, și silitorii răpesc pre ea" (Mt. 11:12).

III

Acum doresc să vorbesc despre ceea ce Domnul mi-a dăruit după întoarcerea mea către El, la o vârstă adultă, când cercetările se însoțeau de o adâncă rugăciune a pocăinței. La începutul acestei perioade Lumina se arăta mai curând ca Foc, mistuind și pe suprafața trupului meu, și înlăuntrul sufletului meu, ceva ce eu am înțeles din această mistuire ca fiind străin lui Dumnezeu. O, atunci nimic nu știam, și nu înțelegeam ce se petrecea cu mine. Gândul meu nu urmărea să cunoască firea acestui Foc și a acestei Lumini. Sufeream în pocăința mea, din întreaga mea făptură; știam însă că înviasem în duh. În acei ani, prin mine treceau puternic valuri ale simțămintelor și ale gândurilor. Revărsările lor se întâmplau să fie dintr'o dată sau treptat; uneori totul se amesteca într'o furtună învolburată în miezul nopții; iar a povesti acum cele întâmplate, într'o rânduială cronologică, este cu neputință. Lucrul de care îmi amintesc cu siguranță este avântul meu neîntrerupt către Dumnezeu și zbuciumul meu de moarte după El. Îl exprimam în rugăciunile mele cu așa o concentrare, încât chiar dacă veneau, fie Focul, fie Lumina, nici atunci atenția mea nu se rupea de la Dumnezeu și toată tânjirea îmi era către El. Și iată, într'o Sâmbătă Mare (poate a anului 1924), Lumina m'a cercetat după împărtășanie și am simțit-o ca atingerea Dumnezeieștii vecinicii de duhul meu. Lină, plină de pace și de dragoste, Ea a rămas cu mine trei zile. Ea a izgonit întunericul neființei care stătea înaintea mea. Eu – am înviat; și în mine,

şi cu mine a înviat întreaga lume. Cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur de la sfârşitul slujbei de Paşti s'au înfăţişat în cutremurătoarea lor putere: „Înviat-au Hristos, şi nici un mort în mormânturi." Istovit până atunci de viziunea morţii atotcuprinzăoare, în acel moment am trăit: Da, şi sufletul meu a înviat, iar de acum pe nimenea nu mai văd mort... Dacă Dumnezeu este aşa, atunci mai curând trebuie să părăsesc toate şi să caut să mă unesc numai cu El.

La sfârşitul zilelor mele m'am hotărât să vorbesc fraţilor mei despre ceea ce nu aş fi îndrăznit mai înainte, socotind aceasta o lipsă de bună cuviinţă. Orişicât de neînsemnat aş fi în toate privinţele, faptul rămâne fapt: Dumnezeu Tatăl a binevoit către mine, precum îndeobşte îi este propriu a binevoi către toţi cei cu inima zdrobită (cf. Ps. 50:18); El m'a tras către Fiul Său cel iubit, iar Fiul m'a ridicat din nefericita mea cădere (cf. Io. 6:37-40 şi 44-47). Duhul Sfânt, Carele de la Tatăl purcede, mi-a dat să trăiesc cea „mare taină a bunei-cinstiri: Dumnezeu S'au arătat în trup, S'au îndreptăţit în Duhul" (1 Tim. 3:16).

Acum ştiu că, în afara unei astfel de credinţe, stările trăite de mine ar fi fost de negândit. Şi fără o experienţă îndestulată este cu putinţă credinţa, care mai târziu va să crească, în vârtutea harului revărsat asupra omului. Dau mărturie că atunci când o puternică scârbă de sine, în starea de păcat, ne adânceşte într'o rugăciune către Hristos, rugăciune care ne smulge din ghearele menghinei patimilor şi ale materiei, atunci simţământul

Dumnezeieştii vecinicii este atât de puternic, încât nici o logică şi nici o psihanaliză nu ar putea clătina învederarea. De ce vorbesc despre logică şi despre psihanaliză? Pentru că cea dintâi nu îngăduie să crezi că un om istoric, pe care l-am putut vedea, pipăi (cf. 1 Io. 1:1), pe care l-am putut omorî atârnându-l pe cruce ca pe un tâlhar, este Făcătorul întregului neţărmurit cosmos. Cea de-a doua – ne convinge psihologic că nicicum nu trebuie să ne încredinţăm trăirilor noastre. Însă, aşa cum spune Stareţul Siluan: *o astfel de lumină, o astfel de dragoste, o astfel de putere a vieţii şi a înţelepciunii* – nu pot izvorî decât din Adevăratul Început a tot ce fiinţează. Stareţul Siluan a fost un om de o înzestrare neobişnuită; dar şi eu, chiar dacă întru toate o jalnică pocitanie, pot oarecum judeca despre ceea ce este accesibil duhului omenesc, şi de asemenea şi gândirii şi psihicii noastre.

Apostolul Pavel, după ce Hristos i se arătase, s'a îndepărtat în pustia Arabiei, şi acolo, în pornirea unei pocăinţe atotmistuitoare pentru trecutul său, s'a învrednicit de multe şi mari descoperiri; printre ele, întărirea că Iisus Hristos este Dumnezeu. Eu nu caut dovezi logice provenind de jos; dar şi în plânsul meu de pocăinţă care depăşea puterile mele, care mă ardea cu flacăra sa – m'am convins de aceeaşi: El, Hristos, este *faptul cel mai înalt, cel dintru început al Fiinţei.* Caracterul pocăinţei mele nicicum nu lăsa loc a-mi „închipui" că Dumnezeul cel Fără-de-început poate fi atât de apropiat, atât de lucrător. Au fost clipe când am înţeles chipul cum s'au descoperit tainele cereşti Prorocilor, Apostolilor şi

Părinţilor noştri. Lumina care m'a cercetat este Lumina „Împărăţiei nu din lumea aceasta." Împărat al ei, S'a numit pe Sine Hristos (Io. 18:36-37).

Ce se întâmplă, în esenţă? Cum se explică asemenea evenimente? Duhul nostru este dus de Duhul lui Dumnezeu în tărâmul acestei Împărăţii. În astfel de împrejurări toată gândirea discursivă se opreşte: trăim ceea ce este pentru noi un nou chip al fiinţării. Ni se dă experienţa de „*a fi*": eu sânt. Şi Apostolul Pavel, şi ceilalţi apostoli, Petru, Ioan, şi toţi theologii Bisericii ce au urmat, *povestesc* despre *realităţi ale fiinţării* cunoscute de ei.

Mă ruşinez până la durere a rosti cuvinte care pot părea peste măsură de mândre, şi deci respingătoare. Dar iată un paradox: Eu însumi trăiesc o stare îndoită – pe de-o parte propria-mi nimicnicie, mie însumi respingătoare, pe de alta, pogorământul plin de compătimire al lui Dumnezeu. Gândesc astfel: Darurile lui Dumnezeu se dau fiecăruia fără refuz (Mt. 7:7-11), însă în măsura setei şi credincioşiei fiecăruia din noi faţă de Dătătorul – unora din belşug, altora cu măsură. Eu mă cunosc pe mine însumi: sânt omul cel mai obişnuit, adesea neghiob de vesel, ca şi copiii; este de prisos a pomeni ce este atât de vădit fiecăruia. Însă ceea ce mi-a fost dat de la Dumnezeu din propria Sa iniţiativă este ceva analog cu ceea ce au primit Apostolii, Părinţii Bisericii, povăţuitorii mei. În vârtutea acestei *analogii*, cele date mie se exprimă în aceleaşi cuvinte pe care le aflăm în scrierile Noului Legământ şi ale Părinţilor. Nu este nici o îndoială că o uriaşă distanţă separă Vechiul

Legământ de Legământul lui Hristos (cf. Mt. 5:17-48). Şi totuşi, până şi în limitele Legii lui Moisì, Prorocii grăiau uneori cu o îndrăznire asemenea Apostolilor. Tot astfel şi cu mine. Şi în mănăstire, şi în pustie mi-a fost dat să cunosc *stările duhului* descrise de mine. Eu nu le-am păstrat în deplina lor putere: întorcându-mă în lume am pierdut treptat foarte mult. Însă îmi amintesc de ele. Şi cele dăruite mie acolo m'au slobozit duhovniceşte de sub stăpânirea judecății oamenilor. Dar frica lui Dumnezeu nu conteneşte a mă zdrobi: aceasta înseamnă că nu îmi depăşesc mica măsură.

Iată ce citim la Sfântul Siluan: „Unii zic că acestea au fost cândva, pe vremuri, dar acum ele s'au învechit; dar la Domnul niciodată nimic nu se împuținează, ci doar noi ne schimbăm, ne înrăim, şi astfel pierdem harul; dar cine cere, aceluia Domnul îi dă totul, nu pentru că noi sântem vrednici de aceasta, ci pentru că Domnul este milostiv şi ne iubeşte" (cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 66).

Plecarea mea de la Sfântul Munte a fost silită de împrejurări. În Europa m'am lipsit treptat de multe din cele ce umpleau viața mea la Athos. Slujirea oamenilor, precum o arată experiența, este legată de nevoia de a intra în durerile lor, în suferințele lor, în lupta lor cu patimile şi în nevoile lor prea adesea primitive. Din nefericire, aceasta nu ajută spre a rămâne în contemplare şi în rugăciunea liniştirii. Desfăşurarea evenimentelor arată convingător că întoarcerea mea în Europa fusese după voia de Sus. Dar cu toate acestea nu încetez a mă

întrista de pierderea darurilor pe care le revărsa asupra mea Domnul mai presus de aşteptările mele.

Lucrarea Luminii despre care vorbesc dă mărturie duhului omului pentru Dumnezeirea Ei: Ea este nezidită, nenumită, de neţinut; este tainică, fără greutate, neatinsă. Mă nedumeresc – cum să gândesc sau să vorbesc despre Ea?

Prin firea Ei, este mai presus de lume. Pogorârea ei asupra noastră este nimic altceva decât arătarea lui Dumnezeu omului: descoperirea tainelor cereşti. Prin darul acestei Lumini, la Schimbarea la Faţă pe Thavor s'a întărit cunoaşterea de Dumnezeu. Din clipa strălucirii Ei apostolilor pe Thavor, Ea a intrat în istoria lumii noastre şi s'a făcut întru „moştenire nestrămutată" din neam în neam celor ce cred în Hristos-Dumnezeu. Fără această Lumină, Pământul ar fi rămas în afara adevăratei cunoaşteri de Dumnezeu. Mi-am îngăduit să o numesc Lumina Învierii, pe temeiul propriei mele experienţe: cu venirea Ei, duhul omului este dus în tărâmul unde moarte nu există. Fără luminarea acestei Lumini nu se poate înţelege cum se cuvine taina căilor mântuirii: lumea – oamenii – ar fi rămas în întunerecul necunoaşterii. Formarea theologică abstractă, chiar cea mai subţire, nu mântuieşte, căci ea nu dă decât o înţelegere intelectuală, dar nu înalţă în chip real în tărâmul Fiinţei Dumnezeieşti.

Uneori Lumina se poate asemăna unui nour înalt ce acoperă culmea pe care ne aflăm: însuşi nourul este plin de lumină, dar noi nu vedem altceva decât pe el – tot restul lumii rămâne afundată undeva. Astfel Lumina

lui Dumnezeu, aducând un nou chip al fiinţării duhovniceşti, ascunde ochilor vederea lumii materiale. Ea este lină, întreagă, plină de o adâncă pace. În Ea sufletul contemplează Dragostea şi Bunătatea lui Dumnezeu. Într'o revărsare a Ei mai îmbelşugată omul încetează de a mai percepe materialitatea locului care-l înconjoară şi chiar a propriului trup. Mai mult, pe sine însuşi se vede ca lumină. Vine Lumina lin, gingaş, încât nici nu bagi de seamă cum te-a îmbrăţişat. De obicei nu fără de veste, nu deodată „se uită" lumea. Acest fenomen se aseamănă cu adormirea liniştită a unui om zdravăn, sănătos; însă, bineînţeles, nu este nicidecum un somn, ci deplinătate a vieţii.

După îndepărtarea acestei Lumini, lină ca şi venirea Ei, sufletul încet se întoarce la obişnuita percepţie a realităţii materiale. În inima înmuiată – o adâncă pace. Duhul omului petrece în acelaşi timp şi în planul înalt, Dumnezeiesc, şi în cel pământesc; însă cel dintâi, treptat, slăbeşte, şi în suflet se aşterne o oarecare întristare, un simţământ de jale că cea nepreţuit de dragă atingere a Duhului lui Dumnezeu se împuţinează în putere, pe măsură ce ne revenim în simţirile trupului. Urmarea înmiresmată a viziunii păleşte, dar nu dispare de tot. Cu toate acestea, însăşi slăbirea naşte o subţire tânjire după Dumnezeu, dar rugăciunea curge paşnic şi din toată fiinţa. Petrecerea cu Domnul omoară patimile: nu mai este înclinare către slavă, nici către bogăţie, nici către stăpânire, nici către tot ce este pământesc, şi deci neapărat pătimaş şi întotdeauna însemnat de tragism şi de vremelnicie.

Repetatele cercetări ale harului fac ca sufletul să înceapă a vedea o potrivire între stările contemplării şi impresiile lăsate de cuvântul Evangheliei. Şi acesta începe să se perceapă aşijderea ca Lumină, ca putere de viaţă făcătoare, ca un nou act al facerii, de acum nu în chipul poruncii „să fie", ci ca o legătură a Tatălui Ceresc cu făptura înţelegătoare ca şi cu un fiu al Său, nesilnic chemându-l la minunatul suiş către împărăţia dragostei Tatălui, unde nu este nici moarte, nici început, nici sfârşit. Duhului nostru i se dă înţelegerea că adevărat cuvântul lui Hristos purcede „de la Părintele luminilor", Care „voind ne-au născut cu cuvântul adevărului" (Iac. 1:17-18). În cuvântul lui Hristos este cuprinsă viaţa Dumnezeiască, iar cel ce îşi deschide inima pentru a-l primi până la capăt devine asemănător lui Dumnezeu.

La începutul vieţii mele monahale la Athos, Domnul mi-a dăruit o rugăciune necurmată care, fără să se împuţineze în puterea ei, trecea din când în când de la un subiect la altul. Voiu povesti despre ceea ce îmi amintesc destul de limpede, întrucât este vorba de rugăciuni care au lăsat urme de neşters în fiinţa mea.

Adesea se întâmplau următoarele: seara, după asfinţitul soarelui, închideam bine fereastra, trăgeam peste ea trei perdele pentru a dobândi cât mai multă linişte şi întunerec... Punându-mi fruntea pe duşumeaua chiliei, rosteam rar cuvintele rugăciunii, unul după altul, şi pierdeam tot simţământul strâmtorii cămăruiei mele iar mintea, uitând de trup, se simţea ca fiind în lumina

cuvântului Evangheliei. Aţintit asupra adâncului nesfârşit al înţelepciunii cuvântului lui Hristos, duhul meu, slobod de tot ce este materialnic, se simţea asemenea trupului sub bătaia soarelui în puterea sa, împresurat întreg de strălucirea Soarelui Înţelegător. O blândă pace îmi umplea atunci sufletul care uita toate nevoile şi spaimele Pământului.

Cum se explică faptul că împreună cu venirea Luminii lui Hristos asupra noastră, puţinele Sale porunci, însemnate fiind în inimă şi în minte, făceau să fie de prisos toate celelalte legi, până şi Legea lui Moisì? Această viziune a minţii era lipsită de orice urmă de îndoială: „Să iubeşti pre Domnul Dumnezeul tău din toată inima, şi din tot sufletul, şi din tot cugetul tău... şi pre aproapele tău ca însuţi pre tine" (Mt. 22:37-39); Domnul mi-a dat să trăiesc această stare, iar duhul meu înseta să-I cuprindă picioarele şi să-I mulţumească pentru acest dar.

Repetarea unor astfel de stări, nu fără intervale, s'a prelungit luni întregi, poate chiar ani.

Sub înrâurirea aceleiaşi Lumini rugăciunea pentru semeni cu adâncă întristare îmi stăpânea fiinţa. Era limpede că nenumăratele suferinţe de neocolit ale întregii lumi sânt urmarea căderii omului de la Dumnezeu Ziditorul nostru, Care ni S'a descoperit. Dacă lumea ar iubi pe Hristos şi poruncile Sale, atunci totul s'ar preschimba din rădăcină iar Pământul ar deveni un minunat Rai. Cuvântul Scripturii despre Raiul cel întâi zidit, prin această vedenie mi-a apărut ca realitatea pipăită a momentului

„de față." Miile de ani trecute, în planul veciniculului duh mintea îi vede ca în afara vremii, fără întindere.

„Şi au pus Domnul Dumnezeu pre om în Raiul desfătării, să-l lucreze şi să-l păzească" (Fac. 2:15). Însufleţitoare sarcină, care numără şi pe om ca împreună-ostenitor cu Însuşi Dumnezeu în facerea lumii. Mi se părea că libertatea rugăciunii ce mi se dăduse, în liniştea nopții Sfântului Munte, era deja mai-nainte răpirea Împărăției. Destul este această petrecere în Dumnezeul cel iubit, pentru a înțelege cuprinsul cuvintelor: Raiul lui Dumnezeu. De la El, de la Sfântul sfinților au purces cuvintele Evangheliei ce poartă caracterul absolut al atotcunoaşterii Dumnezeieşti.

Când rugăciunea se sfârşea, de la sine îmi veneau cuvintele psalmului: „noaptea este luminare întru desfătăciunea mea... întunerecul nu se va întuneca de la tine, şi noaptea ca ziua se va lumina" (Ps. 138:11-12).

La începutul anilor treizeci, când eram deja diacon, vreme de două săptămâni bunăvoirea lui Dumnezeu a fost asupra mea. Seara, când soarele se gătea a se ascunde după munții Olimpului, şedeam într'un balcon în preajma chiliei mele, cu fața către luminătorul care apunea. În acele zile vedeam lumina cea de seară a soarelui, şi totodată şi altă lumină, care gingaş mă înconjura şi lin îmi pătrundea în inimă, dându-mi în chip străin a cerca împreună-pătimire şi dragoste pentru cei ce se purtaseră cu mine aspru; împreună cu aceasta, şi o oarecare nedureroasă împreună-suferință pentru întreaga făptură îndeobşte. După asfințitul soarelui in-

tram în chilia mea, ca de obicei, spre a-mi săvârşi pravila celor ce se pregătesc a sluji Liturghia, şi Lumina nu mă părăsea în toată vremea rugăciunii.

Şi iată, într'una din seri a venit la mine un monah, părintele Iuvenalie (Egorov), singurul meu vecin la acel etaj, şi m'a întrebat: „Am citit acum imnele Sfântului Simeon Noul Theolog... Spuneți-mi, cum înțelegeți felul în care descrie cum vedea el Lumina cea nefăcută?" Până în acea clipă trăisem cu inimă mulțămitoare binecuvântarea Domnului ce se revărsa asupra mea, dar nu era în mine nici o întrebare în privința acelei vedenii, iar gândul meu îndreptat către Dumnezeu nu se întorcea asupră-mi. Spre a răspunde părintelui Iuvenalie, m'am oprit cu gândul asupra celor petrecute cu mine în acel ceas. Încercând să mă ascund, i-am spus pe ocolite: „Nu sânt în măsură a judeca experiența Sfântului Simeon... Dar poate că, petrecând într'o stare de har, el l-a simțit ca Lumină... Nu ştiu." Mi s'a părut că părintele Iuvenalie s'a întors nebănuind nimic mai mult decât ceea ce spusesem. Dar curând după această scurtă convorbire mi-am început ca de obicei rugăciunea. Lumina şi dragostea, de acum nu mai erau cu mine.

Astfel, iarăşi şi iarăşi, dintr'o amară experiență, am cunoscut că rugăciunea curată este numai atunci când duhul nostru este întreg adâncit în Dumnezeu, fără întoarcere asupră-şi. Curios: vorbind cu părintele Iuvenalie, eu nu am văzut vreo mişcare de slavă deşartă înlăuntrul meu... Şi totuşi! Însă puteam eu să prevăd că prelungirea vederii Luminii în serile şi nopțile acelui răstimp – începutul slujirii mele liturgice – m'ar fi dus

către înălțarea minții? Dacă o astfel de năpastă se afla în calea mea, atunci Domnul a aflat un măiestru chip de a mă smeri prin ridicarea darului. Fie Lui slava în vecii vecilor.

Însuşi Dumnezeu, Lumina cea neapropiată şi Viața vecinică, a venit în lume, a trăit cu noi în trupul nostru ce se poate pipăi, iar lumea nu L-a cunoscut, nu L-a primit. Însă cei ce au iubit venirea Lui ştiu că, prin Cel Unul-născut, şi ei sânt înfiați de Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul. În chip de nepătruns Se face El cunoscut în arătarea Luminii harului, Lumină subțire şi gingaşă, mângâietoare şi de viață dătătoare. Soarele materialnic este un minunat chip al Soarelui Dragostei şi al Dreptății. Fără razele Soarelui văzut, viața nu ar fi fost cu putință pe planeta noastră. Noi toți simțim lucrarea binefăcătoare a razelor sale. Pe vremuri el îmi apărea ca nematerial, dar după vederea Luminii Nefăcute a Dumnezeirii, şi ea, lumina firească, mi-a devenit brută, uneori chiar agresivă. Ea luminează firea pământească, însă nu ajunge a da nemijlocit duhului nostru a pătrunde în tainele Dumnezeieştii Ființe. Cu Lumina Dumnezeirii, dimpotrivă: ea mai întâi de toate aduce descoperirea Împărăției Tatălui Ceresc.

După Învierea Sa, Hristos S'a arătat numai celor ce erau în măsură a-L putea percepe de acum în trupul îndumnezeit şi luminat, rămânând nevăzut celorlalți. Astfel, Lumina Nefăcută, „care toate plineşte", rămâne nevăzută celor ce nu au căutat a cunoaşte pe Dumnezeu cu întreaga lor ființă. Şi iarăşi, o curioasă analogie cu

lumina fizică: şi ea rămâne nevăzută dacă nu află vreun obiect care s-o primească şi să o răsfrângă. La lumina soarelui pământesc zidirea se arată măreaţă ochiului. Însă Lumina lui Dumnezeu, când luminează omul, în chip minunat îl schimbă la faţă: feţele cele mai banale, cele mai urâţite de păcat, se luminează de către Lumină în rugăciunea de pocăinţă şi devin tinere şi chiar minunat de frumoase.

Iarăşi şi iarăşi, inima este gata a cânta slavoslovnic lui Hristos-Dumnezeu, Cel ce S'a arătat în Lumina Nefăcută: astfel Se pogoară până la noi Cel nemăsurat de puternic, Cel Care este dincolo de tot ce este. Neatinsă, neajunsă, Lumina Dumnezeirii Lui toate învie, îmbrăţişează tot ce fiinţează. Nu i se pot atribui conceptele de loc, de cuprins, şi în acelaşi timp, fără întindere fiind, este de faţă pretutindenea. Vederea acestei Lumini dă omului experienţa învierii, ca pe o înainte-gustare a fericirii ce va să fie. Fără cuvinte grăieşte duhului nostru că cei „zidiţi dupre chip", în sfârşitul înfăptuirii lor vor fi purtători deplinătăţii vieţii Dumnezeieşti şi omeneşti, desăvârşiţi în asemănarea lui Hristos, Dumnezeu-omul. Prin lucrarea acestei Lumini înlăuntrul celui ce se pocăieşte, se vădeşte o minunată floare: Persoana-Ipostasul. Iar noi recunoaştem că acestui principiu din noi îi este propriu a purta în vecinicie o negrăită, o măreaţă şi sfântă viaţă.

Lumina lui Hristos este „energia" Dumnezeirii, viaţa cea nefăcută, fără-de-început a lui Dumnezeu Treimea. Aceasta, energia-lucrarea, este proprie şi Tatălui şi Duhului Sfânt. În Ea cunoaştem şi pe Tatăl, şi pe Du-

hul Sfânt, şi pe Fiul Cel Unul-născut. Când această lumină, prin bunăvoirea lui Dumnezeu, ne umbrează, atunci principiul ipostatic din noi, din potenţialitatea care era la naşterea noastră, se actualizează şi devine în stare „a vedea" pe Dumnezeu (cf. Mt. 5:8), a primi puterea Sa fiinţială, bogăţia vieţii lui Dumnezeu Însuşi. Pe pământ, omul nu poate încăpea absoluta desăvârşire a Dumnezeirii, dar prin lucrarea Duhului Sfânt el se cunoaşte a fi legat de Cel Care este cu adevărat Făcătorul a toată viaţa şi Singurul Centru a tot ce fiinţează.

Din nou şi din nou, în legătură cu aceeaşi Lumină a vieţii, pe care nu o poate înghiţi întunerecul nefiinţei (cf. Io. 1:5). Eu nu trăiesc prin sine-mi: eu sânt întreg către Acela pe care iubesc. El mi-a dat viaţa, El dar şi este viaţa mea. Şi dacă astfel, atunci eu ce?

Mare este omul când este în Dumnezeul cel Mare. În puterea dragostei lui Dumnezeu el, omul, îmbrăţişează întreaga lume şi însuşi, într'un anume sens, este „centrul lumii." Întâia oară când acest gând m'a cercetat a fost când Dumnezeu mi-a dăruit harul „pomenirii morţii."[11] Această experienţă, mai curând negativă, într'o mai mare intensitate a sa mi-a dat să-mi trăiesc ieşirea în nefiinţă ca pe o stingere a întregului cosmos în mine: „în mine", cu moartea mea, moare întregul neam omenesc, cu toate suferinţele şi bucuriile sale, cu toate năzuinţele şi cunoaşterile. Mai mult: Însuşi Dumnezeu, încă necunoscut, şi totuşi oarecum cunoscut, şi El moare în mine şi pentru mine. Întreaga fiinţă făcută

---

[11] Vezi mai sus capitolul „Harul pomenirii morţii."

şi nefăcută se pierde în hăul cel fără de fund al întunerecului uitării. Experienţele unei astfel de stări erau, în esenţă, contemplarea „absolutului" (chipul-răsfrângerea Absolutului) principiului ipostatic în noi, însă sub semnul minus.

Când însă a venit Lumina Nefăcută, dându-mi mărturie duhului că eram în afara stăpânirii morţii, atunci tot ceea ce înainte murise în mine, prin lucrarea acestei Lumini a înviat împreună cu mine.

Şi înfricoşătorul întunerec al morţii, şi apăsătoarea scârbă de sine pentru păcatul ce trăia înlăuntrul meu, resimţit ca o rupere de Dumnezeul iubirii, şi amara deznădăjduire de sine, şi răzvrătul faţă de nonsensul fiinţei îndeobşte, aşa cum se oglindise în conştiinţa mea mai nainte – toate acestea, prin puterea renăscătoare a pocăinţei se preschimbă în chip radical: devin „deşertare", după asemănarea lui Hristos. Cei ce se aseamănă Lui în moartea Sa, în Duhul Sfânt, sânt ridicaţi şi înălţaţi în cea asemănătoare Lui vecinică slavă (cf. Flp. 2:7-8; 3:9-11; Rom. 6:5). Astfel se cunoaşte Iisus Hristos în stăpânia Sa cea fără-de-început, şi totodată şi în nedescrisa Sa deşertare „pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire."

Hristos a biruit lumea (Io. 16:33). Iar de acum nu mai este nimeni şi nimic ce ar putea să-I mărginească Stăpânirea. Prin multe suferinţe ne slobozim noi de stăpânirea asupră-ne a tuturor celor mai nainte trăite. Îmbogăţiţi cu experienţa biruinţei prin pocăinţă, ne asemănăm Unuia-născut Fiului în Domnia Lui: iadul de acum nu ne mai stăpâneşte, iar noi căutăm asupra lui fără groaza de altădată.

Eu nicidecum nu pretind că Domnul Iisus Însuşi Şi-a trăit în acelaşi chip „deşertarea" în Ghethsimani şi pe Golgotha. Ci în pocăinţa mea înaintea Lui, pentru toate nelegiuirile mele duhovniceşti, astfel mi-a fost dat să înţeleg. De ce un *astfel de om* s'ar fi rugat: „Întristat este sufletul Meu până la moarte... Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta"... „Şi s'a făcut sudoarea Lui ca picături de sânge picând pre pământ" (cf. Mt. 26:38-39; Lc. 22:44)?

Pentru nimicnicia mea, ceea ce am cercat a fost lucru mare, şi până acum nu conteneşte să crească. Cu o cucernică frică cuget: Ce anume vedea El, Domnul meu, spre a Se ruga astfel? El, Cel neţărmurit în Dumnezeirea Sa, neajuns în micşorarea Sa; nemărginit în dragostea Sa „până în sfârşit" (Io. 13:1), neajuns în a Sa Slavă?

Negreşit, chinul Său a fost mai mare decât al tuturor oamenilor, spre a se face „patimă răscumpărătoare lumii."

Cu adevărat El este Lumina ce a venit în lume, ca tot cel ce crede întru Dânsul, în întunerec să nu rămâie (cf. Io. 12:46).

Arătările Luminii, ea însăşi una în firea ei cea vecinică, diferă între ele şi în putere, şi în chip. Rareori în istoria Bisericii vederile Luminii ating acea plinătate, când în clipa vedeniei duhul omului se învredniceşte încă şi de descoperirea personală a lui Dumnezeu. Astfel a fost pe Thavor, când Petru, Iacov şi Ioan au auzit glasul nematerialnic al Tatălui mărturisind pentru Fiul

Cel Iubit. Asemenea şi Apostolului Pavel pe calea către Damasc; mare i-a fost strălucirea, şi a urmat convorbirea personală cu Hristos, încredinţând pe Pavel că acel Dumnezeu pe Care îl cinstea, Care Se descoperise lui Moisì în Sinai – fusese El Însuşi. „Eu sânt: Iisus pre Carele tu prigoneşti" (Fap. 9:5).

Cu mult mai adesea Lumina aceasta cuprinde omul atunci când se află în starea de rugăciune a unei pocăinţe ce îl învăluie, asemenea stării la limita deznădejdii. La începutul nevoinţei pocăinţei pentru păcate, această Sfântă Lumină dă experienţa milei şi a dragostei lui Dumnezeu, dar nu încă a convorbirii faţă către Faţă, a unei astfel de convorbiri când omul cu adevărat este în Dumnezeu şi Dumnezeu în el; când duhul celui ce se roagă ştie că Cel ce i se arată – este Stăpânul Cel-mai-nainte-de-veci a tot ce fiinţează, Cel Dintâi şi Cel de pe Urmă; Cel neajuns, şi totuşi atât de apropiat, Cel nevăzut, şi totodată simţit până şi în trup; Cel ce este flacăra dragostei ce umple inima, Lumina înţelegerii ce luminează mintea, Lumina cunoaşterii, însă de negrăit în cuvinte. De altfel, Însuşi Se numeşte pe Sine *„Eu Sânt Cel Ce Sânt."* Fiecare percepe aceste preasfinte cuvinte doar în măsura experienţei sale reale. Şi nimenea dintre muritori poate spune că a cunoscut „până în sfârşit" care este Fiinţa ascunsă îndărătul acestor cuvinte. Dată ne este însă şi nouă nădejdea că soseşte acea *vecinică zi*, când El va fi „toate întru toţi" (1 Cor. 15:28).

13
PENTRU PRINCIPIUL PERSONAL
În Fiinţa Dumnezeiască şi în Fiinţa omenească

Temelie cu adevărat neclătinată a cunoaşterii lui Dumnezeu ni s'a dat prin Logosul Tatălui cel întrupat – Iisus Hristos. Atraşi de dragostea către El, noi trecem printr'o adâncă primenire a întregii noastre fiinţe. Viaţa Sa cea neţărmurită ni se împărtăşeşte nouă. Duhul nostru se află la doi poli opuşi: pe de-o parte – întunecoasele străfunduri ale iadului; pe de alta – Împărăţia lui Dumnezeu, luminată de Soarele cel neapus. Cuprinsul fiinţei ni se lărgeşte nespus. Într'o rugăciune nebunească, sufletul tânjeşte către acest minunat Dumnezeu. Ne urâm pe sine aşa cum sântem. Trece multă vreme până să înţelegem că El Însuşi este Cel ce Se roagă în noi, împărtăşindu-ne viaţa Sa cea fără-de-început. Prin această rugăciune de Dumnezeu dată, fiinţial noi ne împreunăm cu Hristos: mai întâi în deşertarea Sa şi pogorârea negrăit de tainică până la cele mai de jos, iar apoi în Atotputerea Sa cea Dumnezeiască – „...să Te cunoască pre Cel Unul adevărat Dumnezeu, şi pre Carele ai trimis, Iisus Hristos" (Io. 17:3).

Persoana-Ipostasul în Fiinţa Dumnezeiască nu poate fi un principiu limitativ. Iar în fiinţa noastră făcută, ipostasul este principiul care primeşte în sine nemărginirea. Înaintea duhului nostru ipostatic-personal, în hotarele Pământului, avem o sarcină: a răzbi prin pe-

retele vremii şi a depăşi pragul întinderii. Aflăm o oarecare analogie pentru acest eveniment duhovnicesc în realitatea noastră zilnică: avionul care, depăşind viteza sunetului, produce un cutremur al atmosferei asemenea unei explozii. Astfel duhul omului, păşind în lumea veciniciei lui Dumnezeu, este cutremurat de măreția viziunii ce se deschide înaintea lui. În acelaşi timp, lumea întreagă trăieşte o oarecare schimbare în destinele ei: „*Om s'a născut în lume*" – eveniment care împărtăşeşte întregii zidiri o nouă valoare, una netrecătoare. Omul, ca duh ipostatic, ține de ființialitatea vecinică. Cei mântuiți în Hristos – sfinții – s'au făcut purtători Dumnezeieştii vecinicii: ei primesc viața cea fără de început, cea nefăcută, drept stăpânire nestrămutată, însă după firea lor rămân totuşi, neschimbat, făptură.

În lumea duhovnicească a omenirii se observă o îndoită mişcare. Una dintre ele – negativă. Forma grosolană a ei se exprimă printr'o tot mai crescândă dinamică a căderii în nihilismul banal şi în dezintegrarea morală; iar forma ei sublimată este luciferismul – pe care ni-l face cunoscut Cartea Facerii (3:5). Esența acestuia constă în faptul că făptura, înzestrată cu darul libertății determinării de sine, leapădă porunca lui Dumnezeu: o priveşte ca pe o oarecare limitare, impusă din afară năzuinței sale către absoluta afirmare de sine, către îndumnezeirea de sine.

Cealaltă mişcare – pozitivă, urcătoare – se manifestă ca o atragere a dragostei către nesfârşita împreunare cu Tatăl „Carele este în ceruri."

În paralel cu acestea, observăm prezența a două tendințe contrare în inimile și mințile oamenilor. Unii năzuiesc a se sustrage formei pământești a ființării: închipuirii lor se prezintă marea odihnă a tainicei Ne-ființe atot-transcendente. Iar ceilalți – după cuvântul lui Hristos, „Împărăția cerurilor silește-se, și silitorii răpesc pre ea" (Mt. 11:12) – se avântă în nevoința dureroasă de a birui stricăciunea noastră, ca făpturi – „că... nu voim să ne dezbrăcăm, ci pre deasupra să ne îmbrăcăm, ca să se înghiță ce este muritor, de către viață" (2 Cor. 5:4).

Celor dintâi le este caracteristic să gândească Absolutul Cel dintru Început ca fiind suprapersonal. Persoana pentru ei este, în cel mai bun caz, prima treaptă a degradării, a mărginirii de sine a Absolutului. Pentru cei de-al doilea – tocmai *persoana* zace la temeiul a tot ce ființează. Și aceasta este viziunea noastră creștină în ceea ce privește pe Dumnezeu și lumea. Nouă ni s'a descoperit Dumnezeul Ipostatic, „Făcătorul Cerului și al Pământului, văzutelor tuturor și nevăzutelor." El este Ființa-de-Sine; El – Cel Dintâi și Cel de pe Urmă: nimeni și nimic nu este mai nainte de El, nici după El. Este Dumnezeul Iubirii nestricăcioase. Celor ce L-au iubit le este făgăduită deplinătatea Dumnezeieștii înfieri prin Cel Unul-născut Fiul Tatălui, Iisus Hristos, Care a spus: „Căci Eu viu sânt, și voi veți fi vii" (Io. 14:19).

Ipostasul-Persoană este principiul cel mai lăuntric al Ființei Absolute: dimensiunea Sa de început și de sfârșit – „Eu sânt Alfa și Omega, începutul și sfârșitul,

zice Domnul Dumnezeu, Cela ce Este, şi Cela ce era, şi Cela ce vine, Atotţiitorul" (Apoc. 1:8; cf. 22:13).

Ipostaticitatea lui Dumnezeu scapă oricărei definiţii, căci se află dincolo de hotarele a tot ce poartă asupră-şi pecetea oricărei determinări. De necunoscut raţional, ea se cunoaşte fiinţial şi absolut numai în măsura descoperirii de Sine a lui Dumnezeu omului (cf. Mt. 11:27; Lc. 10:22; Io. 17:26).

Şi în om, chipul Dumnezeului Personal, principiul persoanei este „omul cel (mai) ascuns al inimii, întru nestricăciune... carele este înaintea lui Dumnezeu de mult preţ" (1 Pt. 3:4). Şi persoana făcută se sustrage oricărei definiri. Cunoaşterea ştiinţifică şi filosofică se exprimă în concepte şi definiţii; persoana însă este fiinţă, ce scapă formei de cunoaştere şi filosofice, şi ştiinţifice: asemenea lui Dumnezeu, ea nu se poate cunoaşte până în sfârşit din afară, de nu se va descoperi ea însăşi celeilalte persoane.

Dumnezeu este un Dumnezeu Ascuns, iar omul are şi el înlăuntru adâncuri tăinuite ochilor străini. Dumnezeu este Începutul Fiinţei, iar nu Omul[12]; însă cel din urmă este făcut cu potenţialul de a asimila, şi vecinic a purta în sine Viaţa cea nefăcută a Dumnezeirii.

Hristos, „în chipul lui Dumnezeu fiind" (cf. Flp. 2:6-7), cu alte cuvinte, din fire fiind Dumnezeu fără-de-început, în actul întrupării a primit în ipostasul Său chipul de rob al existenţei noastre. Ipostasul ome-

---

[12] Omul – cu majusculă – semnifică Atot-omul, precum Dumnezeu, Unul fiind, este în mai multe Ipostasuri: Treime, Tată, Fiu şi Sfântul Duh.

nesc însă se îndumnezeieşte prin har, în vârtutea cărui fapt se înfăptuieşte în el „plinătatea chipului lui Dumnezeu." În principiul personal al omului se cuprinde mai întâi de toate asemănarea Celui Ce ni S'a descoperit cu Numele „*Eu Sânt.*" În actul îndumnezeirii, persoana omului este înălţată din dimensiunile şi formele Pământului, întru dimensiunile şi formele Dumnezeieştii Vieţi. Cu alte cuvinte, omul înipostaziază însuşirile Dumnezeieşti, precum vecinicia, dragostea, lumina, înţelepciunea, adevărul. Devenind dumnezeu prin conţinutul fiinţei sale, ipostasul făptură însă, nicidecum nu devine Dumnezeu celorlaltor făpturi cuvântătoare.

Părinţii şi Povăţuitorii Bisericii în toate veacurile au exprimat descoperirea asemănării noastre cu Dumnezeu, dar nu toţi şi nu totdeauna cu aceeaşi putere. În parte, pentru că nu toţi s'au aflat la acelaşi nivel al cunoaşterii lui Dumnezeu şi a Omului. Cuvântul despre deplinătatea asemănării până la identitate a tulburat pe cei ce au înţeles-o ca o contopire cu Dumnezeu până la pierderea oricărei osebiri. Între Dumnezeu şi Om, vecinic va rămâne o distanţă fiinţială: Dumnezeu este Fiinţa-dintru-început, de nimeni şi nimic condiţionată; oamenii însă sânt facerea Lui. Dar în Actul facerii „după chipul Său şi după asemănare", Ziditorul nostru în esenţă Se repetă pe Sine, şi în acest sens Se arată ca fiindu-ne „Tată." Oare nu aceasta avea în vedere Domnul când ne-a dat rugăciunea „Tatăl nostru"? Prin întruparea Sa, Logosul cel mai nainte de veci al Tatălui ne dă a ne împărtăşi cu Sângele şi cu Trupul Său, ca astfel să verse în vinele noastre Viaţa Sa cea fără-de-început;

ca noi să devenim fiii Lui, trup din Trupul Său şi os din Osul Său.

Hristos ne-a arătat desăvârşirea chipului lui Dumnezeu în om şi putinţa firii noastre de a-şi însuşi deplinătatea Dumnezeirii într'atâta, încât El, după înălţarea Sa, a aşezat „de-a dreapta Tatălui" firea noastră. Dar până şi în El, firea noastră nu s'a făcut una cu Esenţa nefăcută a lui Dumnezeu. În Hristos, Fiul cel întrupat al Tatălui, vedem gândul cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu pentru Om.

Descoperirea „*Eu Sânt Cel ce Sânt*" (Fiinţa sânt Eu), arată că dimensiunea ipostatică în Dumnezeire are o însemnătate de temelie. Principiul Persoanei în Dumnezeu nu este un concept abstract, ci o realitate esenţială ce stăpâneşte propria Sa Fire şi Energie a vieţii. Esenţa nu este momentul prim, şi nici chiar cel ce precumpăneşte, care să determine Persoanele-Ipostasuri în legăturile lor reciproce. În Fiinţa Dumnezeiască nu este nimic care să fie în afara principiului ipostatic. Neurmat este adâncul tainei Dumnezeieştilor Persoane. Definirea lor de sine în vecinicie este un Fapt fără de început: nu a existat un astfel de moment când Tatăl să nu fi avut pe Fiul şi să nu fi purces Sfântul Duh. Începutul a toate este Tatăl, Care în cea mai nainte de veci naştere a Fiului Îi împărtăşeşte întreaga plinătate a Firii Sale, a Esenţei. Aşijderea şi în purcederea Sfântului Duh. De unde afirmaţia că Fiul şi Sfântul Duh sânt desăvârşit deopotrivă cu Tatăl.

Logosul Cel întrupat al Tatălui – Hristos-Omul – ne este mai pe înţelesul nostru prin cuvântul pe care îl

are de la Tatăl şi pe care l-a dat nouă (cf. Io. 17:8). Cunoaştem viaţa Sa pământească prin bunăvestirea evanghelică, prin predania duhovnicească despre El. Prin Sine, El ne-a arătat pe „Tatăl Său şi Tatăl nostru" (cf. Io. 20:17). Mai zăbavnic vine cunoaşterea Duhului Sfânt ca Persoană. Acesta necontenit face a via nu numai Biserica şi pruncii Ei, dar şi întreaga lume, întreaga făptură. El ne vindecă de urmările căderii; El ne naşte din nou şi ne sfinţeşte. Însă toate săvârşeşte în chip nevăzut, ca un oarecare minunat Prieten ce se ascunde, care nu vrea să ne împovăreze cu simţământul de mulţămită faţă de El, căci ştie că, în starea în care ne aflăm, simţământul nobil al mulţămitei devine o povară. Marea fericire de a-L cunoaşte vine treptat, în măsura în care se dezvăluie în noi, prin împreună-lucrarea Sa, principiul ipostatic, în vârtutea căruia începem să înţelegem toate – şi Fiinţa cea Dintâi Dumnezeiască, şi fiinţarea cosmică – într'alt chip, caracteristic omului-persoană, caracteristic chipului înfăptuit al Celui Care ni S'a descoperit sub numele *Eu Sânt.*

Persoana este Cea Care singură cu adevărat viază. În afara acestui principiu viu, nimic nu poate fiinţa: „Întru Dânsul viaţă era, şi viaţa era lumina oamenilor" (Io. 1:4). Conţinutul esenţial al acestei vieţi este Dragostea: „Dumnezeu dragoste este" (1Io. 4:8). Prin întâlnirea în dragoste cu celălalt sau cu alte persoane, se realizează pe sine fiinţa personală. Purcezând de la minunata Descoperire „*Eu Sânt Cel ce Sânt*", şi Omul zidit „după chip şi după asemănare" noi îl trăim mai na-

inte de toate ca pe o ființă personală. Tocmai acestui principiu, în noi, aparține vecinicia. El și numai el are putința de a-și cunoaște Chipul cel Dintâi – Dumnezeul Cel Viu. Omul este mai mult decât un microcosmos: el este un microtheos (μικροθεός): făptură fiind, el a primit porunca de a deveni dumnezeu (Sf. Vasilie cel Mare). Dacă Făcătorul S'a asemănat întru toate omului (cf. Evr. 2:17), înseamnă că și omul este zidit cu putința de a se asemăna întru toate lui Dumnezeu: „Asemenea Lui vom fi, căci vom vedea pre El precum este" (1 Io. 3:2).

În cea mai înaltă încordare a rugăciunii la care poate ajunge firea noastră, când Însuși Dumnezeu se roagă în noi, Omului i se dă vederea lui Dumnezeu cea mai presus de chip. Atunci omul-persoana cu adevărat se roagă „față către Fața" Celui Fără-de-început. În această întâlnire cu Persoana lui Dumnezeu se actualizează în noi ceea ce la început fusese doar un potențial – *persoana*.

Atrași de Duhul lui Dumnezeu către rugăciunea pentru întreaga lume, către a lua parte la rugăciunea Domnului din Ghethsimani, deodată vedem în noi înșine minunea lui Dumnezeu: înlăuntrul nostru răsare soarele duhovnicesc al cărui nume este „*fața*" – persoana. Este începutul în noi al unei noi forme a ființării, de acum nemuritoare. Atunci primim, nu superficial, nu rațional, ci în sânurile ființei noastre, Descoperirea Principiului Ipostatic în Sfânta Treime. Înaintea noastră se arată în Lumină cea mai măreață taină a Ființării celei Fără-de-început: Dumnezeul Personal Viu; Cel

Unul în Treime de Persoane; Dumnezeul dragostei, Cel singur adevărat.

Scriu istoria sufletului meu. Mult m'au costat pe mine însumi rătăcirile care mă atrăseseră vreme de şapte-opt ani. Omeneşte vorbind, nu aş fi putut ieşi cu propriile-mi puteri din prăpastia fără de fund a transcendentalismului viziunii orientale: Absolutul Suprapersonal. În tinereţea mea trupească şi mentală această filosofie îmi apărea ca plină de o măreţie ce depăşea psihismul emoţional al Creştinismului: „Iubeşte pe Dumnezeu şi pe aproapele." Însuşi cuvântul „persoană" în acea vreme se identifica în conştiinţa mea cu conceptul individuumului. Nu este oare nebunie a atribui o astfel de dimensiune Fiinţei Absolute? – gândeam eu.

Când însă, după darul de Sus, mi-a fost dat să înţeleg locul ontologic al principiului Persoanei în Fiinţa Dumnezeiască, atunci în chip firesc totul s'a schimbat şi mi s'a arătat în perspectiva inversă: noi sântem făptură; ca persoane ne zidim potenţial, nu actual. Eu nu sânt Fiinţa cea Dintâi, ci chip făcut al Său. Prin poruncile evanghelice sânt chemat să actualizez, să înfăptuiesc în sine-mi asemănarea cu Dumnezeu a persoanei în mine; să devin persoană-ipostas, biruind limitarea individuumului care nicicum nu poate moşteni Dumnezeiescul chip al fiinţei.

Dumnezeul nostru este Duh atoateştiutor, pretutindenea de faţă: „...nimic este acoperit care să nu se descopere, şi ascuns care să nu se cunoască... nici una dintre (vrăbii) nu va cădea pre pământ fără de Tatăl

vostru. Ci încă şi perii capului vostru toţi număraţi sânt" (Mt. 10:26...30). „Nu este zidire nearătată înaintea Lui, ci toate sânt goale şi dezvelite înaintea ochilor Lui..." (Evr. 4:13). Noi nu înţelegem acest chip al cunoaşterii: nemijlocit, nesupus vreunui proces, întreg; dar credem în buna Pronie a lui Dumnezeu pentru noi. De-a lungul anilor unei nevoinţe osârduitoare de a trăi după voia Sa, noi nu o dată ne vom uimi de exactitatea matematică a Proniei lui Dumnezeu pentru noi.

Dacă Dumnezeu nu ar fi fost o Fiinţă Personală, atunci nici noi, chipul Său, nu am putea pătrunde în forma ipostatică a fiinţării; ba chiar şi însăşi personalitatea noastră nu ar fi fost mai mult decât un fenomen de suprafaţă. Dar în vârtutea faptului că persoana în noi se naşte într'o rugăciune mai presus de fire, faţă către Faţa Dumnezeului Celui Viu – ea nu este supusă stihiilor firii: ea transcende limitele Pământului şi se mişcă în sferele altor dimensiuni. Una şi unică, de nerepetat şi necontopită cu nimic altceva, ea nu se supune socotelii aritmetice.

Fiinţa cea Dintâi, cea Absolută, este Ipostatică; şi omul, asemănarea Absolutului, este persoană-ipostas. Dumnezeu Duh este; şi omul-persoană duh este, iar acest duh nu este abstract, osebit, căci îşi stăpâneşte propria fire. În planul pământesc el se concretizează prin trupul cu care îşi petrece întâia experienţă a fiinţării. Dumnezeu-Cuvântul a luat asupră-Şi trupul omenesc (Io. 1:14), astfel arătând că El nu este născocire a minţii noastre, nici vreo născătură de-a închipuirii noastre, stârnită de vreo frică mistică în faţa vreunor

puteri necunoscute, vrăjmaşe. Dumnezeu este Cea Dintâi Realitate esenţială; şi persoana omenească este aşijderea viaţă esenţială.

Persoanei, chip al Dumnezeului dragostei, îi este proprie legătura dragostei. Ea nu se determină prin opoziţie faţă de ceea ce este „nu Eu." Dragostea este cuprinsul cel mai lăuntric şi cea mai bună expresie a esenţei sale. Îmbrăţişând în rugăciunea dragostei întreaga lume, ea se arată a fi lăuntric – *ad intro* – unimea a tot ce fiinţează. În actul înfăptuitor al propriei deveniri, ea năzuieşte către atotobşteasca unime şi în exterior – *ad extra*. În dragoste constă asemănarea ei cu Dumnezeu, Care dragoste este (1 Io. 4:16).

Făcătorul lumii, Domnul, ţine împreună în a Sa palmă tot ce fiinţează; şi omul-persoana este un oarecare centru în stare a cuprinde în sine nu numai mulţimea realităţilor cosmice, ci mai mult: întreaga deplinătate a fiinţării Dumnezeieşti şi omeneşti. În sine însăşi, persoana este o valoare netrecătoare, una mai mare decât tot restul cosmosului. În bucuria sa de a afla slobozenia nemuririi ea contemplă un nou chip al fiinţării.

Născut de Dumnezeu în rugăciune, omul niciodată nu se află singur. Persoana nu cunoaşte singurătatea: ea este pururea în prezenţa Dumnezeului Care pretutindenea este. Mai nainte de a-şi atinge deplinătatea, ea uneori „Îl rabdă" cu multă osteneală, asemenea lui Moisì care „pre Cel nevăzut ca şi văzând, a răbdat" (cf. Evr. 11:27); alteori însă se află plină de o bucurie liniştită şi paşnică, ştiindu-se în mâinile Sfântului său Ocrotitor.

Omul-persoana nu cunoaşte singurătatea, încă şi pentru că, în orice pustie s'ar afla, se roagă pentru întreaga lume, fie că ea este în suferinţe, fie în îndestulare.

Fie şi doar „în parte" (cf. 1 Cor. 13:9), dar totuşi şi în mine Hristos, pentru rugăciunile părintelui meu, Sfântul Siluan, a descoperit taina persoanei. Am trecut o îndelungată perioadă a unei rugăciuni deznădăjduite. Domnul nu S'a scârbit de mine şi, milostiv, S'a pogorât până şi asupra mea. La început a lucrat în mine cuvântul Său evanghelic. Acesta, cuvântul care de la Tatăl purcede (cf. Io. 7:16-17; 17:14 şi 17), a pătruns cu rădăcinile sale în inima mea, sfâşiindu-i învârtoşata ţesătură. În dureri s'a născut noua mea viaţă. Într'o primă etapă eram singur: încă în afara Bisericii. Nimic nu ştiam atunci, însă focul cel nevăzut mă mistuia şi sufletul, într'o mare durere, era tras către Cel ce mă putea mântui. Undeva se înfiripa o nedesluşită nădejde, care a biruit frica de a păşi pe calea dureroasă. Durerea despre care încerc să vorbesc îmi este sfântă. Străină minune – această durere a inimii, în anume clipe mi-a răpit inima întru bucurie: mă minunam cum mi-a făurit Dumnezeu firea în stare a purta suferinţe prin care mi se descopereau până atunci necunoscute adâncuri ale rugăciunii. Erau clipe când, chircindu-mă de multă durere, cu glas liniştit, dar „strigam" în uimire: „Slavă Ţie, preaînţelepte Făcătorule..." Rugăciunea mă purta dincolo de cămara lumii, strâmtă ca a unei temniţe, iar duhul meu trăia libertatea neţărmuririi Dumnezeului meu. Fără acele suferinţe, niciodată nu aş fi înţeles despre care

dragoste grăieşte Domnul: „Vine stăpânitorul lumii acesteia, şi în Mine nu are nimic, ci ca să cunoască lumea că iubesc pre Tatăl, şi precum au poruncit Mie Tatăl, aşa fac..." (Io. 14:30-31).

Dacă dragostea poruncită nouă în Evanghelii ne-ar fi fost firească în starea noastră de cădere, ar fi fost de prisos să ne cheme spre a „iubi pre Domnul Dumnezeul nostru din toată inima şi din tot sufletul şi din tot cugetul ... şi pre aproapele nostru ca pre noi înşine" (cf. Mt. 22:37-39). Când însă acea dragoste se atinge de inimă, atunci duhul nostru în Lumină vede pe Dumnezeu şi trăieşte prin El şi în El. El depăşeşte tot gândul omenesc. Lui nu I se aplică nici unul din conceptele noastre abstracte. El – este Viu. Puterea Sa este de nesocotit; dragostea Lui – de nemărturisit. A trăi cu El este o negrăită bogăţie. Pe vremea când eram pictor nu aflam împlinire, pentru că mijloacele de care dispuneam erau neîndestulătoare spre a exprima frumuseţea ce vedeam în zidire. Iar acum toate cuvintele prin care caut să-mi împărtăşesc uimirea de Dumnezeu sânt tot ce este mai neputincios.

Mare lipsă este a fi orb. Dar nu este amar mai mare, durere mai cumplită, decât a nu cunoaşte pe Dumnezeu.

Dacă „Omul Hristos Iisus" (1 Tim. 2:5), Care S'a dat pe Sine de bunăvoie spre a răscumpăra pe toţi, Se ruga Tatălui: „Părintele Meu, de nu poate trece acest pahar de la Mine, ca să nu-l beau, fie voia Ta" (Mt. 26:42), ce putem spune noi, cei puţini la suflet despre

sine? „Paharul acesta”: care pahar? Ce vedea El în rugăciunea Sa, pentru a Se exprima astfel? Cuprinsul viziunii Lui noi nu îl atingem; taina conştiinţei Sale se descoperă doar în parte credincioşilor, atunci când le este dat să se apropie de acel hotar de nedescris. Oameni de o deosebită bărbăţie, Părinţii noştri, îndepărtându-se în pustie într'o singurătate cât mai înstrăinată de lume, se tânguiau, bineînţeles, nu pentru că se lipseau de ceva pământesc, ci pentru că înaintea lor se deschideau cutremurătoare adâncuri despre care este cu neputinţă a povesti în graiuri obişnuite. Cel ce a petrecut în astfel de stări ştie că a fost dus până la ultimele limite la care poate ajunge omul. Şi totuşi – încă nu acesta este capătul: „Încă o dată clăti-voiu nu numai pământul, ci şi cerul. Iar acest «încă o dată» arată primenirea celor ce se clătesc, ca a unor făcute, ca să rămâie cele ce nu se clătesc” (Evr. 12:26-27), ca îndumnezeite. Când gândim la această nouă încercare a tot ce este făcut şi ce se poate „clăti”, noi nicidecum putem a fi siguri de sine până în sfârşit. Conştiinţa slăbiciunii noastre ca făptură rămâne cu noi în toată vremea, în afara unor clipe deosebite când Lumina se pogoară asupră-ne, când „mai nainte răpim” Împărăţia Sfânt Tatălui nostru (cf. Mt. 16:28).

La temeiul nevoinţei noastre zace tânjirea de a agonisi dragostea lui Hristos ce ni s'a poruncit. Când acest Duh – al dragostei lui Hristos – pătrunde înlăuntrul nostru, atunci sufletul înseteazà după mântuirea tuturor oamenilor. Cu groază constatăm atuncea că de departe nu toţi îşi doresc ceea ce noi cerem pentru ei în

rugăciunile noastre. Mai mult, în ei întâlnim refuz şi chiar ură. Şi cum este cu putinţă a mântui omul într'o astfel de stare de decădere? Trăim într'o epocă când, în vârtutea evenimentelor veacului nostru, tragedia căderii noastre se arată cât se poate de vădit. Iată, acum gândul mi se întoarce asupră-mi, şi ce văd? Mai mult de o jumătate de veac m'am rugat, uneori cu adânc plâns, uneori ajungând până la nebunia deznădăjduirii – pentru pacea întregii lumi şi pentru mântuirea, de este cu putinţă, a tuturor. Şi până astăzi, în bătrâneţea mea, mă aflu în faţa răului care tot creşte în dinamica sa. Sfârşitul istoriei pământeşti a omenirii este cu putinţă şi „ştiinţific" a-l gândi; mâine, poate deja şi din punct de vedere tehnic realizabil. Caracterul adânc iraţional al evenimentelor zilelor noastre ne duce la o deplină nedumerire. Căutăm înţelegere în Cuvântul lui Dumnezeu, şi între multe altele aflăm şi următoarele: „...când veţi auzi de războaie şi răzmeriţe, să nu vă spăimântaţi: că trebuie să fie acestea … pre pământ apăsare neamurilor... dându-şi sufletul oamenii de frică şi de aşteptarea celor ce vor să vie în lume, că puterile cerurilor se vor clăti. ...Deci începând acestea să fie, căutaţi în sus şi ridicaţi capetele voastre, că se apropie răscumpărarea voastră" (cf. Lc. 21:9 şi 25-28). Şi iarăşi şi din nou: „Clăti-voiu nu numai pământul, ci şi cerul" (Evr. 12:26). Astfel, prin toate acestea Domnul ne cheamă la o luptă măreaţă spre a stăpâni Împărăţia cea neclătită. Se înţelege că o *astfel* de Evanghelie ne-a venit nu de la om; şi judecând după dimensiunea ei, „nu este dupre om" (cf. Gal. 1:11-12).

Ce vom face dar într'o astfel de situaţie? Deznădăjdui-vom şi vom cădea de la „Bunăvestirea vecinică" (Apoc. 14:6)? Şi de vom cădea, ce altceva ne va mulţumi în toată zidirea lui Dumnezeu? Cu adevărat, nu este nimic care să ne poată despărţi de El, oricât de grea ar fi nevoinţa noastră (cf. Rom. 8:35-39). El ne-a deschis ochii spre a vedea neţărmurirea, iar de acum nu mai este cu putinţă din nou a-i închide şi a dori mai mult orbeala copilăriei: „Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea", a zis Domnul (Io. 16:33; cf. 1 Cor. 13:11).

Iată stăm înaintea Absolutului Celui Viu. Tocmai aceasta şi numai aceasta şi este ceea ce căutam.

Experienţa vie a persoanei rar se dă oamenilor în această lume: ea vine printr'o rugăciune asemenea lui Hristos, pentru întreaga lume „ca însuşi pentru sine", după porunca: „Să iubeşti pre aproapele tău ca însuţi pre tine" (Mt. 22:39; Mc. 12:31). Dus prin lucrarea Duhului Sfânt într'o astfel de rugăciune – omul, fiinţial, trăieşte chipul Unimii Sfintei Treimi. Într'o astfel de rugăciune se primeşte experienţa esenţei una (ὁμοούσιον) a neamului omenesc. În ea ni se dezvăluie adevărul fiinţial al „celei de a doua porunci": întregul Adam devine un singur Om-Omenire.

Tot ce este mai prejos de aceasta, mai prejos este de porunca evanghelică. Nu fără temei se poate spune că realitatea cuprinsă în poruncile lui Hristos rămâne, în Creştinismul istoric, nu deplin înfăptuită. În vrednicia sa fiinţială, Creştinismul negrăit depăşeşte înţelegerea celor ce, din lene, nu au dorit să ajungă la sfânta

cunoaştere a lui Dumnezeu, care şi este viaţa vecinică (cf. Io. 17:3).

Oamenii caută Adevărul; foarte mulţi iubesc pe Hristos, dar mult prea adesea încearcă a reduce Evanghelia la nivelul unei doctrine moralizante. Este uitată povaţa lui Hristos că numai cei ce păzesc cuvântul Său vor cunoaşte de unde este El: dacă de la om sau dacă de la Tatăl Ceresc (cf. Io. 7:17). Pentru ca adevărat să pătrundem puterea îndumnezeitoare a bunăvestirii Evangheliei, trebuie să ne trudim cu mult mai mult decât pentru a dobândi cunoaşteri lumeşti, practice sau ştiinţifice. Nici citirea unui număr uriaş de cărţi, nici cunoaşterea istoriei Creştinismului şi a celorlalte religii, nici studiul diferitelor sisteme theologice sau altele asemenea nu ne vor duce la ţelul dorit: mântuirea prin cunoaşterea „Unuia adevăratului Dumnezeu, şi a Celui pre Carele au trimis, Iisus Hristos" (cf. Io. 17:3). Experienţa de veacuri a theologiei academice a dovedit dincolo de tăgadă că sânt cu putinţă cazuri când stăpânirea unei vaste erudiţii în theologia ştiinţifică se însoţea de absenţa credinţei vii, adică, în realitate, de o totală necunoaştere de Dumnezeu. În astfel de cazuri theologia devine o profesie intelectuală, asemenea jurisprudenţei – diferită în fiecare ţară, precum diferită este theologia în mulţimea confesiunilor dezbinate între ele.

Cunoaşterea noastră este rezultatul Descoperirii de Sus: *„Întru început era Cuvântul... şi Dumnezeu era Cuvântul"* (Io. 1:1). Pentru mulţi din reprezentanţii ştiinţei moderne – „la început" a fost atomul de hidrogen,

şi din el, printr'o evoluţie timp de „n" miliarde de ani a apărut tot ce există acum. Ştiinţa încă nu şi-a pus întrebarea: *Ce* anume a fost înainte de ivirea acestei Lumi? Cine, cu atâta cunoaştere făuritoare de necrezut, a pregătit acel uimitor „big bang"[13]? Din ce anume s'a ivit timpul şi spaţiul, cu toate galaxiile şi tot ce cuprinde? Nouă ni se pare absurdă ideea că din combinaţii „întâmplătoare", neaşteptate însuşi primului atom, s'ar fi putut ivi gândul omenesc cu căutările sale ale *„principiului din început.*" Ideea că atomul de hidrogen ar fi prima fiinţă-de-sine – este inacceptabilă. În stările de cea mai înaltă deschidere în duh, noi am primit de ştire despre o Fiinţă de un ordin aparte, Care nu are nici o pricină în afara Ei, nici început, nici sfârşit. A descoperi temeinic adâncul caracterului acestei Fiinţe prin propriile străduinţe – noi nu o putem. Dar tânjirea către Ea ne este firească; iar la întrebarea noastră: „Ce este Fiinţa?" – primim răspunsul: *„Eu Sânt Fiinţa.*" Nu „ce", ci *„cine.*" Iar Acest „Cine" intră în legătură cu noi, legătură vie pe care o putem conştientiza.

Această Fiinţă Personală, de nimeni şi nimic condiţionată, Care se întemeiază întrutotul în Sine – Ea este Pricina ivirii noastre în lume. Descoperirea că această Fiinţă este *personală* arată vădit că şi cunoaşterea despre Ea – sau mai bine zis: a Ei – nu poate fi decât printr'o legătură personală dintre Ea şi noi ca persoane. În clipele legăturii fiinţiale cu Ea – Ea Însăşi ne

---

[13] *Big bang*: uriaşa explozie cosmică, în urma căreia mulţi astronomi socotesc a fi luat naştere întregul univers. (n. tr.)

împărtăşeşte cunoaştere despre Sine, arătându-ni-Se prin lucrările Sale înlăuntrul nostru.

Iară şi iară, nu este de prisos a repeta că faptul de a cunoaşte Absolutul cel fără de început, ce ni se descoperă ca Fiinţă Personală, poartă un caracter personal, fiinţial, nu abstract. Vom încerca să o exprimăm în alţi termeni. În felul obişnuit de a gândi cunoaşterea distinge subiectul cunoaşterii şi obiectul cunoscut. Însă, aşa cum percepem noi cunoaşterea lui Dumnezeu, se înlătură procesul obiectivizării celui cunoscut, căci El întotdeauna Se face cunoscut „în unirea dragostei", în starea rugăciunii curate. Persoana noastră făcută este dusă de Duhul Sfânt în tărâmul Fiinţei Dumnezeieşti nefăcute, astfel încât noi primim pe Dumnezeu înlăuntrul nostru ca propria noastră viaţă.

Aceasta este diferenţa cardinală dintre cunoaşterea ştiinţifică şi cunoaşterea duhovnicească. Cea din urmă se înţelege ca împreună-fiinţare, ca o sudură în însăşi fiinţa.

Rugăciunea curată – iată adevărata cale spre a cunoaşte pe Dumnezeu. Cel ce se roagă se dezbracă de toate cunoaşterile sale exterioare şi de chipurile care îl stăpânesc, pentru a se pleca înaintea Celui Care este *întru începutul* a toate, şi astfel să primească viaţa ce de la El purcede: Fără cuvinte, „cu suspinuri negrăite" (Rom. 8: 26), stăruitor roagă pe Dumnezeul încă necunoscut, să-l mântuiască, ceea ce, în ultimă instanţă, înseamnă ca El să-i primească duhul pentru a petrece ve-

cinic cu Dânsul. Ruga lui se adaogă mileniilor de suspin al întregii zidiri; strigătele sale se contopesc într'un singur glas cu toţi cei ce vreodată au chemat după mântuire. A descrie o astfel de rugăciune – este cu neputinţă: ea nu se poate întrupa în cuvintele noastre. Suferinţa care zace la temeiul ei este mai adâncă decât însuşi suspinul.

Foamea de a cunoaşte, în limitele fiinţării pământeşti, este de nepotolit. Tâlcul acestei rugăciuni, nelimpede la începutul ei, într'un ceas cunoscut numai de Dumnezeu se preschimbă într'o conştientizare plină de bucurie a chemării Lui: El Însuşi, prin puterea Sa, ne atrage spre a ne sui către Dânsul. Acest minunat suiş, în ciuda tuturor încordărilor pline de suferinţe ale întregii noastre făpturi, se trăieşte ca un fericit prisos al Noii Vieţi ce se revarsă asupra noastră. Când duhul nostru se preschimbă întreg în rugăciune, atunci devine în stare de a simţi suflul Dumnezeieştii Vecinicii. În marile chinuri ale pocăinţei se naşte omul pentru „Împărăţia cea neclătită." Acesta este evenimentul pentru care „bucurie se face înaintea Îngerilor lui Dumnezeu" în ceruri (cf. Lc. 15:10).

Numele lui Dumnezeu este *„Eu Sânt Cel ce Sânt."* Pentru om, chipul Celui Preaînalt, cuvântul *eu* este unul dintre cele mai preţioase, pentru că vădeşte principiul Persoanei în noi. În afara acestui principiu – totul devine fără sens, fără fiinţare, căci „A Fi" presupune neapărat pe *„eu."* Fiecare dintre noi să-şi păzească vrednicia propriei persoane: în ea şi numai în ea se cuprinde

bogăţia şi frumuseţea fiinţării noastre. În condiţiile date ale existenţei noastre istorice – lupta pentru a înfăptui înaltul gând pentru noi al Făcătorului şi Dumnezeului nostru nu este deloc uşoară. Domnul ne-a dat Lumina descoperirii Persoanei, noi însă ne-am născut şi sântem lăsaţi să trăim într'o gloată dezlânată de indivizi, cărora egoismul şi iubirea de sine le este proprie. Persoanei însă îi este dat a îmbrăţişa întreaga făptură în înflăcărata dragoste a lui Hristos. Noi şi sântem legaţi de această lume aşa cum este ea după cădere, şi în acelaşi timp sântem nevoiţi a lupta pentru libertatea noastră în Dumnezeu. Civilizaţia contemporană este individualistă de felul ei. Se cultivă în oameni individualismul în toate manifestările sale pătimaşe. Deosebit de limpede se arată aceasta în domeniul artei. Se proslăvesc genii, întemeietori (primi-pricinuitori) ai vreunui stil. Cu alte cuvinte, se preţuieşte originalitatea, individualitatea artistului. Pe acelaşi principiu se clădeşte obştea noastră socială. Însă o adunare de indivizi, în esenţa ei, este starea căderii, cu tragismul ei fără ieşire. Cultul căderii duce la înstrăinarea de Dumnezeu: omul se înjoseşte prin întunecarea chipului lui Dumnezeu din el. Un sobor de persoane – dimpotrivă: el este „sarea pământului şi lumina lumii" (cf. Mt. 5:13-14). Aceasta se înfăptuieşte în Biserica lui Hristos; iar cu o deosebită putere, în actul liturgic: anume acolo se arată adevăratul chip al Sfintei Treimi. Întregul cuprins al Dumnezeieştii Liturghii cheamă preotul spre a aduce lui Dumnezeu slujirea proprie persoanei: în duhul rugăciunii lui Hristos din Ghethsimani.

Persoana în Ființa Dumnezeiască nu o gândim ca pe un principiu static, încuiat în sine. Aceasta ar fi cu putinţă în perspectiva henotheistă a Islamului, şi chiar în limitele Vechiului Legământ, dar nicidecum în Treimea care ni s'a descoperit, a Cărei Tri-Unime este o Ființare de un dinamism în cel mai înalt grad; iar dinamica, noi am fost învățați să o vedem în Dragoste, ca fiind cel mai adânc moment al Faptului vecinicei definiri-de-sine a Persoanelor Sfintei Treimi. Nu zicem că Dragostea este Esența Dumnezeirii, însă că ea o exprimă mai mult decât orice altceva (cf. 1 Io. 4:8). Esența nu se poate comunica făpturii, şi de aceea rămâne vecinic necunoscută. Tot ceea ce nu se poate împărtăşi făpturii înţelegătoare – nu poate fi cunoscut. Însă Energia Dragostei Dumnezeieşti se revarsă asupra celor făcuți „dupre chip", şi agonisirea ei ne este poruncită.

În Ființa Dumnezeiască, momentul care exprimă Esența se numeşte Act-Energie. Împărtăşirea Energiei Nefăcute săvârşeşte în noi asemănarea cu Făcătorul: ne îndumnezeieşte. Dragostea, ca viața dintru început şi neschimbată a Dumnezeului Întreit-Unu, prin sălăşluirea în noi ne face nu numai nemuritori, în sensul unei fiinţări în veci necurmate, dar şi „fără-de-început", căci fără-de-început este însăşi Dragostea cea dinlăuntrul Treimii. Lumina Nezidită, pogorându-se asupra omului, îi dă experiența vie a acestei Iubiri. Lucrarea Ei biruieşte în noi moartea ce ne încătuşase, şi este trăită ca înviere din morți într'o nouă viață, de acum fără de început. Împreună cu aceasta se ridică de la noi simțământul obârşiei noastre pământeşti.

Această experiență însă este numai o oarecare pregustare a îndumnezeirii făgăduite nouă; una care să ne însuflețească la nevoință, dar nu este încă actul deplin înfăptuit al îndumnezeirii. Un astfel de dar al harului ne îmbogățește cu cunoașterea a ceea ce „au gătit Dumnezeu celor ce iubesc pre Dânsul" (1 Cor. 2:9), dar nu este încă deplin agonisirea noastră, și ni se poate lua ca „bogăție nedreaptă" (cf. Lc. 16:11-12). Chiar și un nevoitor *treaz*, nu rămâne în toată vremea în aceeași putere a harului. După perioada cercetării el se poate împuțina, și atunci din nou ne aflăm acoperiți de o oarecare umbră.

Dar cunoașterea rămâne ca o amintire în suflet.

Deslușind în Dumnezeirea ce ni s'a descoperit – principiul Ipostatic, Fíierea-Esența și Energia – noi în nici un caz nu o gândim ca fiind alcătuită din mai multe elemente. Ființa Dumnezeiască este Dumnezeul cel Viu, iar nu conceptul abstract filosofic al „ființei pure." Dumnezeu este Viu pentru că este Ipostatic. Acesta este Principiul care viază în realitate – adică Persoana. Ipostasul nu este o oarecare idee abstractă. Nu. El își are Firea Sa, Energia Sa. Iar acestea sânt o Singură Ființă. Esența sau Firea noi nu o socotim ca fiind momentul „obiectiv" al Dumnezeirii. Dacă uneori vorbim despre acest aspect al Ființei Dumnezeiești ca despre un aspect obiectiv, aceasta numai în sensul că Esența și Energia, ca Viață Dumnezeiască în absoluta Sa deplinătate, este stăpânirea nu a unuia din Ipostasurile Treimii ci, într'o măsură, deopotrivă a celor Trei.

Esenţa este desăvârşit identică cu Principiul Personal în Dumnezeu; ea este cuprinsă în Persoane şi nu are nici o existenţă „independentă” de Persoane sau în afara Persoanelor. În Fiinţa Dumnezeiască, Fiinţă întrutot *Personală*, determinarea de Sine a Ipostasurilor Dumnezeieşti purcede de la înseşi Ipostasurile, şi nicicum nu se predetermină sau impune de către Esenţă.

În viaţa noastră de făptură vedem cu adevărat că esenţa sau firea noastră încă nu este deplin identică cu principiul personal. Mai mult: noi, ca persoane, ne aflăm într'o tensionată contrazicere cu unele manifestări ale firii noastre. Ne naştem ca persoane, dar numai potenţial. Când acel principiu în noi îşi atinge o anume coacere, atunci încep conflictele între persoana noastră în determinarea sa de sine, şi cerinţele firii noastre căzute. Cea din urmă nu s'a înipostasiat de către noi deplin, aşa încât putem vorbi despre relativa ei obiectivitate. Şi totuşi ea niciodată nu se manifestă în afara unui individ concret.

Dezbinarea, în noi, între fire şi persoană, nu o atribuim lui Dumnezeu. Şi în înfăptuirea noastră finală trebuie să ajungem la o deplină identitate între fire şi persoană, altfel ar fi cu neputinţă îndumnezeirea în deplinătatea fiinţei noastre. Noi am primit credinţa că Domnul S'a înălţat la cer fără a Se despărţi de firea omenească. În vecinicie El este în două firi care nu se prefac una într'alta, însă El este Unul Domn într'o armonioasă îmbinare a celor două firi. Astfel trebuie să fie şi cu noi: ne păstrăm firea după moarte, însă harul lui Dumnezeu se împreună cu noi atât de strâns, încât şi noi vom fi în deplină armonie cu viaţa noastră vecinică.

„Eu Sânt Cel Ce Sânt.” Acest *Eu* este Fiinţă esenţială. Prorocii (Isaia şi Ieremia) minunat au exprimat acest *„Viu sânt Eu”* (Is. 49:18; Ier. 22:24; 46:18). Şi Apostolul Pavel a repetat aceeaşi (Rom. 14:11). Totul este cuprins în acest *Eu*. Şi noi avem făgăduinţa unei vecinicii personale: „Căci Eu viu sânt, şi voi veţi fi vii” (ca persoane, Petru, Ioan, Andrei), a zis Domnul (Io. 14:19). După ieşirea de aci, duhul nostru personal va rămâne anume aşa cum este, şi nu se va contopi în oceanul absolutului suprapersonal ca o picătură sau ca suflarea noastră ce se pierde şi se topeşte în atmosferă.

Dumnezeu a zidit firea noastră şi, bineînţeles, El singur cunoaşte hotarele putinţelor ei. Ipostasurile noastre sânt puse într'un cadru dat al firii. Noi însă nu o cunoaştem deplin. Ea ni se dezvăluie treptat, devenind cuprinsul persoanei chemate la deplina stăpânire a propriei firi. În înfăptuirea sa finală, ipostasul zidit se va arăta de asemeni purtător al întregii plinătăţi a acestei firi, care a fost gândită de Făcătorul a fi în stare a încăpea plinătatea fiinţării Dumnezeieşti şi omeneşti. Hristos, Care este măsura omului, a arătat-o în înălţarea Sa. Până şi în El firea făcută nu s'a preschimbat în Esenţa fără de început a Dumnezeirii, şi totuşi în Hristos firea omului a primit neîmpuţinată plinătatea Dumnezeirii, în aşa măsură, încât în Persoana Sa ea a fost aşezată de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl.

În faţa noastră avem o sarcină: în condiţiile date, de după cădere, să înfăptuim fiinţarea nemuritoare a

persoanei noastre. Acest proces este cât se poate de complex. Experienţa arată că, din pricina păcatului strămoşesc, firea noastră a suferit o daună esenţială. S'a ajuns la o situaţie paradoxală: deşi firea noastră, ea totuşi se află într'o oarecare împotrivire cu principiul nostru ipostatic, atunci când el, urmând poruncile Evangheliei, năzuieşte să se vindece în toate planurile fiinţării noastre; adică să „întregească" firea îmbucătăţită prin cădere. Dinamica duhovnicească a persoanei noastre, cu împreună-lucrarea harului, prin singură rugăciunea biruieşte toate mărginirile ce ne silnicesc nu numai din partea zăbăvniciei firii noastre, dar şi, îndeobşte, din partea puterilor cosmice. A trăi în această lume potrivit învăţăturii lui Hristos înseamnă necontenit a ne lupta cu patimile ce ne împiedică a agonisi vecinica viaţă în Lumina lui Dumnezeu şi Tatăl nostru.

„Eu sânt Calea, şi Adevărul, şi Viaţa" (Io. 14:6). În limitele în care ne este dat să-l cunoaştem pe Iisus Hristos – rugându-Se în Ghethsimani, murind pe Cruce, pogorându-Se în iad, înviind şi înălţându-Se la cer, şezând de-a dreapta Tatălui, trimiţând Duhul Sfânt, Carele de la Tatăl purcede, drept „moştenire nestrămutată celor credincioşi" – noi ştim că nu este nimeni altul care să Îl depăşească în orice plan (cf. Flp. 2:9-11; Ef. 1:10). Aşa am înţeles eu lucrurile în acele binecuvântate zile când Domnul a binevoit să mă nască din nou în dragostea Sa. Aşa şi până acum, cu singura diferenţă că, în măsura adâncirii experienţei, creşte şi limpezimea viziunii. Prin credinţă, eu căutam către viitorul meu ca şi către un examen ce-mi stătea în faţă, singurul

important pentru tot omul. O, cât mă înfricoşam, şi continui să mă înfricoşez, nu cumva a cădea la această încercare în Fața iubitului Dumnezeu. Nu este oare o îndrăzneală pentru mine, aşa cum sânt, a spune că „Tatăl m'au tras către Fiul Său" (Io. 6:44 şi 65; cf. Gal. 1:15-16)? Oriunde s'ar îndrepta duhul meu în nețărmurirea lui Dumnezeu, orice întrebare s'ar ivi înaintea mea, El, Cel Unul-născut Fiul, a fost şi rămâne pentru mine steaua călăuzitoare. Prin El am cunoscut pe Tatăl. Prin povețele Lui m'am învățat să cunosc pe Duhul Sfânt. Iar Acesta mi-a dat să simt din toată ființa că am aflat Adevărul cel dintru Început (cf. Io. 16:13-14; 14:26). Singura mea grijă după aflare a fost aceea de a înfăptui acest minunat Adevăr în viața mea. Neatingând sfântul țel, petreceam într'un amar pe care nu îl pot descrie. Cunoscându-mi trecutul prihănit, mă zdrobeam până în sfârşit, din conştiința nevredniciei mele. Ani de-a rândul m'am tânguit din pricina acestei scârbe. Pieptul se istovise de suspinurile de nereținut ale inimii. Şi de unde în mine o astfel de putere? Cei care nu au păcătuit asemenea mie, nu mă vor înțelege. Dar de vor crede că exagerez, se vor înşela. Nu este nefericire mai mare decât a mâhni dragostea Sfântului Sfinților. Inima îmi era ca ceara înfierbântată. Însă durerea-i era, în chip curios, de viață făcătoare: o oarecare moarte scârboasă se mistuia de către lacrimile fierbinți, aşa cum se mistuie murdăria, adunată pe o haină purtată multă vreme, de oarecari substanțe chimice sau biologice.

Omul-persoana se manifestă luişi în actul conştientizării de sine, definirii de sine, prin putința de a cu-

noaşte nu numai lumea celor făcute, ci şi Dumnezeiasca Fiinţare, adică pe Însuşi Făcătorul. El şi mai deplin se cunoaşte pe sine în flacăra dragostei ce-l împreunează cu Dumnezeul cel iubit. Dragostea care Îl împreunează cu Dumnezeu, într'un chip propriu ei îi împărtăşeşte cunoaşterea lui Dumnezeu. Principiului personal în noi, Dumnezeu i se descoperă în lumină şi ca Lumină, în focul dragostei şi ca Dragoste. În starea luminării de Sus, omul contemplează adevărul evanghelic ca fiind răsfrângerea vieţii, a Însuşi Dumnezeului celui fără de început în planul Pământului nostru. În arătarea Luminii Nefăcute se cunoaşte slava lui Hristos, ca a Celui Unuia-născut din Tatăl. Această Lumină Nefăcută s'a arătat de-a lungul veacurilor celor care au primit cu adâncă şi neîndoită credinţă pe Hristos ca fiind Dumnezeu. Lumina aceasta este Energia lui Dumnezeu şi, ca atare, este Lumina Una a Sfintei Treimi. Ea purcede de la Tatăl; Ea este Lumina Logosului celui Împreună Fără-de-început al Tatălui; Ea este lucrarea înlăuntrul nostru a Duhului Sfânt. Pogorârea Sa asupra noastră se iveşte ca o „descoperire personală" celor ce s'au învrednicit de un astfel de har. În vârtutea acestei bunăvoiri a Tatălui Ceresc, Scripturile Noului Legământ se înfăţişează vederii duhovniceşti în actualitatea lor în veci neschimbată. Dispare simţământul că acest cuvânt fusese dat cuiva, cândva în trecut; el poartă în sine vecinicia ce cuprinde întreaga întindere a vremilor (cf. Mt. 24:35).

Descoperirea personală a Fiinţei mai Presus de lume poate veni, cum ar fi, *dintr'o dată*, asemenea stră-

lucirii unui fulger. Însă ce s'a primit dintr'o dată, se însuşeşte treptat, într'un îndelungat proces de nevoinţă a rugăciunii. Cu prima atingere a harului de lumină purtător, cuprinsul esenţial al cunoaşterii ce s'a împărtăşit, lăuntric este limpede; sufletul nu are nevoie de lămurirea celor trăite în concepte raţionale: el se minunează de bunătatea lui Dumnezeu şi întreg este plin de venirea Duhului Dumnezeiesc într'însul. Când însă acea Lumină se îndepărtează de la suflet, atunci bucuria lină se preschimbă în întristare şi firesc creşte setea de o şi mai desăvârşită, adică de o neschimbată şi nestrămutată împreunare cu Dumnezeul cel iubit.

Cel dintâi căruia i S'a descoperit Dumnezeul cel Absolut ca *persoană* a fost Moisì. Dar până şi deosebitul său geniu nu a putut pătrunde deplin tot adâncul acelui „*Eu Sânt*" (cf. Ieş. 33:23), ce i se arătase. Din istoria religiei de Dumnezeu descoperite a Vechiului Legământ vedem că niciunul din proroci nu a atins întreaga deplinătate proprie principiului personal. Chipul acestei fiinţări a fost înfăţişat lumii cu mare putere de către Hristos. Dar de departe nu toţi l-au înţeles cum se cuvine. Chiar şi în Biserica Creştină istorică, această formă a fiinţării a fost atinsă de-abia de către unul într'o generaţie. Rari au fost aceşti eroi ai credinţei, însă înrâurirea lor se răspândeşte asupra întregii mulţimi a mădularelor Bisericii. Urmând aleşilor Dumnezeului celui Înalt, un număr cu neputinţă de socotit de nevoitori binecinstitori s'au aflat în aceeaşi perspectivă, chiar dacă nu i-au atins culmile. Astfel mă văd pe mine însumi. Sfântul Siluan a fost, pe calea vieţii mele, un

eveniment de cea mai înaltă însemnătate: mulţămită lui, m'am aflat de-a lungul unui întreg şir de ani martorul şi chiar ucenicul vieţii celei mai curat creştine. Rugăciunilor lui sânt îndatorat neasemuit mai mult decât tuturor celorlalţi povăţuitori ai mei. Iar printre ei au fost câţiva reprezentanţi excepţionali ai Bisericii noastre: nevoitori cu har dăruiţi, în mănăstiri şi în pustie; episcopi şi preoţi; aşijderea şi profesori ai şcolilor theologice.

Cuviosului Siluan, la începutul vieţii sale călugăreşti, Domnul i S'a arătat în Lumină mare, aşa cum încerc să descriu acest eveniment în cartea mea despre el. Atunci „a cunoscut el pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt"; atunci i-a fost dat să se îndulcească de „smerenia lui Hristos cea de nedescris", şi a început să se roage pentru întreaga lume ca însuşi pentru sine. Nu este nevoie să pomenim că această stare duhovnicească trece de departe dincolo de hotarele eticii omeneşti; că lui, Stareţului, îi fusese dat să trăiască în tărâmul acestei Lumini, să respire aerul lumii de Sus.

Procesul creşterii mele a fost încet în comparaţie cu al lui. Dar şi ceea ce am primit eu a fost nemeritat de mare pentru mine. Mai târziu, de acum în pustie, duhului-minţii mele i-a venit în rugăciune înţelegerea locului ontologic al principiului personal în Fiinţa Dumnezeiască şi cea omenească.

Să nu pară contradictoriu că în singurătatea pustiei am conştientizat mai adânc Principiul Ipostatic. Sânt încredinţat că aceasta fusese urmarea năzuinţei mele de a trăi totul în Hristos, prin Ipostasul Său. Fără El, eu nu

cunosc nici pe Dumnezeu, nici pe Om. Tot în pustie, mai mult decât altundeva mi-a fost dată şi mie rugăciunea pentru lumea întreagă, pentru întreaga omenire, pentru întregul Adam. Prin rugăciune, „întregul Adam" încetează de a mai rămâne produsul străduinței închipuirii: devine o realitate concretă, cuprinsul înfăptuitor al contemplării. La adânca împreună-pătimire pentru întreaga omenire a contribuit şi Războiul Mondial (al Doilea). Să nu mi se socotească nebunie sau o îndrăzneală peste măsură a socoti acea rugăciune ca dar de la Dumnezeu, ca o oarecare îndepărtată umbră a rugăciunii lui Hristos în Ghethsimani.

Când Dumnezeul cel Viu – *Eu Sânt Cel ce Sânt* – vine în inimă, atunci bucuria sufletului este plină de Lumină. El este lin, este blând. Eu Îi pot zice „Tu." Şi în acest *Eu* şi al meu „Tu", se cuprinde toată Ființarea: şi Dumnezeu, şi această lume. El este de-Sine-Fiind, este iubitor. Este smerit, şi în acelaşi timp nemărginit de puternic. Tot ce ființează este descoperit şi străveziu înaintea ochilor Lui. „Nu este zidire nearătată înaintea Lui, ci toate sânt goale şi dezvelite înaintea ochilor Lui" (Evr. 4:13). Fiecare clipă a vieții mele, fiecare bătaie a inimii mele – totul necontenit este în stăpânirea Sa. Întreaga mea ființare, şi cea vremelnică, şi cea vecinică, de la El îmi este dăruită până şi în amănunte, afară de păcatele mele, de care ştie, însă la care nu ia parte. Când sânt în El, atunci şi „eu sânt;" dacă însă în afara Lui, atunci eu mor. Când Duhul lui Dumnezeu se pogoară asupră-mi, atunci Îl iubesc din toată ființa mea. O astfel de stare o trăiesc ca a mea personală, şi nu ca

pe ceva în afara mea. Dar până şi din experienţa mea ştiu că această viaţă de la El purcede asupră-mi. Prin venirea Sa înlăuntrul meu, adică prin împreunarea cu El în însuşi actul Fiinţării, eu trăiesc ca El; El este viaţa mea; Viaţa Sa – este a mea. În ceasurile petrecerii Sale cu mine ştiu că El este Dragoste. Cu toate acestea, este o dragoste străină, deosebită, care nicicum nu poate veni în mintea sau în inima omului dacă, gândind despre aceasta, omul se întemeiază pe propria trăire aşa cum este el în căderea sa.

Dragostea lui Dumnezeu este kenotică. El ne-a descoperit taina Fiinţării Sale, dându-ne porunca de a iubi pe Dumnezeu până la ura de sine (cf. Lc. 14:26-27 şi 33). Tainele, El ni le descoperă nu printr'o filosofie abstractă, ci *fiinţial*, adică cuprinzându-ne în Fiinţa Sa, încât Ea devine a noastră. Anume astfel trăim noi acest dar.

Un fenomen pe care adesea l-am întâlnit la Sfântul Munte Athos: un monah în întregime în Dumnezeu; el este în Lumină şi Lumina în el. El însă nu are vreo reacţie conceptuală faţă de acest eveniment: lui îi apare ca o stare *firească*.

Taina Dumnezeieştii deşertări, făpturii îi este de nepătruns: Dumnezeul nemărginit, Cel ce neschimbat petrece în deplinătatea atotputerii Sale, se micşorează până la limită, „până în sfârşit" (cf. Io. 13:1). Iar aceasta este caracteristic vieţii celei vecinice a lui Dumnezeu. Această taină ne este de neajuns, pentru că noi trăim deşertarea-kenoza ca pe o moarte; şi aceasta – câtă

vreme nu se pogoară asupra noastră bunăvoirea Vecinicului Dumnezeu. Nici un om nu poate urma lui Hristos, de nu este cu el puterea Tatălui (cf. Io. 6:65). Nu poate omul firesc, până nu se va fi născut de Sus (cf. Io. 3:3), a primi cuvântul evanghelic ca vestea cea bună a *îndumnezeirii* omului, prin împărtăşirea Dumnezeieştii vecinicii ca nestrămutată stăpânire a lui, a omului. Poruncile lui Hristos sânt nu altceva decât *descoperirea de Sine* a lui Dumnezeu, decât răsfrângerea Fiinţării Sale în planul Pământului. Da, în ele se simte mireasma: unora – de moarte purtătoare întru moarte; altora însă, bună mireasmă de viaţă dătătoare întru viaţă nestricăcioasă (cf. 2 Cor. 2:16). Dar cum ne putem apropia de această taină? Începutul apropierii este o rugăciune – cel puţin în parte asemănătoare celei din Ghethsimani.

„*Eu Sânt Cel ce Sânt...*" Da, numai El şi este Cel cu adevărat Fiind. Tot ce fiinţează în întregul cosmos a fost chemat dintru ne-fiinţă, şi nu altfel decât prin voia Sa. O conştientă atingere de El nu rămâne fără urmări: cel ce a cunoscut dragostea Sa – de acum nu se va mai îndepărta de El în veci (cf. Io. 10:28-30). Mintea unui astfel de om renaşte: înainte ea înclina a vedea pretutindenea procese cosmice determinate, acum însă începe a înţelege toate în lumina *persoanei.*

Asemănarea se cunoaşte de către cel asemănător. Persoana singură este în stare de a cunoaşte pe Dumnezeul cel Viu. Se îndepărtează toate volburile fără sens a tot ce este impersonal în gândire. Pământul, toate lumile pe care mintea noastră le poate atinge şi care îi scapă în depărtări de neajuns, toate grăiesc despre El.

„Şi fără de El nimica s'a făcut din ce s'a făcut" (Io. 1:3). „Ce este omul, că pomeneşti pre el, au fiul omului, că cercetezi pre el?" (Evr. 2:6; Ps. 8:5). Iată, întâi El Însuşi caută a fi cu noi, spre a ne împărtăşi plinătatea vieţii Sale neveştejite (cf. Fac. 3:8-9). Noi însetoşăm a primi acest dar. Însă iarăşi şi iarăşi – niciodată nu trebuie să uităm că însuşirea a „tot darul desăvârşit, ce se pogoară de la Părintele luminilor" (cf. Iac. 1:17), se însoţeşte neapărat de răstignirea întregii noastre fiinţe. Trebuie să ne asemănăm Lui, Fiului cel Unul-născut al Tatălui, precum şi El ni S'a asemănat „întru toate" (cf. Evr. 2:17). Numai cu această condiţie fi-vom acolo unde este El (cf. Io. 12:26), iar de acum nimenea va mai lua de la noi această sfântă bucurie (cf. Io. 16:22).

Mare este cuvântul „Eu": el arată persoana. Cel mai însemnat cuprins al fiinţării ei este dragostea, care se deschide mai nainte de toate către Dumnezeu. „Eu", nu trăieşte în spasmul întoarcerii asupră-şi al iubirii de sine. Făcută din voia lui Dumnezeu-Făcătorul dintru „nimic", persoana, dacă rămâne afundată în sine, în propria-i nimicnicie va petrece. Dragostea de Dumnezeu până la ura de sine, cea poruncită de Hristos, lepădându-se de toate legăturile trupeşti şi sufleteşti, duce duhul omului în întinderile Dumnezeieştii vecinicii (cf. Lc. 14:26-27 şi 33; Io. 12:25; Mt. 16:25). Dragostea aceasta este o trăsătură a Dumnezeirii. Când puterea acestei iubiri atinge inima omului, atunci o deschide până la nesfârşit: îi dă bucuria de a îmbrăţişa în dragoste toată făptura, întreaga lume.

Plinătatea dragostei nestricăcioase pentru Dumnezeu şi pentru aproapele, în chip uimitor se însoţeşte de o respingere de sine până la ură. Însă aceasta este o sfântă ură: este darul lui Dumnezeu pentru noi. Printr'însa se biruieşte moartea noastră dobândită prin căderea lui Adam. Printr'însa ne adăogim în chip lucrător veciniciei. Dragostea până la ura de sine este cu putinţă nu altfel decât dacă Însuşi Dumnezeu Se împreunează cu noi şi devine viaţa noastră.

Dacă Domnul Iisus nu ne-ar fi descoperit această minunată taină, niciunul din cei muritori nu ar fi putut concepe un asemenea paradox: urăşte-te din dragoste de Dumnezeu, şi vei îmbrăţişa în dragostea ta tot ce fiinţează. Şi Dumnezeu, şi bogăţia fiinţei de El făcute devin conţinutul vieţii tale. „Eu", se uită pe sine, în pornirea dragostei sale către Dumnezeu, dar totuşi, anume acest „Eu" este cel care în fericire poartă în sine şi Cerul şi Pământul.

Şi bucurie îmi este, şi chin, a vorbi despre acea dragoste al cărei har am pierdut. Nu o dată s'a întâmplat, în viaţa mea după Dumnezeu, că îndată ce conştientizam cu mintea (cu „stânga" mea) ceea ce se săvârşea cu mine prin pogorământul lui Dumnezeu, îndată mă părăsea Lumina. Mai cu seamă m'a cercat această năpastă de când am fost pus duhovnic. Şi până atunci suferisem stări de părăsire de către Dumnezeu, legate de apropierea de inimă a gândului sau duhului slavei deşarte, dar atunci îmi era mai puţin greu să îmi revin prin pocăinţă. Însă a vesti altora despre darul lui Dumnezeu, ca într'o piaţă publică – este mult mai primejdios.

Domnul voieşte ca noi să fim acolo unde este El (cf. Io. 12:26; 14:3; 17:24). El ne-a dat porunca de a ne urî pe noi înşine, pentru că şi El Însuşi, faţă de Tatăl Său, ba şi faţă de noi, cei stricaţi de păcate, întocmai a făcut. O, dacă am vedea în ce lume trăieşte Hristos! Atunci am preţui poruncile Sale ca pe o cinste negrăit de înaltă: a ne asemăna Lui întru toate.

În „zilele acelea", când se apropiaseră suferinţele Lui din Ghethsimani şi de pe Golgotha, El hotărât S'a îndreptat spre a săvârşi, şi ca om, nevoinţa deşertării de sine: „Părinte, de voieşti, să treacă paharul acesta de la Mine; însă nu voia Mea, ci a Ta să fie... şi s'a făcut sudoarea Lui ca picături de sânge picând pre pământ" (Lc. 22:42 şi 44). Când ne aflăm în faţa poruncii de a iubi pe Hristos până la ura de sine (cf. Lc. 14:26-27 şi 33) şi de tot ce avem în această lume, ne vedem aproape de primejdia de a zice: „Ce cuvinte aspre! Cine poate să-L asculte?" Domnul însă, la aceasta, a răspuns: „Nimenea poate să vie către Mine, de nu va fi dat lui de la Tatăl Meu..." Din acea vreme mulţi au plecat de la El... Însă fericitul Petru simţise puterea cuvintelor lui Hristos: „Graiuri de viaţă vecinică ai" (Io. 6:60-68).

„Dumnezeu dragoste este... (dragoste într'atât de desăvârşită), ca îndrăznire să avem în ziua judecăţii, căci *precum Acela este*, şi noi sântem în lumea aceasta" (1 Io. 4:16-17). Acea ură despre care grăieşte Domnul Dragostei, în esenţa sa este deplinătatea dragostei kenotice a lui Dumnezeu. Dragostea, care de la Tatăl purcede, ne îmboldeşte a urma lui Hristos. Văzându-ne ca fiind în legăturile patimilor egoismului lipsit de dragos-

te, şi neputincioşi a urma Lui, ne urâm pe noi înşine. Puterea durerii acestei sfinte uri ne poartă dincolo de hotarele vremilor şi întinderilor. Atunci uitată rămâne şi această durere, şi tot ce este trecător, şi nu rămâne cu noi decât avântul dragostei. Astfel se roagă *persoana*, răsfrângerea lui Dumnezeu în noi şi asemănarea lui Hristos rugându-Se în Ghethsimani.

Dumnezeu dragoste este; şi omul-persoana este dăruit cu putinţa de a primi de la Dumnezeu flacăra acestei dragoste. Dumnezeu Lumină este, şi nici un întunerec în El nu este; şi noi chemaţi sântem să ne facem lumină în Dumnezeiasca vecinicie (cf. Mt. 13:43). Lui Dumnezeu toate Îi sânt desăvârşit descoperite, totul Îi este cunoscut până la capăt; şi omul-ipostas, adăogit Actului Fiinţării Dumnezeieşti, prin Dumnezeu şi în Dumnezeu se face purtător atotcunoaşterii (experienţa veacurilor de rugăciune către Maica Domnului şi Sfinţi ne-a dovedit-o). Dumnezeu toate plineşte, pretutindenea de faţă este, nu în Esenţă, căci Ea în chip absolut transcende tot ce este făcut, ci prin energia Sa de viaţă dătătoare; şi fiii Împărăţiei, în Duhul Sfânt se fac ca şi pretutindenea-fiind: îndreptaţi către Cel Unu Dumnezeu, Sfinţii, în El, văd întreaga lume.

Omul este ipostas făcut; cu toate acestea, în esenţa sa lăuntrică, fiind chip al Dumnezeului Absolut, şi el este un oarecare centru al întregii lumi, mare şi minunat în săvârşirea sa finală prin Fiul Cel Împreună fără-de-început al Tatălui. Aceasta, în parte, se întrezăreşte în starea harului pomenirii morţii, când omul îşi trăieşte propria moarte ca pe o catastrofă cosmică: în el

însuşi, pentru el însuşi, împreună cu moartea sa totul moare, până şi Dumnezeu, Care este deja cunoscut într'o oarecare măsură. Trăsătura negativă a acestei experienţe se preschimbă în experienţa pozitivă a învierii sufletului, când Lumina Nefăcută, pogorându-se asupra celui ce se roagă, naşte în el adânca rugăciune pentru întregul Adam.

Ipostasul-Persoana făcută se arată ca un centru în chipul lui Dumnezeu: Făcătorul o priveşte nu ca pe propriul Său Act, ci ca pe un anume *dat*, chiar şi pentru El Însuşi. Ipostasul nu cunoaşte autoritate exterioară. În vârtutea acestui fapt, nu este nimeni şi nimic în toată fiinţarea lumii care să-i poată impune voia, care să-l poată sili către o alegere sau alta, fie în vreme, fie în vecinicie. Şi Dumnezeu, Atotţiitorul şi Ziditorul a tot ce este, prin venirea Sa în trup a dus până la capăt, prin moartea pe Cruce, descoperirea nemărginitei Sale iubiri pentru noi, şi astfel şi pe noi ne „trage" către Sine – Chipul nostru Cel Dintâi (Io. 6:44; 12:32-33).

Ne mântuim numai prin credinţa în Hristos ca fiind Adevărul cel din veci al Fiinţării nepieritoare. El Şi-a sfârşit Deşertarea pe Cruce cu strigătul: „*Săvârşitu-s'a*; şi plecând capul, Şi-au dat duhul" (Io. 19:30).

De neajuns este, în deplinătatea sa, acest „*Săvârşitu-s'a.*" Dar în contextul de faţă, îndrăznesc să-mi opresc atenţia la faptul că anume atunci a luat sfârşit descoperirea privind caracterul kenotic al dragostei lui Dumnezeu; dragoste proprie Principiului Personal.

În pragul coacerii mele trupeşti (la vârsta de 17-18 ani), Domnul m'a lăsat, iar eu am căzut cu căderea Strămoşului nostru. După cum pot înțelege acum, nu până în sfârşit s'a îndepărtat El de la mine, ci m'a chemat din hăul întunecos şi mi-a dat să întrezăresc esența duhovnicească a păcatului strămoşesc. Dacă este să înțelegem păcatul ca o abatere de la Dumnezeu şi Tatăl, fie în vârtutea unei aberații a felului cum mintea vede Ființa, fie ca urmare a unei nelegiuiri împotriva dragostei Sale, atunci păcatul lui Adam, adică al meu, avea amândouă aceste aspecte.

Omul, simțind înlăuntrul său răsfrângerea, oglindirea Ființei Absolute, riscă să cadă într'o exagerată înțelegere de sine şi să caute ceva ce îi depăşeşte măsura. Aflându-se într'o astfel de aberație, el năzuieşte să se întărească în viziunea sa, socotindu-o greşit ca fiind adevărul despre sine. Anume aceasta este ce a suferit Adam, iar după el, mulțime din urmaşii săi au repetat şi repetă mai departe acelaşi păcat. Mândrele porniri ale unei libertăți nesăbuite nu s'au arătat a fi străine omului. Toți, neapărat trebuie să cunoaştem acest adevăr în ce ne priveşte. Însă fatala nebunie, care ne-a despărțit de dragostea Tatălui, poate şi trebuie să nască în noi o sfântă frică şi o rugăciune cu adânc plâns. Noi sântem făptură. Ființa Adevărată, Absolută, este Cea care ne-a dat şi nouă ființa, şi a făgăduit să ne împărtăşească Propria Sa Viață, cea fără de început şi fără de sfârşit. Noi am lepădat această făgăduință şi ne-am avântat pe căi către alt Absolut, închipuit, cu a cărui contopire s'a înfăptuit moartea noastră personală.

Mântuirea de la moarte vine prin faptul de a primi pe Hristos; *acea* primire pe care El Însuşi o aştepta de la noi: „...de nu veţi crede că Eu sânt (Cel ce M'am descoperit mai nainte lui Moisì pe Sinai) muri-veţi în păcatele voastre" (Io. 8:24). Când însă vom crede în El ca fiind Adevărul Fiinţării nepieritoare, atunci Duhul lui Dumnezeu ne va înălţa în tărâmul Luminii Dumnezeieşti.

Descoperirea prin Hristos constă în faptul că Absolutul este Personal, dar că El nu este *o singură* Persoană (henotheismul mahomedan), ci *trei* Persoane, fiind una în Esenţa Lor, în Împărăţia Lor, în Slava Lor, în Lucrarea Lor: monotheismul Creştin. Prin credinţa în acest Dumnezeu al Dragostei, Sfânta Treime, noi pătrundem în Împărăţia cea fără de început, păstrându-ne fiinţa personală. Aci ni se dă prima întâlnire cu Făcătorul nostru; înfăptuirea însă a desăvârşitei împreunări cu El, pe care o căutăm, se află dincolo de hotarele fiinţării noastre pământeşti (cf. 1 Cor. 13:12).

În perspectiva Descoperirii noastre, că Absolutul este Persoană, întemeindu-ne pe experienţa contemporană, este cu putinţă într'o oarecare măsură a conceptualiza în privinţa „psihologiei" căderii lui Adam în păcat: frica înaintea Persoanei unui Dumnezeu neajuns, de nimeni determinat, totdeauna desăvârşit liber în reacţiile Sale la orice mişcare a omului. Punând omul înaintea Sa, prin însăşi aceasta El aşteaptă de la dânsul cea mai înaltă formă a conştiinţei responsabile. Pe de-o parte, aceasta este chemarea către starea nestricăcioasă a Dumnezeieştii înfieri; pe de alta – nevoinţa deşertării asemănătoare lui Hristos, legată de rugăciunea până la

sudoarea însângerată. Dumnezeul nostru, Acesta, necontenit ne trage spre un suiş şi mai înalt, silindu-şi fiii a părăsi etapele trecute în suferinţe. El – este Atotbun, dar niciodată nu pare a fi mulţumit cu măsurile dobândite de noi. Iar durerea pe care omul o cearcă urmându-I pare să nu stârnească în El compătimirea pe care am aştepta-o noi. „Domnul... bate pre tot fiul pre carele priimeşte" (Evr. 12:1-11). Fără nici o îndoială, ultima limită a acestei încercări a arătat-o Fiul Cel Unul-născut în întruparea Sa: „Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta"... „de nu poate trece acest pahar de la Mine ca să nu-l beau, fie voia Ta" (Mt. 26:39 şi 42).

Omului îi este firesc să fie tras către Dumnezeiescul chip al fiinţării. Oare „ispita" (Fac. cap. 3) nu consta în faptul de a folosi tânjirea sa „firească" spre veşnicia cea neschimbată, sugerându-i gândul de a putea dobândi cea căutată dumnezeire în afara acestui Dumnezeu „aspru"? În a merge nu pe calea răstignirii chinuitoare (cf. Gal. 5:24-25), ci prin gustarea rodului îndulcitor al cunoaşterii binelui şi răului? „Şi a văzut femeia că bun este pomul la mâncare şi plăcut ochilor la vedere, şi cum că frumos este a cunoaşte; şi luând din rodul lui a mâncat, şi a dat şi bărbatului său, şi a mâncat cu dânsa" (Fac. 3:6). Şi în zilele noastre nu arareori putem întâlni purtători ai aceleiaşi idei: a se abate de la calea crucii a Evangheliei, şi a merge spre unirea cu Absolutul pe calea *cunoaşterii – a gnozei.*

Convingându-se de relativitatea, foarte departe de desăvârşire, a principiului personal în el însuşi, omului

în chip logic îi vine gândul că nu se cuvine a atribui acest principiu Absolutului. De aci şi alunecarea de neocolit a judecăţii fireşti către ideea Principiului Suprapersonal care transcende tot ce este relativ. În mişcarea sa către acest Principiu de nenumit, mintea omului nu fără greutate reuşeşte a se descătuşa de a-L concepe ca fiind o totalitate cosmică, un oarecare *„tot"* (*τὸ Πᾶν, τὸ Ἕν*). Când însă va depăşi acest prag închipuit, legat de concretul cosmic, atunci va fi dus către ideea „Fiinţei Pure."

Aşa s'a petrecut cu mine în tinereţele mele. Scriu despre mine însumi. Nevoinţa mea mentală consta în faptul de a mă sustrage prin concentrarea minţii şi a voinţei de la materialitatea trupului cu sufletismul său; apoi a merge mai departe – către atot-transcendenta Fiinţă Pură, prin anularea în mine însumi şi a principiului personal, şi a gândirii, şi a celorlalte forme de fiinţare cosmică. Aşa slujeam eu, în acei ani, „Dumnezeului filosofilor", care în realitate nu există.

Cu mulţi ani de tânguire mi-am plătit eu rătăcirea. Nu este lipsă mai cumplită decât a nu cunoaşte pe Adevăratul Dumnezeu. În întunerecul necunoaşterii, nu numai durerile şi suferinţele, ci până şi bucuriile şi mulţumirile, şi îndeobşte totul îşi pierde sensul. Dimpotrivă – un dar mai mare decât întâlnirea cu Dumnezeul Cel Viu nu există. În lumina acestei cunoaşteri, nu numai stările plăcute, ci şi cele întristătoare şi chinuitoare sânt pline de sens, şi drept aceea devin cu putinţă a le purta, se îndreptăţesc (cf. 2 Cor. 4:6-11). Toată felurimea experienţei vieţii, toate procesele cosmice care pătrund în

conştiinţa noastră trebuie să slujească pregătirii întâlnirii noastre personale cu El, care întâlnire, prin firea ei, aparţine meta-istoriei, fiind intrarea noastră în vecinicia înfăptuită. Cel căruia i-a fost dată binecuvântarea acestei întâlniri, împreună cu ea i se va da înţelegerea Dumnezeieştilor arătări descrise în Vechiul şi Noul Legământ.

Deosebitul geniu al lui Moisì nu a putut cuprinde întregul adânc al acelui „*Eu Sânt*" ce i se arătase: „Vei vedea dosul Meu; dar faţa Mea nu se va arăta ţie" (Ieş. 33:23; cf. Mt. 18:10). Adevăratul cuprins al Descoperirii Sinaitice, veacuri întregi a rămas nedescoperit, iar Dumnezeul cel ascuns se contempla în întunerec (Ieş. 20:21; cf. 2 Cor. 3:14-16).

„Pre Dumnezeu nimenea niciodinioară a văzut; cel Unu-născut Fiul, Carele este în sânul Tatălui, acela au arătat" (Io. 1:18). Legea dată prin Moisì purta în sine sămânţa care, dezvoltându-se, trebuia să pregătească norodul spre a primi întruparea lui Dumnezeu şi a-i face pe oameni în stare a „recunoaşte" în Cel ce S'a arătat, după prezicerea lui Moisì, pe Prorocul care avea să vestească lumii cunoaşterea Dumnezeului Adevărat, ca lumina întru care întunerec nu este – iar acum nu în întunerecul Sinaiului, ci în Lumina Thavorului (A 2-a Lege 18:15-19; Io. 1:45; Io. 6:14; Io. 4:25-26; Mt. 11:3; Fap. 3:22).

A tot ce fusese descoperit în Vechiul Legământ, Domnul a dat noi dimensiuni vecinice, însă o întredeschidere spre o viitoare plinire a lor era de absolută trebuinţă în istoria Dumnezeieştii Descoperiri (cf. Mt.

5:17 şi urm.). Mare şi sfânt este pentru noi Legământul cel Vechi, când îl înţelegem precum ne învaţă Însuşi Hristos şi apostolii Lui, şi chiar Moisì. Niciunul dintre dânşii nu a absolutizat Legea ca fiind culmea desăvârşirii, în vârtutea căreia ar fi trebuit lepădată orice nouă descoperire „plinitoare." Până şi Moisì a poruncit a se aştepta un alt Proroc, care „când va veni Acela, va vesti nouă toate" (Io. 4:25).

Hristos grăia poporului într'o limbă înţeleasă până şi de cei mai simpli, însă cuprinsul cuvântărilor Sale era despre realităţi nimănui de ajuns pe Pământ, nici chiar Apostolilor: „Mai nainte de a se face Avraam – *Eu Sânt.*" „Eu şi Tatăl una sântem." „Nimenea cunoaşte pre Fiul, fără numai Tatăl, nici pre Tatăl cunoaşte cineva, fără numai Fiul, şi căruia va voi Fiul să descopere." „Tatăl Meu va iubi pre el, şi la el vom veni, şi lăcaş la dânsul ne vom face." „Eu voiu ruga pre Tatăl, şi alt Mângâietor va da vouă, ca să mâie cu voi în veac" (Io. 8:58; Io. 10:30; Mt. 11:27; Io. 14:23 ; Io. 14:16).

Iată un oarecare al Treilea... Cum putem împăca aceasta cu adânca noastră conştiinţă că *Dumnezeu Unu este*? Iarăşi, Domnul a zis: „Când va veni Acela, Duhul Adevărului, Carele de la Tatăl purcede, povăţui-va pre voi întru tot adevărul" (cf. Io. 16:13; 15:26). Şi Acela, Duhul Sfânt, a venit şi cu adevărat povăţuieşte, însă, precum vedem, şi această „povăţuire" se arată a fi un proces zăbavnic.

Hristos ne-a descoperit taina Fiinţei celei Dintâi; Taina Aceluia care a fost „în început": Trei, necontopiţi

unul într'altul, sânt sau poate, mai bine zis, *este Fiinţă Una*, ba chiar simplă; căreia cu toate acestea nu îi este contrarie felurimea „deosebirilor." Gândirea noastră discursivă nu coincide cu datele Descoperirii. Şi Domnul nu a încercat peste măsură a lămuri această Taină, însă ne-a arătat calea pe care să ajungem fiinţial la Fiinţa cea mai nainte de veci: este calea poruncilor Sale.

„Să iubeşti pre Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, şi din tot sufletul tău, şi din tot cugetul tău. Aceasta este întâia şi cea mai mare poruncă. Iar a doua, asemenea acesteia: Să iubeşti pre aproapele tău ca însuţi pre tine. În aceste două porunci toată legea şi prorocii atârnă" (Mt. 22:37-40). Iar când, după darul de Sus, omului îi este dat să intre prin rugăciune în adevăratele dimensiuni ale celei de a doua porunci, atunci i se deschid noi orizonturi, cu totul de negândit în starea dinainte. În rugăciunea adâncă pentru întreaga lume ca „însuşi pentru sine", care aseamănă pe om cu Hristos Iisus, cel ce se ruga în grădina Ghethsimani, el trăieşte real întreaga omenire ca pe *o singură viaţă*, o singură fire într'o mulţime de persoane. Din această formă a cunoaşterii unimii multi-ipostatice se săvârşeşte trecerea către însuşirea theologică a dogmei privind Unimea Sfintei Treimi. Monotheismul Creştin nu este tot una cu henotheismul Islamic.

După experienţa rugăciunii „ipostatice" lăsăm îndărăt categoriile logicii formale şi trecem la înţelegerea fiinţială, cu alte cuvinte, la categoriile fiinţei însăşi.

Adevărul nu este ceea ce zideşte de jos în sus filosofia omului căzut. Adevărul este Cel Care cu adevărat *este* mai nainte de toţi vecii.

„Întorcându-ne" din rugăciunea curată la trupul vârtos al acestei lumi, cădem de la *omul unu*, aşa cum îl trăisem, şi vedem din nou cu durere că oamenii nu sânt deplin străvezii unul pentru altul. Hotarul între persoanele omeneşti nu dispare în aceeaşi măsură precum se observă în Dumnezeiasca Treime, unde fiecare Ipostas este în întregime deschis celorlalte; unde dragostea kenotică este trăsătura de temei a Vieţii Dumnezeieşti, în vârtutea cărui fapt *unimea* Treimii, desăvârşită şi absolută fiind, se exprimă în conceptul theologic al „întrepătrunderii" (*περιχώρησις*). După chipul acestei Unimi Treimice este chemat omul a deveni un singur om (Io. 10:30; 17:21).

Dumnezeii născociţi de oameni sânt morţi. Însă cunoaşterea Dumnezeului Celui Viu este un dar fără asemănare. El se dă omului prin arătarea lui Dumnezeu, iar apoi zace la temeiul întregii sale vieţi. Fiind prin firea sa o lucrare Dumnezeiască, fiecare arătare a lui Dumnezeu se răsfrânge asupra întregii lumi; iar în anumite cazuri se arată a fi o uriaşă înrâurire a mersului vieţii istorice. Pilde: Descoperirea Sinaitică a fost izvorul puterii şi autorităţii tuturor actelor lui Moisì, măcar că, în adâncul ei, ea, Descoperirea, depăşea înţelegerea lui, tot aşa cum ea nu şi-a aflat loc în conştiinţa poporului Evreu până la venirea lui Hristos. Descoperirea

Evanghelică Fecioarei Maria, Ea a trăit-o ca purcezând cu adevărat de la Dumnezeu, însă măreţia celor spuse Ei de către Înger depăşea în acea clipă puterile Sale, şi a avut nevoie de o întărire a adevărului tainei descoperite Ei. Închinarea Elisavetei s'a exprimat astfel: „Binecuvântată eşti tu între femei... Şi de unde mie aceasta, ca să vie Maica Domnului meu la mine?" Atunci Sfânta Fecioară a strigat: „Măreşte sufletul meu pre Domnul... că au căutat spre smerenia roabei Sale" (Lc. 1:42-48). Şi întreaga Sa viaţă a luat un alt caracter; iar împreună cu Ea, şi mulţămită Ei – istoria întregii lumi a intrat pe o nouă orbită, neasemuit mai măreaţă decât tot ce fusese până la Ea.

Ştiinţa experimentală purcede la cunoaşterea lumii fireşti prin metoda inductivă: de la fenomene particulare către izvodirea unei legi generale. Cu totul altceva vedem că se întâmplă cu descoperirile ce vin de Sus. Sufletul cunoaşte intuitiv „de unde" i-a venit ceea ce contemplează. Cu toate că încă neînstare a pătrunde plinătatea binecuvântării asupra sa, el totuşi începe să-şi clădească viitorul pe piatra cunoaşterii primite în chip minunat. „Şi vei face Mie lăcaş sfânt, şi mă voiu arăta între voi. *Şi vei face Mie dupre toate câte îţi voiu arăta...*" (Ieş. 25:8-9). „Şi vei ridica cortul dupre chipul *carele s'a arătat* ţie în munte" (Ieş. 26:30). Astfel şi creştinul îşi zideşte viaţa, şi cea pământească, şi cea vecinică, potrivit viziunii harice ce i s'a dat.

Când este vorba de cunoaşterea *fiinţială* a Dumnezeului *Personal*, avem în vedere *împărtăşirea în fiinţă*,

iar nu doar simpla înțelegere intelectuală a problemei. Omul-persoană viază prin Dumnezeu şi în Dumnezeu. Această realitate poate fi grăită şi în alte cuvinte: Dumnezeu îmbrățişează omul în întregime – şi mintea, şi inima, şi trupul. Persoana cea care cunoaşte şi Dumnezeu Cel cunoscut – sânt unite întru una. Nici unul nici altul nu devin nicicum un „obiect" în unirea lor. Cunoaşterea reciprocă – a omului de către Dumnezeu şi a lui Dumnezeu de către om – are un caracter „personal", care exclude „obiectivarea." Această unire a dragostei este un act duhovnicesc în care Cel Iubit devine ființarea noastră. Dragostei îi este propriu a strămuta viața întru Acela pe Care Îl iubeşti, până la a uita de sine. Dragostea Dumnezeiască, după firea sa, după vrednicia sa, după măreția sa, după armonia sa, după stăpânia sa – depăşeşte tot ce cunoaşte pământul. Ce este minunat pe lângă cele spuse, este că această stare se trăieşte ca singură cu adevărat firească omului. Uimitor lucru: El este şi Celălalt, şi totodată – al meu.

A atinge această dragoste este în esență „dobândirea harului Sfântului Duh", despre care vorbea Sf. Serafim din Sarov. Procesul dobândirii trece prin trei stadii: prima împreunare cu Dumnezeu este cu putință a se înfăptui ca un dar al bunăvoirii, în orice clipă pe care Dumnezeu o socoteşte prielnică – când omul primeşte cercetarea cu dragoste. Este actul descoperirii de Sine al lui Dumnezeu față de o persoană anume: Lumina lui Dumnezeu dă o experiență adevărată a Dumnezeieştii

vecinicii. Cu toate acestea, încă nu este îndumnezeirea finală a omului. Acest dar se poate încă tâlcui ca „bogăţie nedreaptă"; adică harul lui Dumnezeu încă nu s'a contopit cu noi astfel încât firea noastră şi harul să se facă în veci una (cf. Lc. 16:9-12).

A doua etapă: lunga perioadă a părăsirii de către Dumnezeu, în diferite grade de intensitate, în treptele cele mai extreme – este înfricoşătoare: sufletul îşi simte căderea din Lumină ca pe o moarte în planul duhului. Lumina ce se arătase, încă nu este moştenirea nestrămutată a sufletului. Dumnezeu a rănit inima noastră cu dragoste, dar apoi S'a îndepărtat. Urmează o nevoinţă ce poate dura ani şi chiar zeci de ani. Harul uneori se apropie, dând astfel nădejde, înnoind însuflarea, şi din nou părăseşte. Această stare de alternări este o etapă de cea mai înaltă importanţă în creşterea omului până la putinţa de a se determina pe sine în vecinicie. Dumnezeu ne părăseşte pentru a ne putea manifesta de-sine-stăpânirea. Iar cunoaşterea „căii" către desăvârşire am moştenit-o de la Părinţi. Este de observat că foarte mulţi din cei ce nu cunosc această rostuire a creşterii duhovniceşti a creştinului după cercarea harului, lipsindu-se apoi de el, cad de la Dumnezeu: cercetarea de Sus pe care o trăiseră, ei înclină a o înţelege ca pe un entuziasm psihic vremelnic, cu precădere caracteristic începutului vârstei adulte. Sfântul Siluan spunea despre aceasta: „Tot ce ne-a învăţat vreodată harul, trebuie să păzim până la sfârşitul vieţii... Domnul părăseşte uneori sufletul, pentru a-l cerca, pentru ca sufletul să-şi arate

înţelegerea şi voirea. Dar dacă omul nu se va sili spre a face, atunci va pierde harul; dar dacă va arăta că voieşte, atunci harul îl va iubi, şi de acum nu îl va mai părăsi" (cf. *Viaţa şi învăţăturile*..., op. cit., p. 225).

„Harul va iubi pe om, şi de acum nu îl va mai părăsi" – este săvârşitul nevoinţei de a agonisi harul. Este cea de-a treia etapă, cea finală. În desăvârşirea sa această etapă nu poate fi îndelungată, asemenea celei dintâi, căci starea de îndumnezeire prin har, trupul pământesc nu o poate răbda: neapărat urmează „mutarea de la moarte la viaţă" (cf. Io. 5:24). Şi însuşi omul nu doreşte a se „întoarce" la aceeaşi îngreuietoare stare de necontenite schimbări; dar dacă binevoieşte Domnul a îndelunga petrecerea nevoitorului în astă lume, atunci îl va păstra în acea măsură a harului unde va fi în stare a lucra şi, prin urmare, în putinţa de a „încredinţa oamenilor credincioşi, cari vor fi îndestulaţi a învăţa şi pre alţii" (cf. 2 Tim. 2:2) ceea ce el însuşi a primit de la Părinţi, şi nemijlocit de la Dumnezeu.

Viaţa cea mai desăvârşită în Dumnezeul cel Adevărat este exprimată în cuvintele simple ale Evangheliei, însă cu multă trudă se însuşeşte această învăţătură. De mii de ori ne întoarcem la aceleaşi cuvinte ale Scripturii şi abia dacă întrezărim înţelesul lor vecinic. Adesea trecem de la o stare la alta: de la una bună la una rea – de la dragoste la vrăjmăşie – de la Lumină la întunerecul patimilor. Le comparăm lucrarea asupra sufletului şi ne luptăm spre a agonisi pe cea mai bună. Ne supunem celor mai felurite încercări, şi prin aceasta

creştem duhovniceşte. Nevoie este ca noi să ne înălţăm de la cugete pronceşti până la înţelegerea „bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos" (cf. 1 Cor. 13:11; Ef. 4:13), până la putinţa de a face în libertate „alegerea" cea înţeleaptă pentru determinarea de sine ce va hotărî întregul nostru destin. Libertatea fără deplinătatea înţelegerii, uşor se preschimbă într'un rău.

Cel ce ni S'a descoperit în Lumina Sa, Dumnezeu, Se ascunde apoi de la noi. Într'o nemăsurată tristeţe pentru pierdere, sufletul urcă până la o totală pocăinţă, până la „ura de sine." Fără aceasta, de-abia dacă va fi cu putinţă omului, moştenitorului lui Adam celui întâi zidit, a se slobozi de urmările căderii luciferice. Dar de fapt, numai astfel va putea omul să pătrundă în tărâmul Luminii neînserate, „întru cele dinlăuntrul catapetesmei, unde înaintemergător pentru noi au intrat Hristos" (Evr. 6:19-20). Aceasta de pe urmă va fi săvârşitul îndumnezeirii, când o nouă cădere va fi cu neputinţă.

Semne ale „pliniri vârstei lui Hristos" în hotarele Pământului sânt rugăciunea asemenea rugăciunii lui Hristos din Ghethsimani şi moartea asemenea celei de pe Golgotha. Astfel se săvârşeşte adevărata pătrundere a omului în Dumnezeiasca vecinicie; „intrarea întru bucuria Domnului" (cf. Mt. 25:21).

În rugăciunea noastră cea asemenea celei din Ghethsimani ni se dă experienţa fiinţială a „ipostasului" (a persoanei); iar asemănarea morţii noastre cu moartea lui Hristos este calea „deşertării;" şi cu cât mai deplină ar fi să fie cea de pe urmă, cu atât mai desăvârşită intrarea duhului nostru în tărâmul de lumină pur-

tător al Dumnezeirii Celei mai nainte de veci. Şi fie că omul vorbeşte sau nu în cuvinte despre starea sa reală, el o trăieşte ca pe cunoaşterea sa fiinţială: acum, în Hristos, şi „eu sânt."

14

RUGĂCIUNEA LITURGICĂ

În această lume Liturghia este cea care exprimă cel mai îndeaproape ceea ce numim „rugăciunea ipostatică”, adică rugăciunea asemănătoare celei din Ghethsimani, a lui Hristos Însuşi. Trec nu puţini ani până să ajungem la măsura de a ne adânci în duhul adevăratelor dimensiuni ale Liturghiei. Dacă vom urmări cu luare aminte rostuirea şi cuprinsul acestei Dumnezeieşti slujbe, vom fi duşi în contemplarea Fiinţei Dumnezeieşti şi a fiinţei cosmice. Vom pomeni multe din importantele evenimente dintru „Început”, adică atunci când Dumnezeu a făcut Cerul şi Pământul; când în Sfatul Treimii Sfinte a străfulgerat hotărârea de „a face Om dupre chipul lui Dumnezeu şi dupre asemănare” (cf. Fac. 1:26); apoi cumplita cădere a acestui „chip” al Strămoşului nostru Adam; mai apoi tragicele destine ale tuturor urmaşilor lui; cea plină de compătimire venire în trupul nostru al Făcătorului şi Dumnezeului ce S'a îmbrăcat în chipul de El Însuşi zidit; ne nutrim cu învăţătura Sa, cucernic cinstim suferinţele Sale pentru răscumpărarea noastră; şovăielnic urmăm Lui în Ghethsimani şi chiar pe Golgotha; împreună cu El ne aflăm la judecata lui Caiafa şi a lui Pilat; cu groază auzim sălbaticele strigăte: „Răstigneşte-L”; ne cutremurăm şi ne întărim când spune tâlharului împreună-răstignit: „Astăzi vei fi cu Mine în Rai”, şi îndată după aceea: „Căci M'ai părăsit?”... „Săvârşitu-s'a! Şi plecând capul, Şi-au dat duhul.” Şi mai departe: îngroparea, învierea, arătarea Sa

apostolilor şi multor altora; înălţarea, trimiterea Duhului Sfânt... şi fiecare amănunt este plin de un tâlc care pentru noi este de neajuns. Astfel ne învăţăm a trăi în planurile a două realităţi: cea Dumnezeiască şi cea a noastră, a făpturii. Sântem în aşteptarea celei de a Doua a Sa Venire. În fiece clipă liturgică ne aflăm şi în această vreme, şi în vecinicie; prin noi curge încă viaţa stricăcioasă şi de moarte purtătoare a căderii, şi totodată cu noi este şi cuvântul Său, Lumina Sa, viaţa Sa. Şi oricât am repeta noi această slujire dată nouă după Pronia Sa cea bună pentru noi, oricât ne-am umple de noi şi noi pătrunderi în realitatea liturgică, niciodată nu atingem „sfârşitul" ei. Şi totuşi, şi în bucurie, şi în teamă – ne împărtăşim cu Viaţa Dumnezeiască şi nici nu mai putem de acum a ne rupe de la marele şi necuprinsul gând al Făcătorului şi Tatălui nostru, ce ni se tot descoperă. Cu adevărat, Dumnezeu ne-a iubit şi ne-a chemat să fim cu El în vecii vecilor.

Acum ştim din toate puterile fiinţei noastre că El „dintru cele de sus este... nu este din lumea aceasta" (cf. Io. 8:23). Acel Foc pe care l-a aruncat El pe pământul inimilor noastre (cf. Lc. 12:49) s'a aprins în sângele nostru prin împărtăşirea cu Sângele Său. Şi, fireşte, ne-am umplut de mulţămită faţă de El, pentru nemărginitele Sale daruri către noi. Şi însăşi slujirea noastră se numeşte „Mulţămită – Evharistie"... Însă...

Rugăciunea liturgică este una din cele mai grele. O trăim într'o cumplită sfâşiere a întregii noastre fiinţe.

Binecuvântând întru început Împărăţia Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh, ne pogorâm apoi treptat până la nevoile lumeşti, trecătoare, pentru ca iar să ne înălţăm prin slavoslovie până la Scaunul lui Dumnezeu. Necontenita mişcare – când către Dumnezeu, când către lume – este trăsătura de căpetenie a Slujirii noastre lui Dumnezeu. Şi prin poruncile Evangheliei, şi prin pilda lui Hristos (cf. Io. 13:15), ne formăm spre a îmbrăţişa plinătatea fiinţării întregii lumi: de la facerea a tot ce este până la sfârşitul istoriei pământeşti, şi încă mai departe de acestea. Şi totuşi, paralel cu însuflătoarea înălţare în tărâmul Luminii cereşti observăm o adâncire a durerii inimii noastre: vedem că lumea, în întregimea ei, rămâne ca şi mai nainte, cuprinsă de întunerecul vrăjmăşiei. Duhul lui Dumnezeu nu află răspuns în inimile înstrăinate de Dumnezeu, iar rugăciunea, ca şi lepădată de oameni, se întoarce către cel ce se roagă, rănindu-l. Aparenta ei nerodire, în anume clipe, devine teren prielnic pentru gânduri pline de amar: omenirea boleşte de nevindecat; zadarnică orice nădejde de a o vedea tămăduită; răul nu conteneşte a se întări, a se înrădăcina din ce în ce mai adânc în inimile oamenilor; trebuie părăsită rugăciunea pentru omenire, căci este o suferinţă fără rost căreia tu însuşi cazi pradă întâi. Apărarea de astfel de gânduri de cădere este amintirea noastră de Hristos, Care S'a luptat împotriva întregii lumi, în singurătatea Sa. Biruinţa neapărat vine, însă nu în planul istoriei văzute a Pământului. Ea este deja un Fapt de neînstrăinat: „Eu am biruit lumea", a zis Domnul (Io. 16:33).

Făpturilor libere le este lăsată putința de a merge până la manifestările extreme ale răului; dar câtă vreme se aduce Jertfa fără de sânge, câtă vreme rugăciunea Liturgică îmbrățișează pe toți – pe cei vii, pe cei adormiți, ba chiar și pe cei ce încă au să se nască, și câtă vreme mai sânt suflete care se roagă pentru vrăjmași din însuflarea Sfântului Duh – până atunci Pământul se va păzi de la focul apocaliptic cel atotmistuitor. Așa credea Fericitul Stareț Siluan. În acea rugăciune asemenea lui Hristos vedea el puterea „opritoare" pentru care vorbește Sfântul Apostol Pavel în cartea sa către Thessalonikeni (2 Thes. 2:7).

Buna pronie a lui Dumnezeu mi-a îngăduit zeci de ani să slujesc Liturghia, și de fiecare dată, într'o măsură sau alta, am simțit bunăvoirea lui Dumnezeu asupra acestei slujbe. Prin rugăciunea Liturgică sufletul se pogoară în noianul suferințelor oamenilor. În anii Primului Război Mondial, catastrofic de grei pentru Rusia, apoi în anii din începutul Revoluției, cu haosul de nedescris al Războiului Civil – în sufletul meu s'au întipărit pentru totdeauna chinurile fără ieșire a milioane și milioane. Și eu însumi m'am aflat în condiții de posibilă pieire, în viforul ce nu se putea stăpâni; Domnul însă, în chip minunat m'a păzit de orice participare în acest război. Eu niciodată pe nimeni nu am omorât. Iar când s'a apropiat ceasul de a primi binecuvântarea preoției, atunci nu am găsit cuvinte de mulțămită către Dumnezeul meu, pentru o atât de negândită milă față de mine: eu nu numai că nu am tras în nimeni, dar nădăjduiesc că nimănui nu i-am pricinuit de bunăvoie

vreo daună vădită. Doar că, fiecare din noi, prin simplul fapt al existenţei noastre, putem strâmtora pe cineva din cei ce ne înconjoară. Mulţămită acelei bunăvoiri a lui Dumnezeu, nu s'au aflat în faptele vieţii mele oprelişti canonice pentru a primi preoţia. În duh însă, eu mă simţeam vrednic numai osândei întunerecului celui mai din afară. Dar Dumnezeu a făcut cu mine dimpotrivă: cu cât mai mare era simţământul nevredniciei mele, cu atât mai mult, în îndurarea Sa, îmi dădea să simt concret vecinica Sa Arhierie. „Că Tu eşti Cela ce aduci, şi Cel ce Te aduci, şi Cela ce priimeşti, şi Cel ce Te împarţi" (din rugăciunea preotului în vremea cântării heruvimice).

Ne mântuim, în sensul cel mai înalt, prin părtăşie în suferinţele lui Hristos pentru noi. Părtaşi făcându-ne vieţii Domnului pe Pământ, aflăm Dumnezeiasca vecinicie plină de dragoste. În condiţiile datului nostru istoric, dragostea aceasta este neapărat plină de suferinţe, o dragoste împreună-pătimitoare, iar aceasta „până în sfârşit", până la deplina deşertare. După darul Duhului Sfânt, o paradoxală binecuvântare ni se trimite: o cunoaştere prin trăire a stării lui Iisus Hristos, în măsura bunăvoinţei Tatălui pentru noi. Împreună cu Hristos ne aflăm şi la Cina cea de Taină, şi în Ghethsimani, şi înaintea judecăţilor lui Caiafa şi Pilat; ne facem părtaşi cu El şi purtării Crucii după istovirea de la chinuri şi schingiuiri – şi părăsirii de către Dumnezeu şi pogorârii în iad. În această urmare a lui Hristos constă crucea noastră, nevăzută, însă adevărată, şi lui Dumnezeu cunoscută.

Când însă se pogoară asupra noastră Lumina Nezidită, atunci ni se împărtăşeşte bucuria învierii şi mintea noastră contemplează pe Domnul înălţându-Se „unde era mai nainte" (cf. Io. 6:62). Iubite ne sânt cuvintele Apostolului Pavel: „De v'aţi sculat împreună cu Hristos, cele de Sus căutaţi, unde este Hristos şezând de-a dreapta lui Dumnezeu" (Col. 3:1).

Realele dimensiuni ale Liturghiei sânt cu adevărat Dumnezeieşti, şi niciodată nu atingem străfundurile cuprinsului ei, mai cu seamă câtă vreme sântem în trup. Zidiţi dintru „nimic", noi creştem treptat, ne dezvoltăm, ne desăvârşim. Cu cât mai aprinsă este setea noastră de Dumnezeu, cu atât mai îmbelşugat se revarsă peste capetele noastre şuvoaie a noi înţelesuri. Părtaşi făcându-ne cu Hristos Paharului Său, prin împărtăşirea cu Trupul Său şi cu Sângele, primim în acelaşi timp şi Dumnezeirea Lui, precum ne-a arătat-o pe Pământ în trup fiind, şi aşa cum petrece ea în vecinicie în ceruri. Calea este astfel: prin împreunarea în dragoste cu Dumnezeiescul Ipostas al Fiului Unul-născut, noi devenim asemenea Lui şi, ca ipostasuri, săvârşindu-se în noi deplinătatea „chipului şi asemănării Lui", ne înfiem de către Tatăl Ceresc pentru vecii nesfârşiţi.

Pe Cruce, în ultima clipă, Hristos a strigat: „Săvârşitu-s'a." Nepătrunse ne sânt străfundurile gândului Domnului, dar ştim că atunci s'a petrecut o adâncă preschimbare în întreaga fiinţare cosmică. Acest „Săvârşitu-s'a" ţine de Sfatul cel mai nainte de veci în sânurile Sfintei Treimi, despre care lucru se şi vorbeşte în

parte în Descoperirile date nouă. Pentru noi încă nu s'a săvârşit deplin ceea ce aşteptăm, în nădejde, de la Dumnezeu. Continuăm cu îngrijorare a vedea „cele de acum ceruri şi pământul (ca fiind), cu acelaşi cuvânt, puse deoparte, ...păstrându-se zilei (înfricoşate a) judecăţii şi pierzării oamenilor celor necinstitori... Ci va veni ziua Domnului ca furul noaptea, întru carea cerurile cu sunet se vor trece, iar stihiile arzând se vor destrăma, şi pământul şi cele din el lucruri vor arde de istov" (cf. 2 Pt. 3:7 şi 10). Toţi ne aflăm, în duh, în faţa acestei Judecăţi de pe Urmă, atât de necrezut de apropiată, din înseşi cuvintele cu care o descrie Apostolul Pavel.

Aducem în paralel celor spuse de Apostolul Pavel, cuvintele lui Hristos Însuşi: „Spune nouă... care este semnul... sfârşitului veacului? Şi răspunzând Iisus au zis lor: Vedeţi să nu vă înşele cineva; că mulţi vor veni în Numele Meu, zicând: că Eu sânt Hristos, şi pre mulţi vor înşela. Şi veţi auzi de războaie şi auziri de războaie; vedeţi să nu vă turburaţi, *că se cuvine toate să fie;* ci încă nu va fi sfârşitul. Că se va scula neam preste neam, şi împărăţie preste împărăţie, şi vor fi foameţi şi ciume şi cutremure pre alocurea. Ci acestea toate sânt începătura durerilor. Atunci vor da pre voi spre necazuri şi vă vor omorî, şi veţi fi urâţi de toate neamurile pentru numele Meu" (Mt. 24:3-9, până la 44). „Dându-şi sufletul oamenii de frică şi de aşteptarea celor ce vor să vie în lume... Deci începând acestea să fie, *căutaţi în sus şi ridicaţi capetele voastre, că se apropie răscumpărarea voastră... cunoaşteţi că aproape este*

Împărăţia lui Dumnezeu... ziua aceea... ca un laţ va veni preste toţi cei ce şed pre faţa a tot pământul" (Lc. 21:26...35). „Iar când va veni Fiul Omului întru slava Sa, şi toţi sfinţii Îngeri cu Dânsul, atunci va şedea pre Scaunul slavei Sale, şi se vor aduna înaintea Lui toate neamurile; şi va despărţi pre dânşii unul de altul, precum desparte păstorul oile de iezi, şi va pune oile de-a dreapta Sa, iar iezii de-a stânga" (Mt. 25:31-33).

Toate acestea intră în alcătuirea Dumnezeiescului Act al Liturghiei: „Pomenind dar această mântuitoare poruncă, şi toate cele ce pentru noi s'au făcut: crucea, groapa, cea de a treia zi înviere, înălţarea la ceruri, şederea de-a dreapta, *cea de a doua* şi *slăvita iarăşi venire* – ale Tale, dintru ale Tale, Ţie aducând dintru toate, şi pentru toate... (Din anaforaua Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur).

„Vremea a face a Domnului este (Ps. 118:26), Stăpâne binecuvintează." Cu astfel de cuvinte grăieşte diaconul către preot înainte de începutul Liturghiei. Înţelesul acestor cuvinte: „Vremea este ca (Însuşi) Domnul să lucreze." Aşadar *liturghia* este mai nainte de toate un Act Dumnezeiesc. Toate conceptele îşi schimbă în ea cuprinsul, tâlcul. Cuvântul „vremea", de pildă, ce înseamnă? Jertfirea Mielului fusese mai nainte hotărâtă încă de la Sfatul cel mai nainte de veci al Dumnezeului Treimic: „...v'aţi răscumpărat din petrecerea voastră cea deşartă carea era de la părinţi dată, ...cu cinstitul Sânge – ca al unui miel nevinovat şi nespurcat – al lui Hristos, Cel *cunoscut mai nainte* de întemeierea lumii,

dar Carele S'au arătat în anii cei mai de apoi pentru voi, cei ce printr'Însul aţi crezut în Dumnezeu, Carele L-au înviat din morţi..." (1 Pt. 1:18-21). Două planuri fiinţiale ne sânt date: unul, ceea ce a fost „mai nainte de întemeierea lumii"; celălalt – vremea noastră istorică. Liturghia se săvârşeşte pe toată faţa Pământului, din zi în zi, din veac în veac. Prin urmare, „vremea" Liturghiei: „acum şi pururea şi în vecii vecilor amin." Hristos, „*ó jertfă* aducând pentru păcate, pururea au şezut de-a dreapta lui Dumnezeu... cu un singur prinos au desăvârşit pentru totdeauna pre cei ce se sfinţesc" (cf. Evr. 10:12 şi 14; şi în general cap. 9 şi 10).

Astfel este caracterul acestei Taine: vecinic-vremelnic şi vremelnic-vecinic. Într'însa, într'un chip propriu lucrării sfinte, întâlnim unele răsturnări ale înşiruirilor cronologice; într'însa – nevoile noastre trecătoare se împletesc cu vecinicile stări Dumnezeieşti. Liturghia nu este o „amintire" psihologică (cf. Lc. 22:19; 1 Cor. 11:24) a vreunui eveniment ce s'a întâmplat cândva, ci a unei puteri ce petrece necontenit în Istorie. Trec mii de ani, însă actualitatea ei, a Liturghiei, nu se schimbă: „O zi înaintea Domnului este ca o mie de ani, şi o mie de ani, ca o zi" (2 Pt. 3:8). Pentru noi vremea istorică este, cum ar fi, „locul" întâii noastre întâlniri cu Dumnezeu şi cu vecinicia Lui. Aceasta din urmă îmbrăţişează toate veacurile vremii fără întindere, dar în întregime. În Liturghie trăim în acelaşi timp, împreunate, şi stricăciunea fiinţării noastre pământeşti, şi mai-nainte-răpirea Împărăţiei venind întru putere (cf. Mc. 9:1). În Liturghie pregustăm din „ospăţul Nunţii" cel din Îm-

părăţia Tatălui Ceresc (cf. Mt. 22:2-14). „În parte", noi stăpânim acest dar încă de acum, însă aşteptăm în răbdare „când va veni ce este desăvârşit, (când) ceea ce este în parte se va zădărnici" (cf. 1 Cor. 13:10).

Liturghia se alcătuieşte astfel încât să întipărească în conştiinţa noastră cât mai deplin „*lucrul*" lui Hristos pe Pământ (Io. 17:4). Prin necontenita repetare a acestui Act, înţelesul lui cel atotcuprinzător devine din ce în ce mai mult propria noastră contemplare, viziunea noastră a lumii. Tabloul acesta este cât se poate de bogat; în esenţă – de nedeşertat, vecinic nou şi viu. În scurta vreme a sfintei slujiri are loc „pomenirea" (Lc. 22:19) unor evenimente ce s'au petrecut vreme de un întreg şir de milenii, unde au luat parte un nesfârşit număr de oameni, fiii şi fiicele lui Adam. De la facerea lumii şi ivirea Omului, de la clipa căderii lui Adam, care a zdruncinat întreaga fiinţare cosmică, până la venirea pe Pământ a lui Dumnezeu-Mântuitorul; de la strigătul Său: „Săvârşitu-s'a" – clipa în care El a gustat moartea după omenirea ce o primise şi în care a început rezidirea a ceea ce făcuse Dumnezeu – toate acestea se contopesc într'o singură contemplare şi rugăciune. Nu mult înainte de a-Şi săvârşi întâia şi singura Liturghie, şi în ceasul plângerii Sale în Ghethsimani – El, Domnul, a vorbit despre toate acestea cu ucenicii Săi (Mt. 26:38), şi toate le-a purtat în Sine ca „durerile noastre" (cf. Is. 53:3-4). Iar nouă ne dă a pipăi „ranele" Sale (Io. 20:25), atunci când pătrundem lucrător şi cu înţelegere în ceea ce se săvârşeşte în ceasul Liturghiei.

Liturghia este Lucrarea lui Dumnezeu Însuşi; ea ţine deplin de planul veciniciei. În ea se arată Dragostea Tatălui, şi a Fiului, şi a Sfântului Duh, în chipul împreună-pătimirii cu cei păcătoşi care pier. Dragostea lui Dumnezeu este „jertfelnică." Prin această Jertfă a fost păzită omenirea de la pieire (cf. Fac. 2:17). Prin puterea ei de viaţă făcătoare se păstrează viaţa lumii. Dragostea lui Dumnezeu îşi dă Propria viaţă preaiubiţilor fii ai oamenilor: „Aşa au iubit Dumnezeu lumea, cât şi pre Fiul Său cel Unul-născut au dat, ca tot cela ce crede întru Dânsul să nu piară, ci să aibă viaţă vecinică" (Io. 3:16; 1 Io. 4:9-10).

Caracterul vecinic al Liturghiei se exprimă şi prin faptul că Domnul – iar aceasta chiar înainte de moartea Sa pe Cruce – la Cina cea de Taină a dat apostolilor *Trupul* şi *Sângele* Său, fiind încă în viaţă. Fiind Mielul jertfit mai nainte de veci, El putea să răstoarne ordinea evenimentelor din punct de vedere istoric. Ea însă se păstrează în Sfatul Treimii cel mai nainte de veci, unde totul se adună într'un singur Act, fără întindere, dar atotcuprinzător. Dintru început toate se săvârşiseră în Dumnezeiasca Socotinţă pentru facerea lumii. Încă de atunci Hristos fusese hotărât ca Jertfă Neprihănită. Nu o dată a spus El apostolilor că Îl aştepta judecata şi moartea, iar apoi învierea.

Dea nouă tuturor Duhul Sfânt a contempla pe Hristos murind însingurat, de toţi osândit, de nimeni înţeles. Omeneşte, El a murit *singur* – de o moarte de ocară; dar într'astfel a cutremurat întreaga lume, a schimbat radical mersul istoriei, a mântuit pentru fericita vecini-

cie miliarde de oameni, S'a arătat Binefăcător întregii făpturi.

Toate acestea trebuie să le poarte pe cât este cu putinţă în cugetul său preotul ce se pregăteşte a săvârşi Liturghia, căci „aceasta (trebuie) să se cugete întru voi, carea şi în Hristos Iisus" (Flp. 2:5). Cu cât mai strâns se apropie creştinul de paşii lui Hristos, cu atât mai puţini însoţitori va afla în jurul său. Purtând în noi înşine gândul deplinei însingurări a lui Hristos, oare nu trebuie şi noi să fim gata ca şi moartea noastră să fie în însingurare? Dacă nouă, din dragoste pentru El, ni s'ar întâmpla să murim fără martori în mâinile călăilor dindărătul pereţilor închisorilor, atunci El nu ne va lăsa singuri, ci va împărtăşi cu noi soarta ce ne poate cădea, „că întru ceea ce au pătimit, Însuşi fiind ispitit, poate şi celor ce se ispitesc să ajute" (Evr. 2:18).

Actul liturgic, dacă vom lua aminte şi la ideea sa de temelie, şi la părţile ce îl alcătuiesc, ne formează spre a petrece în atmosfera lui Hristos. Domnul ne atrage spre a îmbrăţişa în duh întreaga lume, unde în fiecare clipă milioane de oameni, sau sânt zdrobiţi de loviturile asprei sorţi, sau zac la porţile morţii şi cu suspinurile lor cheamă asupră-le ajutorul de Sus. În măsura propriei noastre experienţe a tot felul de suferinţe, ne putem afunda în marea nemărginită a suferinţelor oamenilor şi, prin rugăciune, a împărtăşi groazele lor, ba uneori şi bucuriile. Se poate ca într'o anume clipă să fim într'atâta de prinşi în nesfârşitele chinuri ale întregii omeniri, încât nici trupul, nici psihicul, nici gândul să nu fie în stare a urma duhului robit de rugăciune şi

stând înaintea lui Dumnezeu cu suspinuri de negrăit în cuvânt (cf. Rom. 8:26-27). O astfel de rugăciune este darul Duhului Sfânt, iar nu străduinţă omenească: ea duce până în pragul morţii, şi în acelaşi timp, înviază; ne poartă până în Ghethsimani, şi chiar pe Golgotha, şi totodată ne dă să presimţim învierea. În această rugăciune cunoaştem pe Hristos pogorându-Se în iad, din nemăsurata Sa dragoste – biruitoarea morţii.

Mântuirea lumii se împărtăşeşte prin lucrarea preoţească a Liturghiei, mai cu seamă celor ce însetează a primi binecuvântarea Tatălui Ceresc. Nu este nimica deopotrivă nici asemănător Lucrării lui Hristos, pe căile izbăvirii omenirii. Iar cei cărora le-a fost încredinţată slujirea Liturghiei de Domnul rânduite, împreună-lucrează cu El pentru fraţii lor, în înaintarea lor către nemurire. În această slujire Biserica se roagă deja de două mii de ani, grijindu-se, asemenea Apostolului Pavel, să se dea oamenilor adevărata înţelegere a lucrurilor de Dumnezeu descoperite; ca ei să poată „cunoaşte împreună cu toţi sfinţii, ce este lăţimea, şi lungimea, şi adâncul, şi înălţimea" gândului cel mai nainte de veci al Făcătorului pentru noi, când mai nainte de întemeierea lumii a rânduit înfierea noastră în Fiul Său cel iubit (cf. Ef. 3:14-21; 1:5).

Veac după veac trece, dar în Duhul Sfânt nimic nu îmbătrâneşte, şi acelaşi Duh care a pus în gura lui Pavel astfel de rugăciuni, până şi în ziua de astăzi mişcă inimile preoţilor, şi îndeobşte ale credincioşilor, către o rugăciune în care cunoscut se face adâncului făpturii

noastre că Dumnezeu este Tatăl nostru şi că pe Pământ s'a arătat Lumina Fiinţei celei fără-de-început.

„Părinte Sfânt, Cela ce ne-ai cinstit cu chipul Tău, şi ai dăruit nouă binecuvântarea de a cunoaşte Adevărul, prin Fiul Tău cel întrupat şi prin pogorârea Sfântului Duh, Carele de la Tine purcede, nu întoarce Faţa Ta de către nevrednicii robii Tăi, ci priimeşte rugăciunea noastră, şi trimite preste toţi fiii Pământului duhul adevăratei bunecinstiri, ca să se umple lumea de Lumina cea nestricăcioasă a cunoaşterii Dumnezeirii Tale, rugămu-ne, Părinte Bun, auzi-ne şi degrab miluieşte."

Liturghia este un nepreţuit dar oamenilor: prin ea cunoaştem Taina cea din veci ascunsă a răstignirii dragostei lui Dumnezeu; în ea trăim lucrător chipul învierii; prin ea urcăm pe muntele vederii slavei Schimbării la Faţă; ea astâmpără setea duhului nostru cu o altă apă, ce curge în viaţa vecinică (cf. Io. 4:14). Cei ce au gustat manna în pustie, au murit, dar cei ce mănâncă pâinea ce se pogoară din ceruri, vii vor fi în veci (cf. Io. 6:58). Slujitorii Noului Legământ, cel pecetluit cu Sângele lui Hristos, sânt slobozi de vechiul acoperământ (cf. 2 Cor. 3:12-18), şi cu faţă descoperită îşi aduc rugile înaintea Feţei Tatălui. Lăcaşul unde se săvârşeşte Liturghia este pridvorul Sfintei Împărăţii celei din ceruri. Această slujire ni se înfăţişează ca un izvor de neprihănită îndulcire. Cel ce săvârşeşte Taina Liturghiei stă nemijlocit în apropierea Fiului lui Dumnezeu, Care este „plinirea

Legii şi a Prorocilor" (Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur), prin care ni s'a dat a stăpâni „graiurile vieţii vecinice" (Io. 6:68; 17:8).

Întâlnirea cea îndeaproape cu Fiul Unul-născut al Tatălui nu este fără durere celor deveniţi stricăcioşi prin păcat; ea ne zguduie, precum s'ar părea, până la cea mai de pe urmă pustiire, apoi însă tot ea ne renaşte, de acum sloboziţi de păcat, ne împărtăşeşte universalismul Dumnezeiesc-omenesc al lui Hristos, ducând chipul lui Dumnezeu din noi până la desăvârşire.

Preotul care săvârşeşte Liturghia, precum şi credincioşii care sânt de faţă, se învaţă a trăi în două planuri, după pilda lui Hristos Însuşi: a petrece în duh în tărâmul Dumnezeiesc, şi totodată a se face îndeaproape împreună-părtaşi în destinele tragice ale lumii. Uneori atenţia preotului se va aţinti cu precădere asupra măreţei privelişti a lumii făcute, care şi alcătuieşte cuprinsul rugăciunii sale liturgice; alteori însă i se îngăduie duhului să se înalţe către cele nesfârşite, către însuşirea înţelesului harului revărsat asupra noastră, către Lumina ce purcede de la Sfânta Treime. Neapărat este ca fiecare dintre noi să ne adâncim astfel în Liturghie, pentru ca vecinica ei realitate să ne însoţească în viaţa de zi cu zi; pentru ca rugăciunea preoţească să devină firea noastră, pentru ca adevărat „să ne facem împăraţi şi preoţi lui Dumnezeu", fără a mai ţine seama din care „seminţie, sau limbă, sau norod, sau neam" ne tragem (cf. Apoc. 5:9-10).

Liturghia în întregul ei cuprinde nu numai evenimentele biblice în legătură cu iconomia mântuirii omu-

lui, dar şi îndeobşte viaţa cosmică, şi până şi ceea ce era înainte de facerea lumii şi ce aşteptăm atunci când „Dumnezeu va fi totul întru toţi" (1 Cor. 15:28); când „vreme nu va mai fi" (Apoc. 10:6). Anume spre această trecere de la vremelnica înşiruire ne pregăteşte Dumnezeiasca Liturghie. Plinătatea ei ne cuprinde pe de-a-ntregul, în aşa măsură încât atunci când eram în pustie şi slujeam singur, având doar un singur monah la strană, care venise la mine şi care dădea răspunsurile la ectenii, citea Apostolul şi făcea toate celelalte de trebuinţă, înlocuind norodul – nici eu, nici acel monah, nu am simţit vreodată nici cel mai mic neajuns: lumea întreagă era acolo cu noi; lumea şi Domnul; Domnul şi vecinicia. Experienţa pustiei m'a învăţat a mă ruga cu rugăciunea preoţească şi cu norodul, şi fără prezenţa sa văzută.

Îmi îngădui să spun că în conştiinţa mea precumpăneşte experienţa contemporană, iar nu cea din vechime. Ea a început atunci când încă nici nu făcusem cunoştinţă cu scrierile Sfinţilor Părinţi. Însuflată – aşa cum cred – de acelaşi Duh ce purcede de la Dumnezeu, ea, experienţa, în multe privinţe coincisese cu scrierile Părinţilor nevoitori; dar în acelaşi timp se şi deosebea de ei, în vârtutea însemnatelor schimbări în condiţiile vieţii lumii de astăzi. Presimţirile eshatologice sânt fireşti veacului nostru într'o măsură mai mare decât orişicând în trecut: „Pământul şi cele din el lucruri vor arde de istov" (2 Pt. 3:10). Focul deja este gata, şi dat în mâinile nebunilor. Pacea s'a ridicat de pe faţa întregului Pământ. Latura pozitivă a acestor cumplite eve-

nimente constă în faptul că nu numai creştinii, dar şi cei necredincioşi sânt chemaţi cu stăruinţă să-şi lărgească viziunea minţii şi să-şi depăşească strâmtele cadre ale instinctelor naţionale sau culturale, şi să cugete în dimensiunile întregii omeniri. Ne este însă dat să observăm adeseori chiar dimpotrivă: năzuinţa către independenţă a multor comunităţi, chiar puţin numeroase şi nedeplin dezvoltate. Dar aceste mişcări potrivnice, diametral opuse adevăratelor nevoi, au fost totdeauna de faţă în istoria paradoxală a omenirii căzute.

Astăzi devine cu neputinţă preotului ce aduce jertfa fără de sânge, să rămână doar în limitele nevoilor locale, uitând de tot restul omenirii care se zbate în convulsiile chingilor de iad ale urii reciproce şi a tot soiul de silnicii. Oricât ar fi de îngreuiată atmosfera modernităţii noastre de primejdia catastrofelor apocaliptice pentru viitor, rugăciunea creştinului nu trebuie să slăbească din pricina unei situaţii ce pare a fi fără ieşire, ci să crească în intensitatea ei: sântem aruncaţi în primele rânduri ale unei uriaşe bătălii duhovniceşti.

Înaltă este ştiinţa Duhului Evangheliei. Puterilor noastre fireşti – în starea căderii – ea le este de neajuns. Însă experienţa de două mii de ani a Bisericii noastre în nevoinţa pocăinţei a arătat că omului îi poate fi dată puterea duhovnicească de Sus, iar atunci va fi în stare a răbda împreună-pătimirea cea mai presus de fire. Trupul nostru de acum, cu aparatul său psihic, este neasemuit mai slab decât duhul nostru: „Duhul este osârdui-

tor, dară trupul neputincios" (Mt. 26:41). „Alcătuirea" noastră trupească poate urma mişcării duhului către Dumnezeu doar într'o anumită măsură, după care urmează momentul neputinţei sale. Compătimirea ne omoară. Instinctul conservării ne închide ochii spre a nu vedea nenumăratele nefericiri sortite semenilor noştri. Însă cel ce a gustat din Duhul lui Hristos nu se poate lepăda de la a întâmpina acest noian al nefericirilor şi de a se adăoga rugăciunii Domnului, Cel ce ne-a dat „pildă" (cf. Io. 13:15). Precum El S'a rugat pentru întreaga lume, aşa şi noi trebuie să trăim şi să cugetăm (cf. Flp. 2:5). Aceasta mai cu seamă preotului îi este de neapărată trebuinţă când săvârşeşte Liturghia, dacă doreşte să pătrundă mai deplin în atotvederea ei.

În esenţă, nu este alt Pahar Liturgic în afara celui unu, pe care l-a adus Însuşi Domnul înaintea ieşirii Sale la jertfa cea răscumpărătoare. El Singur este cu adevărat Arhiereul. Prin bunăvoirea Sa, Liturghia fiind de nerepetat, de-a lungul veacurilor ea se repetă. Prin această repetare a ceea ce este în esenţă o Taină vecinică, se face arătată actualitatea ei, neschimbată prezenţa ei în cadrul istoriei. Neîmpărţita Liturghie se îmbucătăţeşte şi necontenit se răspândeşte în toate colţurile lumii. Foişorul Sionului, în chip minunat se lărgeşte, spre a se face îndestulător noilor şi noilor neamuri ce „cred întru Dânsul" (cf. Io. 17:20). Prin sfânta împărtăşanie Hristos Îşi adună pe cei dăruiţi Lui, în acea unime dată nouă drept sarcină de către Făcătorul nostru: zidiţi „după chip şi asemănare" – sântem chemaţi la unire după chipul Sfintei Treimi:

„Părinte Sfinte, păzeşte pre dânşii întru numele Tău, pre carii ai dat Mie, ca să fie una precum şi Noi" (Io. 17:11).

Liturghia, în vecinica sa realitate, este Paştile Domnului, pururea cu noi fiind. Până la venirea lui Hristos, Paştile Evreieşti constau în pomenirea evenimentului istoric – trecerea prim Marea Roşie a norodului lui Israil, spre a se izbăvi de robia Eghipetului, întâiul chip al tuturor celorlalte robii. Paştile Creştineşti însă sânt izbăvirea din robia păcatului şi a morţii; trecerea de la stări particulare şi limitate către ce este universal dumnezeiesc; înălţarea de la formele pământeşti ale fiinţării către cele cereşti – şi poruncit ne este a le săvârşi întru pomenirea Sa (Lc. 22:19), întru Numele Său. El, adevăratul centru al întregii zidiri cosmice, este Cel asupra căruia se aţinteşte atenţia noastră: „Toate printru Dânsul s'au făcut, şi fără de El nimica s'a făcut din ce s'a făcut" (Io. 1:3). În aceasta constă schimbarea caracterului bucuriei biruitoare a Paştelui nostru. Întreaga Liturghie, în conţinutul său esenţial, este nimic altceva decât pomenirea Lui, iar nu amintirea vreunui fapt istoric. „Pomenire" înţeleasă ca o vie pătrundere în tărâmul Duhului lui Hristos, în dimensiunile Sale Dumnezeieşti şi pământeşti. El este tâlcul şi Lumina Paştilor Creştineşti.

Vecinica actualitate a Liturghiei o arată aşijderea conţinutul rugăciunii pe care toţi credincioşii o rostesc înainte de a primi Sfintele Taine ale Trupului şi Sângelui lui Hristos: „Cinei Tale celei de Taină, *astăzi*, Fi-

ule al lui Dumnezeu, părtaş mă priimeşte." Acest „astăzi" – *acum* – nu are nici trecut, nici viitor, ci numai prezentul. Şi prin această rugăciune, din nou ne rugăm a fi primiţi în sânurile Dumnezeirii celei mai nainte de veci ale Sfintei Treimi.

Sufletul preotului negreşit va ajunge adesea până la sfârşeală, la vederea a tot soiul de suferinţe, pe de-o parte, şi nedreptăţi şi silnicii pe de alta. Anume aceste urâciuni şi aparentul nonsens al aproape tuturor faptelor oamenilor arată căderea lumii noastre. Trebuie ca printr'o stăruitoare nevoinţă să ne păzim neîmpuţinata însuflare către rugăciunea Liturgică pentru întreaga omenire. Toate patimile şi spurcăciunile păcatului, fie ele în noi înşine, fie în ceilalţi din afara noastră, sânt tocmai cuprinsul zilnic al acestei rugăciuni universale. Datoria preotului este necontenita repetare în vreme a *actului Dumnezeiesc al răscumpărării lumii,* întru plinirea poruncii lui Hristos: „Aceasta faceţi întru a Mea pomenire." „Pomenire" vie şi prezenţă văzută de-a lungul istoriei lumii a rugăciunii din Ghethsimani şi a morţii Domnului pe Crucea de pe Golgotha.

Liturghia, în vecinica sa realitate duhovnicească, este *jertfa pentru păcatele omenirii.* Iată pentru ce, întâlnind massa atotzdrobitoare a păcatului, fie în noi înşine, fie în afara noastră, noi nu încetăm a petrece înlăuntrul actului liturgic. Cu o astfel de conştiinţă în privinţa preoţiei, toată viaţa noastră devine slujirea mântuirii lumii. Ea cuprinde esenţa darului lui Dumnezeu către noi: „preoţia împărătească."

A fi purtător harului „preoţiei împărăteşti" (cf. 1 Pt. 2:5 şi 9) este cu putinţă şi fără a purta cinul preoţiei. Esenţa lăuntrică a acestei preoţii constă în faptul de a se ruga pentru întreaga lume potrivit „pildei" (Io. 13:15) Însuşi Domnului. Pentru noi oamenii, ultima măsură la care putem ajunge este a ne ruga pentru întreg Adamul ca însuşi pentru sine. O astfel de rugăciune este semnul că în noi se rezideşte acel „chip" întru care a fost zidit Omul (cf. Fac. 1:26). Suferinţele lui Hristos şi învierea Sa au câştigat omenirii acest har (cf. Lc. 24:46-49). Toţi şi fiecare dintre cei ce cred în Fiul lui Dumnezeu sânt chemaţi spre a primi acest dar de la Dătătorul darurilor: a fi „preoţie împărătească." Nu este preţ acestei binecuvântări, însă ea se agoniseşte printr'o lungă şi dureroasă nevoinţă.

15
GRAIUL LITURGIC

„Întru început era Cuvântul, şi Cuvântul era către Dumnezeu, şi *Dumnezeu* era *Cuvântul*... toate printru Dânsul s'au făcut" (Io. 1:1-3).

Graiul omenesc este menit să exprime realităţile mai multor planuri: planul vieţii de zi cu zi – al nevoilor fireşti; mai este, apropiat acestuia, dar totuşi osebit – cel al simţămintelor şi patimilor sufleteşti primitive; apoi cel al graiului demagogiei politice; al graiului ştiinţific, filosofic, poetic; şi, în sfârşit, mai înalt decât toate – planul şi graiul Dumnezeieştii Descoperiri, al rugăciunii, al cuvântării de Dumnezeu şi al celorlalte legături între Dumnezeu şi oameni – al *Liturghiei*.

Cunoaşterea abstractă a fiinţei are rădăcini metafizice; acesta este domeniul ştinţei, al filosofiei, şi mai întâi de toate al cunoaşterii lui Dumnezeu. Cuvintele ce exprimă felurile de a cunoaşte mai sus arătate, precum şi Numele Dumnezeieşti, purced din sfera minţii, cea metafizică. Totodată le este propriu a stârni în minte sau în inimă diferite „reacţii", care în acest sens se pot numi „reflexe condiţionate", purtând un caracter nemijlocit, automat.

Fiecare grai are menirea de a purta pe cel ce ascultă sau pe cel ce citeşte în domeniul care aparţine acelui grai. Ţinând seama de energia „condiţional-reflexivă" a cuvintelor, sântem datori a da o deosebit de mare atenţie graiului liturgic, care are chemarea de a

naşte în minţile şi în inimile celor ce se roagă simţământul unei alte lumi, al celei de sus. La aceasta ajungem întrebuinţând nume şi concepte ce ţin exclusiv de planul dumnezeiesc; aşijderea, un mic număr de forme specifice de expresie.

Grecii, prin filosofie, au ajuns la cele mai înalte măsuri ale dezvoltării duhului şi, prin limbă, au izvodit cea mai desăvârşită cu putinţă formă a expresiei cuvântului omenesc. Această formă, prin Pronia lui Dumnezeu, Biserica lui Hristos a preluat-o şi a folosit-o în rugăciunea sa timp de două milenii.

Liturghia, fiind mijlocul cel mai înalt prin care omul îşi aduce prinosul lui Dumnezeu, fireşte, trebuie să aibă ca formă de expresie cel mai desăvârşit grai cu putinţă. A întrebuinţa un astfel de grai în Dumnezeieştile slujbe ajută pe credincioşi a petrece în simţământul Celui Desăvârşit şi contribuie la o mai deplină a lor părtăşie cu El.

Graiul Dumnezeieştii Liturghii, care atâta vreme s'a folosit şi s'a sfinţit, încât se poate lua ca o caracteristică a slujirii Dreptslăvitoare, este cu neputinţă a se înlocui fără a pricinui o daună esenţială[14] înseşi acestei slujiri.

Slavii au fost dăruiţi de Pronie cu un grai binecuvântat, ce de veacuri s'a folosit în Dumnezeieştile sluj-

---

[14] Pilduitor celor spuse ar putea fi experienţa schimbării graiului liturgic în Biserica Anglicană. Astfel, introducerea limbajului celui mai simplu în cadrul slujbelor bisericii pomenite a stins într'o măsură trăirea rugăciunii, ducând la împuţinarea considerabilă a numărului de credincioşi.

be, în Sfintele Scripturi şi în rugăciuni, şi niciodată în nevoile lumeşti primitive, nici chiar în literatura bisericească. Sântem categoric convinşi de neapărata trebuinţă de a întrebuinţa acest grai în Dumnezeieştile slujbe; nu este nici o nevoie de a-l înlocui cu limbajul de zi cu zi, ceea ce numaidecât va înjosi nivelul lor duhovnicesc, pricinuind astfel pagube nemăsurat de mari. Nu-şi au locul argumentele că graiul vechi bisericesc ar fi, chipurile, neînţeles multor contemporani, oameni în majoritate învăţaţi, şi chiar culţi. Pentru unii ca aceştia, a stăpâni un număr redus de cuvinte neîntrebuinţate în viaţa zilnică cere doar câteva ceasuri. Toţi fără excepţie cheltuiesc uriaşe străduinţe spre a-şi însuşi terminologii complexe ale diferitelor domenii de cunoaştere ştiinţifică sau tehnică, ale ştiinţelor politice, juridice şi sociale, sau limbajul filosofic, cel poetic şi altele asemenea lor. De ce atunci ar fi nevoie ca Biserica să-şi piardă un grai de neapărată trebuinţă pentru a exprima cele mai înalte forme ale cuvântării de Dumnezeu sau ale experienţelor duhovniceşti proprii ei?

Toţi cei ce sincer doresc a deprinde cultura de veacuri a Duhului, uşor vor afla putinţa de a-şi însuşi comoara nepreţuită a limbii liturgice slavone, care în chip minunat corespunde marilor taine ale Dumnezeieştii slujiri. Puţinele particularităţi ale acestui grai vor uşura străduinţa de a ne lepăda pentru o vreme de preocupări pătimaşe: „Toată cea lumească grija, acum să lepădăm."

Dacă pentru a săvârşi Liturghia am întrebuinţa limbajul nostru zilnic, el ar stârni şi în minţile celor de faţă reacţiile planului celui mai de jos – al fiinţării

noastre fizice. Cuvântul omenesc este chip al Cuvântului celui mai nainte de veci al Tatălui. „Cu Cuvântul Domnului cerurile s'au întărit... Că El au zis, şi s'au făcut; El au poruncit, şi s'au zidit" (Ps. 32:6 şi 9). Şi cuvântul nostru poartă o putere făcătoare. „Cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac" (Is. 40:8); şi cuvântul nostru atinge vecinicia, dacă este rostit în căile voii Sale. Prin chemarea Numelor Dumnezeieşti se săvârşesc Tainele Bisericii, până şi prefacerea pâinii şi vinului în Trupul şi Sângele Domnului.

Cuvintele Liturghiei, şi îndeobşte ale rugăciunilor, nu sânt numai omeneşti, ci şi date de Sus. Graiul Bisericesc ţine de tărâmul Fiinţării Dumnezeieşti; el trebuie să exprime Descoperirea Duhului şi viziunile minţii născute de acea Descoperire. Prin „auzul graiului lui Dumnezeu" (cf. Rom. 10:17), se însuflă omul întru a crede, iar credinţa este cea care „biruieşte lumea" (1 Io. 5:4; cf. 1 Thes. 2:13).

16

RUGĂCIUNEA DIN GHETHSIMANI

Rugăciunea cea din Ghethsimani a lui Hristos este, fără îndoială, cea mai înaltă dintre toate rugăciunile, după vrednicia sa lăuntrică şi după puterea sa răscumpărătoare a lumii. În acelaşi timp este una dintre cele mai nepreţuite descoperiri despre Dumnezeu şi despre Om. Adusă lui Dumnezeu-Tatăl în Duhul Dumnezeieştii iubiri, ea, ca Lumină ce niciodată nu se împuţinează, vecinic rămâne lucrătoare în fiinţarea lumii. Ca fapt istoric, ea nu a durat mult; însă ca act duhovnicesc al dragostei lui Dumnezeu ea a început mai nainte de întemeierea lumii (cf. 1 Pt. 1:20) şi nu încetează până în ziua de azi. Prezenţa puterii ei o simţim în ceasurile rugăciunii pentru lumea întreagă şi cu precădere în vremea săvârşirii Liturghiei. Sfinţenia ei şi măreţia ei atrag inima celor ce au păzit în sine chipul Dumnezeului celui Viu.

În această rugăciune Domnul a cuprins tot ce s'a petrecut din clipa ivirii în viaţă a Întâiului Adam şi până la ultimul om ce va din femeie să se nască. Astfel sântem învăţaţi a gândi în Biserica noastră (cf. Io. 1:29; 1 Io. 2:2). Lipsiţi fiind de experienţa fiinţială a unei asemenea iubiri, sântem neputincioşi a pătrunde energia sa nebiruită ce sfinţeşte de-a lungul veacurilor pe tot omul care însetează a primi acest dar. „Cerul şi Pământul vor trece”, însă lucrul săvârşit de Hristos (cf. Io.

17:4) „nu va trece" (cf. Mt. 24:35). Această rugăciune va intra ca şi cuprins esenţial al netăcutei slavoslovii din ceruri. Ea nu încetează a încânta duhul nostru, a naşte în noi dorirea de a răspunde cu aceeaşi deplină dragoste „până în sfârşit", şi în acest veac, şi în cel ce va să vie.

Lumea întreagă, în căderea sa, se judecă cu Dumnezeu, învinuindu-L pentru suferinţele sale. Se judecă pătimaş în neputinţa ei, urmarea căderii de la dragostea Lui. O cunosc şi prin mine însumi. Însă Iisus-Dumnezeul cel dintru început, în Ghethsimani şi pe Golgotha a „îndreptăţit" pe Dumnezeu-Făcătorul; iar „Omul Hristos Iisus" (1 Tim. 2:5), tot acolo „îndreptăţeşte" înaintea judecăţii lui Dumnezeu-Tatăl, şi Omul-omenirea.

Pentru oameni: Dacă Dumnezeu este aşa cum L-a arătat Hristos, atunci I Se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea în toate veacurile. Pentru Dumnezeu-Tatăl: Dacă Omul este aşa cum a fost Hristos, atunci Tatăl Îl primeşte ca deopotrivă cu El: Îi dă scaunul „de-a dreapta Sa în ceruri", mai presus decât toată începătoria, şi stăpânia, şi domnia, şi decât tot numele ce se numeşte nu numai în veacul acesta, ci şi în cel ce va să fie (cf. Ef. 1:20-21).

Dragostea lui Hristos, biruitoare în vecinicie, în planul Pământului se supune celor mai grele încercări. Nimeni a suferit vreodinioară ca El. Adâncul chinului este în strânsă legătură cu măsura subţirimii fiecăruia. Între oameni este cu putinţă diferenţa ce o vedem între

rinocer şi vierme: loveşte pe primul puternic cu pumnul, şi el nici nu va simţi lovitura; însă de-abia te atingi de viermişor, şi el se şi zvârcoleşte cu tot trupul de durere. Auzul subţire al unui muzicant se tulbură dureros la o disonanţă imperceptibilă altora; ochiul pictorului observă diferenţa de ton acolo unde alţii, oricât le-ai explica, rămân fără a deosebi nimic. Cel subţire duhovniceşte, în apropierea cuiva, vede, cum ar fi, starea sa morală, atunci când foarte mulţi nimic nu simt. Şi dacă cu oamenii este astfel, atunci cine va putea înţelege pe Hristos, Făcătorul cosmosului? „Şi au văzut Dumnezeu toate câte au făcut, şi iată erau *bune foarte*" (Fac. 1:31). Cela ce a făcut Dumnezeiasca armonie a lumii nu putea să nu sufere adânc, întâlnind pretutindenea nesuferita sluţire a frumuseţii întâi-zidite, de către faptele josnice şi nelegiuite ale oamenilor. Toţi ştim că pe cât mai adânc iubim, pe atât mai dureros resimţim până şi cea mai mică împotrivire. Ce dar resimţea El, dragostea cea mai nainte de veci, când cu atâta ură oamenii respingeau mărturia Sa pentru Tatăl? El, pe Care Biserica Îl numeşte Soarele Dreptăţii, S'a dat pe Sine judecăţii viclene care L-a osândit la moarte. El, Adevărul Ipostatic, a fost clevetit, fără de ruşine batjocorit, bătut sălbatic şi scuipat cu obrăznicie. El, Cel fără de păcat (cf. Io. 8:46), a luat asupră-Şi păcatele lumii, ca şi cum El Însuşi ar fi fost pricina întregii tragedii. „Cel ce ne-au iubit până în sfârşit" (cf. Io. 13:1) a răbdat prigoana răutăţii de nestăvilit a celor ce Îl omorau, „părându-li-se că slujbă aduceau lui Dumnezeu" prin acestea (cf. Io. 16:2).

Pentru a ne apropia fie şi puţin cugetul spre a înţelege ce s'a petrecut în acele zile, cele mai tragice din întreaga istorie a lumii, pentru a zări fiinţial, fie şi „ca prin oglindă în ghicitură" (1 Cor. 13:12) calea străbătută de Hristos, noi toţi trebuie neapărat să trecem printr'o mulţime de încercări. Când ne ajung tot felul de lovituri şi de îngroziri, mintea noastră trebuie să se întoarcă spre a întrezări chinurile tuturor celor ce suferă pe Pământ, spre a-i adăogi, prin propriile noastre dureri, rugăciunii inimii noastre. Astfel ea se va lărgi spre a cuprinde pe toţi fraţii şi surorile zdrobiţi de năpaste, asemenea unei maici care, în pornirea unei iubiri pline de întristare, îşi îmbrăţişează copiii bolnavi. Fie ca rugăciunea noastră să devină strigătul întregului Pământ către Dumnezeu şi Tatăl. Printr'o astfel de rugăciune, prin lucrarea Sfântului Duh, ne vom face părtaşi suferinţelor răscumpărătoare ale Dumnezeieştii iubiri a Domnului. Nimeni dintre noi nu îi atinge nemărginirea; pentru noi însă mare lucru este faptul că şi nouă, fie şi numai în parte, dar cu o încredinţare de netăgăduit, ni se descoperă viaţa Sa. „Închipuindu-ne (duhovniceşte) cu moartea Lui", ne învrednicim a cunoaşte fiinţial pe Hristos (cf. Io. 17:3) şi „puterea învierii Lui" (Flp. 3:10). „Că de vreme ce împreună odrăsliţi ne-am făcut cu asemănarea morţii Lui (duhovniceşte), ci şi învierii Lui vom fi părtaşi" (Rom. 6:5). Prin loviturile ce ne ajung, firea noastră omorâtă de păcat renaşte spre o rugăciune care să răsfrângă întrucâtva rugăciunea din Ghethsimani. Ajungând la vârsta coacerii, adesea ni se

dă a trăi în parte moartea şi, în măsura acestei experienţe, devenim mai în stare a întrezări pe Hristos mergând în grădina Ghethsimani, şi mai departe, pe Golgotha. Nu durerile Sale trupeşti, răstignit fiind pe cruce şi biciuit, ocupă primul loc, însă ele fac ca suferinţa Sa să fie totală, în toate planurile. Chiar şi noi ştim că sufletul, în cadrul lui, primeşte răni mai cumplite decât trupul. Iar dacă aceasta, în viaţa pământească a sufletului, atunci ce vom spune de sufletul-duhul care şi-a primit vecinicia? Cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mari suferinţele sufletului; cu cât mai adâncă dragostea, cu atât mai nemărginită durerea ei (vezi Sf. Siluan). Iar cine dintre oameni va îndrăzni a spune că dragostea lui depăşeşte dragostea lui Hristos? Aci avem în vedere acel tărâm al Fiinţei care nu se câştigă altfel decât în vârtutea dragostei duhovniceşti, care omului i-a fost dat de Sus a o cunoaşte.

A zugrăvi tabloul suferinţelor lui Iisus Nazarineanul este cu neputinţă. Întreaga Sa viaţă cu noi a fost nimic altceva decât o neîntreruptă sfâşiere. Golgotha este doar actul final, în care toate s'au adunat ca în punctul culminant: durerea trupească; scârba sufletească în urma respingerii de către oameni a bunei vestiri despre dragostea Tatălui; moartea de ocară, ca a unui nelegiuit; râsul cel de-rău-bucurător al celor ce se răzbunau pentru a fi primit de la El vădirea nedreptăţilor lor... Toţi L-au osândit: Statul Roman, cu dreptul său clasic; Biserica Vechiului Legământ, întemeiată pe Descoperirea Sinaitică; poporul căruia îi făcuse atâta bine, şi el striga: „Răs-

tigneşte-L." Pe deasupra, părăsirea de către ucenici, vânzarea lui Iuda, lepădarea lui Petru, părăsirea de către Dumnezeu: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, căci M'ai părăsit?"; pogorârea în iad care Îl aştepta, pogorâre către cei ce umplu acest loc întunecat. Iadul lui Hristos, bineînţeles, nu putea fi iadul urii, ci a fost iadul cel mai dureros, al dragostei. Şi încă multe pe care mintea noastră nu le poate atinge, necunoscând dragostea ce se cuvine nici către Dumnezeu, nici către aproapele.

Nu pentru al Său păcat S'a rugat Domnul până la sudoarea însângerată, ci pentru pierzania noastră. Aceasta se vede din cuvintele Sale către femeile ce plângeau pentru Dânsul: „Nu plângeţi pre Mine; ci pre voi plângeţi şi pre fiii voştri" (Lc. 23:28). Însă şi El Însuşi trebuia, ca om, să-şi treacă nevoinţa deplinei deşertări, precum o săvârşise deja în cer, ca Dumnezeu, în legătură cu Tatăl. Pentru acest „Pahar" S'a rugat El ca om. Printr'Însul ni s'a dat descoperirea caracterului Dumnezeului Iubirii. Desăvârşirea constă în faptul că această dragoste este smerită, cu alte cuvinte, ea se dă deplin, fără „rămăşiţă" pentru sine. Tatăl, în naşterea Fiului, Se deşartă pe Sine în întregime. Însă şi Fiul întoarce totul Tatălui. Anume acest act al deşertării în întregime este ce a săvârşit Domnul în întruparea Sa, în Ghethsimani şi pe Golgotha. Anume o astfel de dragoste ne-a poruncit Hristos: „Cel ce vine dupre Mine, şi nu îşi urăşte tatăl, şi muma, şi muierea, şi copiii, şi pre fraţi şi pre surori, încă şi sufletul său, nu poate ucenic al Meu să fie" (Lc. 14:26); acela „nu este Mie vrednic" (Mt. 10:38). Aşadar, numai cel ce într'o mişcare a de-

plinei sale dragoste, asemenea mucenicilor, îşi pierde sufletul în această lume pentru Hristos, „intră în însuşi cerul, să se arate Feţei lui Dumnezeu" pentru „viaţa cea nepieritoare" (cf. Evr. 9:24; 7:16).

Tâlcul jertfei lui Avraam constă în faptul că el, în anii bătrâneţii, într'atât se legase de „fiul făgăduinţei", de Isaacul său, încât dragostea sa pentru Dumnezeu îşi pierdea deplinătatea. Pentru ca dragostea de Dumnezeu să se facă din nou „piatra cea din unghi" a vieţii sale, Avraam a fost nevoit să aducă jertfă: să-şi junghie fiul cel iubit. Când lăuntric acest act se săvârşise, atunci moartea lui Isaac rămăsese de prisos: el putea rămâne cu tatăl său.

Asemenea şi în viaţa creştinului: când o patimă sau alta îl rupe de Hristos, el se hotărăşte la multe jertfe. Iar dacă actul lăuntric şi-a atins „săvârşitul", atunci patimile se îndepărtează iar „junghierea" devine de prisos.

Nu astfel stau lucrurile cu Hristos. Domnul, lăuntric, Îşi săvârşise jertfa în Ghethsimani, însă El era nevoit, pentru „*lucrul*" (Io. 17:4) pe care trebuia să-l săvârşească, să sufere „până în sfârşit" şi în cele din afară, altminteri nimenea ar fi înţeles *taina răscumpărării*. De abia pe Golgotha, de acum murind, Hristos a strigat: „*Săvârşitu-s'a*", iar nu în grădina Ghethsimani.

Omenirea, în persoana întâiului Adam, a suferit o cumplită înstrăinare, ce a zăcut la temeiul tuturor celor ce aveau să urmeze. Căderea Strămoşului a fost o catastrofă de dimensiuni cosmice. Neapărat trebuie să ţinem seama de aceasta, pentru a înţelege înaintarea organică (spre a nu zice logică) a evenimentelor ce se ex-

primă în forme politice, dar care sânt de sorginte duhovnicească: „Cu moarte veți muri" (Fac. 2:17), de focul care și este gata să ne mistuie. La durerile lui Adam, generațiile ce au urmat au adăogit multe altele, astfel încât *întreg trupul omenirii*, „de la picioare până la cap, nu este în el întregime" (Is. 1:6). Până și scheletul, peste tot este zdrobit. A te atinge de un astfel de organism înseamnă a pricinui răni de nesuportat. Când însă aceasta se întâmplă cu bolile trupești, atunci oamenii se lasă cu încredere în mâinile doctorilor, așteptând cu răbdare ajutorul. Contrariul se observă în planul duhovnicesc: toată încercarea de a repune oasele la locul lor, de a spăla ranele, ceea ce numaidecât se va însoți de dureri, se întâmpină cu vrăjmășie, ca și cum doctorul ar fi pricinuitorul durerilor.

Tot așa se întâmplă cu Hristos: El, Unul adevăratul *tămăduitor*, prin arătarea Sa a scârbit pe toți, arătând întregii omeniri boala ei de moarte. Pentru fiii oamenilor cei căzuți nu este nimic și nimeni mai cumplit decât Hristos-Adevărul. Lumea întreagă se teme de El. Atâția și atâția, cu o ură de neexplicat varsă asupra Lui, și numai asupra Lui, toate hulele. Și totuși, cei ce cu adevărat Îl primesc ca Adevărul Cel Dintâi, în vârtutea fireștii atrageri a omului către Adevăr, aceia nu se pot lepăda de a-I urma. Iar aceasta înseamnă a fi purtător al iubirii Sale și, ca atare, neapărat a fi răstignit în multe și felurite chipuri.

Neprețuită pentru noi este descoperirea, fie și în parte, a adâncului vieții lui Hristos. Printr'o îndelungată nevoință, treptat pătrundem în înțelesul cel vecinic și

caracterul aparte al suferinţelor Sale. Ajungem să înţelegem că nu numai *calitativ*, ci şi prin intensitatea lor ele depăşesc tot ce cunoaşte lumea. Nicăieri şi în nimic nu ajungem la măsura lui Hristos. Singur Lui – şi aceasta în toate planurile – I se cuvine întâietatea netrecătoare. Cu toate acestea, a năzui către o cât mai deplină cunoaştere a Lui, noi toţi credincioşii sântem datori. În măsura cunoaşterii răscumpărătoarelor Sale suferinţe, odihneşte peste noi vecinica Sa slavă: „Slava carea ai dat Mie, am dat lor" (Io. 17:22). Printr'Însul devenim fii ai Tatălui Celui Fără-de-început. Acuma *ştim* că „nimenea vine la Tatăl, fără numai printr'Însul" (cf. Io. 14:6). Aceste cuvinte ale lui Hristos le primim în sensul lor absolut. Şi, de bunăseamă, dacă în însăşi Dumnezeirea nu ar exista dintru început principiul Părinţeniei şi al Fioşeniei, atunci nici o nevoinţă omenească nu ar putea ajunge la a schimba esenţial până şi Însăşi Fiinţa cea Dintâi.

Hristos este minunea care depăşeşte tot cugetul. El este descoperirea atotdesăvârşită a Dumnezeului Dragostei Tri-ipostatice; tot El ne-a arătat şi Omul în nemărginitele sale putinţe. Într'o clipă, cunoscută lui Dumnezeu singur, noi vom fi aduşi la hotarul dintre vreme şi vecinicie. Pe acest prag duhovnicesc vom fi nevoiţi să ne definim în chip final, pentru vecinicia ce ne stă înainte, să fim sau cu Hristos, în asemănarea Lui, sau despărţiţi de El. După această alegere a unei hotărâri libere, şi asemănarea şi despărţenia îşi vor lua caracterul cel în afara vremii. Pregătindu-ne pentru acel

eveniment nesfârşit de important pentru fiecare dintre noi, în viaţa noastră zilnică nu o dată ne vom clătina: Să împlinim porunca?... Sau să urmăm patimilor noastre? Treptat, în această nevoinţă a întregii noastre vieţi, ni se va descoperi taina lui Hristos, dacă din dragoste pentru El vom face din cuvântul Său singura lege a întregii noastre fiinţări. Va veni acea vreme când viziunea sfinţeniei smeritului Dumnezeu-Hristos va mistui ca un foc întreaga noastră fiinţă, prefăcându-o întreagă într'un avânt al iubirii. Plini de scârbă faţă de noi înşine pentru răul ce se cuibăreşte în noi, vom dori a ne asemăna Lui în smerenie, iar această dorire va fi asemenea cu o sete de moarte. În însuşi acest zbucium pentru sfinţenie se va afla deja începutul ei. Dragostea crescândă pentru Domnul, în chip firesc ne va înrudi cu El în mişcările adânci ale inimii şi în întrezăririle minţii. O privelişte ce depăşeşte închipuirile noastre se va deschide înaintea noastră. O mare tristeţe pentru suferinţele oamenilor, ca un spasm dureros, va strânge inima noastră. Uita-vom trupul, şi numai duhul, în măsura pe care o va putea atinge, va pătrunde în rugăciunea din Ghethsimani a lui Hristos. Pe o astfel de cale se naşte în noi cunoaşterea Domnului Iisus (Io. 17:3), care este în sine însăşi viaţa vecinică. Pentru a dobândi această cunoaştere Apostolul Pavel, toate câte „erau lui dobânzi" (dreptatea legii), „le-a socotit... pagubă... de toate s'a păgubit... ca pre Hristos să dobândească... şi puterea învierii Lui, şi împărtăşirea patimilor Lui, închipuindu-se cu moartea Lui, ca doară cândva ar ajunge la

învierea morţilor.” Grăia astfel Pavel, nu pentru că „a şi luat-o, ...ci cele dinapoi uitând, la cele dinainte se întindea... la răsplătirea chemării celei de Sus a lui Dumnezeu în Hristos Iisus” (cf. Flp. 3:7-14).

Marele Pavel a zis că „nu a luat-o”; îndrăzni-vom noi să pretindem a fi ajuns la aceeaşi măsură cu Hristos? Ci o oarecare paralelă trebuie totuşi să existe. Măcar o palidă asemănare cu Domnul este de neapărată trebuinţă pentru a purta cu înţelegere numele de creştin. Şi iarăşi: Pavel căuta către răsplată... şi chema pe Corintheni să urmeze lui (1 Cor. 4:16), precum şi el urma lui Hristos. Ceea ce şi noi facem acum, pentru a ne face împreună-moştenitori cu Iisus în slavă neveştejită (cf. Rom. 8:17).

Mă zbat neputincios a vorbi despre Ştiinţa mai mare decât toate cele cunoscute Pământului şi Cerului. Ea nu în câţiva ani de studiu academic se va însuşi, ci prin întreaga noastră fiinţare. Adevărata cunoaştere, nu una abstractă, se agoniseşte printr'o împreună-părtăşie în fiinţă; printr'o înflăcărată pocăinţă şi petrecere în duhul poruncilor ni se va da acea înfricoşată binecuvântare.

Când o oarecare umbră de asemănare cu rugăciunea din Ghethsimani umbrează omul, atunci el rupe cătuşele individualităţii egoiste şi păşeşte într'un nou chip al fiinţării: cea personală ipostatică, după chipul Ipostasului Celui Unuia-născut Fiul. A primi dragostea plină de suferinţă a lui Hristos este darul nepreţuit al Duhului

Sfânt, care ne apropie duhovniceşte spre a simţi moartea Sa pe Cruce, şi totodată puterea învierii. Împreunaţi cu El în asemănarea morţii, printr'o adâncă rugăciune pentru lume, printr'o chinuitoare sete a mântuirii oamenilor, noi vom mai-nainte-răpi asemănarea învierii (cf. Rom. 6:5; 8:11). Povăţuiţi de puterea ce se pogoară de Sus, cei ce pătrund într'acest nou chip al Fiinţării ajung la „sfârşitul veacurilor", şi în chip simţit se ating de Dumnezeiasca Vecinicie.

Ipostasul-Persoana este cel dintâi principiu şi cea de pe urmă, cea atotcuprinzătoare dimensiune în Fiinţarea Dumnezeiască; tot aşa şi în fiinţarea omului, făcută după chipul lui Dumnezeu. În afara acestui principiu ipostatic nimic nu fiinţează, nici poate fiinţa. „Toate printru Dânsul s'au făcut, şi fără de El nimica s'a făcut din ce s'a făcut. Întru Dânsul viaţă era" (Io. 1:3-4). „*Viu sânt Eu,* zice Domnul" (Is. 49:18). Eu sânt... *Începutul* şi *Sfârşitul*, *Cel dintâi* şi *Cel de pre urmă*" (Apoc. 22:13). „*Eu Sânt*" (Io. 8:58).

De nedescris sânt darurile lui Dumnezeu: ele fac ca omul să devină purtător al plinătăţii fiinţării Dumnezeieşti şi omeneşti, prin unirea cu Hristos în rugăciunea ce îl asemănă Lui. Rară cinste este cea care împreunează şi stările de suferinţă limită ale dragostei, şi biruinţa acesteia. Ridicându-se de la o astfel de rugăciune, omul, printr'o durere de viaţă făcătoare, încet pătrunde în simţământul învierii lucrătoare a sufletului său. El limpede vede „că Hristos cel ce au înviat din morţi nu mai moare, că moartea pre Dânsul nu mai stă-

pâneşte" (Rom. 6:9). Biruinţa Sa în vecinicie este neîndoielnică. Şi duhul se roagă lăuntric:

> Domnul meu şi Dumnezeul meu... Acum, Doamne Iisuse Hristoase, dupre darul neurmatei Tale puteri şi al bunăvoirii Tale către noi, şi eu, săracul şi lipsitul, trec de la moarte la viaţă...
>
> Acum – eu sânt.

17
RUGĂCIUNEA ÎN CARE SE DESCOPERĂ DUMNEZEU-ADEVĂRUL

Tot omul, oricine ar fi el, oriunde ar viețui, orice poziție ar ocupa, învățat sau neînvățat, bogat sau sărac, cunoscut sau de nimenea știut, fie în tinerețe, fie în vârsta coacerii sau în bătrânețe, în zile de bucurie sau în durere, „dintru adâncuri" și cu putere, sau de abia atingându-se, dar va cugeta asupra înțelesului vieții și își va pune întrebarea: *Ce este adevărul*? (Io. 18:38).

Nouăsprezece veacuri au trecut de când Pilat, nepăsător, I-a aruncat lui Hristos această întrebare. Cuprinsul și duhul întrebării, în cadrul aceleiași formulări, se pot deosebi radical. În cazul lui Pilat se trăda scepticismul filosofului mediocru, al Romanului: dacă și-a pus întrebarea, a și ieșit către Iudei, fără a mai aștepta răspuns de la Hristos – era convins că un răspuns satisfăcător nici nu există. Presupun că, până și în zilele noastre, covârșitoarea majoritate a oamenilor stă nu mai presus de nivelul de gândire al lui Pilat, zidindu-și existența pământească nu pe stânca credinței, ci pe negarea putinței ființării de după moarte.

Ce este Adevărul? Există el, oare, îndeobște? Încă înainte de a-l cunoaște, înlăuntrul nostru este de față răspunsul pozitiv, ca o conștiință că, fără el, însăși Ființa ar fi cu neputință. Adevărul nu se poate dovedi pe calea unei demonstrații logice ce purcede de jos în sus, însă ființarea Lui ne este neîndoielnică, fiindu-ne dată

ca o cunoaştere nemijlocită: ea premerge oricărui gând; în afara acestei conştiinţe nici nu ar fi cu putinţă gândirea, al cărei ţel, totdeauna, este tocmai acela de a afla hotărârea adevărată.

La ce nivel se pune această întrebare? Aci ne întâlnim cu o mulţime nenumărată de osebiri. Lăsând deoparte toate celelalte, să ne plecăm asupra nivelului care corespunde cu gândul nostru pentru Om. Omul, după firea sa, nu se poate opri la mijloc: el trebuie să meargă până la capăt – caută către Adevărul cel Dintâi, care zace la temeiul a tot ce fiinţează.

Ce reprezintă Adevărul Cel Dintâi şi Cel de pe Urmă, Cel vecinic neschimbat, atotcuprinzător? Iată singura întrebare esenţială (cf. Lc. 10:42). În măsura în care, în fiinţarea noastră pământească, suferim nereuşite, năruiri, învingeri, pierderea celor iubiţi nouă, purtaţi de moarte într'un oarecare „nimic" necunoscut; după ce vom trăi experienţa căderii multor idoli pământeşti: al ştiinţei, al filosofiei, al artei, al umanismului, al politicii – începe lăuntric a creşte o aşteptare de nepus în cuvânt, a ceea ce *rămâne* neschimbat.

Încredinţându-mă de neîndestularea tuturor străduinţelor omeneşti pentru a ajunge la acest vecinic Adevăr atât de căutat, astfel încât a mă contopi cu El, a-L avea ca moştenirea mea personală, m'am hotărât să caut către rugăciune, la început nu una creştină, ci de tipul meditaţiilor extrem-orientale. A trecut nu puţină vreme – în jurul a şapte-opt ani – până când, cu multă limpezime să văd că eram pe o cale mincinoasă: în duh mi s'a ivit Cel ce a zis: „Eu sânt Adevărul" (Io. 14:6).

O, acea prealuminată clipă care m'a scos din iadul întunerecului morții: din toată ființa-mi am simțit că pășisem pe calea adevărată. Dar oricât ar fi ea de minunată, este în același timp plină de multe dureri, până să ajungem noi la Cel căutat (Io. 16:33).

Când focul credinței în El mi-a străpuns inima asemenea unei săbii ascuțite, atunci m'am umplut de o însuflare plină de bucuria de a via. Încă nu ajunsesem la Adevărul cel Viu, dar însăși acea însuflare se preschimba în simțirea Lui, devenea prezența Lui înlăuntrul meu (cf. Evr. 11:1). Am încercat să-mi potrivesc viziunea lăuntrică a minții spre a focaliza cât mai limpede, spre a surprinde trăsăturile Sfântului Adevăr ce mi se arătase, însă curând m'am dumirit că era nebunie din partea mea: cu cât mai mult cercetam, cu atât mai nemărginit apărea El – Adevărul.

Eu nu gândesc să scriu despre vreun oarecare Adevăr, lumii necunoscut, care mi s'a descoperit mie. Scriu despre felul cum mi s'a dat să-mi trăiesc pocăința. Duhul nostru și flămânzește, și însetoșează de a cunoaște Adevărul, adică acea Ființă-Dintru-Început care de nimeni și de nimic nu este determinată: Ființa-de-Sine absolută, despre care vorbeau prorocii Vechiului Legământ, despre care au purtat mărturie Apostolii Noului Legământ (Ieș. 3:14; Is. 44:6; Io. 1:1-4; Apoc. 22:13).

Noi nu ni-L închipuim, dar nici nu ni-L putem închipui purcezând de la noi înșine. Noi nu facem pe Dumnezeu „după chipul și asemănarea noastră." În rugăciune cucernică așteptăm ca El să auză strigarea noastră și să ne dea un „semn" despre El. În durerea

noastră, noi ne deschidem spre a primi răspunsul-descoperirea ce de la El purcede. Voim să-l „cunoaştem" pe Pricinuitorul fiinţei noastre „precum este." El S'a arătat părinţilor noştri şi strămoşilor, iar noi cu sfinţenie păzim ca pe un odor cele primite din mărturia lor. Încrezându-ne în ei, noi credem în ceea ce ne-au împărtăşit, dar totodată, asemenea lui Moisì, noi şi strigăm către El: „Dă-mi să Te cunosc precum eşti, în vecinicia Ta." Căci alta este „credinţa din auz" (Rom. 10:17), şi cu totul altceva – „a Te cunoaşte."

De abia ne hotărâm a ne lăsa în „mâinile Dumnezeului Celui Viu", că mâinile acelea ne aruncă în astfel de întinderi despre care nici nu bănuiam. Ne cuprinde o groază înaintea hăurilor ce se deschid înaintea noastră. Dumnezeu ni se pare „aspru." Şi totuşi, prin „durerile" pricinuite nouă, printr'un proces de neînțeles, înlăuntrul nostru se deschide putinţa de a vedea pe Cel mai presus de chip – „precum este"... fie şi încă „în parte" (cf. 1 Cor. 13:12).

El este Lumină şi Adevăr. Iar când această Lumină Adevărată (cf. Io. 1:9) ne cuprinde, atunci trăim Dragostea şi Înţelepciunea Sa. Ne aflăm într'o bucurie, şi peste noi se pogoară o adâncă cunoaştere, nu ca şi gând, ci ca o *stare* a duhului nostru.

El Este. Nu are nici început, nici sfârşit. El Însuşi este şi Începutul – Principiul a tot ce fiinţează – şi sfârşitul fără de sfârşit al tuturor aşteptărilor noastre. În inimile noastre, noi „înțelegem" că El vrea să ne vadă desăvârşiţi, nu mai puţin decât El Însuşi (cf. Mt. 5:48).

Istoviţi de tirania patimilor josnice, în chip firesc ne rugăm Domnului Cel Bun, ca Duhul Său să odihnească peste noi: Duhul înţelegerii căilor mântuirii Lui. Şi, întăriţi de acest Duh, vedem că în tragice încercări ne slobozim de urmările căderii; că în suferinţele noastre ni se lărgeşte fiinţa şi ne deschidem altor lumi măreţe. Biruim închiderea-egoismul „individuumului" de fiară; ieşim din starea noastră semianimală – a nu cunoaşte pe Făcătorul nostru. Ajungând să înţeleg că mie, celui făcut din nimic, îmi este de neapărată trebuinţă a trece prin dureri de foc pentru a cunoaşte mai adânc pe „Bărbatul durerilor" (Is. 53:1-12), primesc cu recunoscătoare dragoste această sfântă durere. Ea este plină de tâlc; ea mă povăţuieşte întru tainele fiinţei, nu numai cea făcută, ci şi Cea Nefăcută. Mulţămită ei, durerii, mă fac împreună-pătimitor: prin ea, în duh, văd pe toţi ceilalţi, cei ce suferă; înlăuntrul meu se pogoară dragostea lui Dumnezeu, la început ca şi compătimire pentru întreaga făptură, iar în veacul ce va să fie – ca fericire de a vedea pe cei mântuiţi în Slava Nestricăcioasă.

O mică abatere. Cele mai sus pomenite nicicum nu înseamnă că noi cultivăm un „dolorism" de natură psihologică. Nu, în nici un caz. Însă celui ce a trecut prin suferinţele metafizice ale duhului îi va fi limpede că acea „durere" este calitativ altceva: este o „etapă" absolut de neocolit în creşterea noastră de la dimensiunile pământeşti până la cele cosmice, ba mai mult: vecinice. Oare nu numai despre aceasta este Bunavestire a lui Hristos, Evanghelia?

Când omul începe a înțelege locul Crucii în ființarea noastră după Dumnezeu – altfel își „întâmpină" el crucea (cf. Lc. 14:27). Aceasta se va înțelege ca o chemare de Sus, de la Tatăl Ceresc (cf. Io. 6:44; 18:11). În cruce precum și în paharul Domnului se împletește ființa mea zidită cu Cea Dumnezeiască, nezidită. Pentru a întări cele spuse, noi sărutăm crucea cu care preotul binecuvintează credincioșii în biserică.

Noi nu negăm realitatea trecătoare; creștinilor le este propriu să petreacă în același timp în două planuri: cel vremelnic și cel vecinic. Până și însăși vremea o trăim ca pe un minunat proces prin care Dumnezeu face dintru nimic dumnezei asemenea Lui. Când făptura își va atinge desăvârșirea-săvârșitul, atunci vom auzi jurământul Îngerului, jurându-se „pre Cel ce este Viu în vecii vecilor... că vreme nu va mai fi" (cf. Apoc. 10:5-6).

Domnul a zis despre Sine: „Eu Sânt Adevărul" (cf. Io. 14:6). Tot El a chemat ca Martori pe Tatăl Său și pe Duhul Sfânt. Nu fără o străduință vreme de mai mulți de ani de rugăciune de pocăință va veni înțelegerea acestei laturi a Dumnezeieștii Ființe. Cu cât mai mult urmăm Domnului, prin paza poruncilor Sale, cu atât mai mult se va lărgi și adânci persoana noastră. Astfel, când noi înșine ne vom apropia de înfăptuirea principiului Persoanei în noi, în care cu precădere se arată chipul lui Dumnezeu, atunci din propria experiență vom vedea că persoana noastră, pentru a se înfăptui,

are nevoie de întâlnirea cu o altă persoană, ba chiar cu mai multe. Într'o adevărată „întâlnire" se va răsfrânge în noi nu numai asemănarea principiului Persoanei în Dumnezeire, dar şi chipul vieţii înlăuntrul Treimii: ni se dă a iubi pe cei de-o-fiiere cu noi, în rugăciunea pentru întreaga lume – a trăi întreaga omenire ca pe Un Singur Om. Prin această experienţă primim o nouă cunoaştere, una fiinţială: Persoana, prin esenţa sa, prin structura şi caracterul său, nu trăieşte singură şi însingurată, ci neapărat în dragoste cu cealaltă, cu ceilalţi asemenea ei. În actul dragostei, persoana poartă în sine răspunderea faţă de cealaltă persoană, şi astfel poartă mărturie pentru ea.

Nu numai în Dumnezeire, în Sfânta Treime, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh poartă mărturie Unul pentru Altul, ci tot Ei poartă mărturie nouă, oamenilor, Unul pentru Altul. Mai mult: Apostolilor le-a încredinţat sarcina de a purta mărturie pentru El: „Când va veni Mângâietorul... Duhul adevărului Carele de la Tatăl purcede, Acela va purta mărturie pentru Mine. Încă şi voi mărturisiţi, că dintru început cu Mine sânteţi" (Io. 15:26-27).

Astfel sânt legăturile între oameni, şi între Dumnezeu şi oameni: mărturie, deoarece viaţa adevărată în dragoste, vecinic se mişcă în toate direcţiile (cf. Io. 1:7-8, 15, 32, 34; 5:31-39; 8:13 şi 18; 12:28; 15:26-27; 17:1; Fap. 1:8; 10:39-43).

Suspinând, sufletu-mi trăgea către Adevărul cel Viu. Şi „suspinul meu de la El nu s'a ascuns" (Ps. 37:9). „Chemat-am numele Lui din groapa cea prea adâncă, şi glasul meu au auzit" (cf. Plângerile lui Iere-

mia 3:55-56): dragostea Lui mi-a atins inima. Preafrumoasa lume a rugăciunii creştine mi-a apărut ca una de nedescris. Prin ea mi-a fost dată împărtăşirea cu Dumnezeul Cel Adevărat şi Viu. Vorbesc de rugăciunea pocăinţei mele. Ea lua felurite forme. Uneori fiinţa-mi, adunându-se înlăuntru, se strângea ca într'un centru neamăsurat de mic. Alteori se întâmpla, cum ar fi, contrariul: duhul îmi era dus într'un oarecare tărâm al minţii ce nu cunoaşte hotare iar plânsul pocăinţei mele în chip străin se contopea întru una cu hăul cel fără de fund ce-l contemplam. Se întâmpla de asemenea că, în rugăciune, cuprindeam, aşa cum simţeam, întreaga lume. Domnul mi-a dat clipe de rugăciune faţă către Faţă, şi vecinicia, lin dar puternic, pătrundea în inima mea; iar minţii i se împărtăşea fericirea de a se topi în flacăra dragostei ce purcedea din inimă. Această topire a întregii mele fiinţe, a minţii, a inimii şi a trupului întru una, îmi dădea simţământul întregimii fiinţei mele, atât de deosebită de obişnuita dezbinare între duhul, sufletul şi trupul nostru.

Acum port mărturie pentru Adevărul pe care l-au ştiut părinţii şi strămoşii noştri. Port mărturie despre cum a binevoit El a mi se arăta ca răspuns îndelungului plâns al pocăinţei ce mă mistuia. Am trăit acest Adevăr ca fiind fără tăgadă cel din veci, şi în măsura credinţei mele vorbesc şi scriu. Scria despre el şi Pavel: „Având acelaşi duh al credinţei, precum este scris: Crezut-am, pentru aceea am grăit, şi noi credem, pentru aceea şi grăim..." (2 Cor. 4:13).

Ştiu că nu este absolută cunoaşterea mea, dar aceasta nu înseamnă că există vreun oarecare alt adevăr. Eu cred că de mine s'a atins Adevărul cel fără de început; dar ştiu, de asemenea, că nu am înfăptuit în actul vieţii mele ceea ce am cunoscut în experienţa rugăciunii... Dar unde este criteriul care să ne întărească în a ne încrede în experienţele date nouă de Dumnezeu-Adevărul?

De neînstrăinat ne este năzuinţa către Cel Ce Este mai nainte de toţi vecii; Cel ce pătrunde tot ce fiinţează, şi cu a Sa stăpânire păstrează în existenţă. Greu ne este nouă, celor de nimic, a crede că Acest nemărginit Stăpân nu ne trece cu vederea (cf. Mt. 18:10). Oricât de ciudat ar părea, însă dacă noi ne întoarcem către El într'o adevărată rugăciune, adică una a pocăinţei, atunci El va alerga întru întâmpinarea noastră (cf. Lc. 15:20), şi cu dragoste ne va cuprinde în Sine. Acest *eveniment* nu poate fi rodul închipuirii, pentru că el depăşeşte putinţa de a ne închipui aşa ceva (cf. 1 Cor. 2:9).

Mă întemeiez pe Descoperirea că Omul este zidit „după chipul lui Dumnezeu şi după asemănare" (Fac. 1:26). De aci urmează că omul este înzestrat cu potenţialul de a ajunge la asemănarea cu Făcătorul său; că în însăşi firea omului este sădită ideea Fiinţei Absolute, astfel încât atunci când Dumnezeu Atotţiitorul intră în legătură cu duhul omului, acesta îl poate „recunoaşte", căci îi este înrudit. Purtat în tărâmul minţii lui Dumnezeu Făcătorul, duhul făcut al omului începe a vedea pe Dumnezeu „precum este" în Sine Însuşi (cf. 1 Io. 3:2).

Am ocolit să spun: mintea noastră – spre a nu da naştere neînţelegerii de a confunda „mintea" cu „raţiunea."

Întâia noastră mişcare este către Cel ce este „în început." Ţinta noastră: a-L primi drept Adevărul de temei, fie că acest Adevăr ontologic coincide cu felul cum ni-L reprezentăm fie că nu. Şi mare ne este bucuria când datul Descoperirii (cf. 1 Io. 1:5; 4:13 şi 16) întăreşte viziunea ce ni s'a trimis, şi anume, că sântem zidiţi „după chipul" lui Dumnezeu: El ni se arată ca Dumnezeu al iubirii, şi noi Îl trăim înlăuntrul nostru ca o absolută armonie, şi începem a ne închina Tatălui în Duh şi în adevăr (Io. 4:23-24).

„De vom zice că păcat nu avem, pre noi înşine înşelăm, şi adevărul nu este întru noi" (1 Io. 1:8). De unde: Numai rugăciunea de pocăinţă corespunde adevărului despre noi. Acest moment nu încetez a-l sublinia: că stând înaintea Tatălui Ceresc, în conştiinţa păcătoşeniei noastre, intrăm în planul Adevărului lui Dumnezeu. Cu cât mai adânc ne trăim propriul păcat, ca fiind moartea care ne răpune, cu atât mai deplin ne dăm lui Dumnezeu în rugăciune, şi cu puterea Sa de viaţă făcătoare ne smulgem din chingile vremii şi întinderii. Să mă ierte Domnul şi să nu mă osândească aspru fraţii mei: aşa s'a petrecut cu mine. Şi deci, citind cărţile Apostolului Pavel, eu – nu o ascund – presupun cu convingere că şi lui „vedeniile şi descoperirile Domnului" (2 Cor. 12:1-6) i-au fost date în pocăinţa înaintea lui Hristos „cu strigare tare şi cu lacrimi": atunci a fost el „ascultat pentru buna sa cucernicie" (cf. Evr. 5:7).

Într'o astfel de rugăciune, mintea-duhul nostru se cuprinde în Mintea lui Dumnezeu; primeşte înţelesul lucrurilor, care înţeles nu poate fi exprimat deplin în graiul nostru de toate zilele. De pildă: Totul a fost zidit prin voia lui Dumnezeu, prin gândirea Sa. Dumnezeu gândeşte lumea, iar gândirea Sa făcătoare devine fiinţă făcută. Nu materia, ci gândirea lui Dumnezeu Făcătorul are întâietate. Noi trăim această lume nu numai prin prisma cunoaşterii experimentale, ci o privim şi într'alt chip, în Duh (cf. Evr. 11:1-3).

„De Mă iubiţi, poruncile Mele păziţi. Şi Eu voiu ruga pre Tatăl, şi alt Mângâietor va da vouă, ca să mâie cu voi în veac, Duhul Adevărului, pre Carele lumea nu poate priimi, că nu vede pre El, nici cunoaşte pre El; dară voi cunoaşteţi pre El, căci la voi rămâne şi întru voi va fi... voi Mă veţi vedea, căci Eu viu sânt, şi voi veţi fi vii. Întru acea zi cunoaşte-veţi voi că Eu sânt întru Tatăl Meu, şi voi întru Mine, şi Eu întru voi. Cel ce are poruncile Mele şi păzeşte pre ele, acela este cel ce Mă iubeşte; iar cel ce iubeşte pre Mine, iubi-se-va de Tatăl Meu, şi Eu voiu iubi pre el şi Mă voiu arăta lui. ...De Mă iubeşte cineva, cuvântul Meu va păzi, şi Tatăl Meu va iubi pre el, şi la el vom veni, şi lăcaş la dânsul ne vom face... iar cuvântul carele auziţi nu este al Meu, ci al Tatălui celui ce M'au trimis. ...Iară Mângâietorul, Duhul cel Sfânt, pre Carele va trimite Tatăl întru numele Meu, Acela pre voi va învăţa toate şi va aduce aminte vouă toate cele ce am spus vouă" (Io. 14:15-26).

„Mângâietorul, Duhul Sfânt... va învăţa pre voi toate." Ne „învaţă a gândi precum gândeşte însuşi Dumnezeu; ne învaţă a iubi precum iubeşte Dumnezeu. Să nu vă uimiţi de aceasta: este însuşi înţelesul chemării Evangheliei; toate scrierile Apostolilor – epistolele lui Ioan, lui Pavel, lui Petru şi ale celorlalţi grăiesc despre aceeaşi; şi aceeaşi este şi mărturia Părinţilor noştri de-a lungul veacurilor.

Se naşte întrebarea: Cum putem primi noi această binecuvântare? Răspunsul ni l-a dat Hristos: „Păziţi poruncile Mele. Şi Eu voiu ruga pre Tatăl, şi alt Mângâietor va da vouă, ca să mâie cu voi în veac." Aşadar noi „ştim" pe Duhul Sfânt prin sfânta predanie a Părinţilor Bisericii şi totodată prin propria noastră experienţă a lucrării Lui, a Duhului înlăuntrul nostru. El „va aduce aminte nouă toate."

Mai mult: „De Mă iubeşte cineva, cuvântul Meu va păzi, şi Tatăl Meu va iubi pre el, şi la el vom veni, şi (vecinic) lăcaş la dânsul ne vom face." Ce pot însemna acestea? Tocmai faptul că ni s'a făgăduit a moşteni deplinătatea vieţii Dumnezeieşti, deplinătatea cunoaşterii şi puterii dragostei care ni s'a arătat în Lumina cea Nefăcută, în carea nici un întunerec este (cf. 1 Io. 1:5).

Iată mărturia lui Pavel: „Noi nu am luat duhul lumii, ci duhul cel din Dumnezeu, ca să ştim cele ce sânt de la Dumnezeu dăruite nouă." Şi iarăşi: „Cine a cunoscut mintea Domnului, ca să înveţe pre El? Dară noi mintea lui Hristos avem" (1 Cor. 2:12 şi 16). Prin învăţătura noastră şcolară noi am pătruns în gândirea lumii şi ne-am făcut părtaşi cunoaşterii experimentale.

Ceva analog se petrece cu noi în domeniul Duhului: Prin viaţa după poruncile Evangheliei intrăm în cea mai strânsă înrudire cu Mintea Dumnezeiască. Poruncile acestea nu sânt altceva decât descoperirea de Sine a lui Dumnezeu „precum este." Făcându-ni-se singura lege a întregii noastre fiinţe, ele ne împărtăşesc „chipul" Fiinţei Dumnezeieşti de noi căutate. „Ştim că Fiul lui Dumnezeu au venit şi au dat nouă pricepere ca să cunoaştem pre Cel Adevărat" (1 Io. 5:20).

Dumnezeu-Adevărul nimic mincinos nu a făcut, ceva care să fie împotriva Adevărului. Şi fiecare act-energie ce de la El purcede este adevărat. Hristos ne-a descoperit adevăratul Om, precum fusese El gândit de Făcătorul: în noi este sădit Însuşi Adevărul lui Dumnezeu, căci sântem „chipul şi asemănarea" Sa. Adevărul cel vecinic se împărtăşeşte principiului ipostatic din noi. Şi precum Persoana în om se naşte, la început, doar ca un potenţial, astfel şi sămânţa Adevărului din noi, aşijderea se supune actualizării din starea sa potenţială. Prin cădere, Adevărul Adamic din noi s'a supus deformării. Prin har, pocăinţa şi ascultarea faţă de dragostea către Tatăl-Adevărul, în sfinţenia Sa cea dintru început, ni se împărtăşeşte ca viaţă a lui Dumnezeu Însuşi.

Dar ce se petrece cu omul care a adus pocăinţă în plâns? El trăieşte Adevărul nu ca rezultatul cugetării proprii, ci ca *starea* duhului său, dată lui de Duhul lui Dumnezeu. „*Starea*" este un fapt al fiinţei, din care însuşi gândul nostru, în chip propriu lui, surprinde înţelegerea Adevărului; şi totuşi, nu în procesul gândirii de-

monstrative, ci ca o pătrundere intuitivă sau ca o constatare a unui fapt, ca o cunoaştere a Fiinţei Dumnezeieşti ce de la Dumnezeu peste noi se pogoară.

Înţelegerea căilor Domnului nu vine repede. Adânc îmi era zbuciumul de a simţi scurtimea zilelor noastre. Duhul îmi era plin de frica de a mă pogorî în groapă mai nainte de a primi răspuns de la Dumnezeu la strigătul către El. Dar nu până în sfârşit am fost părăsit: Prin rugăciunea unei credinţe neîndoielnice în Hristos-Dumnezeu, împreună-pătimirea Sa cu omul ce piere mi s'a împărtăşit treptat şi mie. Până la mare durere mi-am trăit propria pierzanie, iar acea durere a zdruncinat pereţii inimii mele împietrite. Eu sânt obişnuit îndeobşte a transpune experienţele mele asupra întregii omeniri, şi împreună-pătimeam cu toţi oamenii ce petreceau, asemenea mie, în starea de îndepărtare de Dumnezeu. În acest chip suferinţa tuturor devenea „a mea", şi în singurătatea pustiei îmi venea uneori rugăciunea pentru întreaga lume, cu plâns ca pentru mine însumi. Iar în acea rugăciune L-am simţit pe Dumnezeul Cel mai nainte de veci ca pe Tatăl nostru. Şi acest simţământ îmi era mărturie îndestulătoare pentru Adevărul cel fără de început pe care ni l-a împărtăşit Hristos.

Cu cutremur pomenesc acele ceasuri când Domnul îmi dădea a trăi acel eveniment duhovnicesc. Dar acum, amar mie: nu mai aflu acea sfântă putere în mine.

Tema despre care neputincios încerc să gângăvesc este Adevărul cel Viu; el nu se aseamănă adevărului nici ştiinţific, nici filosofic. Adevărul ce ni s'a descope-

rit duce mai departe de orice speculație a rațiunii. El nu este o anume formulă abstractă a gândirii noastre logice; nici o oarecare ecuație matematică, ci Persoana. Mai presus de toate, este Cel ce Este „dintru început", adică Dumnezeul Cel fără de început – Sfânta Treime: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. Însă judecata noastră logică este neputincioasă a urma Ființei lui Dumnezeu celei reale, prin propriile sale concepte. De pildă: noi trăim pe Tatăl ca fiind Adevărul absolut. Şi Fiul, de asemenea, este Adevărul absolut. Aşijderea, şi Duhul Sfânt este Adevărul absolut. Adevărul însă este Unul, iar nu trei adevăruri absolute. Precum şi Dumnezeu este Unul, şi tot El este şi Treime de Persoane. În înfăptuirea sa cea de pe urmă, şi Omul trebuie să devină Un Om – într'o mulțime de ipostasuri.

Iată un alt moment antinomic: Persoana în Dumnezeu noi o trăim ca purtătoare absolutei plinătăți a Ființei; dar, totodată, Persoana nu viază singură. Pentru logica formală aceasta este dovada insuficienței Persoanei ca una singură, prin urmare – negarea absolutului ei. Totuşi, anume astfel este Sfânta Treime, Dumnezeul iubirii desăvârşite. Iubirea desăvârşită nu viază închisă în sine, ci în celelalte Persoane. Toată întregimea Ființei este stăpânirea de neînstrăinat a fiecăruia din cele Trei Ipostasuri. Însă astfel este El – Ipostasul: El se manifestă în actul dragostei desăvârşite, căreia îi este propriu o tot atât de deplină deşertare, micşorare de Sine.

„Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său să-şi puie pentru prietenii săi. Voi prietenii Mei sânteți, de veți face câte Eu poruncesc

vouă..." (Io 15:13-14). „Iisus ... iubind pre ai Săi cari erau în lume, *până în sfârşit* au iubit pre ei" (Io 13:1). „Cel ce este mai mare între voi, să fie vouă slujitor: că cel ce se va înălţa pre sine, se va smeri; şi cel ce se va smeri pre sine, se va înălţa" (Mt. 23:11-12). Din cuvintele de mai sus putem vedea că acelaşi fel de dragoste de-sine-deşertătoare, ce ni s'a descoperit faţă de Sfânta Treime, este *poruncită* omenirii: printr'o deşertare limită, accesibilă nouă în pocăinţă, devenim în stare de a primi plinătatea şi a Dumnezeieştii iubiri, şi a iubirii către aproapele (cf. Mt. 22:37-40). „În aceste două porunci toată legea şi prorocii atârnă" şi în duhul lor se cuprinde sfânta vecinicie.

În două cuvinte – Vecinicia şi Adevărul – se cuprinde tema paginilor de faţă. Şi iată, când se va atinge de noi puterea acestei iubiri a lui Dumnezeu, atunci, neîndoielnic, trăim, petrecem în Adevăr şi în Vecinicie.

Conştiinţa noastră dogmatică se poate sumar înfăţişa astfel: *„Eu Sânt Cel ce Sânt"*, Eu sânt Fiinţa, *„Eu Sânt Adevărul."* Principiul Personal în Fiinţa Dumnezeiască este *miezul* ei *ontologic*. Este Cel Ce cu adevărat viază. Cel Dintâi şi Cel de pe Urmă, Alfa şi Omega, Începutul fără-de-început şi Sfârşitul fără-de-sfârşit a toate. Astfel înţelegem noi Descoperirea Sinaitică, împlinită apoi de întruparea Logosului Tatălui şi de pogorârea Sfântului Duh în ziua Cincizecimii asupra Bisericii.

Acest Dumnezeu, în Esenţa Sa cea din veci, este Adevărul absolut, cel căutat de noi. Cunoaşterea acestui Adevăr este cu putinţă nu altfel decât prin venirea puterii Sale înlăuntrul nostru, prin împreunarea fiinţială

cu El. Adevărul Personal se face cunoscut aceluiaşi principiu Personal sădit în noi în actul facerii „dupre chipul şi dupre asemănarea" lui Dumnezeu. În măsura în care acest *principiu liber* în noi nu este subiect nici unei silnicii din afară, în aceeaşi măsură împreunarea noastră cu Adevărul atârnă nu numai de Dumnezeu Cel ce dă (cf. Mt. 11:27), ci şi de omul ce primeşte (cf. Io. 1:9-12; Fap. 13:46).

Duhul cel făcut (omul) nu poate de sine ajunge la acest Adevăr, însă chip fiind al lui Dumnezeu, el are putinţa de a întrevedea (a postula) ceva despre Adevăr, dar nu mai mult. Cunoaşterea fiinţială a Adevărului ni se dă ca dar al dragostei Făcătorului pentru făptura înţelegătoare. În legăturile noastre personale cu Dumnezeul nostru Personal – nimic nu se săvârşeşte după voirea unei singure părţi, ci întotdeauna este de faţă împreună-glăsuirea, împreună-lucrarea (συνεργία): împreunarea a două voiri – a lui Dumnezeu şi a omului. Iată în ce constă viaţa noastră.

„Tot omul este mincinos[15]" (Ps. 115:2), în sine însuşi, ca fiind luat dintru nimic. Numai prin sălăşluirea în noi a lui Dumnezeu-Adevărul devenim şi noi adevăr. Adevărul cel Viu ne schimbă la chip prin venirea Sa înlăuntrul nostru. Absolut fiind, el este şi atotcuprinzător, purtând totul în sine. Cei ce „cunosc" acest Adevăr (cf. Io. 8:32), după cuvântul Adevărului Însuşi, se slobozesc de stăpânirea păcatului asupra lor, stăpânire în

---

[15] În limba slavonă: „minciună." (n. tr.)

care se cuprinde moartea. Vecinic fiind, El şi pe noi ne face fără de moarte. Dumnezeu-Adevărul, şi pe noi ne face adevărat dumnezei. „Dumnezei" nu pentru celelalte făpturi înțelegătoare, ci după chipul fiinţării ce ni se împărtăşeşte şi după cuprinsul acestei vieţi.

Dumnezeiesc universal, în limitele Pământului Adevărul nu este cuprins de nimenea dintre făpturi în deplinătatea Sa. Noi cunoaştem Adevărul, asemenea Apostolului Pavel, doar „în parte" (1 Cor. 13:12). Dar nu înseamnă că Adevărul în Sine ar fi cu totul altceva decât Îl înțelegem noi a fi. Una este *a cunoaşte Adevărul*, şi alta a nu-L cuprinde în absoluta Sa deplinătate; a fi neîndestulaţi spre a-L manifesta, în toată desăvârşirea Sa, în actul lucrării vieţii noastre pământeşti. Împreună cu Apostolul Filip, grăim fără şovăială: Aflat-am Adevărul; noi Îl cunoaştem: este Hristos (cf. Io. 1:45).

Omenirea multi-ipostatică este chipul Sfintei Treimi: o singură fire într'o mulţime de feţe. Însă fiecare dintre noi în parte poartă în sine mai întâi de toate chipul Fiului Celui Unul-născut, şi mântuirea noastră este prin înfierea noastră de către Tatăl (cf. Gal. 4:5).

Astfel, dacă noi mărturisim pe Hristos ca deopotrivă-absolut cu Tatăl, ca Dumnezeu şi Adevăr, atunci, fireşte, spre a dobândi Adevărul sântem datori a urma Lui. Aci începe momentul tragic. Iată, El spune: „Tot cel ce vine către Mine şi nu îşi urăşte tatăl, şi muma, şi muierea, şi copiii, şi fraţii, şi surorile, încă şi *sufletul* său, nu poate ucenic al Meu să fie." De asemenea, „Cel ce nu îşi poartă crucea şi vine dupre Mine... nu se lea-

pădă de toate avuțiile sale, nu poate ucenic al Meu să fie" (Lc. 14:26-27 și 33).

În cazul meu s'au petrecut precum urmează: Zărind în duh pe Hristos, Care ne-a iubit până în sfârșit (cf. Io. 13:1), rugându-se în Ghethsimani iar apoi pe Golgotha, „nestând împotriva celui viclean" (Mt. 5:39), eu m'am urât pe sine-mi așa cum sânt, și într'o rugăciune născută din această sfântă ură L-am primit ca Adevărul absolut, ca fiind cu adevărat Atotțiitorul și Dumnezeu. În acea rugăciune mi-a fost dat să depășesc „cele ce se văd, vremelnice", și să pătrund în „cele ce nu se văd, vecinice" (cf. 2 Cor. 4:18).

„În lume necaz veți avea, ci îndrăzniți, Eu am biruit lumea" (Io. 16:33). Și vedem din experiență că „toți cari voiesc cu bunăcinstire a viețui întru Hristos Iisus, prigoni-se-vor" (2 Tim. 3:12), în învrăjbire cu tot restul lumii (cf. Mt. 5:10-12). Și iarăși: „Femeia când naște întristare are, ...dară dacă naște pruncul, nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s'a născut om în lume. Și voi dar întristare acum aveți, ci iarăși voiu vedea pre voi, și se va bucura inima voastră, și bucuria voastră nimenea va lua de la voi. Și în acea zi nu Mă veți întreba nimic" (Io. 16:19-23). De ce nu Îl vom întreba nimic?

Când Duhul Sfânt ne dă a vedea pe Hristos precum este, prin dragostea ce de la Duhul Sfânt purcede, atunci ni se va face vădit că El, Hristos, este *totul*: în El este plinătatea Dumnezeirii și plinătatea omului; El este Adevărul în amândouă aspectele sale: 1) El este *datul* cel dintru început al Ființei; 2) El, și după caracterul

Său „etic”, este Adevărat. Adevărat, adică Sfânt; Sfânt, adică Bun; Bun, adică „Lumină în Carea nici un întunerec este.”

Ni se împuţinează sufletul atunci când ne este dat să vedem caracterul cel mai presus de lume al Evangheliei. Noi am dori oarecum să-i îngustăm dimensiunile, s'o apropiem de neputinţa noastră în trupul nostru firav, El însă nicicum nu se învoieşte a-Şi micşora poruncile. În încordarea limită a pocăinţei noastre începem să întrezărim: această Descoperire este cea de pe urmă, fiind întru totul desăvârşită. Ea ne este dată pentru toate veacurile, tuturor seminţiilor şi noroadelor până în sfârşitul istoriei Pământului.

Sfântul Siluan spunea: „Cine nu-şi iubeşte vrăjmaşii, acela încă nu a cunoscut pre Dumnezeu precum se cade a-L cunoaşte.”

„Dar Eu zic vouă: Iubiţi pre vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pre cei ce vă blastămă, bine faceţi celor ce vă urăsc, şi vă rugaţi pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc, ca să fiţi fii ai Tatălui vostru Cel din Ceruri... Fiţi dar voi desăvârşiţi, precum El desăvârşit este” (cf. Mt 5:44-48). Şi iarăşi: Când Duhul Sfânt ne împărtăşeşte dragostea lui Hristos – iubiţi pre vrăjmaşii voştri – atunci şi mintea-duhul se îndulceşte de Adevărul acestei dragoste. Asemenea soarelui care, atunci când îşi răspândeşte razele, ne dă a simţi trupeşte putere sau căldură din afară, tot astfel, nemijlocit, noi *ştim* din toată fiinţa noastră că această dragoste este Adevărul vecinic. *Ştie* atunci omul că „s'a mutat din moarte la viaţă” (Io. 5:24).

Minunatul simţământ al venirii lui Dumnezeu înlăuntrul nostru se însoţeşte de deplina împreună-glăsuire a minţii cu inima. Dumnezeiasca armonie a acestei *stări* duhovniceşti este bucurie pentru inimă şi lumină pentru minte. Întreg omul: mintea-duhul, inima şi chiar trupul cearcă „pacea lui Dumnezeu, carea covârşeşte toată mintea" (Flp. 4:7). Şi Dragostea, şi Lumina, şi Pacea – sufletul le recunoaşte ca purcezând de la Cel Preaînalt (cf. Iac. 1:17).

Mare bun este a cunoaşte pe Dumnezeul Cel Adevărat şi a-L cunoaşte cu o cunoaştere ce nu se va lua (cf. Lc. 10:42). Toate acestea au fost date lumii prin Fiul Tatălui Cel Întrupat, Hristos Iisus, iar sufletul mulţămitor este tras către Dânsul (Care demult, pe Sinai, S'a descoperit pe Sine cu Numele „*Eu Sânt*" şi Care a împărtăşit acest „prisos al vieţii" (cf. Io. 10:10). Şi sufletul ştie cele ce se petrec cu el, şi zice:

Acum, Hristoase al meu, în Tine şi cu Tine – şi eu sânt.

Celui căruia, pentru credinţa în Hristos-Dumnezeu, i-a fost dat, fie şi în parte, să intre în vecinicul şuvoi al rugăciunii Sale din Ghethsimani, iar apoi, tot numai în parte, a se sui şi pe nemuritoarea Golgothă, aceluia i se descoperă în chip de netăgăduit „cea mare taină a buneicinstiri: Dumnezeu S'au arătat în trup, S'au îndreptăţit în Duh, S'au văzut de Îngeri..." (1 Tim. 3:16). Din acea vreme credinciosul „nu Îl mai ştie" după trup, cu alte cuvinte, ca om firesc, ci ca Atotţiitor, pretutindenea

fiind, venit în lume pre cei păcătoşi a mântui (cf. 2 Cor. 5:16; 1 Tim. 1:15).

Astfel, cel ce cu adevărat „crede în Fiul lui Dumnezeu, are mărturia în sine" (1 Io. 5:10).

POSTFAȚĂ

La începutul acestui veac[16] a fost cuvânt de la Dumnezeu către Sfântul Siluan: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui.” Data exactă a acestui eveniment eu nu am cunoscut-o. Este cu putință să fi avut loc în anul 1906. Nu cu mai mult de un an înainte – în 1905 – lumii i s'a făcut cunoscută Ecuația lui Einstein: $E=mc^2$. Aceasta din urmă s'a aflat la temeiul științei și tehnicii contemporane. Ea a descoperit uriașe izvoare ale energiei vieții dar, pe de altă parte, a pus început pregătirii focului apocaliptic ce este gata a mistui toată viața pe Pământ (cf. 2 Pt. 3:7; 2 Thes. 1:8; Evr. 10:27; Lc. 21:35). Cea dintâi însă, dată lui Siluan, neîntrecută după vrednicia sa, multor credincioși li s'a făcut stea călăuzitoare către Împărăția cea neclătită (Evr. 12:28). După duhul ce îl cuprinde, ea este asemănătoare învățăturii Părinților Eghipteni din vechime: Antonie, Macarie, Sisoe, Paisie – cei mari; dar și a altora, mai puțin cunoscuți, dar poate nu mai puțin mari în faptele lor.

Cuvântul lui Hristos: „și nu deznădăjdui” – a fost dat prin Sfântul Siluan epocii noastre caracterizate printr'o deosebit de îngreuitoare deznădejde atotcuprinzătoare. Oamenii veacului nostru, nu arareori în ciuda voii lor, se fac totuși părtași din punct de vedere moral nesfârșitelor fratricide locale și chiar planetare. Ca atare, părtași morali fiind, și nepocăindu-se, ei firește

[16] Al XX-lea. (n. tr.)

pierd harul Duhului Sfânt, şi de acum nu mai pot crede în propria nemurire prin înviere. Ba nici nu mai tânjesc către ea. Anume această osândire de sine la deplina pieire după moarte poartă în ea esenţa duhovnicească a *deznădejdii.*

Siluan, dacă a primit cuvântul de la Domnul, l-a însuşit pe deplin sieşi. Iată ce scrie el despre aceasta: „Am început a face precum m'a povăţuit Domnul, şi mintea mi s'a curăţit, şi Duhul purta mărturie mântuirii." „Amin, amin, zic vouă: Cela ce cuvântul Meu aude şi crede Celui ce M'au trimis, *are viaţă vecinică* şi la judecată nu va veni, ci s'a mutat din moarte la viaţă" (Io. 5:24).

CUPRINS

Culegere şi tehnoredactare computerizată:
Constantin Făgeţan
Grafică: m. Sofronia

Tiparul executat la ***S.C. LUMINA TIPO s.r.l.***
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, Bucureşti
tel./fax 211.32.60; tel. 212.29.27
E-mail: **office@luminatipo.com**
www.luminatipo.com

